

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΑΠΑΝΤΑ
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ
ΠΑΤΕΡΩΝ

ΜΕΓΑΛΟΥ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΑΠΑΝΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
Κεφάλαιον Α'	13
Κεφάλαιον Β'	18
Κεφάλαιον Γ'	20
Κεφάλαιον Δ'	22
Κεφάλαιον Ε'	23
Κεφάλαιον ΣΤ'	30
Κεφάλαιον Ζ'	36
Κεφάλαιον Η'	38
Κεφάλαιον Θ'	47
Κεφάλαιον Ι'	51
Κεφάλαιον ΙΑ'	54
Κεφάλαιον ΙΒ'	56
Κεφάλαιον ΙΓ'	57
Κεφάλαιον ΙΔ'	60
Κεφάλαιον ΙΕ'	66
Κεφάλαιον ΙΣΤ	71
Κεφάλαιον ΙΖ'	80
Κεφάλαιον ΙΗ'	84
Κεφάλαιον ΙΘ'	92
Κεφάλαιον Κ'	97
Κεφάλαιον ΚΑ'	99
Κεφάλαιον ΚΒ'	103
Κεφάλαιον ΚΓ'	105
Κεφάλαιον ΚΔ'	106
Κεφάλαιον ΚΕ'	110
Κεφάλαιον ΚΣΤ'	115
Κεφάλαιον ΚΖ'	121
Κεφάλαιον ΚΗ'	129
Κεφάλαιον ΚΘ'	133
Κεφάλαιον Λ'	143

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὸ βιβλίον τοῦ Μεγάλου Βασιλείου «Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος» εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ ὀραιότερα πρῶτα ἐκκλησιαστικὰ πατερικῆς σοφίας καὶ εὐλαθείας.

Ἐγράφη τὸ 374. Ἐδωκεν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ὁμοῦς περὶ τὰ τέλη τοῦ 377, ἐπειδὴ ὁ ἱερός Πατὴρ τὸ εἶπεν ὑπὸ τὴν κρίσιν τῶν ἐπισκόπων τῆς ἀκριτοῦς ἐκτεταμένης μητροπολιτικῆς τοῦ περιφερείας. Κατὰ ρητὴν μαρτυρίαν τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου τὸ «Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος» ἔτυχε τῆς ἐγκρίσεως καὶ προτυπεγράφῃ ἀπὸ ὅλων τοῦς ἐπισκόπους τῶν ἐπαρχιῶν Καππαδοκίας, Πόντου καὶ Ἀρμενίας, πρὸ ἀγνωρίζαν τότε τὸν Ἐπίσκοπον Καισαρείας ὡς ἐξαρχόν των.

Ἀπειροὶ εἶναι αἱ μαρτυρίαι τῶν μεταγενεστέρων Πατέρων διὰ τὸ βιβλίον αὐτό. Τὸ ἐξυμνοῦν καὶ τὸ σπουδαῖον. Ἀποτελοῦν τρανὴν ἀπόδειξιν, ὅτι ἔτυχε τῆς γενικῆς ἐπιδοκιμασίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἐγένιν ἐντύπωμα τῶν φιλομαθῶν τέκνων τῆς. Ἐκτενὴ ἀποσπάσματα τοῦ ἔχον ἐισέλθει εἰς τὰς κανονικὰς συλλογὰς, θεωρηθέντα ἀνεκὰ διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν ὡς κατευθύνσεις ὁδηγητικαί, π.χ. τὰ περὶ τοῦ κύρους τῆς ἀγράφου παραδόσεως.

Τὸ «περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος» ἔγραψεν ὑπὸ τὰς ἀκολούθους συνθήκας:

Ἀνέκαθεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπῆρχόν τινες θυμῶντες τὴν ἐξωθεν σοφίαν καὶ ζητοῦντες νὰ γίνεταί προσαρμογὴ ὡς πρὸς αὐτὴν εἴτε χάριν κατανόησεως καὶ ἐρμηνείας τῶν θεῶν ἀληθειῶν, εἴτε χάριν ποιμαντικῶν σκοπῶν. Ἀποτέλεσμα τῆς τάσεως αὐτῆς ἦτο ἡ δημιουργία πολλῶν αἵρέσεων.

Μία ἐξ αὐτῶν ἦσαν οἱ Ἀρειανοί. Κύριον αὐτῶν γνώρισμα ἦτο, ὅτι ἦσαν πολὺ ὀρθολογισταὶ καὶ ἔκριναν τὰ πάντα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κατηγοριῶν τῆς λογικῆς τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων. Περιεφρόνουν τὰς τε παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοὺς φορεῖς των ἁγίους Πατέρας. Δὲν ἐζήτουν ἀπλῶς νὰ κατανόησιν τὴν παραδοθεῖσαν πίστιν. Τὴν ἔκρινον. Οὕτω κατήντησαν νὰ ἀναζητοῦν πίστιν καὶ δὴ νὰ τὴν ἀναζητοῦν περισσότερον φιλοσοφικῶς καὶ λογικῶς, παρὰ διὰ τῆς ὑποταγῆς εἰς τὴν θεῖαν ἀποκάλυψιν.

Βάσει λοιπόν των λογικών αυτών κατηγοριών έχαρακτήρισαν τόν μέν Υιόν ως «ὄργανον», τὸ δὲ Πνεῦμα ως «τόπον» τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ. Πράγματι ἡ ἀριστοτελικὴ φιλοσοφία εἶπεν ὅτι διὰ πᾶσαν ἐνέργειαν παντὸς προσώπου ἀπαιτοῦνται ἀπαραιτήτως α) ὄργανον ἐνεργείας καὶ β) τόπος ἐνεργείας. Τὴν διδασκαλίαν τους αὐτὴν οἱ Ἀρειανοὶ εἰσέγαγον καὶ εἰς τὴν λατρευτικὴν ζωὴν, υἱοθετήσαντες τὴν ἐξῆς μορφήν τῆς λεγομένης μικρᾶς δοξολογίας: «Δόξα τῷ Πατρὶ δι' Υἱοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι». Ἡ δοξολογία αὕτη δὲν εἶναι καθ' αὐτὴν αἰρετικὴ. Αἰρετικὸν εἶναι τὸ νόημα ποὺ τῆς ἀπέδιδον. Ἀξίαν δὲν ἔχουν τόσον τὰ λόγια, ὅσον τὸ φρόνημα.

Ὁ Μέγας Βασίλειος, ἀντιδρῶν, ἐχρησιμοποίησεν ἄλλον τύπον, μὴ ἐπιδεχόμενον παρερμηνεῖαν. Τότε οἱ Ἀρειανοὶ Πνευματομάχοι τὸν κατηγορήσαν ὡς... νεωτεριστὴν! Ἡ κατηγορία αὕτη, ἐπειδὴ νεωτερισμὸς σημαίνει «ἀλλοίωσις» τῶν δογμάτων, δηλ. τῆς θείας ἀποκαλύψεως, ἐθεωρήθη ἀπὸ τὸν ἅγιον Βασίλειον ροδρωτάτῃ. Τὴν ἀντέκρουσε μὲ τὸ ἀνά χειρὸς διδλίον. Μὲ αὐτὸ ἀποδεικνύει, ποῖοι εἶναι πράγματι οἱ νεωτερισταὶ καὶ διαστρεβλωταὶ τῶν δογμάτων. Εἰς αὐτὸ καθίσταται σαφές, ὅτι τὸ Πνεῦμα εἶναι ἐμμέθρονον, ἐμδόξον, ἐμότιμον μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, δύναμις κυρία τοῦ ἁγιασμοῦ, καὶ συνεπῶς ὁμοούσιον μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν.

Σήμερον τὴν θεότητα τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀρνοῦνται κυρίως οἱ «μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά». Ὁ ἀρχηγὸς τους Κάρολος Ρῶσσελ ἐξεκίνησε ἀπὸ τὰς ἀπόψεις τῶν παμβαβυλωνιστῶν μοντερνιστῶν θρησκευτολόγων θεολόγων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Παρ' ὅτι αἱ προϋποθέσεις τους εἶναι πολὺ διαφορετικαί, ἡ μελέτη τοῦ βιβλίου αὐτοῦ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, πείθει ὅτι δὲν εἶναι καθόλου βιβλικαί, ἀλλὰ μίᾳ ἀήθους κακοποιήσεως τῆς θείας ἀποκαλύψεως, διὰ νὰ προσαρμωθῇ εἰς τὰς ξεπερασμένας πλέον θεωρίας τῶν μοντερνιστῶν παμβαβυλωνιστῶν θρησκευτολόγων καὶ ὄχι χριστιανῶν.

Παλαιότερον ὁ Ἑρasmus διετύπωσε μίαν «ὕποψιν», ὅτι τὸ βιβλίον δὲν εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου γνήσιον. Σήμερον ἡ «ὕποψις» τοῦ Ἑράσμου θεωρεῖται γελοία. Οὐδεὶς πλέον τὴν προσέχει.

- Ἡ διάρθρωσις τοῦ ἔργου εἶναι ἡ ἑξῆς:
- Α' Εἰσαγωγή κεφ. Α' — Θ'.
- Β' Τὸ ἀχώριστον τῶν θείων Προσώπων κεφ. Ι' — ΙΣΤ'.
- Γ' Ἡ ἐνότης τῆς θείας φύσεως κεφ. ΙΖ' — ΙΗ'.
- Δ' Ἡ μία δοξολογία κεφ. ΙΘ' — ΚΔ'.
- Ε' Διὰ τί ἡ ἁγία Τριάς ἔχει μίαν δοξολογίαν κεφ. ΚΕ' — ΚΘ'.
- ΣΤ' Συμπέρασμα κεφ. Α'.

Ἀρχιμ. ΜΕΛΕΤΙΟΣ ΚΑΛΑΜΑΡΑΣ

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

πρὸς τὸν ἐν ἀγίοις Ἀμφιλόχιον,

Ἐπίσκοπον Ἰκονίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Προοίμιον ἀποδεικνύεται ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐρευνᾷ κανεὶς ἀκόμη καὶ τὰ σημεῖα τῆς θεολογίας¹ τοῦ θεωρεῖ ὡς τὰ πιὸ ἀσημαντα.

1. Φίλτατε καὶ τιμωτάτε ἀδελφέ μου Ἀμφιλόχιε,² σέ ἐπαινῶ διὰ τὴν φιλομάθειαν καὶ τὴν ἐργατικότητά

---

1. Θεολογία εἶναι τὸ «πρωτότερον τῆς ἀγίας Τριάδος», ἡ διδασκαλία περὶ τῆς ἀγίας Τριάδος. Ἐνισθῆναι εἰς τὸ δογματικὸν τῆς Κυριακῆς τῶν ἁγίων Πατέρων, ὑποθέσκει οὕτως ἰσχύι «Πατὴρ καὶ Υἱὸς καὶ Πνεῦματος ἁγίου μὴν οὐδεὶς ἐσχημάτισεν καὶ φῶεν» καὶ τὸ μυστήριον τῆς θεολογίας τραχὺς παρέθηκεν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

2. Ὁ ἅγιος Ἀμφιλόχιος (+394), μητροπολίτης Ἰκονίου, ἐπὶ ἔξιν εἰς τὸν στενωπὸν φίλων καὶ συνεργῶν τοῦ Μεγ. Βασίλειου. Ἦναι εἰς τὸν μέγαν Κappaδοκὸν ἅγιον Πατέρα.

σου. Καί, ὀφείλω νά τό ὁμολογήσω, εὐχαριστοῦμαι ὑπερβολικά ἀπό τόν ἐπιστημονικόν καί νηφάλιον τρόπον μέ τόν ὁποῖον σκέπτεσαι, διότι χάρις εἰς αὐτόν ἔχεις προσανατολισθῇ πρὸς τήν ἀποψιν ὅτι, ἀπό ὅ,τι συνηθίζομεν νά χρησιμοποιοῦμεν διὰ τόν Θεόν εἰς ὁποιανδήποτε περιστασίν κατὰ τήν ὁμιλίαν μας, δέν πρέπει νά ἀφήνωμεν ἀδιερεύνητον οὔτε μίαν λέξιν. Μὲ αὐτό μοῦ δίδεις πράγματι τήν ἐντύπωσιν, πῶς — ἀφοῦ ἤκουσες μέ προσοχήν τήν παραίνεσιν τοῦ Κυρίου « πᾶς ὁ αἰτῶν λαμβάνει καί ὁ ζητῶν εὐρίσκει », — εἶσαι, χάρις εἰς τήν γλυκύτητα μέ τήν ὁποίαν ζητεῖς, ἱκανὸς νά κάμης ἀκόμη καί τόν πῶς διστακτικόν ἄνθρωπον πρόθυμον νά σοῦ δώσῃ αὐτό πού ζητεῖς. Περισσότερον ὅμως ἀπό ὅλα σέ θαυμάζω, διότι δέν προβάλλεις τὰ ἐρωτήματά σου, ὅπως ἡ πλειονότης τῶν συγχρόνων μας, διὰ νά διαπιστώσῃ τὰ φρονήματά μου, ἀλλά, ὡς εἶμαι εἰς θέσιν νά τό θεσπιάσω, διὰ νά εὐρῇ τήν ἀλήθειαν. Διότι, ὅσον δι' ἄνθρώπους πού — τοῦλάχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος — δέν κάνουν ἄλλην δουλειάν ἀπό τό νά κρυφακούουν καί νά προβάλλουν ἐρωτήματα, μεγάλη ἀφθονία! Καί εἶναι δυσχερέστατον νά συναντήσῃ κανεὶς ἀκόμη καί μίαν φιλομαθῆ ψυχὴν, πού νά ἀναζητῇ τήν ἀλήθειαν, διὰ νά θεραπευθῇ ἀπὸ τήν ἀγνοίαν της!

Καί πράγματι. Τὰ ἐρωτήματα τῶν περισσοτέρων, ἐκείνων δηλαδή πού προβάλλουν τὰ διάφορα ἐρωτήματα, ὄχι διὰ νά ἀποκομίσουν ἀπὸ αὐτὰ κάποιαν ὠφέλειαν, ἀλλὰ διὰ νά μπορέσουν — εἰς περίπτωσιν πού θά διαπιστώσουν, ὅτι αἱ ἀπαντήσεις μου δέν συμπίπτουν μέ αὐτάς πού οἱ ἴδιοι θά ἤθελον — νά δείξουν εἰς τόν κόσμον ὅτι ἔχουν δικαίαν ἀφορμὴν εἰς τήν πολεμικὴν τοὺς ἐναντίον μου, ἔχουν καί αὐτά, ὅπως ἀκριβῶς καί ἡ παγὶς τῶν θηρευτῶν καί ἡ ἐνέδρα ἐκείνων πού διεξάγουν πόλεμον, καλλιτεχνικά κρυμμένον μέσα τοὺς τὸν δόλον.

2. "Αν λοιπόν ακόμη και «άνοήτω» ἐπερωτήσαντι σοφία λογισθήσεται»,⁴ τί ἀξίαν πρέπει νὰ σκεφθῶμεν ὅτι θὰ ἔχη αὐτὸς ποὺ ἀκροᾶται μὲ σύνεσιν, ἀφοῦ αὐτὸν ὁ προφήτης τὸν παραλληλίζει μὲ τὸν «θαυμαστὸν σύμβουλον»;⁵ Κατ' ἐμὲ τοῦλάχιστον ἐπιβάλλεται, τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν ὄχι μόνον νὰ τὸν θεωροῦμεν ἄξιον τῆς ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης μας, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν προωθοῦμεν πρὸς τὰ ἐμπρός, μὲ τὸ νὰ συμμεριζώμεθα τὸν ζῆλόν του καὶ νὰ τὸν βοηθοῦμεν μὲ ὅλην μας τὴν δύναμιν εἰς τὸν ἀγῶνα του διὰ τὴν πορείαν του πρὸς τὴν τελειότητα. Καὶ πράγματι. "Ὅταν ὁ ἄνθρωπος τὴν διδασκαλίαν τῶν θεολόγων⁶ δέν τὴν ἀκούῃ ὥς νὰ ἐπρόκειτο διὰ κάποια πάρεργον, ἀλλὰ προσπαθεῖ νὰ ἐμβυθῇ εἰς τὸ νόημα ποὺ εἶναι κρυμμένον εἰς κάθε λέξιν καὶ κάθε συλλαβὴν, τότε πλεον αὐτὸς δέν εἶναι ἕνα παθητικὸν στοιχεῖον εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὁρθοδοξίας,⁷ ἀλλὰ ἕνας ἀπὸ ἐκείνους ποὺ γνωρίζουν, ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς κλήσεώς μας, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀποστολὴ μας εἶναι νὰ γίνωμεν, εἰς τὸ μέτρον θεοαίως ποὺ αὐτὸ εἶναι δυνατόν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὅμοιοι μὲ τὸν Θεόν.⁸ "Ὅμως, ἡ ὁμοίωσις εἶναι ἀδύνατος ἄνευ τῆς γνώσεως⁹ ἢ γνώσις εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς διδασκαλίας¹⁰ μέσον τῆς διδασκαλίας εἶναι ὁ λόγος¹¹ καὶ μέρη τοῦ λόγου εἶναι αἱ συλλαβαὶ καὶ αἱ λέξεις. Ἡ ἐμβυθύνσις συνεπῶς εἰς τὸ νόημα τῶν συλλαβῶν δέν εἶναι ἐκτὸς τοῦ θέματός μας. Πάντως παρ' ὅτι τὰ προβαλλόμενα ἐρωτήματα, ὥς ἄλλωστε θὰ τὸ ἐφαντάζετο κανεὶς, εἶναι ἄνευ σπουδαιότητος, δέν πρέπει διὰ τοῦτο καὶ νὰ παραθεωροῦνται. Ἀντιθέτως, ἐπειδὴ ἡ ἀλήθεια εὐ-

4. Περικ. 17, 28.

5. Εβρ. 1. 3, 8.

6. "Ἐνταῦθα θεολόγοι ὀνομάζονται οἱ ἀγιοὶ ἀπόστολοι, οἱ κατ' ἐξοχὴν θεολόγοι.

7. Εἰς τὸ καίματον «ἐκείνη». Ἡ ἐκείνη κατευτίζεται μὲ τὴν Ὁρθοδόξον. Αἱρετικὸς «ἐκείνη» εἶναι σχῆμα ὁμόμορον. Ἡ αἵρεσις εἶναι πάντοτε ἀσέβεια καὶ ἐλάχιστα διαφέρει τῆς ἀθείας. Κατὰ τοὺς Πατέρας μάλιστα, αἵρεσις καὶ ἀθεὶα κατευτίζονται.

8. Σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ θέωσις, ἡ ὁμοίωσις μὲ τὸν Θεόν.

9. Δηλ. χωρὶς προηγουμένης νὰ γνωρίσῃ τις τὸν Θεόν. Ὁμοίωσις, θεωρία, καὶ θέωσις εἶναι αἱ ὁμοῖαι βαθμίδες τῆς πορείας πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Χριστιανικὴν τελειότητα.

ρίσκεται πολύ δυσκόλως, ὀφείλομεν νά τά ἐξετάζωμεν ἀπό ὅλας τάς πλευράς των. Διότι ἂν ἡ κατανόησις τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως, ὅπως καί αἱ τέχναι, αὐξάνη, ὅταν προστίθεται εἰς αὐτήν κάθε φοράν ἀπό ὀλίγον, τότε ἀσφαλῶς δέν θά πρέπη νά περιφρονοῦμεν τίποτε ἀπό αὐτά ποῦ συμβάλλουν εἰς τὸ νά ἀποκτήσῃ κανεὶς τὴν γνῶσιν.¹⁰ Καί εἶναι αὐτονόητον, ὅτι ἂν κανεὶς παραθεωρήσῃ τὰ πρῶτα στοιχεῖα^{10α} ὥς ἀσήμαντα, οὐδέποτε θά φθάσῃ εἰς τὴν σοφίαν τῶν τελείων.

Τὸ «ναί» καί τὸ «ὄχι» εἶναι δύο μικραὶ λέξεις. Καὶ ὅμως, πολλάκις εἰς τὰς δύο αὐτάς μικράς λέξεις ἐμπρικλαῖονται, τὸ πιὸ δυνατόν¹¹ ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ, ἡ ἀλήθεια, καί ἡ χειρότερη μορφή τῆς κακίας, τὸ ψεῦδος.¹² Ἀλλὰ διατί ἐπιμένω εἰς αὐτά; Πολλάκις μέχρι τώρα συνέθη, ὅτι, ἐπειδὴ κάποιος ἔκαμε ἓνα μόνον νεῦμα καταφατικόν, καθ' ἣν στιγμὴν ἐθρασυρίζετο χάριν τοῦ Χριστοῦ, ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἐθεωρήθη, ὅτι μὲ αὐτὸ ἀνταπεκρίθη εἰς ὁλόκληρον τὸ περιεχόμενον τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως. Ἄν λοιπὸν ὄντως ἔχουν ἔτσι τὰ πράγματα, τότε ποῖα ἀπὸ τὰς λέξεις τῶν «θεολόγων» εἶναι δυνατόν νά θεωρηθῇ τόσο ἀσήμαντος, ὥστε, εἴτε τὴν θεωρήσῃ κανεὶς ὅτι ἔχει καλῶς εἴτε ὄχι, νά μὴ δίδῃ μεγάλην ὠθησιν εἰς τὸ ἓν ἀπὸ τὰ δύο; Ἄν λοιπὸν οὔτε «ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία»¹³ δέν πρόκειται ποτε νά ἀτονήσῃ, ἀπὸ ὅσα γράφει ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, πῶς εἶναι δυνατόν νά εἶναι δι' ἡμᾶς ἀκίνδυνον νά ἀδιαφοροῦμεν, ἔστω καί διὰ τὰ σμικρότατα, κατὰ τὴν γνώμην μας, πράγματα;

Πάντως αὐταὶ αἱ λέξεις, τὰς ὁποίας τόσο ἐπιμόνως ζητεῖς νά διευκρινήσωμεν, εἶναι ἐν ταύτῳ καὶ μικραὶ

10. Πόσον συνεπῶς ἀπαραίτητος εἶναι ἡ μελέτη τῶν κητῶν τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως!

10α. Πρῶτα στοιχεῖα εἶναι αἱ βασικαὶ γνώσεις περὶ τινος πράγματος, ὅχι τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀπαισθητοῦ.

11. Πρὸλ. Α' Ἑβρα 4, 35 - 41.

12. Πρὸλ. Σοφ. Σειράχ 30, 24.

13. Πρὸλ. Ματθ. 5, 18.

καὶ μεγάλα· μικραὶ μὲν, ἂν κρίνῃ κανεῖς ἀπὸ τὸ ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα ποῦ χρειάζεται κανεῖς, διὰ τὰς προφέρει, — καὶ ἴσως δι' αὐτὸ θεωροῦνται καὶ ἄξιαι καταφρονήσεως —, ἀλλὰ καὶ μεγάλα, ἂν κρίνῃ κανεῖς ἀπὸ τὴν σπουδαιότητα ἐκείνων ποῦ ὑποδηλοῦν κάτι ἀνάλογον μὲ τὴν παραβολὴν τοῦ κόκκου συνάπewς,¹⁴ ποῦ εἶναι μὲν τὸ πρὸ μικρὸ ἀπὸ τὰ σπέρματα τῶν φρυγάνων, ἀλλὰ, ἂν τύχῃ καταλλήλου περιποιήσεως, ἀναθλαστοῦναι μέχρις ἑνα ἄρκετὰ μεγάλο ὕψος, διότι τότε ἡ δύναμις ποῦ εἶναι μέσα του συσπειρωμένη ἀπλώνεται.

Ἄλλὰ ἂν κανεῖς θλέπων, — διὰ τὰ ἐκφρασθῶ ψαλμικῶς — τὴν ἀδολεσχίαν μου¹⁵ γύρω ἀπὸ τὰς συλλαβὰς γελᾷ, ὥς προσπαθήσῃ νὰ τὸ καταλάβῃ ὅτι μὲ αὐτὸ θὰ δρέψῃ ἕνα δυσάρεστον καρπὸν, ὅτι δηλαδὴ θὰ καταστήσῃ ὁ ἴδιος γελοῖος· ἡμεῖς πάντως δὲν θὰ ἐγκαταλείψωμεν τὴν ἔρευνάν μας, οὔτε ἀπὸ τοὺς ὀνειδισμοὺς τῶν ἀνθρώπων θὰ καμφθῶμεν, οὔτε ἀπὸ τὰ ἐξευτελιστικὰ δι' ἡμᾶς λόγια τοὺς θὰ νικηθῶμεν.¹⁶

Καὶ λοιπὸν ἀπέχω τόσον πολὺ ἀπὸ τὸ νὰ «ἐπαισχυνθῶ»¹⁷ τὰς λέξεις αὐτάς, ἐπειδὴ εἶναι μικραὶ, ὥστε, ἂν κατῶρθωνα νὰ εἰσχωρήσω εἰς ἕνα πολλοστημόριον τῆς σημασίας των, θὰ συνέχαιρον τὸν ἑαυτὸν μου ὅτι ἡξιώθη μεγάλων χαρισμάτων. Καὶ θὰ ὑπεστήριζα, ὅτι ἔτσι διὰ τὸν ἀδελφόν μου, ποῦ ἀπασχολεῖται μὲ τὸ ἴδιο ζήτημα μὲ ἡμᾶς, προέκυψε μεγάλο κέρδος.

Ἐπειδὴ λοιπὸν διαπιστώνω, ὅτι εἰς τὰς μικρὰς αὐτάς λέξεις κρύπτεται ἕνα μεγάλο ἀγώνισμα, δὲν ἀποφεύγω τὸν κόπον, ἐπειδὴ ἐλπίζω εἰς τὴν ἀνταμοιβὴν ἀπὸ τὸν Θεόν. Πιστεύω, ὅτι τὸ σύγγραμμά μου αὐτὸ θὰ ἀποβῇ πολὺ καρποφόρον καὶ ὅτι ὅσοι τὸ διαβάζουν θὰ ἀποκομίζουν παντοτείνην ὠφέλειαν.

Δι' αὐτὸ λοιπὸν, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος θὰ προχωρήσω πλεον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ νοήματος τῶν λέξεων αὐτῶν. Πρὶν ὅμως εἰσελθῶ εἰς τὸ θέμα μου, θὰ ἀναφερθῶ δι' ὀλίγον εἰς τὴν αἰτίαν, ποῦ προεκάλεσε τὸ πρόβλημά μας.

3. Ἐνῶ λοιπὸν μέχρι τώρα προσηυχόμεν μαζὶ μὲ τὸν λαὸν καὶ ἀνέπεμπα εἰς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα τὴν δοξολογίαν καὶ κατὰ τοὺς δύο (παραδοθέντας) τρόπους,

14. Πρβλ. Μαρκ. 4, 30 - 32.

15. Πρβλ. Ψαλμ. 118, 15, 23, 27, 48, 78.

16. Πολλὰκις οἱ αἱρετικοὶ γελοῖον μὲ τὰ δόγματα τῆς Ὁρθοδοξίας. Αὐτὸ συμβαίνει, διότι ὡς λέγει ὁ ἅγιος ἀπόστολος Παῦλος, «φυγικὸς ἄνθρωπος οὗ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος» μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστὶ καὶ οὐ δύναται γινῶναι ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται».

17. Πρβλ. Β' Τιμ. 1, 8.

δηλ. τότε μὲν μετὰ τοῦ Υἱοῦ σὺν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ, τότε δὲ διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, μερικαὶ ἀπο τοὺς παρευρισκομένους μὲ κατηγόρησαν διατενομένοι, ὅτι εἶχαν χρησιμοποήσει ἐκφράσεις που ὀχι μόνον ἐξέ-ζαν ἀλλὰ καὶ ἐ-σκατο εἰς πληρὴ μεταξύ των ἀντιφασιν. Κατὰ πρῶτον, ὁμῶς καὶ κυρίον λόγοι, θα ἔπρεπε οἱ χάριν τῆς ὠφέλει-ας των ἔστω καὶ ἀν' αὐτοὶ εἴρισκοντο εἰς τελείως αὐτὸν πεισματικὴν καταστάσιν, να ἀπήτεις, προκειμένου να στερευθεῖν εἰς τὴν ὀρθο-δοξίαν, πῶς ὅσοι ἔργοι εἰς ἐπικοινωνίαν, μαζὶ τοὺς να διασπῶνῃ ἢ δὲ ἀσκά-α περὶ τῆς θε-ας δυναμει-ως που κρυπτετα, πίσω ἀπο τὰς συλλαβὰς αὐτὰς με σαφὴ νειαν.

Ἄς ἀναπτύξωμεν λοιπὸν τὰ ἀνωτέρω — εἰς ὅσον βαθμὸν τοῦλάχιστον εἶναι αὐτὸ δυνατόν — δὲ ὀλγῶν, ἀφ' οὗ θεσώμεν ὡς θασιν μίαι γενικὴν ἀρχὴν κοινῶς ἀπο-δεκτὴν

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Ποία ὑπὴρξεν ἡ ἀφορμὴ τῆς πα-
ρατηρήσεως τῶν αἰρετικῶν διὰ τὰς
συλλαβὰς.

4 Ἡ μικρολογία τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, γύρω ἀπο τὰς λέξεις καὶ τὰς συλλαβὰς δεῖ εἶναι ὡς θα ἐνομιζε-καίης, κατὰ τὸ ἀπλοῦν, οὔτε θα ἔχη ὡς ἀποτέλεσμα μι-κρὸν κακὸν ἀντιθετως κρυπτεῖ μίαι θαθεῖαν καὶ συνε-σκιασμένην ἐπιβουλήν, κατὰ τῆς Ὀρθοδοξίας.

Ἀγωνιζόμενα, να δεξοῦν, ὅτ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ὁμιλοῦμεν περὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος δὲν εἶναι ὁμοιομορφος, ἐτε δὴ νομίζου-ν, πῶς τάχα θὰ εὔρου-ν ἀπο τὸ γεγονός αὐτὸ τὴν ποθητὴν τοὺς ἀπόδειξιν, ὅτι τα Τρία Πρόσωπα ἔχου-ν ποίαν τινα πα-ραλλαγὴν, καὶ ὡς πρὸς τὴν αὐσίαν.

Πραγματι, ἔχου-ν εἰς τὴν δαθεσίαν των καποιο πα-λαὶόν σόφισμα, τὸ ὁποῖον ἐσοφίσθη ὁ ἀρχηγός τῆς αἵρε-σεως αὐτῆς, ὁ Ἀέτιος.¹ Αὐτὸς ἔγραψεν εἰς κάποιαν ἀπό-

1. Ἡ Ὀρθόδοξος Πίστις δὲν ἐκιδάχεται ἁποτοποῖησις ἢ προσωπο-γὰς οὐδὲ καὶ ἄ κερτα, μὲν ὁ ἱστος ἐν ἱερογέει, περ εἰς τοὺς ὁμοῖον μόνον, μετὰ τοὺς ἀποστολὰς, καλῶς, καὶ τῆ, πρὸς, τοῖς καλῶν, ἐπιδουλὰς κατὰ τῆς Ὀρθόδοξιας, καὶ τοῦ, ἐπὶ τούτῳ περ τούτων ἐπὶ καλῶν.

2. Ἡ Ὀρθόδοξια δὲν εἶναι προσεκκολλημένη, εἰς λέξεις καὶ τοποὺς ἀλλὰ εἰς τὴν οὐσίαν.

3. Ὁ Ἀέτιος καὶ ὁ μαθητὴς του Εὐδόμε-ος ἦσαν οἱ πρωτοστάται.

τάς ἐπιστολάς του «Γὰ ἀνόμοια κατὰ τὴν οὐσίαν, χρησιμποιούνται καὶ εἰς τὴν τελήτησιν κατὰ τροπὸν ἀνόμοιον» καὶ τὰν ἀπαλὴν «ὅτι οὐσα ἡμῶν εἰμεν ἀνόμοιος αὐτὰ εἶναι ἀνόμοια καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν». Καὶ εἰς θεόβαλυσιν τῆς ἀληθείας αὐτῶν, τῶν λόγων του φέρεται, ἀπὸ στολὸν ὅστις λεγέτω «Εἰς Θεὸς καὶ Πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ εἰς ἡγίος Ἰησοῦς Χριστὸς δι' οὗ τὰ πάντα».⁴ Καὶ συμπέρασμα, «Ὅπου ἂν σχέσιν ἔχουν μετὰ τῶν αἰδουατικῶν ἐκφράσεις, αὐτὴν πρέπει νὰ ἔχουν καὶ αἱ οὐσίαι, τὰς ὁποίας ἐπεξηγεῖται ἀκριβὲς τὸ «ἐν ᾧ» εἶναι ἀνόμοιον πρὸς τὸ «ἐξ οὗ» ἀρα καὶ ὁ Υἱὸς εἶναι ἀνόμοιος πρὸς τὸν Πατέρα!»

Εἰς αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἀρωσστημένην λογικὴν στηρίζεται καὶ ἡ φιλολογία τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν, γυρῶ ἀπὸ τὰς περὶ τὸν ὁ λόγος λέξεις. Ἐπειθὲν εἰς μὲν τὸν Θεὸν Πατέρα ὡσαν κατὰ τὸ ἐξ ἀρετῆς καὶ μὲν ἂν ἀπονεμῶν τὸ «ἐξ οὗ» εἰς δὲ τὸν Υἱὸν καὶ Θεὸν ὁπότε ἐκτελεσθῇ τὸ «ἐν ᾧ» καὶ εἰς τὸ ἀγὼν Πνεῦμα τὸ «ἐν ᾧ». Καὶ λεγούσιν, ὅτι ἡ χρῆσις τῶν ἐκφράσεων αὐτῶν δὲν ἀλλάξει.⁵ Σκόπός τινος εἶναι, ὡς εἶπον καὶ ἀνωτέρω, νὰ ἀποδείξουν, ὅτι μετὰ τὸν διάφορον ἐκάστοτε τρόπον τῆς ἐκφράσεως τῶν θεῶν ὀνομάτων ταυτοχρόνως, δηλοῦται καὶ ἡ διαφορὰ τῆς οὐσίας.⁶ Παντως ὁμῶς δὲν καταρτίσθωσαν νὰ ἐπιτελῶν νὰ μὴ καταλαβῶμεν ὅτι μετὰ τὴν λεπτολογὸν ἀπασχόλησιν τῶν γυρῶ ἀπὸ αὐτὰς τὰς λέξεις προσπαθοῦν νὰ διατηρήσωσιν τὸ κύρος τῆς αἰρετικῆς⁷ τῶν διδασκαλίας. Ἐπιμένουν λοιπὸν ὅτι τὸ μὲν «ἐξ οὗ» δηλοῖ τὸν δημιουργόν τὸ δὲ «ἐν ᾧ» τὸν ὑπουργόν ἢ ὄργανον.⁸ Ἐνῶ τὸ «ἐν ᾧ» δηλοῖ ἢ χρόνον ἢ τόπον. Τὸ ἀποτελεσμα εἶναι, ὅτι ὁ μὲν τῶν ἀπαντῶν δημιουργὸς⁹ δὲν θεωρεῖται ἀπὸ αὐτοῦ κα-

τῇ ἀνάστασις τῶν ἀνόμων καὶ τῶν ἀνομιῶν. Ἐπειθὲν εἰς τὸν Θεὸν Πατέρα ἀνόμοιος πρὸς τὸν Πατέρα. Ἐξ αὐτοῦ προέβησαν οἱ πνευματικοί.

4 Α. Κορ. 8, 6.

5 «Ἀλλὰ δὲν, ὡς ἔλεγε, ἀλλά Πρώτοι. ἢ γὰρ ἡ ἐξ οὗ ἀνέκει μόνον εἰς τὸν Πατέρα δὲν ἀπερρίπτεται, νὰ χρησιμοποιοῦται εἰς τὸν Υἱόν καὶ οὐκ».

6 Οἱ Ἀρειανοὶ (ἀνόμοιος καὶ πνευματικοί) μετὰ τὸν τῶν ἀρχαίων φιλοσοφῶν ἔκλειον ἐν τῷ, ὅτι θεοὶ ὡς ἐν τῷ, ἀπερρίπτετον «ὀνομαζόμενοι».

7 «Ἰδοὺ καὶ πάλιν ἡ συνήθης τακτικὴ τῶν ἀρετικῶν Πάνωνται, ἀπὸ λέξεων τῆς Γραφῆς, καὶ τὰ ὡς ἀπορρίπτεται, ἀπὸ τῶν ὅτι ἀπορρίπτεται ἡ Γραφὴ καὶ διατηρεῖται. ὡς ὅτι τὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων οἱ εἶπε καὶ ὅτι καὶ ὅτι εἶπε εἰς τὸν ἀσκητικόν, δὲν δὲν ἀντέδουν εἰς τὸν ὁ λόγος ἐπὶ τὸν εἶπε».

8 «Ὅπου ἂν ὡνόμαζε τὸν λόγον ὁ Ἰβραῖος, φιλόσοφος Φίλων» (Περὶ Σερμοῦ, κατὰ 351).

9 Συνεπὸς: «Ὁ Θεὸς, ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἀνόμοιος, εἰς τὸν Θεόν, ὅτι δημιουργὸς εἶναι ὁ Θεὸς Πατὴρ».

βολου ἄξιος περισσότερου σεβασμοῦ ἀπο ὅτι ἐν ὄργανον το δὲ ἄγιον Πνεῦμα διδεδωκεν ἐπιπῶσι διδόν προσφέρει εἰς τὰ ὄντα τιποτε περισσότερον ἀπὸ ὅτι τὴν εἰσφέρει εἰς τὴν ὑπαρξίν των ὁ τοπος καὶ ὁ χρόνος»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν κανονῶν τῆς λογικῆς εἰς τὰς περιὼν ὁ λόγος ἐκφράσεις προεμχεται ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν.

5 Εἰς τὰς ψευδεῖς αἰτίας ἀποφες κατὰ κυρίον λόγον τοὺς παρέσθρει ἡ παρατήρησις τῶν Ἑλλήνων φιλοσοφῶν που κατένειμαν τὴν χρῆσιν τῶν «ἐξ οὗ καὶ δι' οὗ» εἰς πράγματα διαφορετικά κατὰ τὴν οὐσίαν των Ἐτα φρονισὶν καὶ αὐτὸ ὅτι το μὲν «ἐξ οὗ» δηλοῖ τὴν αἰτίαν ἐνῶ τὸ «δι' οὗ» δηλοῖ τὸ ὄργανον ἢ γενικότερον τὴν ὑπηρεσίαν κυρίως δὲ — διότι τὸ μὲ ἐμπροδίζε, ἂ φοῶ ἔχω ἀσχοληθῇ με ὁλοκληροῖν τὴν διδασκαλίαν των (τῶν φιλοσοφῶν) καὶ ἀποδείξω **μὲ ὀλίγα λόγια, ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ (οἱ περὶ αὐτομάχου) καὶ με αὐτοὺς δὲν συμφωνοῦν καὶ ἔχουν πασαι καὶ ἔχουν καθὲ εἰδους σχέσιν με τὴν ἀλήθειαν** — αὐτοὶ τοὶ ἐδιδάτρευον εἰς τὴν ματᾶσιν φιλοσοφίαν, ἐπεδὴ ἐπὶ τῇ ὁποίᾳ αὐτῆς ἐξηγῶν με πολλοὺς τρόπους τῆ φωνῆν τοῦ «αὐτοῦ» καὶ το διακρίνουν εἰς αὐτὰ τοῦ δηλοῖ ἰσχυρίζοντα ὅτι ἄλλα μὲν αἰτία εἶναι «προκαταρκτικά» ἄλλα δὲ «συεργαῖσιν αἰτία», καὶ ἄλλα ἐπέ/ου τὴν θεοσιν τῶν «ἐξ οὗ καὶ δι' οὗ»

Ἐτσὶ λοιπὸν διὰ τὸ καθεὶνα ἀπὸ αὐτὰ καθορίζουν καὶ ἓνα ἰδιαιτερον τρόπον ἐκφυρᾶς του (διατυπώσεως του) Με ἄλλον τρόπον, λεγουν, δηλοῦται ὁ δημιουργός.

9 Κατὰ τὴν φιλοσοφίαν (λογικήν) τὰ περιστατὰ καὶ τὰς ὑπάρξεις ἑνὸς ὄντος εἶναι ὁ χρόνος καὶ ὁ ὁρῶν. Ἐὰν τὸ αὐτὸ καὶ αὐτὰ δὲν προσφέρουν τιποτε εἰς τὴν ὑπαρξίν ὄντος ὅτι, διὰ τὸ ὅτι τὸν Πνεῦμα, εἶναι, ὡς νὰ διακρίνεται, ἐπὶ τοῦτο δὲν προσφέρει εἰς τὰ ὄντα τίποτε!

1 Ἡ καὶ ἡμεῖς, «λογικῶς» ἐκκατέτο ὅσοι κατανοοῦμεν Ἐν πολλοῖς τὰ λογικὰ συμπέρασμα εἶναι ὁ ὁρῶν ἀποδοτέον μετὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν ὁρῶν ἢ μὲν Παρθένος, ὁρῶντα οὐκ ἀποδοτέον, ἀλλ' ὁρῶν, ὁ δὲ μέγας Πνεῦμα, ἀποδοτέον, καὶ τὸν ὁρῶντα, ὅτι τὸν ὁρῶντα ἀλλὰ νὰ ἀρχισυντάξῃ μετὰ ὅτι τὰ εἰς τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἁγίου τοῦ

2 Κατὰ τὸ πρῶτον τὸν ὁρῶν ἐξ ὅτι τὸν φιλοσοφῶν, ὅτι γενικῶς αἱ μὴ κατευθυνόμενοι ὅλοι τοῦ ἁγίου Πνεῦματος οὐκ ἀποδοτέον.

3 Ὅσον ἐκδοτέον γινώσκον, πρὸς τὸν ὁρῶν τὸν Πνεῦμα τοῦ ὁρῶν τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας, οὐκ νὰ μὴ ὁρῶν, καὶ λέγῃ, τὰ λόγια αὐτὰ

καί με ἄλλων τὸ ὄργανον. Κα εἰς μὲν τὸν δημιουργόν νομίζον· οἱ ἄρμोजε το φ οῦ· εἰς δὲ τὸ ὄργανον ἀφού εἰς τὴν καθημερινήν μας οἰκίαν· λέγει· «διὰ σκεπάρνου» ἢ «διὰ τοῦ τροπῆου» ἢ τῶν λοπῶν το «δι οῦ» Ὡς αὐτὸς καὶ προκεμενου διατε «δι οῦ» ἐκεῖνοι (οἱ φιλόσοφοι) το θεοφῆ· ὅτι ἐκφράζει τὴν αἴτην. Κα πράγματι λέγεται το ἐπ' αὐτοῦ το εἶνα «ἐκ» ξίλου. Τὸ δὲ «καθ' αὐ» δηλοῖ το πρῶτον ποιό τεχνίτης ἢ ἔχε εἰς τὸν νοῦν του ἢ το ἔχε ἐνωπῶν του ὡς «μετελο». Πράγματι Ὁ τεχνίτης θὰ μπόρῃ νὰ καλῇ ἔργον ἐκεῖνο ποὶ συνελάβε με τὴν φαντασίαν τοῦ ἢ αὐτοῦ ἔργον αὐτοῦ το ζωγραφισμένου τροπῆου· τὰ προηγουμένως εἰς τὴν δ' αὖ νοῖαν του ἢ ἂν κυττάξῃ ἐνὰ «μετελο» ποὶ εὐρύσκεται πλέον ἐνωπῶν το· καὶ κατὰ βίαν τὰς ἐπεργείας του εἰς τὸ νὰ κατασκευασθῇ κατ' εἰκόνα με ἐκεῖνο.

Το «δι οῦ» το θεῶν νὰ ἀρμόζῃ εἰς τὸν σκοπόν, ἀφού ὡς λέγεται το βιβλίον (ἢ καρεκλὰ) ἔχε κατασκευασθῇ «διὰ» νὰ χρησιμοποιῶνται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον. Τέλος τὸ «ἐν ᾧ» λέγει, ὅτι δηλοῖ ἢ χρόνον ἢ τόπον. Πχ ποτε ἔγιναν αὐτὰ «ἐν τῷδε τῷ χρόνῳ». Καί ποτε «ἐν τῷδε τῷ τόπῳ». Ἀλλ' ἐπὶ καὶ αὐτὰ (ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος) δὲν προσθετοῦν τιποτε εἰς αὐτοῦ ποὶ γίνετα, ὅμως χωρὶς αὐτὰ δὲν εἶσαι δυνάτον νὰ γίνῃ τιποτε! Διὰ νὰ προβῇ κατὰς εἰς μίαν ἐπεργείαν, ἔχε ἀνάγκην ἀπὸ τόπον καὶ χρόνον.^{3x}

Ἰδοὺ λοιπὸν· Ὅχι μόνον ἐμαθὼν ταῦτα καὶ ἐθαύμασαν τὰς παρατηρήσεις ποὶ γίνονται μεθ' αὐτὴν τὴν ματαίολον «κενὴν ἀπάτην»⁴ (φλοσοφίαν) ἀλλὰ καὶ προσπαθοῦν νὰ τὰ μεταφέρουν καὶ τὰ ἐφαρμόσουν καὶ εἰς τὴν ἀπλήν καὶ ἔξω πείσης λογικῆς ἀποδείξεως («ἀτεχνολόγητον») διδασκαλίαν τοῦ Πνεύματος! Καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ εἶναι νὰ ὑποβιβασοῦν μὲν τοῦ Θεοῦ Λόγον, νὰ ἀθετήσουν δὲ ἐντελῶς το ἄνθρωπον Πνεῦμα! Ποῖοι Αὐτοῦ ποὶ δὲν ἐδίστασαν τὴν ἐκφράσιν αὐτὴν, ποὶ οἱ Ἑλληγες φιλόσοφοι τὴν ἐχρησιμοποιοῦν ἀποκλῆσι κῶς καὶ μόνον προκεμενου περὶ ἀμυγλῶν ἐργασίων ἢ διαβούλους καὶ ἐντελῶς ταπεινῶς ἐπιτρέτας ἐνωπῶ τὴν ἐκφράσιν «δι' οὔ», νὰ τὴν μεταφέρουν εἰς τὸν Δεσποτὴν τῶν δλων, χωρὶς καθόλου νὰ ἐντραποῦν, ποὶ χρῆσταινο· αὐτοί, ἀποδίδουν εἰς τὸν Δημιουργόν τῆς κτίσεως⁵ ἐκφράσιν ποὶ ἀρμόζει εἰς τὸ σφυρὶ καὶ τὸ πριόνι!

3x Ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω (Στ', κεφ Β' ἀριθ 9) ὁ χρόνος, καὶ ὁ χῶρος εἶναι ἡ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ κτίσις καὶ ἡ ἀνάστασις.

4 Πρῶτα κεφ 2 ὁ κατὰ τὸν ἐκτελεσθέντα κυρίου ἐνωπῶν τὴν ζωτικὴν εἰκόνα.

5 Ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν Δημιουργὸς εἶναι ὁ Θεός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἡ χρῆσις τῶν ἐκφράσεων αὐτῶν εἰς τὴν Γραφὴν γίνεται χωρὶς να ἄκλουσθῇ τὰ σταθερῶς κάποιος κανὼν

6 Ὁμολογοῦμεν ὅτι τὰς ἐκφράσεις αὐτὰς πολλὰ καὶ ἀρρηστοὶ καὶ ὁ λόγος τῆς ἀληθείας ἐπὶ οὐδεὶς ὁμῶς ὡς παρὰ τὸ σκεῖν, ὅτι ἡ ἐλεῖ θεία τοῖ Πνευμάτος ἐλεῖ κατεκτείνῃ δὲ τῇς σμικροπρεπείας τῶν ἐκωθεν φιλοσοφῶν. Ἀντιθετως πιστευόμεν, ὅτι αἱ ἐκφράσεις αὐταὶ ἀναπόδωτος μετὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ λόγου ἐναλλασσονται, ὅτι να διαπιστώσων ἐπὶ καλλίτερον τὸ νοημα. Ἐποιοῦν τοῦ ἐξ οὗ, δὲν δηλοῖ ἀπαράτητως τὴν ἀληθινὰς φαντασίαν αὐτῶν. Ἀντιθετως καλλίστα Εὐαγγ. σκεπτικῶς εἰς τὴν Γραφὴν καὶ χρῆσις τοῦ τὴν ἐκφράσει αὐτῇ προκειμένην περὶ τῆς πρώτης αἰτίας, ὡς π.χ. εἰς τὸ «ἐξ Θεοῦ, ἐξ οὗ τὰ πάντα» καὶ «τα δὲ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ». Ὁποσοῦν ὁμοῦς τῇ ἐκφράσειν ἐπὶ τῇ ἀληθείας πολλὰ καὶ τὴν ἀρρηστοῦ καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ὡς π.χ. ὅταν λεγῇ «ἐκ τῆς γεννητικῆς ἐκ ἐκωθεν ἀσκήτων» καὶ «ἐκ τῆς γεννητικῆς ἐκ γένους καθαροῦ» καὶ «ὁ πρῶτος ἀνθρώπος ἐκ γένους γένους» καὶ «ἐκ πλητοῦ διήρηται» (ἐκ τῆς πλητοῦ) οὗ, ὡς καὶ γὰρ.

Αὐτὸς δὲν αὐτὰς δεξοῖν ὅπως ἐπομεν ἀνωτέρω, τὴν διαφοράν τῆς οὐσίας ἐκφραστῆσαι (') ὅτι ἡ ἐκφράσις αὐτὴ ἀρμυζει μόνον εἰς τὸν Πατέρα. Ἐποιοῦν λοι-

1 Περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνευμάτος, τῶν ἐκφράσεων αὐτῶν, ὡς π.χ. εἰς τὸ «ἐκ Θεοῦ, ἐκ οὗ τὰ πάντα» καὶ «ἐκ τῆς γεννητικῆς ἐκ ἐκωθεν ἀσκήτων» καὶ «ἐκ τῆς γεννητικῆς ἐκ γένους καθαροῦ» καὶ «ὁ πρῶτος ἀνθρώπος ἐκ γένους γένους» καὶ «ἐκ πλητοῦ διήρηται» (ἐκ τῆς πλητοῦ) οὗ, ὡς καὶ γὰρ.

2 Περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνευμάτος, τῶν ἐκφράσεων αὐτῶν, ὡς π.χ. εἰς τὸ «ἐκ Θεοῦ, ἐκ οὗ τὰ πάντα» καὶ «ἐκ τῆς γεννητικῆς ἐκ ἐκωθεν ἀσκήτων» καὶ «ἐκ τῆς γεννητικῆς ἐκ γένους καθαροῦ» καὶ «ὁ πρῶτος ἀνθρώπος ἐκ γένους γένους» καὶ «ἐκ πλητοῦ διήρηται» (ἐκ τῆς πλητοῦ) οὗ, ὡς καὶ γὰρ.

- 3 Α' ἡσ. 11
- 4 Α' ἡσ. 11 12
- 5 Γεν. 6 14
- 6 Ἐξ. 25 31
- 7 Α' ἡσ. 15 47
- 8 Ἰωδ. 33 6
- 9 Δε, ἐπὶ τῆς ἀληθείας τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνευμάτος, τῶν ἐκφράσεων αὐτῶν, ὡς π.χ. εἰς τὸ «ἐκ Θεοῦ, ἐκ οὗ τὰ πάντα» καὶ «ἐκ τῆς γεννητικῆς ἐκ ἐκωθεν ἀσκήτων» καὶ «ἐκ τῆς γεννητικῆς ἐκ γένους καθαροῦ» καὶ «ὁ πρῶτος ἀνθρώπος ἐκ γένους γένους» καὶ «ἐκ πλητοῦ διήρηται» (ἐκ τῆς πλητοῦ) οὗ, ὡς καὶ γὰρ.

ὅτι τὰ Γραφὰ Προφητῶν καὶ ἱστορικῶν ἐκφράσεων αὐτῶν, καὶ ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα εἶναι ὁμοῦς ἀδελφωτέρων τῆς τοῦ Πατρὸς.

πόν ἂν καὶ ἐδανείσθησαν τὰς βασικάς ἀρχὰς τῆς «θέσεως» τῶν ἀπὸ τοὺς ἐξωθεν (ἐλλήνας εἰδωλολόγους) φιλοσόφων, ἐν τοις τοῖς δὲ ἡκολούθησαν μετ' ἀκριβοῦς τὰς ἀρχὰς τῶν ἄλλα εἰς μὲν τοῖς Υἱοῖς συμφωνῶς πρὸς τὰ ὅσα «ἴχον ἐκεῖνοι καθορᾶσαι, ἔδωκαν τοῖς χαρακτήρισμον «ὄργανον» εἰς δὲ τὸ Πνεῦμα τὸν χαρακτήρισμόν «τόπος». Καὶ πραγματ. Λέγουσιν «ἐν Πνεύματι». Καὶ πάλιν λέγουσιν «ἐν Υἱοῖς». Εἰς τὸν Θεὸν ὁμοῦς ἀποδοῖν τὴν ἔκφρασιν «ἐξ οὗ», διότι εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ δὲ ἀκολουθοῦν τοὺς μὴ χρῆσταντο, ἀλλὰ ὡς διατείνονται καταφεύγουσιν εἰς τὰς ἀποστολικὰς διατιπώσεις ὡς καθὼς ἐλεγχθῇ ἤδη ἀνωτέρω. «Ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» καὶ «Τὰ δευτερεύοντα ἐκ τοῦ Θεοῦ».

Ἀλλὰ ποῖον εἶναι τὸ συμπέρασμα τοῖς ἀπὸ τὴν τεχνολογίαν αὐτῆς. Ἀλλή ἐστὶν ἡ οὐσία τοῦ αἰτίου, ἄλλη τοῦ ὄργανου καὶ ἄλλη τοῦ τόπου. Συνεπῶς κατὰ τὴν οὐσίαν τοῦ ὁ Υἱὸς πρέπει νὰ εἶναι διαφορετικὸς ἀπὸ τὸν Πατέρα ὅπως ἀκριβοῦς καὶ τὸ ὄργανον (ἐργαλείον) ἀπὸ τὸν τεχνίτην. Ἀλλὰ καὶ τὸ Πνεῦμα πρέπει νὰ εἶναι τοσόν διαφορετικὸν ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ τοῖς Υἱὸν κατὰ τὴν οὐσίαν ὅσον ὁ τόπος ἢ ὁ χρόνος εἶναι κατὰ τὸ δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μετὰ τὴν οὐσίαν τῶν ὀργάνων ἢ ἐκείνων πού τὰ χρησιμοποιοῦν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Τὸ «ἐξ οὗ» λέγεται καὶ προκειμένου περὶ τοῦ Πατρὸς ὁμοίως καὶ τὸ «ἐξ οὗ» λέγεται καὶ προκειμένου περὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος.

7 Ὅπως λοιπὸν γνωρίζετε, ἡ διδασκαλία τοὺς εἶναι αὕτη διὰ τὴν ὁποῖαν ἀμιλήσασθαι ἀνωτέρω Ὡς εἰχομεν σκοπὸν θὰ καταστήσωμεν σαφές, ὅτι οὔτε ὁ Πατὴρ ἐκράτησεν διὰ τὸν ἑαυτοῦ τοῖς τὸ «ἐξ οὗ» καὶ «ἐπεταίξεν» εἰς τὸν Υἱὸν τὸ «ἐξ οὗ», οὔτε πάλιν ὅτι ὁ Υἱὸς δὲν δέχεται νὰ μετεχῇ τὸ Πνεῦμα, — συμφωνῶς πρὸς τοὺς θεολογικοὺς «ἀφορισμοὺς» τῶν — εἰς τὰς ἐκφράσεις

10. Ω, ἐκεῖ οὐκ ἔστι καὶ ὁ Ἀδάμ ἔχον μεμονωμένης ρήσεως, ὡς Γαβριὴλ: ὁ δὲ καὶ ὁ ἄλλος ἔχον τὴν ἑξῆς τῶν.

11. Α καὶ 1. 40

12. Α καὶ 1. 12

13. Τεχνολογία ἐστὶν ἀποφασιστικὴ φιλοσοφικοθεολογικὴν οἰκοδόμημα εἰς τὸ ὅπου καὶ ὡς ἐστὶν ἡ λογικὴ.

14. 12. ἢ θεολογία. ἡ ἑκείνη ἀποφασιστικὴ καὶ Πατὴρ ἔργον — ὁ Υἱὸς — ὁ τόπος — ὁ Πνεῦμα. Τὸ πνεῦμα εἶναι ὁ τόπος, ὅπου ὁ Πατὴρ ἐργάζεται μετὰ ἀποκρίσιν τὸν Υἱόν.

1. Ἀποφασιστικὴ λέγουσιν οἱ ἄλλοι προτίττειν: συνθήματα, πού ἐκφράζουν τὰς βασικάς ἀρχὰς ἐνὸς φαντασμοῦ.

αὐτάς «ἐξ οὗ» καὶ «δ' οὐ» ἐπεὶ δη εἶτα ὁρᾷ ἡ παρά-
δοξις αὐτῇ κατατῆλῃ τῷ ἀνθρώπῳ αὐτῷ.

«Εἰς Θεὸν καὶ Πατέρα εἰς τὰ πατα καὶ εἰς Κύριον
Ἰησοῦν λόγους ὁ αὐτὸς πᾶσι. Ἀδελφοί, πῶς αὐ-
τὰ δεῖ εἰσαφέρειν ἐνός π... θελεῖ να πρῶ... εἰς δαρι-
σιν, τῶτων ἐκφραστῶν. ἀλλὰ ἐνός πο... θελεῖ να δε-
κρῆνῃ τὰς ἐπισημοὺς. Ὁ ἀποστολὸς δὲ, ἐκλήγειν ἔ-
τα, διὰ αἱ ἐκφραστὴ τοῦ διακρίνα, ὁ πῶς δεῖ καὶ δεῖ
ὅτ' αἱ ἐκφραστὴ Πατὸρ καὶ υἱὸς ἵνα ἀπο... γ... το. Ὅτι ἐξ
αἱ διὰ αὐτὰ ἐκφραστὴς δεῖ εἰσα... ἀπο... μεταξὺ τού-
τοι καὶ δὲ, καὶ οὖν, τῆς ἐκφραστὴς (προσέτα) εἰς τὰ ὅποια
ἀποδιδόνται να ἐκφραστῶν εἰς τὰ κρῖσι, πρὸς ἀλλήλα
ὥσάν τὰ εἶλην πρὸς ὁρᾷ πρὸς σ... καὶ πρὸς μέ-
τοις ἀντιπαλὸς γ... φ... τοῖς ἀπο... ἀπὸ τὸ
ἐξ... Ὁ μακάριος ἀποστολὸς Παῦλος ἀπ... καὶ τὰς
δυο στίχας ἐκφραστὴς εἰς τὰ ἴδια ἀπο... ἀφοῦ εἰ-
πεν «ὅτ' ἐξ αὐτῶν καὶ διὰ αὐτῶν» εἰς αὐτῶν τὰ πα-
τα.» Καὶ κατὰ ἀνθρώπων τοὶ εἶσι ἐστω καὶ ὁλνῃν
προσσχῆν εἰς τὸ ἰση... τοῦ θέλει να ἐκτίσῃ ἡ ὡς ἀνω
φράσις θα παρῶν... ὅτ' αὐτῇ πρὸς ἀναφέρεται
εἰς τὸν Κρῖσι, ἢ Χριστόν, καθ' ὃν, ὁ ἀποστολὸς,
ἀφοῦ προεταξέν ἀπὸ τῆς προφητείας τοῦ Ησαίου τὰ λό-
για «τις ὕψω... Κυρίου καὶ τις σ... αὐτοῦ
ἐγένετο.»² προσέθεσεν «ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ ὁ αὐτοῦ καὶ
εἰς αὐτὸν τὰ πατα.»³ Ὅτι δὲ αὐτὰ τὰ εἶπεν ὁ προφήτης
διὰ τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ τοῦ δη... τῆς κτι-
σεως εἶνα δυνατόν να τὰ ἀποληφθῇ καὶ ἀπὸ τὰ ἀ-
κολοῦθούνα. «Τὶς ἐμετερεσε τῇ γαίρῃ τὸ ἰδω καὶ τοὶ
οὐρανὸν σπῖθαλι καὶ πᾶσαι τὴν γῆν δρᾷ. Τὶς ἔστησε
τὰ ὄρη ἐν σταθμῷ καὶ τὰς νάπας ἐν ζυγῷ. Τὶς ἐγνω-
νοῦν Κυρίου καὶ τὶς σ... αὐτοῦ ἐγένετο.»⁴ Πάν-
τως ἐδῶ τὸ «τίς» δὲν δηλοῖ τὸ ἐντελῶς ἀδυνατοί, ἀλλὰ
τὸ σπῖθον ὡς καὶ εἰς τὸ «Τὶς ἀναστήσεται σοὶ ἐπὶ πο-
νηρετομένοις»⁵ καὶ «τίς ἔστιν ἀνθρώπος ὁ θέλων
ζῶν.»⁶ καὶ «τίς ἀναστήσεται εἰς τὸ ὄρος Κυρίου.»¹⁰

2 Α Κορ 8 6

3 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

4 Ρωμ 11 36

5 Ρωμ 11 34

6 Ρωμ 11 36

7 Ήρ 40 13

8 Ψαλμ 93 16

9 Ψαλμ 93 13

10 Ψαλμ 29, 3.

μᾶς ἀπαντήσουν. Ὁ Θεὸς τῆς δοξῆς καὶ Πατὴρ τοῦ Χριστοῦ τὸν ἀρχαῖον εἶναι ἑπ' ἑκείνου. Ἔτσι, λοιπόν, αὐτοὶ μὲν ἐπ' ἑκείνου, ὁ ἴδιος τὰς ἀποκρίσεις τῶν ἐνὶ ἀντιθέτως τοῖς ἰσχυροῖς τῶν ἰδίων, μᾶς θέσπειν διαπιστῶνται ἀπὸ τὰ ἐπ' ἐκείνου ἀμφότερων τῶν πλευρῶν, καθ' ὅσον ἀν' θεωρηθῇ ὁμοῦ, ὅτι, ὁ λαλῶν εἶναι περὶ τοῦ Υἱοῦ, θὰ ἀποδειχθῇ ὅτι τὸ «ἐξ οὗ» προσιδιάζει, εἰς τὸν Υἱόν, καὶ ἀν' ἐπ' αὐτὴν κανεὶς νὰ ἀποδοσῇ τὴν ἑκφράσειν αὐτῇ τοῦ προφητοῦ, εἰς τὸν Πατέρα, τότε παύσει θὰ πρέπη νὰ παραδεχθῇ ὅτι, ἡ ἑκφράσις «ἐξ οὗ» ἀρμυζει καὶ εἰς τὸν Θεὸν Πατέρα.¹⁹ καὶ περὶ τῶν θὰ ἔχῃ καὶ αἱ δύο αὐταὶ ἑκφράσεις τὴν αὐτὴν ἀξίαν, ἀφοῦ θὰ ἔχουν καὶ αἱ δύο ἐξ ἑσῶν χρησιμοποιοθῇ πρακτικῶς περὶ τοῦ Θεοῦ Πατρός. Καὶ ἔτσι, λοιπόν, θὰ καταφανῇ ὅτι αἱ ἑκφράσεις αὐταὶ εἶναι ὁμοίαι, καὶ μεταξὺ τῶν, ἀκόμη καὶ ἐκ τῶν, ὅτι, ἔχουν χρησιμοποιοθῇ ὁ ἕν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Ἀλλ' ὅς ἐπανελθῶμεν εἰς τὸ θέμα μας.

9 Ὁ Ἀπόστολος εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ πρὸς τοὺς Ἑφεσίους λέγει, «Ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ αἰξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ Χριστοῦ ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβαζόμενον διὰ πάσης ἀφῆς τῆς ἐπιχορηγίας, κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους τῆς αὐξήσιν τοῦ σώματος ποιεῖται».²⁰ Καὶ παύει εἰς τὴν πρὸς Κολασσαεῖς ἐπιστολὴν ἐλεγχθὶ πρὸς ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι δὲ ἔχουν τὴν γινώσκιν τοῦ Μονογενοῦς ὅτι, «Ὁ κρατῶν τὴν κεφαλὴν τοῦ τέσσε τὸν Χριστοῦ ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα δια τῶν ἀφῶν καὶ συνδεσμών ἐπιχορηγούμενον αὔξει τὴν αὐξήσιν τοῦ Θεοῦ».²¹ Παντῶς ὅτι κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ Χριστός, τὸ ἔχομεν μάθει καὶ ἀπὸ ἄλλων γὰρ αὐτοῦ ὁ Ἀπόστολος λέγει, «Καὶ αὐτοὶ ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντων τῇ Ἐκκλησίᾳ».²² Καὶ ἐκ τῶν πληρωμάτων αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν».²³ Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος λέγει, «Ὁ τι ἐκ τοῦ ἐμοῦ ληφεται καὶ ἀντιγγελεῖ ὑμῖν».²⁴ Καὶ ἐν γένει, ὅταν κάποιος διεξέρχεται τὰς γραφὰς φιλοπόνως θὰ διαπιστώσῃ, ὅτι ἡ ἑκφράσις «ἐξ οὗ» χρησιμοποιοῖται κα-

19. Ἐν τῷ κε ἀρχὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀποδείκνυται πᾶσι τοῖς Πατέρι, δι' ἀρχὴ καὶ τῶν ἑλλογῶν Προσώπων καὶ ἀπὸ τοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ.

19α. Ὁμοῦ καὶ εἰς τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Κολασσαεῖς καὶ ἐν τῇ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Κολασσαεῖς ἀπὸ τῶν ἑλλογῶν Βασιλείου καὶ τῶν ἀποστόλων μετ' ὅν ἐβασίλευσαν.

19 Εφ 4 15 - 16.

20 Κολ 2 19

20α Ἐφ 1 22

21 1η 1 1, 16

22 1η 1 16, 11

τὰ πολλοὺς καὶ ποικίλους τρόπους ἀφοῦ μάλιστα ἀκόμη καὶ ὁ Κύριος λέγει· «Ἐγὼν δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἐξ ἐμοῦ».²³

Ἀλλὰ παρατηρήσαμεν ὅτι τὸ «ἐξ οὗ» ἀπαντᾷ εἰς πολλὰ σημεῖα ὡσαύτως καὶ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· Ὁ γὰρ στερῶν γραφεὶ εἰς τὸ Πνεῦμα, ἐκ τοῦ Πνεύματος θερμεῖ ζῆλον αἰνῶν.²⁴ Καὶ ὁ Ἰωάννης λέγει· «Ἐκ τούτου γινώσκουμεν ὅτι ἐν ἡμῖν ἐστίν, ἐκ τοῦ Πνεύματος οὗ ἔδωκεν ἡμεῖς».²⁵ Καὶ ὁ Ἀγγέλως· «Τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματος ἐστὶ ἁγίου».²⁶ Καὶ ὁ Κύριος λέγει· «Τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος Πνεῦμά ἐστιν».²⁷ Ὅσον λοιπὸν ἀφορᾷ τὸ ζήτημα αὐτό, ἔχει ὡς ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν.

10 Τώρα ὅμως πρέπει νὰ καταστήσωμεν σαφές, ὅτι ἡ Γραφή τὴν ἐκφράζει «ὁ, εἰ» τὴν χρησιμοποίησιν ἐξ Ἰσίου καὶ διὰ τοῦ Πατέρα καὶ διὰ τοῦ Υἱοῦ καὶ διὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ προκειμένου μὲν περὶ τοῦ Υἱοῦ ἀσφαλῶς παρελκεῖ νὰ προσκομίσωμεν μαρτυρίας ἀφοῦ αὐτὸ ὀχλοῦν ἐῖναι γνωστοί, ἀλλὰ καὶ ἀποτελεῖ ἕνα ἀποτὰ κύρια ἐπιχειρήματα ποὺ χρησιμοποιοῦνται ὑπο τῶν ἀντιθετῶν· Ἡμεῖς ὅμως θα δεῖξωμεν ὅτι τὸ «δι' οὗ» ἔχει χρησιμοποιοῦν καὶ διὰ τοῦ Πατέρα· «Πατὴρ, λέγει, ὁ Θεός, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωσίαν τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ».²⁸ Καὶ· «Παλὸς ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος Θεοῦ».²⁹ Καὶ πάλιν· «Ὡστε οἷός ἐστι δοῦλος, ἀλλὰ υἱός· εἰ δὲ υἱός καὶ κληρονομός διὰ Θεοῦ».³⁰ Καὶ· «Ὡς περ ἡγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς».³¹ Καὶ ὁ Ἡσαΐας λέγει· «Οἱ οἱ βαθεῖως βουλήν ποιοῦντες καὶ οἱ διὰ Κυρίου».³² Ἀλλὰ εἴ, (ἐξ Ἰσίου) δυνατόν νὰ παραθέσωμεν πολλὰς μαρτυρίας χρησιμοποίησεως τῆς ἐκφράσεως αὐτῆς καὶ προκειμένου περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· Πχ· «Ἡμεῖς δὲ ὁ Θεὸς ἀπεκαλύψε διὰ τοῦ Πνεύματος».³³ Καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον· «τὴν καλὴν παρακαταθήκην φυλάξον διὰ Πνεύματος ἁγίου».³⁴ Καὶ πάλιν· «Ὁ

23. Λουκ. 8, 46.

24. Γαλ. 5, 8.

25. 1^η 2^η, 3, 24.

26. 3^η 2^η 8, 1, 20.

27. 1^η 2^η, 3, 6.

28. Α' Κορ. 1, 9.

29. Β' Κορ. 1, 1.

30. Γαλ. 4, 7.

31. Ρωμ. 6, 4.

32. Ψαλ. 29, 13.

33. Α' Κορ. 2, 10.

34. Β' Τιμ. 1, 14.

μέν γάρ διὰ τοῦ Πνεύματος διδοται λόγος σοφίας»³⁵

11 Ἀλλὰ τὰ ἴδια δυναμέθα να εἰπώμεν καὶ διὰ τὴν πρόθεσιν «ἐν», ὅτι δηλαδὴ ἡ Γραφή ἔχε ἀποδεχθῆ τὴν χρῆσιν τῆς ἀκομῆ καὶ προκεμένου περὶ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ὡς π.χ. εἰς μὲν τὴν Παλαιὰν Δαθηκὴν λέγει «Ἐν τῷ Θεῷ ποιήσωμεν δυναμιν»³⁶ Καὶ «Ἐν σοὶ ἡ ὑμνησις μοι διὰ παντός»³⁷ Καὶ πάλιν «Ἐν τῷ ὀνόματι σοὶ ἀγαλλιάσομαι»³⁸ Εἰς δὲ τὸν Παῦλον «Ἐν τῷ Θεῷ λέγει, τῷ τὰ πάντα κτισάντ»³⁹ Καὶ «Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ Ἐκκλησίᾳ Θεσσαλονικέων ἐν Θεῷ Πατρὶ»⁴⁰ Καὶ «Εἰ δὴποτε εὐσδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ ἔλθεῖν πρὸς ὑμᾶς»⁴¹ Καὶ «Καυχᾶσαι, λέγει ἐν Θεῷ»⁴² Καὶ ἄλλα πολλὰ, τὰ ὅποια δὲν εἶναι εὐκολον οὔτε νὰ τὰ ἀπαριθμήσῃ κανεὶς. Ἡμεῖς πάντως δὲν καίνομεν ἐπ' ἃς ἐν τοῖς πληθούσι τῶν μαρτυριῶν⁴³ ἀλλ' ἀπλῶς ἐλεγχομεν τὰς θασίκας τῶν ἀρχῶν ὅτι δὲν εἶναι ὀρθοί. Ὅθεν καὶ ἐγὼ ἀφοῦ τὸ ξειρετε, δὲν θά ἀπασχοληθῶ νὰ σὰς δεῖξω ὅτι ἡ ἐκφρασις αὐτῇ ἔχε χρῆσιμον ἡθῇ καὶ διὰ τὸν Κύριον καὶ διὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Εἶναι ὁμῶς ἀναγκαῖον νὰ εἰπῶ, ὅτι διὰ τὸν νοήμονα ἀναγνωστὴν εἶναι ἀρκετὴ ἀπόδειξις τοῖς σαφερεῶν τῶν προτάσεων τούτων, ἡ ἀπόδειξις ποὺ δημιουργεῖται αὐτομάτως ἀπὸ τὸ ἀντιθετὸν. Δηλαδὴ ἂν ἡ διὰφορα τῆς ἐκφράσεως⁴⁴ ἔδειχνεν, ὅτι συμφωνοῦν μέν τὰ ὅσα λέγουσιν αὐτοὶ εἶναι παρηλλαγμένα (διὰφορος) καὶ ἡ οὐσία, τότε ἂς τοὺς πείσῃ ἡ ταυτοτικὴ τῶν ἐκφράσεων νὰ ὁμολογήσῃ ἔτι καὶ τῶρα ὅτι ἡ οὐσία τῶν Προσώπων εἶναι ἀπαράλλακτος.

12 Ὅμως, ὡς ἂν πρόκειται περὶ τῆς «θεολογίας»,⁴⁵ ἡ

35 Δ' Κορ. 12, 8.

36 Ψαλμ. 107, 14.

37 Ψαλμ. 70, 6.

38 Ψαλμ. 88, 17.

39 Ἐφ. 3, 9.

40 Β' Θεσο. 1, 1.

41 Ρωμ. 1, 10.

42 Ρωμ. 2, 17.

43 Συναθροίσματα τῶν αἱρέσεων καὶ ἀποχρῆσις τῶν ἐκφράσεων καὶ κλπ.) εἶναι, ἐνταῦθα καὶ ἀποδείξεις, ὅτι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τῶν χρόνων αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχον καὶ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, νὰ γνωρίζουν ὅτι οἱ λέγοντες οὕτως κατὰ τὴν αὐτὴν διαβεβαιούντες.

11 Οἱ Ἄρετες οὐ πνευματικοὶ ἀλλοι ἐλέγοντο ἐπὶ τοῦ Πνεύματος καὶ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ὡς π.χ. ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ καὶ ἐν τῇ Νέῃ Διαθήκῃ. Ὁ Μ. Βασιλεὺς, ὁποῦ οὐκ ἔστιν ὁ ἀποστόλος, ἀποδείκνυται ὅτι οἱ λέγοντες οὕτως κατὰ τὴν αὐτὴν διαβεβαιούντες. Ὁ Μ. Βασιλεὺς, ὁποῦ οὐκ ἔστιν ὁ ἀποστόλος, ἀποδείκνυται ὅτι οἱ λέγοντες οὕτως κατὰ τὴν αὐτὴν διαβεβαιούντες.

45. Θεολογία εἶναι, ἡ διὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀληθείας Τρι-

χρήσις τῶν ἐκφορασεῶν αὐτῶν. οὐ μόνον ἐναλλάσσεται, ἀλλὰ καὶ πολλαῖς συμβαίνει ναλαμθεῖν ἡ μία τῆς θεοῦ τῆς ἄλλης διττῶν τε καὶ αὐθιγῶν ταῖς αὐτῶν, καθ' ὅσον πολλαῖς συμβαίνει να αὐτῶν ἡ μία μετὴν σημασιῶν τῆς ἄλλης. Ἰ. Ο Ἀδάμ λέγει «ἐκτὴν αὐτῇ ἀνθρώπου διὰ τοῦ Θεοῦ» τα λόγια του αὐταῖς. ταυτὸ σημα με το «ἐκ τοῦ Θεοῦ» Καὶ ἀλλοτρίως. Ὅσα ἐντετατατο Μαρονης τῶν ἡρώων διὰ τοῦ προσηγορευτοῦ Κριστοῦ. Καὶ παλιν «Ὁ Χρῆς τοῦ Θεοῦ ἡ διασηφῶς αὐτῶν ἐστίν.» Ὁ ἰωσήφ δηλαδὴ συνιστᾷ περὶ τῶν ἐντετατων μετὸς συνδραμῶν του, ἐχέει περὶ καὶ αὐτὸς σαφῶς «διὰ τοῦ Θεοῦ» αὐτὸ να εἴπῃ «ἐκ τοῦ Θεοῦ» Καὶ τὰνα παλιν Ὁ Αἰουσιλος Παυλος ἐχρησιμοποίησε τὴν προθεοῦ «ἐξ ὧν» αὐτὸ τῆς «διὰ πχ» ὅταν εἶπε «Γενομένος ἐκ γυναικός», «ἀπὸ τοῦ «διὰ γυναικός» Πραγματ. Εἰς ἄλλο σημειῶν μᾶς ἔκαμε σαφῆ διακρίσιν ἐπὶ ταυτῷ ἀφοῦ λέγει ὅτι εἰς μετὴν γενεακα ἀρμολογῇ ἡ ἐκφρασις «ἐχέει γεννηθῇ ἐκ τοῦ ἀνδρός», ἐνῶ εἰς τοὺς ἀνδρὰς ἡ «διὰ τῆς γυναικός» τὴν δὲ καὶ τὴν αὐτὴν ἔκαμε μετὰ λόγια του «Ὡς περὶ γυνὴ ἐξ ἀνδρός οὕτως αἴτηρ διὰ γυναικός», «Ὡς Εἰς το σημεῖον ὁμοῦ αὐτοῦ ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ να διελθῇ ὅτι ἡ ἐκφρασις αὐτὴ χρησιμοποεῖται καὶ κατὰ διαφοροὺς τροποὺς ἀφ' ἑτέρου διὰ να διερῶσθαι το σφύσμα μερικῶν πεπλανημῶν οἱ ὅποιο φανταζοῦνται ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου εἶναι πνευματικόν ἐπρωτῆσε τὴν ἐμφαντικωτέραν ἐκφρασιν, διὰ να διελθῇ ὅτι ἡ θεοφορος σαρκὶ ἀπετελεσθῇ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου φεραμα, καὶ ὅχι διότι ὡς θα ἤθελε να φαντασθῇ κανὲς ἰλαθεῖς ἀντιφασιν πρὸς εαυτὸν, ἀλλὰ διὰ να καταστήσῃ σαφές ὅτι αἱ δύο ἐκφρασεῖς πολὺ εὐκόλως παραχωροῦν ἡ μία τὴν θέσιν τῆς εἰς τὴν ἄλλην Πραγματ. Το μὲν «διὰ γυναικός» θα ὑπεδηλωῇ ὅτι ἡ σημασία τῆς γεννησεως εἶναι παροδική (ὥς να διελθῇ ἀπλῶς διὰ τῆς γυναικός) ἐνῶ το «ἐκ τῆς γυναικός» δηλοῖ ταυτοχρόνως καὶ μάλιστα μετ' ἰκανῆς ἐμφάσεως, τὴν ταυτότητα τῆς οὐσίας τοῦ γεννηθέντος πρὸς τὴν γεννήσαν.

δος (βλ. καὶ ἡ Σκοπερὶς Ἡ ἐννοια τῶν ὁρων Θεοφωγῶν, θεολογῶν, θεο-
λόγων κατ' Ἀββ. 14:2) Ἡ θεολογία τοῦ καὶ ἐκτετατοῦ ἐπὶ μὲν δὲν ἔχει
καμῖον, ἀλλ' ἐστὶν πρὸς τὴν τεχνολογίαν ὅσα τῶν ἀποκαταστάσεων τῆς ἀνθρωπίν-
της, ἐκτετατοῦ, μετὰ τῆς «ἐκ» καὶ τῆς «διὰ» τῆς ἐκτετατοῦ.

46 Γεν 4:1 Τὰ λόγια εἰσὶν τῆς Εἰς, ὅχι τοῦ Ἀδάμ.

47 Ἀποκ 8:21

48 Γεν 40:5

49 Γαλ 4:4

50 Α' Κορ. 11, 12.

51 Ἀλλ' ὡς να διελθῇ ἀπλῶς διὰ τῆς γυναικός, ὡς διέρχεται τὸ

Ἄφου λοιπόν ἀκομή και ἐκεῖνα δια τα ὁποῖα ἔχει καθο-
ρισθῇ τὸ ὅτι πρέπει νὰ χρησιμεύηται κυρίως τὸ «δι-
οῦν, γινετα χρῆσις» δια τα ἴδια πράγματα - κα τοῦ
«ἐξ οὗ», πῶς ὁ κακολογεῖται το ὅτι αὐτο διακρίνουσ τας
ἐκφράσεις αὐτας τεινῶς τὴν μίαν ἀπο τὴν ἀληθινὴν με το
ἀποτελεσμα νὰ συκοφαντηται ἔτσι ἡ Χριστιανικὴ Πίστις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

Ἀπαντήσις εἰς ἐκείνους που δι-
δάσκουν ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι ὄχι «μετά
τοῦ Πατρὸς» ἀλλὰ «μετά τὸν Πάτε-
ρα» Εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτὸ ἐκτιθεν-
ται καὶ τὰ περὶ τῆς ὁμοτιμίας τοῦ
Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ

13 Αἱτοὶ ὁμως ἀφο' τὴν διδασκαλίαν τοὺς αὐτὴν
τὴν ὑποστηρίζουν με τοσην δεξιότητα καὶ με τοσην
κακοήθειαν, δὲν θὰ εἶναι δυνατοὶ νὰ καταφυγούν οἷτε
εἰς τὴν λόγῳ ἀγνοίας συγγνωμὴν Αὐτοῖς ἴσχει θεοῶς
δι' ὅλους, ὅσοι στρεφονται εἰς αὐτὸν ἡμῶν χωρὶς προσχή-
ματα καὶ τοῦτο ἐπεδὴ ἀνατεμπομεν τὴν δοξολογίαν
εἰς τὸν Μονογενῆ «μετά τοῦ Πατρὸς», καὶ δὲν χωρίζο-
μεν τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀπο τοῦ Υἱοῦ. Ἐντεῦθεν, μᾶς ἀποκα-
λοῦν «νεωτεριστὰς», «κατοτομοὺς», «ἐπισητῆς νέων ὁ-
ρων»² καὶ τι ἀπὸ ὅσα προκαλοῦνται ονειδὸς δὲν μᾶς προσ-
απτουν. Ὅμως ἀπεχω τοσούτον πολὺ ἀπὸ τοῦ νὰ στενοχω-
ροῦμαι διὰ τὰς λοιδορίας τῶν, ὥστε ἀν' ἡ ψυχικὴ τοὺς
θλάθῃ δὲν σᾶς' προσκαλεῖ λυπὴν καὶ ὀδυνην ἀδ' ἀλε-
πτον, δὲν θὰ ἐδιδωταζα νὰ εἶπω ὅτι τοὺς χρεωστῶ καὶ
ἐγγνωμοσυνὴν διὰ τὰς κακολογίας τῶν, ἐπεδὴ εἶναι δι'
ἐμὲ πρόξενος μακαρισμοῦ ἀφοῦ ὡς λεγεί ὁ Κύριος «μα-
καροὶ ἐστε, ὅταν ονειδίσωσιν ὑμᾶς ἕνεκεν ἐμοῦ»⁴

Ἐκεῖνα δια τὰ ὁποῖα ἀγανακτοῦν ἐναντίον μου, εἶ-
ναι τὰ ἐξῆς - Λέγουν Ὁ Υἱὸς δὲν εἶναι «μετά

ὅσον διὰ τοῦ μακάριου. Ταῦτα τὰν τῆς ἀνοίας, ρητὰ ἐδιδάσκον διὰ
φορὰς χιρῆτικαί (γινωστικαί, δοκῆται κλπ.)

1 Μερικὰ ἀμαρτήματα συγχωροῦνται μόνον ἐν ὀφείλουται εἰς ἀ-
γνοίαν.

2 Ὅποια ἡ θρασύτης τῶν ἀμαρτηρῶν! Ὁ Μ. Βασίλειος ἐπαναλαβὴ
δάνει πολλὰκι, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἰστορίας, ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως (Εκδ. Β. Β. Β. 196,
91) τῆς πρὸς τὸν πατέρα, ὅχι ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν
γλαυφίαν τοῦ (62) Ἐπιστολῶν 22b 3).

3. Ἀλλ' ἂν ἐξῆς ἀπὸ λόγον καὶ τοῦς λοιποὺς ἀνεγνωστέας τοῦ.
Πότῃ ἡ ἀνάγκη καὶ ἀπέναντος τοῦ Μενάνδρου, Βασιλείου. Περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ
μακαρισμοῦ ἐπεδὴ τῆ ἀπάρης τῶν ὄντων ἐξῆς, ἐκκαί τοῦς ἀδελφούς τοῦ

4 Ματθ 5, 11

τοῦ Πατρὸς», ἀλλὰ «μετα τὸν Πατέρα» Ἐντεῦθεν λογικὸν καὶ πρέπει εἶναι νὰ ἀνασπεύωμεν εἰς τὸν Πατέρα τῇ δοξᾷ δι' Αὐτοῦ (τοῦ Υἱοῦ, ἀλλὰ ὄχι μετ' Αὐτοῦ). Διότι πραγματὶ το «μετ' Αὐτοῦ» δηλοῖ τὴν ἰσοτιμίαν (τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα), ἐνῶ ἀντιθετῶς τὸ «δι' οὗ» σημαίνει τὴν ὑπηρεσίαν. Ἀκομὴ λέγουσι δὲν πρέπει, νὰ τασσώμεν τὸ Πνεῦμα συν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ, ἀλλὰ ὑπο τὸν Υἱόν καὶ τὸν Πατέρα δὲν «συντασσεται» (δὲν εἶναι ὁμοουσιον καὶ ὁμοτμῆς) ἀλλὰ ὑποτάσσεται⁵ (δηλ. εἶναι ὑποδεεστερον) δὲν συταρθεῖται με αὐτοὺς ἀλλὰ ὑπαρθεῖται⁶ (ἀνήκε εἰς ἄλλην κατηγορίαν καὶ ὡς τοιοῦτον ἀρθεῖται ὑπο τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, δηλ. μαζ. μὲ ὅτι κατωτέρα ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν).

Μὲ κατὰ τέτοια σοφίσματα καὶ λογοπαίγνια⁷ διαστρεφοῦν τὸ ἀπλοῦς καὶ ἀνεπιτηδεύτοι τῆς πίστεως Συνεπιστάτας συγγνωμῆς θα ἦτο δυνατόν νὰ ἀεὶ κωθεῖν λόγῳ δηθεν ἀπερίας αὐτοῖς οἱ ὅποιοι οὔτε τοὺς ἄλλους δὲν ἀφήνουν ἀνεπηρεαστοὺς ἀπὸ τὴν φιλοπραγμοσύνην των,

14. Ἡμεῖς πάντως κατὰ πρῶτον θὰ τοὺς υποβάλωμεν τὸ ἐρώτημα πῶς το ἐννοοῦν το δὲ «ὁ Υἱὸς εἶναι μετὰ τὸν Πατέρα», μήπως ὡς χρονικῶς (ἐξ ἐποψεως ἡλικίας) νεώτερον, μήπως ὡς πρὸς τὴν τάξιν ἢ ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν. Ἀλλὰ ἐξ ἐπόψεως μὲν χρόνου, δὲν φανταζομα. ὅτι θα ὑπαρχῇ κανεὶς τοσοῦ ἀνόητος ὥστε νὰ λέγῃ ὅτ' ἐρχεται χρονικῶς δευτερος ὁ «ποιητὴς τῶν αἰώνων»,⁸ ἀφοῦ οὐδε τὸ ἐλαχιστόν χρονικὸν διαστήμα μεσολαβεῖ εἰς τὴν συναφειαν⁹ τῆς οὐσίας τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. Ἔτσι, δὲν ἀρμοζει νὰ ὀνομάζωμεν τὸν Υἱόν νεώτερον ἀπὸ τὸν Πατέρα μὲ τὴν σημασίαν ποὺ ἔχουσι αἱ λέξεις αὗται προκεταμένου περὶ ἀνθρώπων. (Τὰ θεῖα Πρόσωπα δὲν διαφέρουσι χρονικῶς) ὄχι μόνον ἐπειδὴ νοοῦνται ὅτι ἐξ ἐποψεως χρονικῆς σχέσεως¹⁰ εἶναι πάντοτε συν ἄλ-

5) 1) Ἀρ. αὐτὸς τότε ἐδίδεσκον ὅτι, ὅτι τὸν Πατέρα ἐπὶ τὸν υἱόν καὶ ὁ υἱὸς καὶ ὁ Πατέρα (Συναγωγὴ Σερραίου 351) καὶ πότα μόνον τὸ Πνεῦμα (ἐκκλησιαστικῶς).

6) 2) ὑπαρθεῖται καὶ ἡ ὑπαρθεῖται ἀποτελεσθὲν ὅρους ὅψε κομμένου εἰς τὴν «ἐπὶ τὴν ἐκκλῆσαν» διὰ τὸν υἱόν. Ὁ ἄγιος Βασίλειος τοῦ ὁρους αὐτοῦ δὲν ποῦν «ἐπὶ τὴν ἐκκλῆσαν».

7) 3) Ὁ H. Dortnes ἔγραφε ὅτι, θὰ ἐκρεπε νὰ μεταφρασθῇ παρὶπου ὡς «φραστικὰ» παρὰ τὴν ἐκκλῆσαν.

8) 4) Πρὸς Εὐκλ. 1, 2.

9) 5) Ἐπὶ τὸν υἱόν ὁ ἄγιος ἔχει τὸν ὁρισμὸν οὗτος καὶ ἐπιτηδεύοντο ποτὶ ἀπὸ αὐτοῦ θεωρεῖται. Ὁ ἄγιος περὶ τὴν ἐκκλῆσαν τὸν μετὰ τὸν υἱόν ὁρίζεται. Ἐκκεῖθεν ἡ ἀπόλυτος ἐκκλῆση ὅτι οὐσία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ.

10) Χρονικὴ σχέσηος λέγεται ἡ σχέσηος δύο ὄντων θεωρουμένην ὑπὸ τὸ πρῶτον τοῦ χρόνου.

ἀλλοις, συναναρχα) ἀλλά και ὅτι χρονικῶς μεταγενέστερα λέγειται ἔχει αὐτοῦ ἑξῆς ὁ πατήρ, ἀποστάσει ἀπὸ τοῦ «ἐγώ» καὶ τὰς, πρὸ ἐξ ἑστέρᾳ λέγεται ὅσα ἀπέχον ἀπὸ τοῦ «ἐγώ» περισσότερον. Πχ. τὰ ἐπὶ Νῦν γενησόντα εἶναι πρὸ γενεστέρα τῶν συσσωρευτικῶν, ὅτι εὐρυσκύντα εἰς με, ὑπερβαίνοντες τὸ «ἐγώ» ἀποστάσει καὶ τὰς αὐτὰ εἶναι μετὰ, ἑστέρα ἀπὸ ἐκεῖνα ἀφού εἶναι φανερόν, τοῦ ἀρχόντων καὶ ἐμε, ὅτι εἶναι πολὺ πλησιέστερα πρὸς τὸ «ἐγώ».

Πως μετὰ ἀπὸ αὐτὰ ἔκτος ἀπὸ τὸ ἀσεβές φρονήμα τὸ νὰ θελήσῃ κανεὶς νὰ περιιῇ τὴν ὑπερβάν (τὸ εἶναι) τῆς Ζωῆς τῆς ὑπερεχούσης ὅλων τὸν χρόνον καὶ ὅλους τοὺς αἰῶνας μεθ' αὐτῆς ἀποστάσει. Τῆς ἀπὸ τοῦ «ἐγώ» δὲν θα εἶναι καὶ ἀποδεχόμενος ὅτι οὕτως ὑπερβῇ καὶ εἰς δὸς ἀνθρώπων. Μήπως ἔτι καὶ πρὸς ὅπως λέγεται ὅτι τὰ ὄντα τὰ γινόμενα καὶ φθιόμενα, εἶναι τὰ μὲν προγενέστερα τῶν δὲ ἔστι καὶ ὁ Θεὸς Πατὴρ ἐπεφύε¹² μετρούμενος καὶ συγκρινόμενος μετὰ τὸν πρὸ τῶν αἰώνων ὑπαρχοντα Υἱὸν Θεοῦ. Ἀλλ' ὅμως ἢ ὡς πρὸς τὸν χρόνον (τὰ ἄνω) ὑπερυψηλὸς τοῦ Πατρὸς μένει ἀνεξέμενητος, ἀφού «ἀπαξάπλως» τὴν γενέσθαι τοῦ Κυρίου ἐκ τοῦ Πατρὸς δὲν δύναται νὰ τῇ ὑπερβῇ, χρονικῶς οὔτε ἐνθρηνησας οὔτε σπασσομενός ἀφ' ἡς ὁ Ἰωάννης μεθ' αὐτοῦ λέγεις τοῦ ἐπέτυχεν νὰ περιόρῃσιν τὴν διάνυσσιν μᾶς ἐντός σαφῶς καθωρισμένων ὁρίων μετὰ τὸ νὰ εἴπῃ «ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος»¹¹. Καὶ τὸ μὲν ἦν εἶναι διὰ τὴν διονοῦσιν μᾶς κατὰ τοῦ τῆς ὁδοῦ, εἰς ἀδ' ἐξόδον, τὸ δὲ «ἀρχῇ» εἶναι ἀδυνατόν νὰ τὸ ὑπερβῇ ἀκούει καὶ ἡ φαντασία ὅτι ὁσὴν δὴποτε ἀναδρῶσιν καὶ αἰ καμὴς πρὸς τὰ ἄνω (τὸ παρελθόν), δὲν θα κατορθώσῃς νὰ ὑπερβῇς τὸ «ἦν» καὶ ὅσον δὴποτε καὶ αἰ ἐντελής τὴν διάνυσσιν τῆς φαντασίας σου νὰ ἴδῃς τὴν ὑπῆρχεν πρὸ τοῦ Υἱοῦ, δὲν θα δυνήθῃς νὰ προχωρήσῃς «πρὸ πέρας» ἀπὸ Αὐτοῦ. Συνεπῶς θαεὶ τῶν ὁσῶν εἰπομέν, εὐσεβές εἶναι νὰ σκεπτομεθα, ὅτι ὁ Υἱὸς ὑπάρχει πάντοτε ταυτοχρονικῶς μετὰ τὸν Πατέρα.

15. Ἄν πάλιν τὸ «μετὰ τὸν Πατέρα» τὸ ἐννοοῦν ὡς κάποιαν ἐν σχέσει πρὸς τὸν Πατέρα καταβάσιν τοῦ Υἱοῦ εἰς κάποιον τόπον χαμηλότερον, ὥστε ὁ μὲν Πατὴρ νὰ καθῇται ὑπεράνω, ὁ δὲ Υἱὸς νὰ ἔχῃ ἀπὸ τότε καὶ εἰς τὸ ἔξῃς ἀπώθηθῇ πρὸς τὰ κατω, δὲς μᾶς τὸ εἰποῦν καθαρά καὶ τότε ἡμεῖς θα σιωπησῶμεν, ἀφού ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὁμο-

11 Διὰ τὴν προόδον στή γῆν.

12 Τὸ ὄνομα τοῦ ἁγ. Βασίλειου εἶναι: Ἐπιτρέπεται κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ κρίματα νὰ καταλήγομεν εἰς συμπέρασματα διὰ τὸν Κρίστην.

13. Ἰωάν. 1, 1.

λογίαν τοὺς τὰ αὐτονοήτα πλεον συμπερασματα τῆς θέσεως τοὺς θα ἔχουσι καὶ το ἀπαρθεύει. Πραγματι Ὁ σο δὲν παραδεῖ, νὰ ὅτι ὁ Πατὴρ οἶπε τα πάντα, δὲν διατηροῦν σκεπτεῖν οὐτὶ εἰς τοὺς συλλογισμοὺς τῶν¹⁴ ἐνῶ αὐτὸς θεῶς ἢ σκεψίς τῶν¹⁵, αὐτοὶ περὶ τὴν πίστιν πιστεύει, ὅτι ὁ Θεὸς τηρεῖ τα πάντα. Κα δὲν ἐνθυμῶνται ὅτι ὁ προφῆτης λέγει, «ἐὰν ἀνέβω εἰς τὸν οὐρανόν, οὐ ἐκεῖ εἴ ἐάν καταβῶ εἰς τὴν αἴθρην, παρὲν¹⁶ αὐτοὶ που διακρίνουν τοὺς κόσμους καὶ ὁ δὲν το ἄνω εἰς τὸν Πατέρα καὶ το κάτω εἰς τὸν Υἱόν. Ἀλλὰ — δεῖ νὰ σπαρτήσω πλεον τὸν λαόν, οὐ τῆς ἀμαρτίας ἐκείνων οὐ τὸ κακοθυροῖζον ἐκ τῆς ἀσυνεχίας φρεσὶς ἀγέκρημένοι τόπον — τι εἶδους παρηγορίαν εἶνα δεῖσται νὰ ἀποτελέσῃ εἰς τὴν τούτων ἀνάσσει τὸν μίσχον καὶ ἀντιθεσὶν τῶν πρὸς τὰς Γραφὰς τοῦ καὶ ἐκ ἐξ ἑαυτοῦ¹⁷ καὶ το «ἐκασθεν ἐν δόξῃ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τοῦ Θεοῦ»¹⁸. Δοτι το δεῖσται οὐ δεῖσται, ἀνέσται κατωτέρων ἄς ὁ δάσκουν αὐτοὺς, ἀλλὰ τὴν σῆμα καὶ πρὸς κατὰ τὸ ἴσον με αὐτόν, ἀφοῦ τὸ δεξιὸν δὲν λαμβάνεται με σημασίαν σωματικῇ, — δοτι τότε θα ἐπὶ νὰ ἐπάγῃ πρὸς με οὐ περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ κατὰ τὸ ἴσον στερᾶν — ἀλλὰ ἀπλῶς τὸ ρητόν αὐτὸ με τὸ τῆς οὐσίας τῆς προσεδρεύσας¹⁹ ἐξηλοῖ τὴν μεγαλειότητα τῆς ἐκ μέρους τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Υἱόν τιμῆς.

Ἀπομένει λοιπόν, νὰ συμπερανῶμεν ὅτι αὐτοὶ ἔχουν τὴν γνωμὴν πως με τὴν φρασίν αὐτὴν²⁰, δηλοῦνται τὸ ὑποδεέστερον τῆς ἀξίας τοῦ Υἱοῦ ἐκείνι τοῦ Πατρὸς. Ἀς μάθουν ὁμῶς, ὅτι ὁ Χριστὸς ὀνομαζέται «Θεὸς δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία»²¹ καὶ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου²² καὶ «ἀπαύγασμα τῆς δόξης»²³ καὶ ὅτι τοῦτον ὁ Πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ Θεός²⁴ με τὸ νὰ ἐντυπωσῇ εἰς Αὐτὸν ὁλόκληρον τὸν ἑαυτὸν Του²⁵. Διὰ τὰς μαρτυρίας λοιπόν

14. Μαῖ ἀλλὰ λέγει ἄλλα λέγειν ὅτι, νὰ τὸν καὶ ἄλλα τὴν ἄλλαν ἰδέσται, ὅτι καὶ τὸν ἑαυτὸν ἔχει. Ἀθανάσιος εἰς τὸ ἔργον τοῦ περὶ τῶν Σωμάτων Ἀρμενίων καὶ Σελενοκενῶν.

15. Ψαλμ. 139, 8.

16. Ψαλμ. 109, 1.

17. Εβρ. 1, 3.

18. Προσεύχεται λέγεται ὅτι ὁ Υἱὸς καθύπερθε ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, καὶ τὸ ἐκ δεξιῶν πρὸς τὸν Θεόν.

19. Πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ.

20. Α. Κορ. 1, 24.

21. Κολ. 1, 15.

22. Εβρ. 1, 3.

23. Ἰωάν. 11, 9.

24. Εἰς τὸν ἑαυτὸν ἑαυτὸν λέγεται «σφραγίσαι» ἑαυτὸν (τοῦ Πατρὸς) ἐν ἐκείνῃ δεικνύει τὸν Πατέρα (θεῖα ἀκτὴν καὶ Μ. Βασιλίου).

αὐτάς και τὰς ἄλλας δοξαι σὺ, γὰρ εἰς αὐτὰς με ἀπάς, ἀπαντοῦν εἰς ὅλην τὴν Γραφήν, τὴν ἑκείνην δὲ οὐκ ἔχω εἰπῶ-
μεν ὅτι εἶναι, ταπεινὸν καὶ ὅτι ὡς να ἦσιν ζητωκρ, εἰ-
γὰρ²⁵ διακηρύττει τὸ με ὡς πρὸς αὐτὸν τοῦ Μονογε-
νοῦς καὶ τὴν ἑξῆς τῆς δοξῆς Αὐτοῦ πρὸς τοὺς Πατέρας,
Ἀλλ' ἄς ἀκούσωμεν καὶ τὸ ἑξῆς τοῦ ἑκείνου ὅστις ὁ α-
φῶς μαρτυρεῖ ὅτι ἡ δοξὴ τοῦ ἑκείνου τῆς αὐτῆς ἀξίας μέ-
την δοξῇ τοῦ Πατρὸς μετὰ τὴν ἑξῆς τῆς ἑξῆς ἔμε-
ῖωρακε τὸν Πατέρα²⁶ καὶ τὴν ἑξῆς, ἐν τῇ ὁ ὕψος ἐν
τῇ δοξῇ τοῦ Πατρὸς²⁷ καὶ ἑξῆς τῆς ἑξῆς τῆς ἑξῆς
τιμῶν τῶν Πατέρων²⁸ καὶ ἑξῆς τῆς ἑξῆς τῆς ἑξῆς
τοῦ δοξῇ ὡς μονογενοῦς τοῦ Πατρὸς²⁹ καὶ ὁ μ-
νογενοῦς ὡς ὁ ἑκείνου τῶν Πατέρων³⁰ Αἱ τοὶ
ὅμως, χωρὶς να ἐπὶ λαμβάνειν τὴν ἀποστολήν, ἀποδο-
δοῦν εἰς τὸν υἱὸν τῇ θεοῦ τῇ πρῶτῃ σφύρῃ δια τῆς
ἐχθροῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ὅσον ἡ κοίτη καὶ ἡ ὕμνος, σι δὲ
τῶν Ὑποτακτικῶν καὶ τοῦ (ἡ ἀντικειμένου, τοῦ Πατρὸς ἐν τῇ
περὶ τὴν τῶν ὑποτακτικῶν ἀρμυρῶν εἰς ἐκείνους³¹ ποὶ οὐα ὁ
ποχρεωθῶν να τὴν πρῶτον τῶν.

Παίττω, ἡμεῖς ἐπέβη ἐχθρὸν σκοπον να ἀσχοληθῶ-
μεν με ἄλλα θέματα ἡσυχάζημεν με τὰς μαρτυρίας
αὐτὰς ἐπὶ προσηλῶν. Σὺ ὅμως ἐμὲς τῇ δυνατοτητά ἀφῶ
αὐτοκτενωσῆς με ἀνεστῶ, τὰς ἀποδείξεις να ὅδης καὶ ὡς
το ὕψος τῆς δοξῆς καὶ τῇ ὑπεροχῇ τῆς διατάξεως τοῦ
Μονογενοῦς παρ ὅτι δια τοῖς μὴ προκατελημμένον ἀ-
ναγκωσθῇ οὐτε αὐτὰ εἶναι μικρά — ἐκτός ἀν καί τις
ἐννοῇ τὸ «δοξῶν» καὶ τὸ «κόλπον» κατὰ τρόπον τούτον
σὰρκ καὶ κατενοῶν ὥστε να κατὰ τὴν να περὶ ὁρί-
τὸν Θεον εἰς ἐν τῷ καὶ να φαίνεται δὲ Αἱ τοὶ σ, ἡ-
μα καὶ τὸπον καὶ θεοῦ σωμάτων πρῶτα τα ὅποια
πολυ ἀπέχου ἀπὸ τῇ ἐλπίσιν τοῦ ἀπλοῦ καὶ ἀπειρου
καὶ ἀσωματου καὶ ἄς παραβλεψῶμεν ὅτι ἡ τοιαύτη
ταπεινὴ περὶ τοῦ Ὑπο ἀντιληφῆς ἐφαρμοζέτα σχεδὸν ἐξ
ἰσοῦ καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸν υἱόν. Σι περὶ δ-
ποιος ἀσχολεῖται με τὰς διδασκαλίας³² αὐτὰς δεῖ ὑποδὶ

25 ἑξῆς τὸ κεφάλαιον ἀναρμυρῶν, ἀπὸ κρητὰ δὲ ὡς διαταρῆς
τὰς τῆς κεφαλῆς, ὡς ἐξῆς, καὶ

26 Ἰωάν. 14, 3

27 Μάρκ. 8, 38

28 Ἰωάν. 7, 23

29 Ἰωάν. 1, 14

30 Ἰωάν. 1, 18

31 Ἡ δὲ ἀρμυρὴ ὅν διαταρῆς καὶ τὸν προκατελημμένον ὡς οἱ ἐχθροὶ
τοῦ Ὁυκάτου, τῶν Πατέρων καὶ τοῦ 2 Πέτρου, ὅν κατὰ ἐποῦν κα-
κα, ἐπὶ γὰρ καὶ κατὰ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν
32 Ἰωάν. 17, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100

32 Διὰ τὴν ὑποτακτικὴν ἀρμυρῶν καὶ τὰς ἀποδείξεις καὶ τὰς στερῶσιν καὶ

προσδίδας· εἰς ὅσους δοξολογοῦν, ἐνῶ ἡ ἄλλη, ἡ «δὲ οὐ», ἀρμόζει, κυρίως εἰς οὓς εὐχαριστοῦν.

Ὅπως οὐδέποτε ὁμῶς εἶναι φερεῖτο ὅτι (δηθεῖν) ἡ ἐκφρασις «μεθ' οὗ» πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀπαράδεκτος καὶ νὰ μὴ χρησιμοποιηθῇ ἀπὸ τοὺς εὐλαβεῖς. Δὲν ὅσοι, χάρις εἰς τὴν σταθεροτητα τοῦ χαρακτῆρός των ἐπρωτίμην ἀπὸ τοὺς νεωτεριστὰς τῆς θεολογικῆς ἀρχαιοτήτος καὶ ἐφελκάζει τὴν Παράδοσιν τῶν Πατέρων ἀπαρτιοῦντο. αὐτοὶ εἴτε εἰς χωρὰ ἐρρακύνται, εἴτε εἰς τὰς πόλεις χρησιμοποιοῦν τὴν ἐκφράσιν αὐτήν. Αὐτὴ θάως ὅσοι αισθάνονται κόρον διὰ καθὲν τι τὸ συζητιζόμενον καὶ καταδικάζουν τὰ παλαιὰ μετέωρον ὡς ἀπληρυνόμενα· αὐτοὶ ἀποδέχονται τόπον, εἰκλως τὰς κανονισμῶν ὅσων, προκρίνεται περ' ἐνδεμμάτων, προτιμοῦν οἱ κομφεσσαριῶν, τὰ ἔξω λαβὰ ἀπὸ τὰ συζητῶμενα.

Κατὰ τὸν λοιπὸν τοῦ τροποῦ, μπορεῖ κανεὶς νὰ διαπιστώσῃ ὅτι ἀκόμη καὶ τῶν ἡμελίων τῶν ἀγροτῶν εἶναι ἀρχαιοπρεπὴς ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ ομιλία τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος «λογιστεχνῶν», ποὺ «έχουν τρεθῆ» (1) εἰς τὰς συζητήσεις, ἔχει στιγματισθῇ ἀπὸ τὴν «νέαν» (1) σοφίαν.

Συνεπῶς αὐτὸ ποὺ ἔλεγον οἱ Πατέρες μας, τὸ λέγομεν καὶ ἡμεῖς ὅτι δηλαδὴ ἡ δοξὰ εἶναι κοινὴ εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν· καὶ διὰ τοῦτο ἀναπέμπομεν τὴν δόξαν εἰς τὸν Πατέρα «μετὰ τοῦ Υἱοῦ».

Ἄλλα δὲν μᾶς ἀρκεῖ τοῦ ὅτι ἡ Παράδοσις εἶναι τῶν Πατέρων. Καὶ ὁμῶς ἐκεῖνο ἐκβάλλεται εἰς τὰ νοήματα τῆς Γραφῆς· ἀφοῦ τὰς θειὰς ἀρχὰς τῶν ἐλαβὼν ἀπὸ τὰς μαρτυρίας ποὺ σὰς παρεθέσα πρὶν ἀπὸ ὀλίγον ἀπὸ τὴν Γραφήν.

Καὶ πραγματὶ τὸ «ἀπούχασμα» κατανοεῖται μόνον ἂν κατανοήσῃ κανεὶς τὴν «δοξάν» καὶ ἡ «εἰκὼν», ὅταν κατανοήσῃ τὸ «ἀργέτιον». Καὶ συνεπῶς ὁ Υἱὸς κατανοεῖται, ὅταν τὸν θεωρῶμεν «συν-τῷ Πατρί».¹⁰

Χωρὸν δὲν ἐπιδεχεται οὔτε ἡ λογικὴ ἀκολουθία τῶν ὀνομάτων! Πόσον μᾶλλον ἡ οὐσία τῶν πραγμάτων!

7 Ἀσφαλεῖς, ὁ μόνον ὁμῶς τῶν ἐποχῶν δὲν χρεράζονται, ἀλλὰ περισσότερο ἀνηλεὲς μαστίγωμα.

8 Ὁμοῦς καὶ, ὅτι ὁ Μίγας, Πασκαῖς, ὁμοῦς διὰ τοῦ «στοχαστῆς» τῆς ἐποχῆς μας. Ὅλα τὰ ἐπερὰ εἶναι αἱ τὰ καὶ οἱ ἀνθρώποι πάντοτε ἴσοι.

9 Ἡ διδασκαλία τῶν Πατέρων εἶναι πάντοτε ἡ καλλίστη ἐνάντιον τῆς Γραφῆς.

10 Πρὸς Εβρ. 1, 3 καὶ Ρωμ. 8, 29, Β Κορ. 4, 4

«Λόγον»¹² ἄλλοτε δε παλιν λόγῳ τῶν ποικίλων τρόπων με τοὺς ὁποίους μᾶς χορηγεῖ τὴν χάριν τὴν ὁποίαν κατὰ τὴν «πολ. ποικ. λογ. φορ. αἰτο»¹³ λόγῳ τοῦ πλουτοῦ τῆς ἀγαθότητός Του παρέχει εἰς ὅσους τὴν ζητοῦν. Τὸν ὑποδηλοῦ με μῦθας ἄλλας προσηγορίας καὶ ἔτι ἄλλο- ὑποδηλοῦ με μῦθας ἄλλας προσηγορίας καὶ ἔτσι ἄλλο- «θασ. λέει» καὶ ἄλλοτε τὸν «δ. «νυμφιο», «ὁδοί», «θύ- ραι», «πηγὴν», «ἄρτοι», «ἄξι. ην» καὶ «πέτραν» Αὐτὰ ὅμως δὲν δηλοῦν τὴν ὁρίσιν Του ἀλλὰ ὡς εἶπον τὸ πολυποικίλον τῶν ἐνεργειῶν Του πλουτοῦ τῆς εὐπλαχι- νίας Του πρὸς τοὺς πλάσσει Του τὴν ὁρηγεί ἀναλόγως πρὸς τὰς ἰδία τερας ἀνάγκας ἐκαστος εἰς ὅσους Τὸν παρακαλοῦν. Ἔτσι π. γ. ἐκεῖνοι μὲν ποι. προσέφυγον εἰς τὴν διαποιμάνειν Του καὶ χάρις εἰς τὴν ἀνέξ. κακίαν τῶν ἐπετυγχαν. εἶναι ἐλεημονίαι καὶ εὐπλαγγοὶ τοὺς ὀνομαζει «πρόβατα» καὶ διακηρυττε, ὅτι διὰ τοῦς τοι- αύτης φύσεως ἀνθρώπους Αὐτός εἶναι «πο. ἡν», ἀφοῦ αὐτοὶ ἀκούου, τὴν ἰδοκίαν Του φωνῇ καὶ δεῖ προσέχουσιν τὰς διδασκαλίας ποι. ζεῖν ζοῦν. «Τα πρόβατα τὰ ἐμά, λέ- γει, τῆς φωνῆς μου ἀκούει»¹⁴.

Δ. ἐκεῖνος ποι. ἔχων ἤδη σημεῖωσι πρόσδοτον ἄλ- λά καὶ ἔχων ἀνάγκην νὰ τοὺς καθοδηγήσῃ εἰς τὸν Νό- μον Του εἶναι «θασ. λέει».

Ἀλλὰ εἶναι καὶ «θε. α» ἀφοῦ ἐκεῖνους ποι. γάρις εἰς τὴν πίστιν τοὺς εἰς Αὐτοὺς ἤδη οὖνται πρὸς τὸ ἁ-σθὼν τῆς (θε. ας) γινώσεως¹⁵ τοὺς ὁδηγεῖ με τὴν ὀρθότητα τῶν προσταγμάτων Του νὰ πράττουν πράξεις σπουδαί- ας καὶ τοὺς ἐπέ-σφerei πάλιν με ἀσφάλεια εἰς τὴν αἰ- λὴν Του. Διὰ τοῦτο καὶ λέγει «Δ. ἐμοὶ ἔάν τις εἰσελθῇ, καὶ εἰσελευσεται καὶ ἐξελεύσεται καὶ νομὴν εὐρή- σεται»¹⁶.

Ἀκόμη ὁ Χριστὸς ὀνομαζεται «Πέτρα» ἐπειδὴ διὰ τοὺς πιστοὺς εἶναι τὸ φυλακτήριον τὸ ἰσχυρὸν καὶ ἁ-

12. Ἰωάν. 1, 1, Ἀποκ. 19, 13.

13. Ἐφ. 3, 10.

13a. Ἰωάν. 10, 37. Τὸ «πρόβατα τοῦ Χριστοῦ» εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ ἀκούει καὶ ἀνταποκρίνεται. ὁ Χριστὸς λέγει «ὁ ποι. ἔχων τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ ἀκούει καὶ ἀνταποκρίνεται». ὁ Χριστὸς λέγει «ὁ ποι. ἔχων τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ ἀκούει καὶ ἀνταποκρίνεται». ὁ Χριστὸς λέγει «ὁ ποι. ἔχων τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ ἀκούει καὶ ἀνταποκρίνεται». ὁ Χριστὸς λέγει «ὁ ποι. ἔχων τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ ἀκούει καὶ ἀνταποκρίνεται».

13b. Ὁ Χριστὸς λέγει «ὁ ποι. ἔχων τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ ἀκούει καὶ ἀνταποκρίνεται». ὁ Χριστὸς λέγει «ὁ ποι. ἔχων τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ ἀκούει καὶ ἀνταποκρίνεται». ὁ Χριστὸς λέγει «ὁ ποι. ἔχων τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ ἀκούει καὶ ἀνταποκρίνεται». ὁ Χριστὸς λέγει «ὁ ποι. ἔχων τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ ἀκούει καὶ ἀνταποκρίνεται».

14. Ἰωάν. 10, 9.

τί, χάρις εἰς τὴν σάρκα τοῦ καταρβώσῃ νὰ συμπλακῇ
 μέ τοι θανάτου· διὰ τὴν χάριν εἰς ἡμᾶς με τοῖς ἰδοῦν τοι
 παθος τὴν ἀσπασίαν.

Καὶ οὕτως ὁ ἀποστολὸς λέγει· «ἐν πάσιν ταῖς ὑπερ-
 νικῶμεν διὰ τοῦ ἰσχυροῦ τοῦ ἡμῶν»· ἔμετα λόγῳ αὐτῶν
 δὲν μᾶς υποβάλλει ἀπλῶς τὴν διάνοιαν, ὅτι Αὐτὸς μᾶς πα-
 ρέει κάποια ταπείνωση· ἐπὶ ταῖς ἀντομίαις μᾶς διαβεβαί-
 ωει ὅτι Αὐτὸς μᾶς βοηθεῖ, τὴν βοήθειαν τοῦ ποιῆν ἐν
 ἐργασίᾳ· ἐν ταῖς κινήσεσιν τῆς σφύρας Αὐτοῦ· καὶ ἰσχυρά
 τὴν ἀφοῦ Αὐτοῦ εἶδεν τοῦ σώματος· ὁδηγήσας τὰς ἀπο-
 σκευὰς τοῦ δηλαδὴ ἡμῶν τοῦ οὐτοῦ τοῦ «τῆς ἰσχυρίας»· πῶς
 ῥησιν μᾶς ἐχρησίστηται ὡς ὄργανον διὰ πᾶσαν πονηρίαν
 ἐργασίαν τοῦ καὶ μᾶς ἔκαμε «σκευὴ ἐργασίας» εἰς τὴν
 Δεσπότην Θεὸν θεότατος (ἐν ὅλοις ὅλοις) ἐκένους
 (μὴ ἀπο ἡμᾶς) πῶς γὰρ εἰς τὴν προθυμίαν μᾶς νὰ
 πράττωμεν τὸ «ὅ ἐφ' ἡμῖν» εἰμεθα «κατηγέμενοι εἰς
 πᾶν ἔργον ἀγαθόν»·¹⁸

«Εἴπα, ἀφοῦ μετέστημεν ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκο-
 τοῦ εἰς τὴν μερδα τοῦ κληρονόμου τῶν ἀνδρῶν ἐν τῷ φω-
 τὶ»·¹⁹ ὁ Αὐτοῦ ἐσχημάτισεν τὴν προσεγγίγη, πρὸς τοὺς
 Πατέρας·²⁰ «Ὅς μὴ κάτωμεν λόγον τὴν σκεψίαν, ὅτι ἡ
 διὰ τοῦ Υἱοῦ οἰκονομία εἶναι, κάποια ἀναγκαστικὴ ὑπηρεσία
 προσφερομένη ἐπ' αὐτοῦ λόγῳ τῆς ιδιοτήτος τοῦ ὡς ἔ-
 νος ταπείνωσης τοῦ δούλου ἄλλα ἢ ἐκκοσμοφρονίᾳ τοῦ
 ἀπὸ ἀγαθότητος καὶ εὐσπλαχνίας κατὰ τὸ θελήμα τοῦ
 Θεοῦ Πατρός ὡς ἀντικείμενον τῆς ἐχέου τοῦ πλάσματος τοῦ
 Μόνου τότε θα ἐξασκοῦσθωμεν νὰ εἰμεθα Ὀρθόδο-
 ξοι, ἀν' ὅσον μόνον μαρτυροῦμεν ὅτι ἡ δύναμις τοῦ εἰς ὅ-
 λα θῶσα γίνονται εἶναι τελεία, ἄλλα καὶ δὲν κάνωμεν
 καμμίαν ἀπολύτως διακρίσιν μετὰ τοῦ θελήματος
 τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ θελήματος τοῦ Πατρός.

Οὕτως λοιπὸν, ἀνάστη καὶ ὅταν ὁ Κύριος ὀνομάζε-
 ται «ὁδὸς» ἀναβιβάζομεθα πρὸς κάποια ὑψηλότεραν
 ἔννοιαν καὶ ὁχὸν καταβιβάζομεθα πρὸς τὴν σημασίαν
 πρὸς προχείρως μᾶς ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν· καὶ πράγμα-
 τι, τὴν προκοπὴν μᾶς πρὸς τὴν τελειότητα πρὸς πραγμα-
 τοποιεῖται μὲ τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης καὶ τὸν φωτι-
 σμόν, ὅταν ἔχωμεν συνέπειαν καὶ ταξὶν τὴν ὀνομάζο-
 μεν «ὁδόν», ἐπεὶ δὲ πάντοτε ἐπιθυμοῦμεν νὰ προχωροῦ-

18 Ρωμ. 8, 37

19 Εφ. 6, 10

20 Πρὸς Ματθ. 9, 13, 29

21 Τίμ. 2, 21, 2, 81

22 2, 18

22 Κορ. 1, 12

μέν προς τα έμπρος και νά έπεκτενωμεθα προς έκε-
να που εύρσκονται έμπρος μας και ξέει τα έχουεν
άκομη άποκτησει μεχρς ότε κατ'ρθήμεν να φθα-
σωμέν εις τ. «μακαρίαν τέλος» ήλληση τήν κατανο-
ησιν²³ τοῦ Θεοῦ τοι ὁ Κριος γαρ ζει δ' Έστωι εις
τους πιστευοντας εις Αιτοι. Και ὁ Κριος μας εἶναι δι-
τως αγαθη ὁδος κα' μαλιστα χωρς παραπλῆγη κα' μα-
νοπάτια, ἀφού ὁ "Ιδως μᾶς ὁδηνει προς το «ὁτως ἀ-
γαθόν» τοι. Πατέρα ἀφού λεγει «αἰδεεις έρχεται προς
τον Πατέρα εἰμη δι' ἐμοῦ»²⁴ Αἴτη λοιπον περ ποῦ εἶ-
ναι ἡ δια τοῖ Υἱοῦ ἀνοδος μας προς το Θεον Πατέρα

19. Ἀλλά θά πρέπη να εἰπωμεν παλιν εἰθους ἀμέ-
σως το αἶναι ἡ εις ἡμᾶς χορηγησις τῶν ἀγαθῶν. «ἵπο»
τοῖ Πατρός «δ'» Αἴτου (τοῦ Υἱοῦ) ἀφού ακριβῶς έ-
πεδῃ το καθε τί που ὑπαρχει εις τήν κτισιν εἴτε αἰτην
τήν «ὁρῶμεν» εἴτε τήν «ἰσχυμεν», εἶγε ἀνάγκη δ' α
να ἔξαιτο' αὐθηση να ὑπαρχη τῆς ἐκ μερὸς του Θεου
προϊας ὁ δημιουργος Λόγος, ὁ μονογενης Θεός ἀν
κα εις ἕκαστον δ' ἡθ' ὁθηται αν ἀναλόως προς τὸ μέ-
τρον τῆς ἀναγκης του, εις ὅλους παρεχει ακριβῶς έ-
πεδῃ οἱ εἰσργετουμενοι εἶναι πολλοι ποικίλας μεν
κα παντοδαπας δωρεας τῶν ἀγαθῶν. Τῶν ἄλλα παστο-
τε εις το καταλληλον δια τὸν καθενα μέτρο, και ἀναλό-
γως μέ τὸ πόσον ἦτο ἀναγκαῖον να ἀναποκρίθῃ εις τὴν
χρεαι του. Πχ φωτίζει ἐκεινους που κατενοῦνται ἀπὸ
τὸ σκότος τῆς ἀγνοίας δι' ὃ και εἶναι «τε φῶς τὸ ἀλη-
θινόν»²⁵ Κρινει και διδει εις τὸν καθενα τῇ ἀνταμι-
θῇ ἀναλογως προς τὴν ἀξίαν τῶν ἔργων τοι. δ' ὃ και
εἶναι «ὁ δικαος κριτής», ἀφού μαλιστα «ὁ Πατὴρ οὐ
κρινει ουδενα, ἀλλα τὴν κρίσιν πᾶσαν δεδωκε τῷ
Υἱῷ»²⁶ Ἀνστά ἀπὸ τὴν πτώει τους ἐκεινους ποῦ ἀπὸ
τὸ ὕψος τῆς πνευματικῆς ζωῆς κατωλ ἤθησαν εις τὴν
ἀμαρτιαν, δι' ὃ και ὀνομαζεται «ἀναστασις». Πράττει
δὲ τὰ πάντα ἐνεργῶν ἕκαστοτε εἴτε διὰ τῆς παντοδου-
νάμου ἐπαφῆς Του εἴτε μέ το παντογαθόν θελημα Του.
Πομαίνει. Φωτίζει. Τρέφει. Ὁδηγει. Ιατρειει. Ἀνστά
Δίδει οὐσίαν και ὑπαρξιν εις τὰ μῆδιστα, καὶ διατηρεῖ
εις τὴν ὑπαρξιν τὰ δημιουργήματα Του.

23. Καταλόγη. τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ θεοσταθς θεωρησις τοῦ Θεοῦ. Κα-
τανοῶ ἀνταποθᾶ ὅθεν εἶναι ἡ «ἐκείνη ἀποκρίσις» ἐν ἑαυτῇ. «Τὸ
ἀλλ' ἔστιν» Τὴν ἑαυτῇ κατὰ τὴν ἑαυτῇ τῇ ἀγνῇ. Τῶν ἀνταποκρίσεων
πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν Χριστὸν. Ἡ ἀποκρίσις ἡ ἀποκρίσις ἡ ἀποκρίσις. Δι' αὐτὴν
τοῦ ἀποκρίσις καὶ τὸν Θεὸν καὶ τὸν Χριστὸν.

24. Ἰωάν. 14, 6.

25. Ἰωάν. 1, 9.

26. Ἰωάν. 5, 22.

Ἔτσι τα ἀγαθὰ τα ἐπὶ αὐτὰ χορηγοῦνται εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐρχόμενα εἰς ἡμᾶς διὰ τοῦ Υἱοῦ ὁ ὁποῖος πραγματίζει τὴν σάρκα τῶν τοῦς εἰς καθὲ ἀνθρώπου μετὰ τὴν γέννησιν αὐτῶν, ὥστε, θα ἦτο δυνατόν, να φθάσῃ ἡ διάνυσμας Πνεύματος. Οἱ τε ἀστροπαί, οἱ τε ἡτὰρ τῆς τοῦ φωτός διὰ μετὰ τὴν ἀέρος, δεν εἶναι τόσοι ἐξ ἑαυτοῦ. Οἱ τε αἱ τοῦ οὐραίου ρεταί τῶν ὀφθαλμῶν. Οἱ τε αἱ κατὰ αὐτῆς τα τῆς πῆς σκευῆς μας. Τὸ καθὲ ἐντὶ ἀπο αὐτὰ ἐν συγκρίσει μετὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ ὑπολείπεται ὥς πρὸς τὴν ταχυτητα περισσύτερον ἀπὸ ὅσων στερῶν ὥς πρὸς τὴν κινήσιν τα ζῶντα τοῦ θεωροῦνται, ὥς τα πλεον θραδὶ κινήτα ἐνα τὸ σὲν περὶ αὐτῶν, ἀπὸ τοῦ σκευῆς τα τεταγμένα ἢ τοῖς ἀνθρώποις, ἢ τῇ περιστροφῇ τῶν οὐραίων σκευῶν, ἀλλὰ τὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ταχῆος. Πῶς εἴδω, γρονηκοὶ διάστημα θα ἐρεῖ αὐτὸς ἐφ' ἑαυτὸν τα πάντα τῷ ῥήματι τῆς ὁμοεισεως Αὐτοῦ. ὅτι δεν ἐνεργεῖ ὥς ἡ μετὰ τῶν κατὰ καὶ δεν ἐνεργεῖ μετὰ τῶν κατὰ ἐνέργειαν γὰρ αὐτῶν προκρίμεν οὐ καμνη κατὰ ἄλλοις ἐν οὐα τοῦ τάδε καὶ ταυτα περὶ αὐτῶν εἰς το ἄλλοις τοῦ τοῦ δὲ ἐφ' ὅστις τα, οὐα (περὶ) ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Ὡς ἀλλοκτε λέγει. ὅτι Ἰακωβ ἐνέσησας καὶ παρεστήσαν σοι πάντα ὅσα ἐνόησας.²⁸

Πάντως ὁμοῦς διὰ να μὴ συμβῇ καὶ καμνην φορὴν παρὰ σφραγίσμεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τῶν ἐνεργειῶν. Ταῦτα φαίνεται μετὰ ὅτι ὁ Κύριος εἶναι ἀνάγκη τὸ λέγει ἡ Αἰτιολογία. Ἐγὼ ζῶ εἰς τὸν Πατέρα.²⁹ Καὶ ἡ Διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ λέγει καὶ δυνατόν ὁ Υἱὸς ποεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν.³⁰ Καὶ ἡ ἀπολυτὸς Σοφία ἐντολὴν ἐλαβὼν τι εἶπω καὶ τι λαλήσω.³¹ Μετὰ αὐτὰ μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὴν σοφίαν τοῦ Πατρὸς καὶ ἀποδίδει εἰς αὐτόν ὅλα τὰ θαύματα τῆς δημιουργίας, διὰ να γνωρίσωμεν ἡμεῖς τὸν Πατέρα δι' Αὐτοῦ. Καὶ πραγματ. Τὸ Πατέρα δὲν τὸν διακρίνωμεν ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ λόγω διαφορᾶς τῶν ἔργων. Τους, ἐπειδὴ δηλαδὴ δηθεῖ μᾶς δειχνεῖ

27 Εξ 13

28 Εξ 13

29 Ἰακωβ ἐνέσησας καὶ παρεστήσαν σοι πάντα ὅσα ἐνόησας. Ἐγὼ ζῶ εἰς τὸν Πατέρα. ὁ Υἱὸς ποεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν. Καὶ ἡ ἀπολυτὸς Σοφία ἐντολὴν ἐλαβὼν τι εἶπω καὶ τι λαλήσω. Μετὰ αὐτὰ μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὴν σοφίαν τοῦ Πατρὸς καὶ ἀποδίδει εἰς αὐτόν ὅλα τὰ θαύματα τῆς δημιουργίας, διὰ να γνωρίσωμεν ἡμεῖς τὸν Πατέρα δι' Αὐτοῦ. Καὶ πραγματ. Τὸ Πατέρα δὲν τὸν διακρίνωμεν ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ λόγω διαφορᾶς τῶν ἔργων. Τους, ἐπειδὴ δηλαδὴ δηθεῖ μᾶς δειχνεῖ

Ἰακωβ 6 57

1 5 19

1 12 49

κάποιαν αποκλειστικῶς εἰς Αὐτοὺς προσιδέζουσταν καὶ
 ξεχωριστὴν ἔνερειαν ἀφοῦ «τα βλεπεῖ τὸν Πατέρα
 ποιοῦντα, τὰ τὰ καὶ ὁ Υἱὸς ὁμῶς τοῦ εἶναι· ἄλλω δρέ
 πει Οὗτος, ὁ Πατὴρ τὸν θαυμαστικὸν μαρτυροῦντα
 οὐργηματὰ Του, χάρις εἰς τοῦτο ὁ Μονογενὴς ἀπεδίδε
 τὴν δοξάν εἰς Αὐτοῦ τοὺ ἀγαλλετα ὅχι μόνον διὰ τὸ
 μεγαλεῖον τῶν δημιουργημάτων Του ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν
 «ποικητὴν» τοὺς, (τὸν Υἱὸν Του, καὶ δοξάζεται ἀπὸ ἐκεῖ
 νους ποὺ ἀποκτοῦν ἐπὶ γῶσιν οἱ. Αὐτοὺς εἶναι ὁ Πατὴρ
 τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ «ὅτι Οὐ τὰ πάντα καὶ
 δι' ὅν τὰ πάντα»· Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος λέγει «τα ἔμα
 πάντα σα ἔστιν»· Ἐπειδὴ ἡ ἀρχὴ τῆς δημιουργίας ἀνά
 γεται εἰς Αὐτὸν (τὸν Πατέρα) «καὶ τὰ πάντα ἔμα»· ἔπε
 δὴ ἀπὸ ἐκεῖ (ἀπὸ τοῦ Πατρὸς) ἡ πηλὴ τῆς δημιουργί
 ας μετασβύζεται εἰς Αὐτὸν (τὸν Υἱόν) ὁ ὅποιος ὁμῶς
 δὲν χρειάζεται οὔτε βοηθεῖν εἰς τὰς ἐνέργειάς Του οὔ
 τε εἶδὴν ἀδελφὸν δι' ἑκάστον ἐργον Του ἀφοῦ ὁ Πα
 τὴρ ἐνεπιστευθῇ εἰς Αὐτὸν τὴν ἐκτέλεσιν ὅλων τῶν ἔρ
 γων Του.

Τοῦτο θεβαίως δηλ. ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἔργων, εἶναι
 ἔργον ὑπηρετικόν («λειτουργικόν») καὶ ἀπέχει πολὺ
 ἀπὸ τοῦ ἀξίωμα Αὐτοῦ (τοῦ Υἱοῦ) ὡς Θεοῦ· Ὅπως ἐ
 πιθεὶ ὁ Λόγος «ἀπελαμμέν» ἀπὸ τοῦ Πατρὸς καὶ ὡς ἐκ
 τούτου εἶναι πληρὴς τῶν ἀγαθῶν τοῦ Πατρὸς «ποιεῖ
 πάντα ὁμῶς»· ὡς καὶ ὁ γεννησας Αὐτὸν Πατὴρ.
 Καὶ πράγματι· Ἄν εἶναι ἀπαράλλακτως ὁμοιος μὲ τὸν
 Πατέρα κατὰ τὴν οὐσίαν, θα πρέπη νὰ εἶναι ἀπαράλ
 λாகτως ὁμοιος μὲ Αὐτὸν καὶ ὡς πρὸς τὴν δυνάμιν. Καὶ
 πάλιν ὅσων ἡ δύναμις εἶναι Ἰσὴ ὅση ἀσφαλῶς εἶναι καὶ
 ἡ ἐνέργεια. Καὶ διὗτος Ὁ Χριστὸς εἶπεν «Θεοῦ Δύνα
 μεις καὶ Θεοῦ Σοφία»· «Ἔτσι λοιπὸν λέγεται «πάντα
 δι' Αὐτοῦ ἐγένετο»· καὶ «ταῦτα δι' Αὐτοῦ καὶ εἰς Αὐ
 τὸν ἐκτίσται»· ὅχι διότι δῆθει Αὐτός ὡς ὄργανον ἢ
 ὡς δοῦλος ἐκπληροῖ καποια ἐργασίαν ὑπηρετικὴν, ἀλ
 λά ἀκρῶς διότι ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς ὡς
 δημιουργός.

20. «Ὅταν λοιπὸν λέγῃ «ἐγὼ ἐξ ἑαυτοῦ οὐκ ἐλά

- 82 Ἰωάν 5, 19
 83 Ἑβρ 2, 10
 84 Ἰωάν 17, 10.
 85 Ἐ 4
 86 Ἰωάν 5, 19
 87 Α' Κορ 1, 24
 87a Ἰωάν 1, 3
 87b Κολ 1, 16

λησα» και «καθως ε'ρηκε μοι ὁ Πατήρ οὕτω λαλώ»³⁸ και «ὁ λόγος δι' ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἔρος ἀλλὰ τοῦ πεμφαντός με»³⁹ καὶ ἰσαλγου «καθως ἐχετε ἀκούε μοι ὁ Πατήρ οὕτω τοῦ ὧ»⁴⁰ τὰς ἐκφράσεις αὐτὰς δὲν τὰς χρησιμοποιοεῖ ἐπεὶ δὴ ταχὰ ὁ Υἱὸς εἶναι χωρὶς εἰδικὴν τοῦ προαρεσθῆναι καὶ χωρὶς εἰδικὴν τοῦ ὁ αθεσθῆναι οὔτε δὲ τὰ ταχὰ ἀναμένει νὰ τοῦ δοθῇ με κάποιον συνθήκη ἢ ἀδεια νὰ ἀρχίσῃ ἀλλὰ διὰ νὰ φανερώσῃ δὲ τὴν δικὴν τοῦ γνωμὴ εἶναι ἡ ἐκείνη μὲ τὴν γνωμὴν τοῦ Πατρός κατα τρυπὴν ἀνὰ τὴν Συναγωγὴν πρέπει καὶ τὴν ὡς «ἐντολὴν» χαρακτηρῶμεν νὰ μὴ τὴν ἐκλαμβάνωμεν ὡς κάποιον ἰσὸν προστακτικόν, ποῦ ἐξάγεται μετὰ φωνητικὰ ὄργανα καὶ ὡς ὁ ἰσὸς καθορίζε εἰς τὸν Υἱὸν ὡς εἰς ὑπηκόου τ. πρέπει νὰ καμῇ ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐννοώμεν δὲ ὅπως ἡ ἀπὸ κατωτέρων καταστροφῆς εἰς τὸν καθρέπτην ἔστι καὶ ἡ μετάδοσις τοῦ θελήματος μεταβιβάζεται ἀπὸ τοῦ Πατέρα εἰς τὸν Υἱόν κατὰ τὸν πᾶν θεοπρεπῆ χωρὶς δηλαδὴ νὰ ἀπαντῆται πρὸς τὸ πο κάποιον χρονικὸν ὁρισμὸν ἀφοῦ «ὁ Πατήρ ἀπὸ τὸν Υἱόν καὶ πάντα δεκνύσιν Αὐτῷ»⁴¹ Ἔτσι λοιπόν, ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ εἶναι διὰ τοῦ Υἱοῦ διὰ ἐπεὶ δὴ παρέχονται εἰς Αὐτόν ὀλεγον καὶ ὀλεον ἀλλ' ἐπεὶ δὴ τὰ ἔχει διὰ ταυτοχρονως Πνεύματι Πῶς θα ἦτο δυνατόν διὰ μὲν τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἴδῃσι δὲ ὅπως ἐδίδετο, θὰ μὲν τέχνην εἰς καταπονητικὸν βασθῆναι καὶ διὰ τῆς μακροχρονίου ἀσκήσεως τῆς ἔχει βασθῆναι μετὰ τοῦ ἐρρῶζωμένον τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας τῆς δυνάται ὡς ἐκ τοῦ τοῦ νὰ ἐνεργῇ ἐκάστοτε μοιός τοῦ ἐπὶ τῇ θύσει τῶν σταθερῶν ἀρχῶν τῆς ἐπιστήμης ταύτης ποῦ ἔχουν πλέον ἐνεκποτεθῇ ἐντός του, ἀνιθετως δὲ ἡ Σοφία τοῦ Θεοῦ, ὁ δημιουργὸς πάσης τῆς κτίσεως ὁ παντοτετέλειος ὁ ἀδόδακτος σοφός ἡ Διεύθυνσις τοῦ Θεοῦ Αὐτός «ἐν ᾧ πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως εἰσιν ἀπόκρυφοι»⁴² νὰ ἔχῃ ἀνάγκην ἐνός ἐπιστάτου εἰς τὰς ἐπὶ μέρους ἐνεργείας τοῦ διὰ νὰ τοῦ καθορίσῃ ἐκάστοτε τὸν τρόπον καὶ τὸ μέτρον τῶν ἐνεργειῶν τοῦ.

Ἀπὸ δὲ τὶ τοῦλάχιστον συμπεραινω, σιγα – σιγά, τόσον μάτια αὐτὰ πράγματα ποῦ συλλογιζέσαι θὰ καταντήσῃς νὰ ἀνῶξῃς καὶ σχολεῖον καὶ τότε θὰ μᾶς εἴπῃς, δὲ ὁ μὲν (Πατήρ) καθιῆται εἰς τὴν ἔδραν ὡς διδάσκα-

38. Ἰωάν. 12, 49 - 50.

39. Ἰωάν. 14, 24.

40. Ἰωάν. 14, 31.

41. Ἰωάν. 5, 20.

42. Κολ. 2, 3.

λος ὁ δὲ (Υἱός) ἴστανται ἐνώπιόν Του ὡς ἀμαθὴς τῆς μαθητῆς, καὶ ὅτι ἔτις μετὰ τὴν ἐκπαίδευσίν αὐτοῦ τῆς διδασκαλίας σὺν τῷ χρόνῳ θὰ ἐκτεθῇ τῇ σοφίᾳ καὶ θὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴν τελειότητα. Ὅμως, ἀπὸ τὸ συμπεράσματι τοῦ ἀντιθέτου εἰς τὴν ἰκαρυτητα καὶ παρακολοιθῆς εἰς τοὺς συλλογισμοὺς σου τὴν λογικὴν τοὺς ἀκολουθίαν (τὰ αἰτιώματα συμπερασμάτων), θὰ διαπιστώσῃς ὅτι ὁ μὲν Υἱὸς θὰ πρέπη πάντοτε νὰ διδάσκηται χωρὶς ποτε νὰ καταρθώσῃ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέλος, ἀφοῦ ἡ μενύφασα τοῦ Πατρὸς εἶνα ἀπεριόριτος, εἰ ναι δὲ ἀδύνατον νὰ φθάσῃ κανεὶς εἰς τὸ τέλος τοῦ ἀπειρου.

Συνεπῶς ὁποῖος δὲν παραδέχεται, ὅτι ὁ Υἱὸς ἔχει τὰ πάντα ἐξ ἀρχῆς νοεῖται θὰ πρέπη νὰ παραδεχθῇ ὅτι καὶ θὰ φθάσῃ Οὗτος ποτε εἰς τὴν τελειότητα. Ὅμως, τουλάχιστον ἐγώ, ἐντρέψαι διὰ τὸν ταπεινὸν αἰτοῦ συλλογισμόν μοι εἰς τὸν ὁποῖον κατητήσα θάσῃ τῆς λογικῆς ἀκολουθίας τῶν διαφορῶν συμπερασμάτων.

Ἄλλ' ὥς ἐπαέλθωμεν καὶ πάλιν εἰς ἕνα ὕψηλόν ἐπιπεδὸν συζητήσεως.

21 «Ὁ ἑωρακὼς ἐμέ, ἑώρακε τὸν Πατέρα»⁴³ δηλαδὴ, ὅχι τὰ προσωπικὰ χαρακτηριστικὰ Του ἢ τὴν μορφήν Του, ἀφοῦ ἡ θεοφύσις εἶνα ξενὴ πρὸς κάθε εἶδαις συνθεσιν, ἀλλὰ τὴν ἀγαθότητα τοῦ θεληματός Του ποὺ ἐπειδὴ εἶνα φυσικὴ συνεπεία τῆς οὐσίας, δηλαδὴ ὁμοῖον καὶ ἴσον ἢ μᾶλλον τὸ αἶτο μετὰ τὴν οὐσίαν, ἐλέπομεν ὅτι ὑπάρχει εἰς ἴσον βαθμὸν εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν.

Τι ἀρὰ γε σημαίνει τὸ «γενόμενος ὑπήκοος»⁴⁴ καὶ τὸ «ὑπὲρ πάντων ἡμῶν παρεδωκεν Ἀΐτον»⁴⁵ Σημαίνει ὅτι, τὸ ὅτι ἐνεργεῖ ἀπὸ ἀγαθότητα ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, ἀποτελεῖ μιαν δωρεάν τοῦ Πατρὸς πρὸς τοὺς Υἱόν. Πάντως σὺ ὀφείλεις νὰ λαμβάνῃς ἐπ' ὄψιν σου καὶ τὰ ἐξῆς «Χρὸς τὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς καταρας τοῦ Νόμου»⁴⁶ καὶ «ἔτι ἀμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν»⁴⁷ Ἀκόμη ὀφείλεις νὰ προσεχῇς σχολαστικῶς τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, διότι, ἀφοῦ προηγουμένως μᾶς ἐδίδασκε τι εἶναι ὁ Πατήρ τότε ἔρχεται ἡ σειρά νὰ χρησιμοποιήσῃ διὰ τὸν ἑαυτὸν Του λόγια ποῦ

43. Ἰωάν. 14, 9.

44. Φλ. 2, 8.

45. Ρωμ. 8, 32.

46. Γαλ. 3, 13.

47. Ρωμ. 5, 8.

δείχνουν, ὅτι εἶναι Αὐθεντής καὶ Δεσπότης ἀφοῦ λέγει «θέλω καθαρ.σθῆναι»⁴⁸ καὶ «ἐν ὧπα περμωσέν»⁴⁹ καὶ «ἐγὼ δὲ λέγω ἡμῖν»⁵⁰ καὶ «το ἀλάλο» καὶ κῶφον βαλμοῖον, ἐγὼ το ἐπτασσω»⁵¹ καὶ το λα ἄλλα ἀνάλογα δα νά διηθώμεν ἕτα ἀπο ἄλλα μεν χωρὶα νά γνωρίσωμεν, ποῖος εἶναι ὁ Δεσπότης μας καὶ ὁ Δημιουργός μας ἀπὸ ἄλλα δὲ νά διδωχθώμεν, ποῖος εἶναι ὁ Πατήρ τοῦ Δεσποτοῦ καὶ Δημιουργοῦ μας.

Ἔτσι λοιπὸν ἀπὸ ὅλα τα χωρὶα ἀποδεκνεται ὁ ληθαιος ὁ λογος, ὅτι ὁ Πατήρ δημιουργε δια τοῦ Υἱοῦ, χωρὶς δὲ αὐτοῦ νά δηλῶ, ὅτι ἡ δημιουργία τοῦ Πατρος εἶναι ἀτέλής καὶ χωρὶς νά ἔχη τοῦτο ὡς λογικὴν συνειπεαν ὅτι δῆθεν ἡ ἐνέργεια τοῦ Υἱοῦ εἶναι καθ' ἑαυτὴν ἀκαρπὸς ἀντ' ὅπως μᾶς δείχνει ὅτι, το θελημά Του εἶναι ἡνωμένον δηλ. εἰ.

Συνεπῶς ἡ ἔκφρασις «δὲ Οὐ» ἀποτελεῖ (ἔμμεσον) ἀναγνώρισιν τοῦ ποῖος εἶναι ἡ πρώτη αἰτία δὲν χρησιμποιεῖται δια νά δηλωθῇ ὅτι ὁ ἄμεσος αἴτιος τῆς δημιουργίας εἶναι ὑποδεεστερος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'

Ἔννοαι ὁρισμοὶ περὶ τοῦ Πνεύματος ἐπὶ τῇ θάσει, τῆς διδασκαλίας τῶν Γραφῶν.

22 Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν τώρα ποῖα εἶναι αἱ θασι καὶ μας ἔννοαι περὶ τοῦ Πνεύματος, δηλ. καὶ ἐκεῖνα, ποὺ περὶ συνελέγησαν ἀπὸ τας ἁγίας Γραφάς ὑπ' ἐμοῦ, καὶ ἐκεῖνα ποὺ περὶ ἦλθον εἰς ἡμᾶς ὡς κληρονομία ἀπὸ τὴν ἀγραφὸν Παραδόσιν τῶν Πατέρων.

Καὶ πρῶτον ἐρωτῶ ποῖος θὰ ἀκούσῃ τὰ ὀνόματα ποὺ ἀποδίδονται εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, χωρὶς νά διεγερθῇ ἡ ψυχὴ τοῦ καὶ νά σφωσῇ τὴν σκέψιν τοῦ πρὸς τὸ ὑπέρτατον Ὀν ποὺ ὀνομαζεται «Πνεῦμα Θεοῦ»,¹ «Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται»²

48. Matθ. 8, 3.

49. Matθ. 4, 39.

50. Matθ. 5, 22.

51. Matθ. 9, 25.

52. Διά τὴν ἰσχυρίαν, ὥστε νά ἐπιδέχεται τελειοποιῆσθαι καὶ συμπλήρωσιν.

δὲ τῆς ἐνέργειας ἡμεῶν τοῦ, περὶ ὑπερτέρου ὀνόματος, ποιοῦ, ἁγίου.

1. Matθ. 3, 16, 12, 28.

2. Ἰωάν. 15, 26.

«Πνεῦμα εὐθές»,³ «Πνεῦμα ἡγεμονικόν»,⁴ «Πνεῦμα ἁγι-
ον»,⁵ ὡς εἶναι τὸ κυρίον καὶ μόνον εἰς Αὐτὸ προστά-
ζον ὄνομα οἱ καὶ τοῦ μυστοῦ εἶναι τὸ ὄνομα πλ.
ἐκφράζει κατ' ἀσώματον καὶ ἀπολυτῶς αὐλοῖν καὶ ἡμέ-
ρες.⁶

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ὅταν ἐβόσκειν ἐκείνην
ποὺ ἐνόμιζεν, ὅτ' ὁ Θεὸς λατρεῖται εἰς ὡς, σήμερι μόν-
ωι τοποῖν πῶς τὰ ἀσώματα θεὸν, τερπόμεται, εἰς ἓνα
τοποῖν εἶπε· «Πνεῦμα ὁ Θεός». Σὺ πῶς δὲ εἶναι δυ-
νατὸν νὰ ἀκούσῃ κανεὶς τὴν λέξιν Πνεῦμα καὶ νὰ ση-
μασίῃ εἰς τὴν σκέψιν τοῦ τῆς ἐνοῦσας οὐσίας πε-
ριγραφῆς ἢ υποκειμένης εἰς τροπὴν ἢ ἀλλοίωσιν ἢ,
ὅτι νὰ μὴ πολυλογῶ ἡμῶς μετὰ δημιουργήματα ἀν-
τιθέτως εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ προχωρήσῃ μετὰ τὴν σκέ-
ψιν τοῦ πρὸς τὸ ὕψιστον ὄν καὶ νὰ φαίνεται ὅτι Αὐ-
τὸ εἶναι μὰ οἷσιν ἰοερα ἀπεραντος ὡς πρὸς τὴν δύ-
ναμιν ἀπερ-οὐστος ὡς πρὸς τὸ μέγεθος ποὺ δὲν εἶναι
δυνατὸν νὰ χρονολογηθῇ οὔτε μὲ τὸν χρόνον, οὔτε μὲ
τοὺς αἰῶνας καὶ εἶναι ὡς πρὸς τὰ ἀγαθὰ ποὺ ἔχει ἀν-
εξάντητος. Καὶ ὅσα ὄντα ἀνέλκῃ, τοὶ ἀγαστοὶν
σιρέφονται ὅλα πρὸς Αὐτὸ ἅν' ἐπιθυμοῦν ὅλα τὰ ὄν-
τα ποὺ ζοῦν κατὰ ἀρετὴν, ὅςτι, μετὰ τὴν ἐπιθυσίαν Του
τρόπον τινὰ ἀρδεύονται καὶ βοηθοῦνται ὅλα νὰ φθά-
σουν τὸ καθένα εἰς τὸν ἰδικὸν τοῖ καὶ συμφωνοῖ μετὰ τὴν
φυσὶν τοῦ σκοποῦ. Τελειοποιεῖ τὰ ἄλλα Αὐτὸ ὁμῶς δὲν
εἶναι εἰς τιποτὲ ἐλλείπεις. Δὲν ζητοῦν λαμβάνειν τὴν δύναμιν
τῆς ζωῆς Του ἀπὸ καποῦ ἄλλου (ἐπισκεαστῆς), ἀλ-
λά Αὐτὸ εἶναι ὁ χορηγὸς τῆς ζωῆς. Δὲν ἐπιδέχεται
προσθήκην, καὶ δὲν εἶναι ἀλλ' εἶναι εὐθύς ἐξ ἀρχῆς
πλήρης. Εἶναι ἀνιψιταρκετοὶ καὶ πανταγοὶ παροῖ. Εἰσὶν ἡ
αἰτία ποῦ προέβη, τὸν ἀγισμὸν. Τὸ ἰσχυρὸν Φῶς ποὺ
μὲ τὰ χαρίσματά Του («δὲν ἑαυτοῦ») δίδει εἰς κάθε λο-
γικὴν δύναμιν κατὰ ποὺ τῆς καθίστα τα πράγματα τρό-
πον τινὰ καταφατικῇ, ὥστε νὰ ὀδηγῇται πλέον αὐτὴ εἰς
τὴν εὐρεσιν τῆς ἀληθείας ὥς πρὸς τὴν οὐσίαν Του εἶ-
ναι ἀπρόσιτον δύνατα ὁμῶς νὰ ἀποκτηθῇ ὡς πρὸς τὰς
ἀγαθοποιούς ἐνεργείας Του ὥς ἐκ τῆς δυνάμεως Του
πληροῖ τὰ πάντα ὁμῶς μεθεκτό, εἶναι μόνον διὰ τοὺς
ἀξιους. Καὶ ὅλοι οἱ ἀξιοὶ δὲν λητεχνῶν εἰς Αὐτὸ μετὰ τὴν
αὐτὴν ἀναλογίαν, ἀλλὰ Αὐτὸ μόνον Του δίδει εἰς τὸν

3 Φιλμ. 50, 13

4 Φιλμ. 50, 14

5 Φιλμ. 50, 13

6 Δὲν ἀποτέλει «αὐτὸ ἀπὸ μὲν ἢ μέρη». Ἡ εὐδοκία τοῦ δὲν διακρίνεται
εἰς ἀνωτέρας καὶ κατωτέρας ποιότητες.

7 Ἰωάν. 4, 24.

Δι' Αὐτοῦ (τοῦ Πνεύματος) πραγματοποιοῦνται. ἡ ἀναβάσις τῶν καρδῶν, ἡ ἁγία αἵματι καθαροῦνται ἡ τελειώσις ὧν προορᾷ, εἰς ἀρετήν. Αὐτοὶ κατέλαβον ὅλους ἔχον καθαροὺς ἀπὸ καθαρῆς κηλίδος. Ἀπὸ ἐργῶντα εἰς κοινῶν μετὸν Ἑσπτον. Ἰαυ τοῦ μετὰλλει, εἰς πνεύματι καὶ ὅπως τα λαμπερὴ καὶ ἐσφάνη σωαυτε ὅταν προσπύη εἰς αὐτὰ κατὰ ἀκτὺς ὅ, μόνον τα ἴδια ἑρπύλοκ ἡρη ἀλλὰ καὶ αὐτὸ αὐτὴ διασχεῖται εἰς ἄλλο ἄται, αἶμα φωτός ἔτοι καὶ αἱ πνευματοφόροι ψυχαὶ ὅταν κατὰ πνεύματι ἀπὸ τὸ ἁγίον Πνεῦμα ὅχι μόνον αὐτοὶ ὅδι γίνονται πνευματικαὶ ἀλλὰ καὶ ἀφῆλιν αὐδοῖται ἀπὸ αὐτῶν ἡ χάρις καὶ εἰς αὐτοὺς Δι' αὐτοὺς παρατηρεῖται (ἐκ μέρους τῶν πνευματοφῶν) προγνωσὶς τῶν μελλόντων καταλήγει μεσημερίαν κατέληγας τῆς κεκρυμμένης θεῆς σοφίας διαφανῆ χαρασμάτων οὐρανοῦς τὸπος ζωῆς τὸ ὅτι ἀποκαλύπτει με τοὺς ἀγγέλους εἰς σώμα ἡ ἀτελευτήτης ἐκφάντη τοὺς ἡ διακίης παρρημῆ τοὺς πλησοῖν τοῖς Θεοῦ ἡ οὐκ ὡς τοὺς τῶν Θεοῦ καὶ τέλος τὸ ἵππερταται ἀπὸ ὅσα εἶναι δυνατόν να ἐπιθυρήσῃ ἀνθρώπος ἡ θεώσις

Αυτα λοιπον ειναι δια να περιορσθωμεν απο τα πολλη που θα ηδυνεμεθοι να παρτασμε ες ολγα αι απομεις περι τοις Αγιοις Πνευματις τας ηρωσθημεν δε απο τα ιδα τα ιστα τοις Πνευματις γυρω απο το μεγαλειον και το αλγισμα του ες κατας ενεργειας του Τωρα εμεις πρεπει να ασχοληθωμεν με τους θα σωτας της εστιστης της ατιλογιας και να προσπαθησωμεν να αποδειξωμεν οτι αι αντιρρητες που μας προβαλλουν αρησεν αυτας απο τη «ψευδωνυμον γνωσιν», ειναι αβασμοι.

τοῦ ὁ Γ. εἶναι, ἢ εἰς αὐτὴν ἡ ἀναρχία, καὶ εἶναι, τὸ ἀρχεῖν, ἀναρχεῖσθαι, τοῦ ἀναρχεῖν.

[illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'

Ἀπαντήσας εἰς ἐκείνους τοῦ δὲ δάσκουν ὅτι δὲν πρέπει νὰ συντάσσωμεν τὸ ἅγιον Πνεῦμα μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν.

24. Λέγουσιν ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα δὲν πρέπει νὰ συντάσσεται μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν ἀφ' οὗ εἶναι δόξαφορετικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ὡς τρεῖς τὴν οὐσίαν καὶ ὑποδεεστέρον ὡς πρὸς τὸ ἀξίωμα.

Ὅρθον εἶναι νὰ ἀπεικονώμεν εἰς αὐτοὺς μετὰ τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου ὅτι περὶ τοῦ Θεοῦ μάλιστα ἢ ἀνθρώπων, ὅτι, ἂν ὁ Θεὸς κατὰ τὴν παροῦσιν τοῦ σωτηρίου θάπτισματος ὡς καὶ τὴν Μαρτίαν Του νὰ θάπτωσιν πάντες νὰ ἐκτελέσῃ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, χωρὶς νὰ ἀπαίσιον νὰ θεωρεῖται ὡς ἕτερος μετὰ αὐτοῦ, καὶ αἱ τοὶ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς αὐτὰ ἰσχυρίζονται ὅτι δὲν πρέπει νὰ το συντάσσωμεν μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, πῶς θὰ εἴναι εἰς ἡμᾶς δυνατόν νὰ μὴ συμπεραίνωμεν ὅτι αὐτοὶ ἀντιστρατεύονται εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ κατὰ τρόπον ἐξοφθαλμοί.

Διότι ἐν μὲν τῶν ἔχουν τὴν γνώμην, ὅτι ἡ τοιαύτη συντάξις δὲν ὀφλοῖ σέβειν ἐν τῶν ἄς εἶπεν, ἀφ' ἑνὸς μὲν τι πρέπει νὰ νομίζωμεν ὅτι ὁ Θεὸς τὸ ὄνομα, καὶ ἀφ' ἑτέρου ποτε ἄλλοι τρεῖς οὐσιαστικαί θεωροῦν περισσότερον κατελλήλυν καὶ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ κυρίου δὲν συνήθε το Πνεῦμα μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν ὅταν παρεῖδε τὸ βάπτισμα τότε ἄς μὴ κατηγοροῦν ὅτι ἡμεῖς, ὅτι αὐτοὶ ἐκκατομεν ἡμεῖς, διότι ἡμεῖς ὡς τε πιστεύομεν ὅτι ὁ Θεὸς ὁμοῦ κατὰ τὸ δόξαφορετικόν. Ἀλλὰ ἂν συντάξῃ τὸ Πνεῦμα συνήφθη μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν καὶ φανταζόμεθα δὲν ὑποφέρει ἀνθρώπων τοσούτον ἀδελφότητος ὥστε νὰ ἰσχυρισθῇ κατὰ τὸ ἀντιθέτον, τότε ἄς μὴ κατηγορεῖν ἡμᾶς, ἀφοῦ ἀπλῶς ἡμεῖς ἀκολουθοῦμεν, ὅσα δίδασκει ἡ Γραφή.

25. Ἀλλὰ ἀσφαλῶς τὰ σχέδια τῆς ἐναντίον μου πολεμικῆς ἔχουν ὀργαιωθῇ καλῶς, αἱ σκέψεις ὅλων τοὺς ἔχουν ἐνταθῇ νὰ μηχανεύονται κατὰ ἐναντίον μου καὶ αἱ γλῶσσαι ἀνθρώπων βλασφημιῶν τοξεύουν πρὸς

1. Μάρκ. 5, 29

2. Ματθ. 28, 19

3. Γκα. 3, 28 ὡς τὴν τρεῖς δόξα τῆς οὐσίας τελεουργεῖται τὸ

σφύρους διδασκαλίας τω, από ὅτ' τῇ νομοθεσίαν' τοῦ Δεσπότη μας

Ἀλλ' ἐμτρός λαοι. Ἀφού ἀφῃσώμεν κατὰ μέρος κάθε ἐρσητην, δαθεῖται ὡς κ' ἔζητα, καὶ ἔτι μετὰ ἡμᾶς τα θεματα ποὺ μᾶς ἀπασχολοῦν, δηλ. με ἀγάπην καὶ εὐρηνη.

26. Με θέσιν τι θεωροῦμεθα Χρ.στ.ιανό', «Με θέσιν τῇ π.σ.τ.ι» θα ἀπη.τα ὅτ' ἐπὶ ἡρώτε καὶ ἀν. ἡρώτατο. Καὶ πῶς ἐπὶ ἡρώτῃ. Ἀσφ. ὡς ἔταν ἀναμνη. θωμεν δια τίς χάριτος τοῦ Ἀγ. π.ν. εἰκει κατὰ το βαπτ. σμ. Καὶ πράγματι. Ἀπό τοῦ ἄλλοῦ θα ἦτο αὐτο δυνά. τον

Κατόπιν ταυτοὶ ἐρωτῶ παρ' ὅτ' γνωρίζομεν καλῶς ὅτ' ἡ σωτηρία π.τ.ι ἔδωκεν ἡ δυν. τῆς ἐπ' ἀληθεύς τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγ. π.ν. Π.ε.σ.α.τες τω.ρ.α θα ἐγκαταλείψωμεν τὸν «τ.τ.ο.ν διδ.α.χ.ις» ποὺ παρε. λαθομεν. Εἰς το.μ.ι.τ.η περ.π.τ.α.τ.ε.ι ἐπὶ δηλαδὴ δε.π. σ.τ.ο.ι.τ.ο. ὅτ' τω.ρ.α εἴμεθα π.ε.ρ.σ.ι.ο.τ.ε.ρ.ο.ι. μ.α.κ.ρ.α.ι. ἀπο τὴν σωτηρίαν ἀπ. ὅτ' ἔταν δια πρ.ω.τ.η. φορ.α. ἐπ.σ.τ.ε.ν.σ.α. με. ἀφού τω.ρ.α ἀρ.ε.μ.ε.θ.α. δ.σ.α.ι. το.τ.ε. εἴγ.μ.ε.ι. δε.γ.θῇ. ἀσφα.λ.ῶς. θα εἴμεθα σί.σ.ο. μ.ε.γ.ά.λ.ω.ι. σ.τ.ε.κ.α.ι. ἡ.ν. Π.ρ.α. γ.μ.α.τ. Ἡ ζῆμα.τ.ι. σ.ι. ἡ ἴδ.ο. ἀν. κ.ά.π.ο.ρ.ο.ς. ἡ ἀπ.ε.λ.θ.η. χ.ω.ρ.ι.ς. ν.ά. λ.ά.θ.η. το. θ.α.π.τ.ι.σ.μ. ἡ δε.γ.θῇ. ἐν. ο.π.ο.ι.α.σ.ῆ.η.τ.ε. σ.η.μ.εῖ. ο.ι. τῆς Πα.α.δ.ο.σ.ε.ω.ς. κ.ά.π.α.ς. παρ.α.π.ο.σ.μ.ε.ν.ο.ν. Κ.χ. δ.π.ε.ρ.ο.ς. ὑ.πο. οἰ.α.σ.ῆ.η.τ.ε. περ.σ.τ.ι.σ.ε.ς. δ.ε.ι. φι.λ.ι.σ.σ.ε.ι. τ.η. ὁ.μ.ο.λ.ο. γ.ι.α.ν. πο.ι. ἔ.κ.α.μ.ε. ὅ.τ.α.ν. δια πρ.ω.τ.η. φορ.α.ν. ἐγ.μ.ε. δ.ε.κ.τ.ὸ.ς. εἰς τ.η. Ἐκκλ.η.τ.ι.α. το.τ.ε. πο.υ. κρ.ε.σ.θ.ε.τ.ε.ς. τῶν εἰδ.ο.λ.ω.ν. πρ.ο.σ.ῆ.λ.θ.ο.μ.ε.ι. Θε.ῶ. ζῶ.ν.τ.ι. * καὶ δ.εν. τ.ὴν. κρ.α.τ.εῖ. εἰς ὀ.λ.η.ν. το.ν. ζ.ω.ή.ν. «σ.α.ν. τ.ὸ. κ.α.λ.λ. τ.ε.ρ.ο. φι.λ.α.κ.τ.ὸ. αἰ.τ.ὸ.ν. ἀ.π.ο. ξ.ε.ν.ῶ.ν.ε.ι. τ.ὸ.ν. ἐ.α.ι.τ.ὸ.ν. Το.υ. ἀ.π.ο. τ.α.ς. ἐ.π.α.γ.γ.ε.λ.ι.σ.ι.ς. τοῦ. Θε.οῦ. καὶ. ἐρ.χ.ε.τ.α.ι. εἰς. ἀ.ν.τ.ι.θ.ε.σ.ι.ν. πρ.ο.ς. τ.ὴν. ἴ.δ.α.ν. τ.ὴν. ἐ.π.α.ρ.ά.γρ.α. φ.ο.ν. ὁ.μ.ο.λ.ο.γ.ι.α.ι. το.υ. πο.υ. κ.α.τ.ε.θ.ε.σ.ε.ν. ὅ.τ.α.ν. ἔ.κ.α.μ.ε. τ.ὴν. «ὁ.μ.ο.λ.ο.γ.ι.α.ν. π.ί.σ.τ.ε.ω.ς».

“Ἀν.λοιποὶ δ. εἴμε το βαπτ.σ.μ.α. εἶναι ἀρχὴ ζωῆς καὶ ἀν. ἡ πρ.ω.τ.η. μου ἡμερ.α. εἶναι ἡ ἡμερ.α. ἐκ.ε.μ.η. τῆς παλ.ι.γ.γ.ε. ν.ε.σ.α.ς. το.τ.ε. εἶναι φα.ν.ε.ρ.ῶ.ν. ὅ.τ. τα. λο.γ.ι.α. το.υ. ἔ.ρ.ῶ.ν. δι' ἐ.μ.ε. τ.ὴν. μ.ε.γ.α.λ.υ.τ.ε.ρ.α.ν. ἀ.γ.ί.α.ν. εἶναι. ἐ.κ.εῖ.ν.α. πο.υ. ἐ.ξ.ε.φ.α.νῇ. θ.η.σ.α.ν. τ.ὴν. σ.ι.γ.μ.η. πο.υ. δι.α. τ.ῆς. χ.α.ρ.ι.τ.ο.ς. ἐ.πρ.α.γ.μ.α.τ.ο.π.ο.ι. εἴ.τ.ο. ἡ. υ.π.ο.θ.ε.σί.α. μου. Ἀ.ε.τ.ὴν. λοι.πο.ν. τ.ὴν. παρ.ά.δ.ο.σ.ι.ν. πο.ύ.

7. Νομοθεσία δυνάμειος διδασκαλίας τῆς ἐπ' ἀληθεύς τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγ. π.ν. Π.ε.σ.α.τες τῶν ἁγ. π.ν. εἰκει κατὰ το βαπτ. σμ. Καὶ πράγματι. Ἀπό τοῦ ἄλλοῦ θα ἦτο αὐτο δυνά. τον

7. Πρ.α.τ. 17

8. Πρ.α.τ. 9, 14

9. Το.μ.ι.τ.η περ.π.τ.α.τ.ε.ι ἐπὶ δηλαδὴ δε.π. σ.τ.ο.ι.τ.ο. ὅτ' τω.ρ.α εἴμεθα π.ε.ρ.σ.ι.ο.τ.ε.ρ.ο.ι. μ.α.κ.ρ.α.ι. ἀπο τὴν σωτηρίαν ἀπ. ὅτ' ἔταν δια πρ.ω.τ.η. φορ.α.ν. ἐγ.μ.ε. δ.ε.κ.τ.ὸ.ς. εἰς τ.η. Ἐκκλ.η.τ.ι.α. το.τ.ε. πο.υ. κρ.ε.σ.θ.ε.τ.ε.ς. τῶν εἰδ.ο.λ.ω.ν. πρ.ο.σ.ῆ.λ.θ.ο.μ.ε.ι. Θε.ῶ. ζῶ.ν.τ.ι. * καὶ δ.εν. τ.ὴν. κρ.α.τ.εῖ. εἰς ὀ.λ.η.ν. το.ν. ζ.ω.ή.ν. «σ.α.ν. τ.ὸ. κ.α.λ.λ. τ.ε.ρ.ο. φι.λ.α.κ.τ.ὸ. αἰ.τ.ὸ.ν. ἀ.π.ο. ξ.ε.ν.ῶ.ν.ε.ι. τ.ὸ.ν. ἐ.α.ι.τ.ὸ.ν. Το.υ. ἀ.π.ο. τ.α.ς. ἐ.π.α.γ.γ.ε.λ.ι.σ.ι.ς. τοῦ. Θε.οῦ. καὶ. ἐρ.χ.ε.τ.α.ι. εἰς. ἀ.ν.τ.ι.θ.ε.σ.ι.ν. πρ.ο.ς. τ.ὴν. ἴ.δ.α.ν. τ.ὴν. ἐ.π.α.ρ.ά.γρ.α. φ.ο.ν. ὁ.μ.ο.λ.ο.γ.ι.α.ι. το.υ. πο.υ. κ.α.τ.ε.θ.ε.σ.ε.ν. ὅ.τ.α.ν. ἔ.κ.α.μ.ε. τ.ὴν. «ὁ.μ.ο.λ.ο.γ.ι.α.ν. π.ί.σ.τ.ε.ω.ς».

λῶς ἂν ὄχι «παρεβάτη». Κα εἰς ἐκεῖνον που ἀοιεῖται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον πᾶσι, γὰρ ἡ τρυφή θείας να δώσω, "Ὁχι τὸν ὄχι ἀφ' οὗ καὶ αὐτὸς παρεβή τας συμφωνίας τοῖ ἐκάμει μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ ὁμοίωσις αὐτῆς εἰς Αἰτὴν πιστεως προξενεῖ τὴν ἀπειαν, μακαριότητα τοῦ ἁθροῦς, ὡς εἰ σε θῶς (ορθοδόξου), ἐνῶ ἡ ἀρετὴς τοῦ τὸν ὑποβάλλει εἰς τὴν αἰωνίαν καταδικην, ὡς αἴτιον τῆς δευτέρας φουβερὸν να ἀπαρνηθῇ. Αὐτὸς τώρα ἐπεὶ δη ἐφ' ἑστῆται, ὄχι τὸ πῦρ ὄχι τὸ ἔλφος οὐ τὸν στατόν, ὄχι τὰς μυστῶσεις ὄχι τὸν τροχόν, οὐ τὰ στρεβλάκησεν, ἀλλὰ ἀπλῶς καὶ μόνον, ἐπεὶ δη μᾶς ἐφ' ἑσταται, τὰ σοφίσματα καὶ οἱ «συλλογισμοὶ» τῶν τιεματομετρῶν.

Δαδεδωκὼς ἐπ' ἡς καθ' ἑαθροῦς τοῦ ὁμολογεῖται τὸν Χριστόν, ἀλλὰ ἀρνείτα τὸν Θεόν, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν θα τοῦ ἀφελήσῃ καθόλου, καὶ ἐκεῖνον που ἐπικαλεῖται μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀθροῖς τοῦ Υἱοῦ, ὅτι ἡ πίστις τοῦ εἶναι ματαία καὶ ἐκεῖνον που περιφροεῖ τὸ Πνεῦμα, ὅτι ἡ πίστις εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, θα ἀποβῇ ὁ αὐτοῦ ἀέκκος κόπος. Ἀλλ' ὥστε δὲν εἶναι δυνατόν να ἔχη κατεῖς τὴν πίστιν αὐτὴν, διὰ μαζὶ (μετὰ τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ) δὲν εἶναι καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅτι ὅποιος δὲν πιστεῖ εἰς τὸ Πνεῦμα δὲν πιστεῖ οὔτε εἰς τὸν Υἱόν καὶ ὅποιος δὲν πιστεῖ εἰς τὸν Υἱόν, δὲν πιστεῖ οὔτε εἰς τὸν Πατέρα καὶ ἀκόμη καὶ οὐδὲς δυνατόν εἶπεί, Κερρον Ἰησοῖον εἶμ' ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, καὶ Θεόν οἶδεις ἐώρακε ποτε, ἀλλ' ὁ μόνος ἐνὶς Υἱὸς ὁ ὢν ἐν ταῖς κόλποις τοῦ Πατρὸς, οὗτος ἡμῖν ἐξηγήσατο.⁵

Ὅποιος λοιπὸν δὲν πιστεῖ εἰς τὸ Πνεῦμα εἶναι ἄμορος καὶ τῆς ἀληθινῆς προσκλήσεως ἀφοῦ οὔτε εἶναι δυνατόν να προσκλήσῃ κατεῖς τὸν Υἱόν, εἶμ' ἐν Πνεύματι ἁγίῳ οὔτε παλιν εἶναι δυνατόν να ἐπικαλῆται κατεῖς τὸν Πατέρα, εἶμ' ὅσον ἐν τῷ «Πνεύματι τῆς υἱοθεσίας».⁶

5. Ιωάν. 1 18

3x. Πρ^α Γα^α ρ. 2 3

4. Α. Ησρ 12 3

5. Ιωάν. 1 14

6. Πρδλ Ρωμ 8, 15

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ

Πρὸς ἐκείνους πάλιν λέγου·ν δὲ
ἀρκεῖ το βαπτισμα εἰς μόνον τὸ
ὄνομα τοῦ Κυρίου

28 Ἄς μὴ ᾤσιν πλὴν ὅπως τα λόγια τοῦ Ἀπο-
στόλου ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τῶν ἑξ ἑκάς τε βαπτισα πολλὰς
παράγει το ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ Πνευ-
ματος καὶ ἄς μὴ σήκωται ἑαυτὸ ἀπὸ αὐτοῦ τῆς γὰρ
δὲ θείας προσηγορίας ἐκ τῶν ἑξ ἑκάς ὡς ἐκ τῶν
νὸς σημασιῶν ἢ ἐκ τῶν ἑξ ἑκάς ὡς ἐκ τῶν
Προσωπων) Βαπτισμῶν καὶ ὅτι καὶ Χριστὸς ἐβαπτί-
σθητε Χριστὸν ἐκ τῶν ἑξ ἑκάς καὶ ἐκ τῶν ἑξ ἑκάς Χριστὸν ἐβα-
πτισθητε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ
Πνεύματος καὶ Χριστοῦ· εἶνα ὁ βαπτισμὸς ὁλοκληρῶς τῆς
πιστεύας, δὲ δὲ δηλοῖ καὶ τὸν γινώσκοντα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν
γινώσκοντα τὸν υἱόν, καὶ τὸν γινώσκοντα τὸν ἅγιον Πνεῦμα ὡς
ἐδιδόθημεν εἰς τὰς Πράξεις ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου
Πέτρου τοῦ λεγού· ἐκ τῶν ἑξ ἑκάς ἀπὸ Νικαίης, δὲ ἐχρ-
σεν ὁ Θεὸς τῷ Πνεύματι τὸ ὄνομα καὶ εἰς τὸ ὄνομα
εἰσκόμην τα λόγια Πνεύματος καὶ υἱοῦ καὶ Θεοῦ καὶ
ἐχρσέ με καὶ ὁ βαπτισμὸς ἐκ τῶν ἑξ ἑκάς ὡς ἐκ τῶν
σε ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς καὶ ὁ υἱὸς καὶ ὁ Πνεῦμα.

Φαίνεται ὅμως δὲ καὶ εἰς κατὰ τὸ σημεῖον τοῦ γί-
νεται λόγος περὶ τοῦ βαπτισματος ὁ Πατὴρ ἔκαστε μνεί-
αν μόνον τοῦ Πνεύματος ἀφορρᾷ λέγει δὲ πάντες ἐν ἑνί
σωματι εἰς ἓν Πνεῦμα ἐβαπτισθημεν· Συμφωνον δὲ με-
αὐτὸ εἶνα καὶ τὸ ὅτι εἰς δε βαπτισθησθε ἐν Πνεύμα-
τι καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ
Πνεύματος καὶ Χριστοῦ· εἶνα ὁ βαπτισμὸς ὁλοκληρῶς τῆς
πιστεύας, δὲ δὲ δηλοῖ καὶ τὸν γινώσκοντα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν
γινώσκοντα τὸν υἱόν, καὶ τὸν γινώσκοντα τὸν ἅγιον Πνεῦμα ὡς
ἐδιδόθημεν εἰς τὰς Πράξεις ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου
Πέτρου τοῦ λεγού· ἐκ τῶν ἑξ ἑκάς ἀπὸ Νικαίης, δὲ ἐχρ-
σεν ὁ Θεὸς τῷ Πνεύματι τὸ ὄνομα καὶ εἰς τὸ ὄνομα
εἰσκόμην τα λόγια Πνεύματος καὶ υἱοῦ καὶ Θεοῦ καὶ
ἐχρσέ με καὶ ὁ βαπτισμὸς ἐκ τῶν ἑξ ἑκάς ὡς ἐκ τῶν
σε ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς καὶ ὁ υἱὸς καὶ ὁ Πνεῦμα.

1 Γκα 3, 27

2 Ρωμ 6, 3

3 Π22 1, 34

4 Ἰβ 61 1 καὶ 10 καὶ 4, 18.

5 Π22 44 α

6 Α καὶ 12 13.

72 10 καὶ 3 16.

73 10 καὶ 3 26.

ἐπεκαλεσθῇ εἰς τὸν Τιμόθεον, τὸν Θεὸν ὡς μαρτυρῇ ἀνε-
φέρθῃ καὶ εἰς τοὺς ἀνδραγάτας καὶ εἴπῃ· «ὁ τιμωρὸς μου
σοὺ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνδραγάται· Ἰησοῦ καὶ τῶν
ἐκλεκτῶν Αὐτοῦ ἀνδραγάται· ποὺ οὔτε ποτε ἐξ ἡμῶν
ζομέν ἀπο τὰ ἔθνη καὶ σκῆματα· γὰρ ἐκ τῶν ἀνδραγάται καὶ
τοὺς συναριθμῇ καὶ μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν»·

Παύλῳ, παρ' ὅτι ταῦτα λόγια αὐτὰ ἔειπεν, ἀξιοῦν καὶ το-
χοῦ ἀποστολῆς τῶς ἀφοῦ εἶπα κατὰ τοσοῦτον προφητικῇ τρο-
πῇ ἀπαρᾶξεντα ἐν ὧν φρονεῖ, ὅτι ὡς μαρτυρῇ μετὰ τῶν
δουλοῦν καὶ παρασπασθῇ κανεὶς εἰς εἰς πρᾶξιν καὶ με-
ρον δικαιοσύνης καὶ μάστιγι ἀν' αὐτὸς θελή μετὰ τὴν ἐ-
πεκεία τοῦ γένετα ἀποφαινεῖν τρεῖς τοὺς ἐκκαλο-
μένοι, ὅτι αὐτὸ ἀποφαίνεται τοῖς εἰς ἀποφαινεῖς δικ-
ταὶ ἀκρότη καὶ ἐν ὁμοδοκίᾳ τοῦ ἱερέως καὶ κανεὶς δε-
μφορεῖ νὰ γένῃ ἀπο δουλοῦ ἐλευθερὸς καὶ καὶ ὁ μαρτυρῇ
ὡς τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν ἡμετέροις καὶ ζώοντες ἀπο κα-
τέα ἀλλοτρίος ἀπο ἑκείνου μόνου τοῦ ἔχει τὴν κατα-
φῶν σ' ὡς ἐάν μετὰ τὸν Θεόν καὶ εἶναι ξένος πρὸς καθ-
δουλοκίαν εἶναι Αὐτοῦ ὅχου καὶ πρᾶξι καὶ Πᾶσι τῇ
το ποτε δυνατόν νὰ κατὰστήσῃ κανεὶς οἴκει οὗ τοῦ Θεοῦ
καὶ οὐν ἄλλοι ἀν' ὁ ἴδιος εἶναι ξένος πρὸς Αὐτόν, καὶ
πως θα ἐλευθερώσῃ ἀν' ὁ ἴδιος ὑποκετα (ἐνέχεται)
εἰς τὸν ζῶον τῆς δουλείας

Συμπεπῶς το Πνεῦμα καὶ οἱ ἄγγελοι δὲν ἀναφέρου-
ντα μᾶζ ἐπὶ ἰσοῖς ὅροις ἀλλὰ το μὲν Πνεῦμα ὡς ἔχον
ἐξουσίαν νὰ δώῃ ζωὴν ἐν ὧν οἱ ἀνδραγάται ἀπὸ τῶς ὡς ἐση-
θοι τῶν ὁμοδοκίᾳ τοῖς καὶ πιστοῖς μαρτυρῇ τῆς ἀληθε-
ας καὶ τοῦτο δὲ, ὅτι οἱ ἀνδραγάται εἶχον τὴν οὐκ ἔχουσαν νὰ
παραδίδουντας ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ἐπὶ παρουσίᾳ μαρτυ-
ρων, καθὼς καὶ ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος λέγει πρὸς τὸν Τιμό-
θεον· «ὅτι παρελαβες παρ' ἐμοῦ ἐπὶ πολλῶν μαρτυρῶν,
ταῦτα παραδοῦντας πιστοῖς ἀνθρώποις· Ἐς τὴν τιμὴν τοῦ
ποῦ αὐτοῦ ἐπικαλεῖται ὡς μαρτυρῇ τοῦ ἀνδραγάτου ἐπεί-
δὴ γνωρίζε· ὅτι· «ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς, διὰ
νὰ κρινῇ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ μαζί μετὰ τὸν Κρι-

τὰ αὐτὰ τὸν Θεόν· Ἡ ἐκ μερῶν, ἡμεῖς ποῦ καὶ ἀποδοῦν τὴν ἡ-
γεγῶκα· ἀνδραγάται, καὶ ἡμεῖς ποῦ καὶ ἀποδοῦν τὴν ἡγε-
γεγῶκα· καὶ, συνκαταθέσθαι, μὴ καὶ τὸν Πνεῦμα εἰς τὴν ἀνδρα-
γάται καὶ τὸν ἀνδραγάται, καὶ τὸν ἀνδραγάται, ἡμεῖς ποῦ καὶ ἀποδοῦν
κρινόμεν θεῶν πρᾶξι καὶ τῇ

1 Α. Τιμ. 5, 31

2. Ὅλα αὐτὰ εἶναι ὁμοδοκίᾳ· Δοῦντας εἰς Ἰσον βαθμὸν. Εἴτα εἴ-
να. Ἰσονδοκίᾳ καὶ Ἰσονδοκίᾳ, εἴτα Ἰσονδοκίᾳ, εἴτα Ἰσονδοκίᾳ. Εἴς
εἶναι ὁ Κόριος, ἡ Ἀγία Τριάς

2 R. Τιμ. 2, 2.

3. Μάρκ. 8, 38.

τὴν θά εἶναι καὶ οἱ ἄγγελοι. Καὶ πάλιν αὖτις ὁ Κύριος λέγει· «Ὁς ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ οὐρανὸν καὶ ἔβη εἰς τὸν οὐρανόν, ὅπως ἐν αὐτῷ ἐμ-
προσθῇ τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀπαγγέλωμε ὅς με
ἐκτίθειν τῶν ἀγγέλων, ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐκ τῶν οὐρανῶν, τῶν ἀ-
γγέλων τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἰς τὸν οὐρανόν, ὁ Παῖς λέ-
γει· «ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ
μετ' ἀγγέλων.»

Διὰ τὸ τοιοῦτόν, ἐπεδή δηλαδὴ θεῖα εἰς τὸ μέγα
ἐκεῖνο κρῖτον, ὡς ἐκ τῆς ὡμότητος καὶ τῆς ἀποστολῆς
αὐτοῦ ἐπικαλεῖται τὴν ἀπὸ τῆς παρούσης ζωῆς, εἰς τὰς συ-
νομίλιας τοῦ ὡς μαρτύρας τοὺς ἀγγέλους.

30 Καὶ ὅχι μόνον αὐτός ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἀνέστη-
ρες ἐκεῖνοι, εἰς τὸς ὁποίους ὁ Θεὸς ἐπέστησεν καποί-
αν «διακονίαν λόγων»⁴ διὰ τὸν οὐρανόν, ποτε ὅχι μόνον νὰ
κηρύττουν ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπικαλεῖται ὡς μαρτύρας ἀκό-
μη καὶ τοὺς οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἀφ' ὧς κατὰ μετὰ τὴν πα-
ρούσαν ζωὴν καὶ πρὸς τὴν ἑξῆς ἀποστολὴν τοὺς κατὰ
δὲ τὴν ἐξέτασιν ἐκεῖνων ποὶ ἐπὶ τῇ ζωῇ τοὺς
αὐτοὶ ποὶ, ποτε θὰ κρῖται ὡς ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς καὶ
ὁ προφήτης λέγει· «προσκάλεσται τὸν οὐρανὸν καὶ
τὴν γῆν τοῦ διακρῖναι τὸν λαόν Αὐτοῦ»⁵ καὶ ὁ Μωυσῆς,
ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἐκτιθεῖται εἰς τὸν λαόν τὰ λόγια τοῦ
Θεοῦ, εἶπε· «ὁμοιωθήτω ὁ ὡς σημερινὸν τὸν τε οὐρα-
νόν καὶ τὴν γῆν»⁶ καὶ πάλιν ὅταν ἐλάγει τὴν γῆν του,
εἶπε· «προσεγε ὁρανέ καὶ λαλήσω καὶ ἀκουέτω γῆ καὶ ὁ-
ρανέ καὶ ἐκ στόματός μου»⁷ καὶ ὁ Ἡσσίας λέγει· «ἀκού-
ε ὁρανέ καὶ ἐκ τῆς γῆς»⁸ ὁ Ἱερειῖς μάλιστα καὶ νῦν
λόγον καὶ διακονίαν ἐκπλήξει, τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὸ ἀ-
κούσθαι τῶν ἀνθρώπων, ἔκ τῶν τοῦ λαοῦ ἐξέστη ἐπὶ τοῦ-
τω ὁ οὐρανός καὶ ἔφηνεν ἐπὶ πλείον σφοδρὰ, ὅτι δυο
καὶ ποιεῖται ἐποίησεν ὁ λαὸς μου»⁹.

Ἔτι τοιοῦτόν, καὶ ὁ Αποστολὸς ἐπειδὴ ἀκροθῶς ἐ-
γνωρίζει, ὅτι οἱ ἄγγελοι, ἔχοντες ταχθῇ τροπὴν τὰ πα-
θαγωγίᾳ ἢ παιδουσίᾳ, τῶν ἀνθρώπων τοὺς ἐπεκαλέσθη
ὡς μάρτυρας. Μάλιστα ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ὡς μαρτυρία
τῶν λόγων του ἔστη καὶ ἐπὶ λίθον — ἀν δὲ ἐξῆς μοῦσαι
καλῶς προγενεστέρως μαρτυρὸς εἶχεν ὀνομασθῇ ἀπὸ τον

4 Λουκ. 12, 89

5 Β. Α. 1, 7

6 Πρξ. 1, 26

7 Τσα. 1, 4

8 Δευτ. 1, 26

9 Δευτ. 1, 1

10 Ητ. 1, 2

11 Ητ. 2, 12-13

Ἰσκάωθ και ἕνα θουνό — καθ ὅσον, εἴπε ἔστα ὁ λιθος ἐν ὧμιν σημερον· εἰς μαρτυροῦν ἐπ ἐστῶν τῶν ἡμερῶν ἡνικα ἀν ψευθησθε κ' ῥω τῷ Θεῷ ἡμῶν· ἔπειθ ἐπὶ στευεν ἀκραδάντως, ὅτι μετὴν δυνάμει τοῦ Θεοῦ ἀποστήσας ἀλλὰ καὶ ἀνθεῖν γινη αὐτο τοῦ λυγιστοῦ τοῦ πομπηστικόν αὐτο μνημεῖον θα ἐνηρῇ, ὥστε ὅπως ὅποτε νὰ κατατραυματίζεται ἡ συνειδησις τοῦ καθε ἀποστόλου.

Καὶ ἔτο ἐνῶ οἱ ἐμπειπιστευμένοι τὴν δακνυμένην τῶν ψυχῶν, ἔτομαζον τοῖς μαρτύροις τῶν — ὅποιοι δὴποτε καὶ ἀν εἶα οὗτο — ἐκ τῶν προτέρων, δια νὰ παρασταθοῦν εἰς τὴν κρίσιν, κατὰ τὴν μεταγενέστεραν ἐκείνην ἐποχὴν ἀντιθετῶς τοῦ Πνεύματος ἐταχθῇ εἰς τὴν αἵτησιν μετὰ τοῦ Θεοῦ θαυμάδι, ὅχι ἔπειθ ἀτήτοια τοῦτο αἰπεριστάσεις ἀλλὰ ἔπειθ ὡς ἐκ τῆς οἰσας τοῦ ἔχοντος νωτῆτην μετὰ τὸν συγγενεῖαι τοῦτοδε, ὅχι ἔπειθ ἡμεῖς τὸ ἔσπρωξαμεν εἰς αὐτὴν τὴν θεσιν, ἀλλ' ἐπειδὴ παρεληφθη· ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Κυρίον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'

Ἀντιπαρατήρησις ὅτι ἐβαπτισθησαν καὶ εἰς τὸν Μωυσῆν καὶ ἐπιστεῖλαν εἰς αὐτὸν Ἀπαντήσις εἰς αὐτὴν καὶ παρεμπιπτόντως περὶ τύπων.

31 Ἀλλ' ὁ αἰρετικός λέγει ἔστω καὶ ἀν βαπτισώμεθα εἰς αὐτό, ἐν ταυτοῖς δὲν εἶναι ὀρθόν νὰ τάσσεται ὁμοῦ μετὰ τοῦ Θεοῦ καθ' ὅσον μαλιστα ἐκα εἰς τοῖς Μωυσῆν τινες ἐβαπτισθησαν ἐν τῇ σφέλει καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ εἰς τὴν ἀγίαν Γραφὴν γίνεται ἐξ Ἰσου δεκτόν καὶ τὸ ὅτι ἤδη εἶχον πιστευσαι καὶ εἰς ἀνθρώπους, ἀφοῦ

12 Ἰνα Νκοῦ 24, 27

13 Ἡ λέξις παρελήθη, δὲν πρέπει νὰ ἐμφανισθῇ κατὰ γράμμα· τὸ Πνεῦμα δὲν προσήλθε καὶ παρελήθη, καὶ οὐκ ἐστὶν πᾶν Πατέρα· ἡ λέξις παρελήθη, ἐχρησιμοποιήθη, ὡς ἐπὶ πρῶτον ἡμεῖς πρὸς τὸ ἀντικεῖνον· τὸ ἄκουσεν· Ἡ οὐκ ἐστὶν ὁ πατήρ καὶ τὸ Πνεῦμα, μετὰ τὸν Πατέρα δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα θεολογικῆς ἀνεργείας· ὁ κτλ, μὲν, ἀλλὰ τοῦ Πατρός.

1 A Κορ 10, 2

2 Εἰς 14, 31

φοῖ καὶ ὁ Ἀβραάμ δὲν ἐφέσθη τοῦ ἰοῦ του· Ἀλλὰ κα-
το πειθὺς τῆς ἡμετέρας θείας αἰνέσεως ἀφ' οὗ τελικῶς
αὐτοῦ τοῦ Ἰσαάκ τοῦ ἁγίου τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ
ἐξεπληρώσει, ἐκὰς προβάσει. Οὐτε ἡ εἰς ἄδου καθύδους
τοῦ Χριστοῦ· ἢ ἀπρετίη τῆς ἰαφύβερα τῆς τοῦ ἁγίου
ποῦ τοῦ βασιλείου· ἴσως τοῦ ἐχέοντος ἡσυχίαν ἐκπληρώσει ὁ ὧ-
νας μετὰ τῆς τῆς ἡμέρας καὶ τῆς αἰτίας τῶν αἰτίων· ἴσως
Συμπεριτομα· Ὅτι τῶς συγκρίσει τὴν ὁκείαν μετὰ τὴν ἀ-
ληθεῖαν καὶ παρὰ τὴν μετὰ τοὺς τῶν αἰτίων αἰτίων· ἡ
μὴν καὶ μετὰ τὴν ἰαφύβερα τῆς τῆς μετὰ τὸν Μω-
υσῆν καὶ τὴν θαλάσσαν· καὶ δαυρὶ ὁλοκλήρῳ τὴν θείαν
οἰκοδομίαν, ποῦ περιγράφει τὴν εὐαγγελίαν, ἀκόλου-
θεῖ τὴν ὁκείαν μεθόδον καὶ πρόκειμενον περὶ τοῦ βαπτ-
σματος· Ἀλλ' ἐρωτῶ· Ποῖα ἀφ' οὗ ἀμαρτιῶν καὶ ποῖα
ἀνακαίνισις ζωῆς ἐπράξασται ἡμῖν εἰς τὴν θαλάσσαν,
ποῖον πνευματικὸν χάρισμα ἐλάβημεν τοῦ Μωυσεως,
ποῖα νεκρώσις ἀμαρτημάτων ἐλάβημεν ὑπὸν ἐκείνῃ, Ἐκε-
νὸν δὲν ἐκτεταθῆναι μετὰ τὸν Χριστὸν διὰ τοῦτο εἴτε καὶ
συντηγερθῆσιν· Δὲν ἐφορεῖται τὴν εἰκόνα τοῦ ἔποιρα-
νίου, οὔτε ἐλάβαι τὴν χάριν καὶ περφεροῦν τὴν νεκρώ-
σιν τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὸ σώμα τους οὔτε ἐξεδυθῆσιν τὴν
παλαιὰν ἀνθρώπιν· οὔτε ἐξεδυθῆσιν τὸν ἱερόν· ὁ ὅποιος
ἀνακαίνισται συνεχῶς δια τὴν φθίσην εἰς ἐπιγνώσιν τοῦ
Θεοῦ καὶ κατὰ τὴν εὐαγγελίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος· Τὸ λοιπὸν
συγκρίσεις μετὰ τοὺς τὰς ἐκ τῆς βαπτισματικῆς τοῦ ἔχον-
τός μοι οἰκοδομίας τὸ ὄνομα ἐν τῇ ἁγίᾳ πνευματικῇ,
διαφορὰ εἶναι τῶν μετὰ τὴν ὁκείαν τρέψει καὶ ἴσως ἡ δια-
φορὰ τοῦ ὁκείου ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἀληθεῖαν καὶ
τῆς οἰκίας καὶ τὴν ἀπὸ κοινοματῶν ἐν συγκρίσει πρὸς
τὰ κατὰ οὐσίαν ὑπάρχοντα,

33. "Ὅμως, καὶ ἡ πίστις εἰς τὸν Μωυσῆν δὲν ἀπα-
δεκνύει, ὅτι ἡ πίστις εἰς τὸ Πνεῦμα ἔχει μὲν κραν τὴν ἀ-
ξίαν, ἀλλὰ ἀντιθέτως μετὰ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν
(τῶν αἰρετικῶν), πολὺ περισσότερον ἐξετελιζέται τὴν ὁ-
μολογίαν μας εἰς τὸν Θεόν τῶν ὁκείων ἀφ' οὗ ἡ Γραφή λέ-
γει· ἐπίστευσεν ὁ λαὸς τῷ Θεῷ καὶ Μωυσεῖ τῷ θερά-
ποντι αὐτοῦ· Συνεπῶς, μετὰ τὸν Θεόν ἔχε συνδεθῆναι, ὅχι
μετὰ τὸ Πνεῦμα· Καὶ ἦτο τύπος ὅχι τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ
τοῦ Χριστοῦ, ἀφ' οὗ τότε μετὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ κατὰ τὴν ὁ-
κονίαν τοῦ Νόμου προετυπῶνε τὸν μεσότην Θεοῦ καὶ ἀν-

11. Ἰσχυρὸν τοῦ ἀπ' αὐτοῦ γίνεται ὁ ἄνθρωπος, διὰ τῆς θεωσιῆς
μετὰ τὸν Θεόν καὶ τὸν ἁγίον· 2. Ἰσχυρὸν καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ γίνεται τὸν ἁγίον·
ἢ τὸν ἁγίον, καὶ τὸν Θεόν, εἰς τὸν Θεόν καὶ τὸν ἁγίον· 3. Ἰσχυρὸν αὐτοῦ διὰ
τῆς ὁκείας εἰς τὸν Θεόν καὶ τὸν ἁγίον· 4. Ἰσχυρὸν αὐτοῦ διὰ τῆς ὁκείας εἰς
τὸν Θεόν καὶ τὸν ἁγίον· 5. Ἰσχυρὸν αὐτοῦ διὰ τῆς ὁκείας εἰς τὸν Θεόν καὶ τὸν ἁγίον·

θρωπών. 13 Πράγματι. Αφοῦ ὁ Μωσῆς ἦτο μεσθης τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν ὅτι οὐκ ἔπειθε τοὺς Περσικοὺς Δούτο. Ὁ Νομὸς ἐδόθη ὡς αὐτὸς εἶπε ὅτι ἡ ἐλπίς ἐν χερσὶ μετὰ τοῦ. 14 δηλ. τοῦ Μωσέως συμφωνῶς πρὸς τὴν ἀπαιτησὴν τοῦ λαοῦ, τοῦ ἐπὶ ὧν τὸ πνεῦμα τοῦ ἁγίου. καὶ μὴ λαλεῖτω πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεὸς. Συναπτῶς ἡ πίστις εἰς τὴν Μωυσὴν ἀναφέρεται εἰς τὸν Κύριον τοῦ μετὰ τὴν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. ὁ ὁπλοιστὴς εἶπε καὶ ἐπιστεύετε Μωυσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί. 15

Μωσὴς ἀποποιεῖται καὶ ἡ πίστις εἰς τὸν Κύριον εἶνα κατὰ τὸ ἀσημασίον, ἀφοῦ προσηλασθῇ ὁ Χρὶς τὸν Μωυσέως. Ἐστὶ ὁμοῦς (κατὰ ἀντικρίαν τῆς ἐλπίδος/ἐκφρασεως) ἔστι καὶ ἂν καὶ ἐξ ἐξισπύσης εἰς τὸν Μωυσὴν καὶ πάλιν ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος εἰς τὸ θεπτέρμα αὐτοῦ δὲν εἶνα μικρὰ καὶ ὡς ἐλπίς ὅτι ἡ ἐλπίς ἐν ἀσχετοῦ, ὅτι εἶνα στήθεος εἰς τὴν Γραφήν, καὶ ὁ ὁπλοιστὴς «Μωσῆς» καὶ τοῦ Νομοῦ ὡς τὸ «Ἐχέτω Μωσὴς καὶ τοὺς προφήτας» καὶ ὅτι πνεῦμα εἶπε, ἐξισπύσθησαν εἰς τὸν Μωυσὴν. 16 ἔκρινεν τὸ νομικὸν θεπτέρμα ὡς ἀπογὰς τοῦ κατηγόρου τῆς ἐλπίδος καὶ οὕτως, τὸ σκοπεῖν καὶ τοὺς τύπους καὶ προσπαθεῖν, καὶ εἶναι ὅτι εἶναι ἐκκαταφρονητὸν τὸ καὶ ἡμεῖς τῆς ἐλπίδος μας καὶ ἀναξία σημασίας ἡ πλοῖσιν ἀνταρτία τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν, ὅτις ἐστὶ τῆς παλιγγενέσεως ἀνακαίνεως ὡς αὐτοῦ τὴν νεότητά μας;

Θα πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ὄντως ἀποτελεσματικῶς καθ' ὁλοκληρίαν νηπιακῆς σκέψεως, ὡς κατὰ τὸ ἀνεκτὸν μοῖον προκείμενον, ὅτι εἶνα περὶ τοῦ ἔχει κατὰ κυριολεξίαν ἀνιγκη, γαλακτικῆς ἀνικτικῆς ἐξασκοῦσθαι νὰ ἀγνοῇ τὸ μετὰ μεσότητι τῆς σωτηρίας μας ἀφοῦ συμφωνῶς πρὸς τὸ ἀκλόνητο μετὰ ἐπαγωγικὸν συστήμα διδασκαλίας οδηγούμενοι μετὰ γινώσκαι εἰς τὴν ἐκσεθεῖν προσδοτικῶς πρὸς τὴν τελειότητα κατὰ πρῶτον ἐξοδικηθῆμεν ἐντελῶς στο χεῖρόν που ἦσαν ὅχι μόνον πρὸς ἐλεητήτα ἀλλὰ καὶ ἀνάλωτα μετὰ δυνάμεις μας πρὸς ἐκμάθησιν ἀφοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον που κυβερνᾷ τὴν ζωὴν μας μᾶς ὑψώνει πρὸς τὸ μεγαλῶς τῆς ἀληθείας βαθμιαίως ὅπως ἀκρῶς θὰ ἔκανε καὶ δι' ὀφθαλμοὺς που ἔζησαν ἐπὶ πάλιν εἰς τὸ σκοταδιὶ θα τοὺς συνήθιζεν εἰς τὸ φῶς ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Καὶ πραγματι.

13. Πρὸς Γαλ. 4' Τιμ. 2, 5.

14. Γαλ. 8, 19.

15. Ἑβρ. 20, 13.

16. 1ω2, 5, 46.

17. 1ω2, 16, 21.

18. 4' Κορ. 10, 2.

Ἐπειδή, χάρις εἰς τὸ βάθος τοῦ πλουτοῦ τῆς σοφίας τοῦ καὶ τα ἀνεξήγηστα κρῆματα τῆς συνέσεως τοῦ, φέρεται, τῆς ἀσθενείας, μας πέδειξε τὴν προσην καὶ κατωληπτόν δι' ἡμᾶς ἀγωγὴν αὐτὴν ἀφ' οὗ προηγουμένως μᾶς ἐσυνείδεν εἰς τοῦτο μετὰ καὶ μᾶς μαθὴν καὶ κατὰζῶμεν τὰς ἀντανάκλασεις τῶν ὡματων καὶ τοῦ ἡλίου μέσα εἰς τὸ νερό, διὰ νὰ μὴ θλασθῶν (σχοτσθῶν) οἱ ὀφθαλμοὶ μας ὅπως καὶ θα πλεθασθῶν ἂν προσέβλεπον κατ' εὐθείαν εἰς τὴν θεοὶν τοῦ ἀκρατοῦ¹⁹ Φωτὸς καὶ ὁ Νομὸς ὁ ἰσκιὰν ἔχων τῶν μελλόντων καὶ ἡ ὑπὸ τῶν προφητῶν προτυπώσις τῶν (τῶν μελλόντων), ἡ ὁποία ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἀληθεῖαν (τῶν μελλόντων) εἶναι ἀπλῶς ἓνας ὑπαγμὸς δι' αὐτὰ ἐπειροθῆσαι ἀπὸ τῆς θείας σοφίας καὶ τὰ δύο ἐξ ἴσου ὥς μετὰ ἐκτεννάσεως τῶν ὀφθαλμῶν τῆς καὶ δίας μας ὥστε χάρις εἰς αὐτὰ νὰ καύσῃ, ἐγκλωσὶς ἢ μεταβάσις μᾶς ἀπὸ αὐτὰ εἰς τὴν σοφίαν, τὴν εἶναι ἀπ' ἀκριβέστατην μᾶς εἰς τὸ μυστήριον²⁰

Ὅσον λοιπὸν ἀφ' οὗ τοὺς τυποὺς ὡς περὸρσθῶμεν εἰς αὐτὰ πρὸς μετρί τῶν εἰπομένων Ἀλλ' ὥστε δεῖ, θα μοῦ ᾔητο δυνατόν νὰ ἐνδαικρῶ εἰς τὸ θέμα αὐτὸ περισσότερον, διότι ἄλλως ἢ διαπραγματεύσις ἑνὸς ἐπιμέρους σημείου (ἑνὸς ἐπεισοδίου) θα ἀπέβαινε πολλὰς φορές μεγαλότερα ἀπὸ τὴν διαπραγματεύσιν τοῦ κεντρικοῦ θέματος.

19 Ἀκρατον, τὸ μὴ ἀναμετρίμενον Ἐξῆς σημαίνει, καθαρὸν, πολὺ ἰσχυρόν. Ἀέγειον, τὸ δυνατόν πρὸς ἑκάστην κατὰ μακροτῆν ἀπὸ τὸ κρασι

20 Ἡ ὥρα τοῦ Νισοῦ εἶναι κατὰ τὸν ἀπὸ τοῦ, ἄκρον νόμον τὸ «μυστήριον», εἰς τὸ ὅπου εἶναι καὶ κρυμμένον εἶναι τὸ ἑκπύριον καὶ ἡ εὐλογία. Ἐν ταπεινότητι ἐρευνῶν τὰ δύο ἀπὸ μυστήρια ὁ ἄνθρωπος προσεγγίζει τὴν ἀπόκρυφον σοφίαν τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ εἰς αὐτὸν ἄφικτόν

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'

Ἀπάντησις εἰς τὴν ἀντιπαρατήρησιν τοῦς, ὅτι «βαπτίζομεθα καὶ εἰς τὸ ὕδωρ» ἐταυθα ἐκτιθενται καὶ τινὰ ἐν γὰρ εἰ περὶ τοῦ βαπτισματος.

34 Ἀλλ' ἐκτος ἀπὸ τα ἀνωτέρω τ' ἄλλο λέγου ἀκόμη διότι το λαχσται εἰς ἐπ' ἐρημωσται δει, ὥστε ροῦν ποτὲ ἴδου τι λεγόν· «Βαπτίζομεθα καὶ εἰς τὸ ὕδωρ ὅμως ἔχουμεν τὴν γνώμην ὅτι δεῖ εἶναι καθόλου ὀρθόν να ἀποκρίνωμε δι' αὐτὸ εἰς τὸ ὕδωρ περσαστέραν τιμὴν, ἀπο δτ' εἰς δαὴν μαζ τῇ ἄλλῃ, δημουργαν ἢ να ἀποδωσωμε εἰς αὐτὸ τὴν τιμὴν ποὶ ἀνηκεῖ εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν».

Καὶ τὰ μὲν λόγια τοῦς εἶνα τέτοια ποὶ θά ἦτο δυνατόν να διασολογηθῶν μοι, ὡς λυγὰ ἀνθρώπων ποὶ ἔχουν κυριευθῇ ἀπὸ ὀργῇ, καὶ ἔτσι λόγῳ τοῦ σκοτισμοῦ τῶν λογισμῶν τοῦς ἀπὸ τὴν ἐπιταθειάν δεῖ διασάζουν πλέον να χρησαστοιοῦσαι ὁτ' ὁθετοτε, προκεμένου μὲ αὐτὸ να αἰτ' κρουσαι αὐτοὶ τοῦς ἠνωχλήσεν Πάντως ἡμεῖς θα ἀσχοληθῶμε μὲ τὴν διαπραγμάτευσιν καὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ χωρὶς οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον διασάγγον, ἐπειδὴ ἔτσι ἢ, ἂν τὸ κάνουν ἀπο ἀγνοίαν, θα τοῦς διαφωτισωμεν ἢ, ἂν τὸ κανοῦν ἀπὸ κακοῦ θεαν, δέν θα τοῦς ἀφήσωμεν να ἔχουν τὴν δυνατότητα (να ἐνεργοῦν ὅπως θέλουν) Ἀλλὰ ἀς κάμωμεν μίαν μικρὰν ἀναδρομὴν εἰς τὰ προηγούμενα!

35 Ἡ ἀνάκλησις μας ἀπὸ τὴν ἐκπτώσει καὶ ἡ ἐπαναφορά μας ἀπὸ τὴν λόγῳ τῆς παρακοῆς κατὰστασιν τῆς πλήρους ἀποξενώσεως ἀπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν κατὰστασιν τῆς οἰκε ὀητος, εἶναι ἡ δι' ἡμᾶς τοῦς ἀνθρώπους οἰκονομία τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτὴρὸς μας Δι' αὐτὸ ἔγινεν ἡ

21 Ἡ λέξις εἶναι, ἐκταμμένη ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου θάλασσαν. Τὰ «ἐπισσόδια» ἐπεὶ εἰς ἀποκρίσιν καὶ ἐκπύσεσιν ἀπὸ τοῦ τοῦ καρπὸν θάλας πρὸς, νὰ μὴ εἶναι ποὶ ἐκταμμένα, εἶναι τότε ἡ προσήκῃ τῶν ἀναγνωστῶν ἢ θεατῶν ἐκταμμένη πρὸς αὐτὰ ἐκταμμένα.

1 Με τὸ κεφάλαιον αὐτὸ ἀνακατηρόμεν ἡ εἰκὼν καρ. τοῦ βαπτισματος, ποὶ ὁ ἅγιος Βασίλειος μὲν, ἔβλεπεν εἰς τὰ κατ' Η' καὶ Ι'.

ἐνσαρκῶς τοῦ Χριστοῦ ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου περὶ εἰς, γέλκῃς πολιτείας τὰ Πάθη ὁ Σταυρὸς ἡ Ταφή ἡ Ἀνίστασις, διὰ νὰ δυνήθῃ ὁ ἄνθρωπος, τοῦ ἔχει προορσθῇ, νὰ σωθῇ νὰ λυθῇ καὶ τὰς ἐν τῇ ἀρχᾷ ἀντιθέσας. Διὰ νὰ φθάσῃ λοιπὸν καθεὶς εἰς τελειότητα τοῦ εἶναι ἀνάγκη νὰ μνηστῇ τὸν Χριστὸν ὁχ μόνον εἰς τὸ ὑποδειγμα ἀοργησίας, ταπεινότητος καὶ μακροθυμίας ποὺ μῆς ἔδωκε κατὰ τὸ δόγμα τῆς ἐπιγενέσεως ζωῆς τοῦ, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ εἰς τὸν θάνατον τοῦ, ὡς λέγει ὁ μνηστὴς τοῦ Χριστοῦ Παῖλος «συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ Αὐτοῦ, εἰ πῶς καντανήσω εἰς τὴν ἐκ νεκρῶν ἐξανάστασιν.»¹²

Πῶς ὅμως γινόμεθα «συμμορφοὶ τοῦ θανάτου Αὐτοῦ»,¹³ Μετὰ νὰ «σταφῶμεν Αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτισματος»¹⁴ Καὶ ποίος εἶναι ὁ τρόπος τῆς ταφῆς αὐτῆς, καὶ ποία ἡ ὠφελεία μας ἀπὸ τὴν μνηστὴν αὐτῇ. Κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον εἶπαι, ὅπως γνωρίζετε, ἀναγκαῖον νὰ διακοπῇ ἡ συνέχισις τῆς προηγούμενης ζωῆς μας. Αὐτὸ ὅμως εἶναι ἀδύνατον νὰ γίῃ, ἀνὴρ ὁ ἄνθρωπος δὲν «γεννηθῇ ἀνωθεν»,¹⁵ ὅπως εἶπεν ὁ Κύριος, ἀφοῦ ὅπως φανερῶνται ἀκόμη καὶ τὸ ὄνομα τῆς, ἡ παλιγγενεσία εἶναι ἡ ἀρχὴ μιᾶς νέας ζωῆς καὶ διὰ νὰ ἀρχίσῃ καθεὶς τὴν ἑαυτοῦ πρῆπει, νὰ θεσθὶ τέρμα εἰς τὴν προηγηθεῖσαν. Ὅπως λοιπὸν εἰς τὴν περιπτῶσιν τῶν ὁρομένων ἐκείνων ποὺ παρακαταπίπτουν τὸν δαίμον, τὰς δυὸ πρὸς ἀντιθέτους κατευθύνσεις κινήσεις τῶν χωρίζε, ἕνα μικρὸν σταματήμα καὶ μὴ προσπάθεια κατηρεμῆσεως τοῦ ὀργάνισμου, ἔτο, καὶ εἰς τὴν περιπτῶσιν τῆς μεταβολῆς τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς ἐφάνη ἀπαραίτητοι ἀναμεσὰ εἰς τὰς δυὸ ζωὰς νὰ εἴρσκειται ὁ θάνατος ὥστε ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἀποτελεῇ τὸ τέρμα τῶν μέχρι τότε ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ διδῇ ἀρχὴν εἰς ὅσα θὰ ἐπακολουθήσουν.

Ἀλλὰ πῶς πραγματοποιοῦμεν ἡμεῖς τὴν εἰς ἁδου κάθοδον μας, Ὅταν μὲ τὸ βάπτισμα μας μίμουμεθα τὴν ταφὴν τοῦ Χριστοῦ ἀφοῦ κατὰ καποῖον τρόπον τὰ σώματα τῶν βαπτιζομένων, θαπτόντα, εἰς τὸ ὕδωρ. Ἐστὶ λοιπὸν τὸ βάπτισμα κατὰ τὸν Ἀπόστολον συμβολικῶς σημαίνει τὴν ἀποθέσιν τῶν ἔργων τῆς σαρκός, ἀφοῦ λέγει «περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῆς σαρκός ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χρ-

12 Φ.λ. 3, 10-11

13 Π.β.λ. Γ'ωμ. 8, 3-5

2 Ρωμ. 6, 4

3 Ἰωάν. 3, 3

στού συνταφέντες Αὐτῷ ἐν τῷ βαπτισματι.⁴ Το βαπτισμα λοιπὸν κατακρίνει τὸν ποτὶ καὶ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸν ρυπον τοῖ προσκρίεται εἰς αὐτὴν λογι τοῖ σαρκικοῦ φρενηματός. Συμφωνῶς τὰς τὰς λογία τῆς Γραφῆς «πλυνεῖς με καὶ πὲρ γὰρ καὶ καθαθήσομαι»⁵ ἢ αὐτοὺς εἶναι ὁ λογὸς τοῦ ἡμῶν δὲ. ἅτοι οὐ μὲθα, ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι διακάθητο ἀνακαταίς ἰδοῦ τέρως, ἀλλὰ πιστεύομεν, ὅτι τοῦ ἡμῶν βαπτισμα εἶναι ἐν ἐπειδὴ εἰς εἶναι ὁ ἑπὲρ τοῦ κόσμου θούτος καὶ μια ἢ ἐκ νέκρων ἀνιστασίς. Τοῖ ποτὶ τὸ βαπτισμα εἶναι καὶ τῶν δυομαζ. τυπὸς Διὰ το δε καὶ ὁ ἡμῶν καὶ κυθερήτης τῆς ζωῆς μας ὡς προποθεῖν τῆς εἰσόδου μας εἰς τὴν Διαθήκην. Τοῖ μας εἶναι τὸ βαπτισμα πὺ εἶναι ταύτητος τυπὸς καὶ θάνατου καὶ ζωῆς. Καὶ τὴν μὲν εἰκόνα τοῖ θάνατου ἐκταῖ τοῦ ὕδωρ, τὸν δὲ ἀρραβῶνα τῆς ζωῆς εἶναι το Πνεῦμα.

Κατοπὶν τούτων διεσαφηνοῖται - νομίζομεν - τὸ ἐρωτήμα μας «διὰ τί με τοῖ Πατέρα ἀναφέρεται καὶ το ὕδωρ». Αἰτι ὁφείλεται εἰς τὸ ἐπειδὴ το βαπτισμα ἀποθλέπει εἰς δυο σκέψεις δηλαδή ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ κατακρήνη τὸ ὕδωρ τῆς ἁμαρτίας ὥστε εἰς τὸ ἐξῆς νὰ παύσῃ πλεονεῖα προσφερῇ καρπούς⁶ εἰς τὸν θάνατον, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ εἰς τὸ Πνεῦμα καὶ νὰ ἐχῇ ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ ἁμαρτίας τοῖ καὶ τὸν καρπὸν τοῖ τὸ μὲν ὕδωρ μᾶς δὲ τοῖ τυπὸν τοῦ θάνατου, ἀφοῦ δεχεται μέσα τοῖ το σώμα μᾶς ὡς εἰς ταφὸν το δε Πνεῦμα μᾶς ἐμβαλλεῖ τὴν ζωοποιον δύναμιν. Τοῖ καὶ ἀνακαίνιζει τὰς ψυχὰς μας ἀπὸ τῆς λογίας τῆς ἁμαρτίας μας νέκρωσιν μας ὥστε νὰ ἀποκτήσουσιν τὴν ζωὴν, πὺ εἶχε δοθῇ εἰς σῖτας «ἐξ ἄρχης». Αἰτι εἶναι ἡ ἀνωθεν γέννησις ἢ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος. Ἡ νέκρωσις πραγματοποιεῖται μέσα εἰς τὸ ὕδωρ ἐνῶ ἡ ζωὴ ἐκδηλώνεται μέσα μας διὰ τοῖ Πνεύματος. Ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον τὸ μέγα μυστήριον τοῖ βαπτισματος τελεσιουργεῖται μὲ τρεῖς καταδύσεις καὶ ἰσοριθμοὺς ἐπικλήσεις,⁷ εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἐξεκονισθῇ σαφῶς ὁ τυπὸς τοῖ θάνατου, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ φωτισθοῦν αἱ ψυχὰι τῶν βαπτιζομένων μὲ τὸ φῶς τῆς θεογνωσίας, πὺ τότε παρα-

4 Κολ. 2, 11 12

5 Ψαλμ. 50, 9

6α 1 Πωμ. 6, 6

6. Πρβλ. Ρωμ. 7, 5. Καρπὸν προσφερόμενον εἰς τὸν θάνατον εἶναι τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς (Πρβλ. Γαλ. 5, 19 εἰς)

7 Τρεῖς εἶναι τὰ φῶτα τῆς ζωῆς καὶ ἡ κατέλυσιν καὶ ἡ ἐπικλήσις. Φῶτα ἀνομιζομένη, τὰ θεῖα ἀρρώματα. Πρβλ. «Φῶς: ὁ Πατήρ, Φῶς, ὁ Λόγος, Φῶς καὶ τὸ ἔργον Πνεύμα». Πρβλ. καὶ κεφ. 66

Είναι λοιπόν δυνατόν να συνεδοτοποήση κανείς ἀκόμη και ἀπὸ τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῆς χαρτος τοῦ χορηγεῖται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα καὶ τοῦ βαπτισματος εἰς τὸ ὕδωρ ἀφοῦ ὁ μὲν Ἰωάννης ἐβάπτισεν ἐν ὕδατι μόνον, ἐνῶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν Πνεύματι ἁγίῳ πραγματι θε λέγει «ἐγὼ εἰς ἡμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν ὁ δὲ ὅπισω μου ἐπιστρέψας ἰσχυροτέρως μου ἐστίν· οὐδὲ οὐκ εἰμι ἱκανὸς ταῖς ἐπισημασίας στας αὐτὰς ἡμᾶς βαπτίσας ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί»¹¹ Βαπτισμα πυρὸς διομαζει τὴν «δοκμασίαν», τὴν ὁποίαν θά ὑποστώμεν, κατὰ τὴν μελλοῦσαν κρίσιν καθὼς λέγει, ὁ ἀποστολὸς «ἐκάστος τὸ ἔργον ὁποῖον ἐστὶ τὸ πῦρ δοκμάσει»¹² καὶ πάλιν «ἡ γὰρ ἡμερὰ δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλιπτεται»¹³.

Καὶ ἤδη ἐπεὶ ἡμεῖς κατὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν ὁπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως πέμεναι κατὰ ἀλήθειαν καὶ ὄχι κατὰ μῆνιν τῶν ὑπερλυστοῦ θανάτου, δὲν ἐχρεώσθησαν καθ' ἑαυτοὺς πρὸς σωτηρίαν τοὺς τὸν σιμβολισμόν (τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως) διὰ τοῦ ὕδατος, ἐπεὶ δὲ εἶπον· βαπτισθῆ με τὸ ἴδιον τὸ αἷμά τους¹⁴.

Αὐτὰ πάντως δὲν τα λέγω διὰ νὰ μειώσω τὸ βαπτισμα εἰς τὸ ὕδωρ ἀλλὰ διὰ νὰ σπιντρέψω τοὺς συλλογισμοὺς ἐκείνων, ποὺ ὁμιλοῦν με ἔπαρσιν κατὰ τοῦ Πνεύματος ἀναμειγνύουσι τὰ ἁμάρτια καὶ ἐξισώνουσι μεταξὺ τοὺς πράγματα, τοὺ δὲν ἔχουν καμμίαν μεταξὺ τοὺς ὁμοιότητά.

11. Ματθ. 3, 11.

12. Α' Κορ. 3, 13.

13. Ήβ. 4.

14. Κυρ. λαοὶ Ἱεροσολύμων Κατ' ἑξῆς Γ. 10-13 ΝΕΠ 39, σελ. 63

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ

Το Πνεῦμα το ἅγιον εἶναι ἀπὸ καθὲ ἀποψιν ἀχώριστον ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, καθ' ὅσον συμμετέχει καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν νοερῶν οὐσιῶν καὶ εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων καὶ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ἀναμμένου.

37 Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ ἀργκόν μας ἐρώτημα. Πῶς τὸ Πνεῦμα το ἅγιον εἶναι καθ' ὅλα ἐντελῶς ἀχώριστον καὶ ἀδιάστατον ἀπὸ τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ; Ὁ Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴν τοῦ εἰς τὸ κεφάλαιον ποι ὁμλεῖ περ τοῦ χαρίσματος τῶν γλωσσῶν λέγει· «ἐάν πάντες προφητεύητε εἰσέλθῃ δέ τις ἀπίστος ἢ ἰδιώτης ἐλεγγεται ὑπὸ πάντων ἀνακρινεταί, ὑπὸ πάντων, τὰ κρυπτά τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερά γίνεται καὶ οὕτω πεσὼν ἐπὶ πρόσωποι προσκυνήσει τῷ Θεῷ ἀπαγγέλλων ὅτι ὁ Θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστίν».¹ Ἀφοῦ λοιπὸν ἀπὸ τοῦ προφητικόν χάρισμα τοῦ ἀποκτάται χάρις εἰς τὴν διαιρέσιν τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος, γίνεται γνωστὸν ὅτι ὁ Θεὸς εὐρίσκεται μέσα εἰς τοὺς προφήτας, ἄς τὸ καλοσκεφθοῦν αὐτοί, ποῖαν θέσιν πρέπει νὰ δώσωμεν εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

Ποῖον ἐκ τῶν δυο εἶναι τὸ ὀρθότερον, Νὰ Τὸ κατατάξωμεν μαζὶ μετὰ τὸν Θεόν, ἢ νὰ Τὸ ἀνωθίσωμεν πρὸς τὰ κτίσματα, Τὰ λόγια πάντως τοῦ Πετροῦ πρὸς τὴν Σάπφειραν, «τί δὲ συνεφωλήθη ὑμῖν περὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἐψευσασθε ἀνθρώπους ἀλλὰ Θεῶν»² δείχνουν ὅτι, τὰ ἁμαρτήματα κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τὰ ἁμαρτήματα κατὰ τοῦ Θεοῦ εἶναι τὰ ἴδια. Θὰ σοῦ ἦτο λοιπὸν δυνατόν νὰ συναγαγῇ καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ συμπέρασμα, ὅτι, τὸ Πνεῦμα εἶναι ἡνωμένον μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν καὶ ἀδιαίρετον ἀπὸ Αὐτοῦς εἰς ὅλας τὰς ἐνεργείας Τῶν Ἑτῶν. ὅταν ὁ Θεὸς ἐνεργῇ τὰς διαιρέσεις τῶν ἐνεργημάτων καὶ ὁ Κυριὸς τὰς διαιρέσεις τῶν διακονιῶν, τὸ Πνεῦμα το ἅγιον εἶναι μαζὶ Τους καὶ κάνει τὴν διανομὴν τῶν διαφορῶν χαρισμάτων αὐτεξουσιῶς καὶ εἰς τὸν καθένα ἀναλόγως πρὸς τὴν ἀξι-

1. 1^α Κορ. 14, 24-25.

2. Πράξ. 5, 4-9.

ον του Καί πράγματι ἡ Γραφή λέγει· «δυνάμεις γαρ
σφραγίσαντες εἰς τὸ Πνεῦμα καὶ δυνάμεις ἐκ
τῶν εἰσὶν ὁ δὲ αὐτός Κ... Καὶ δυνάμεις ἐκ
μάτων εἰσὶν ὁ δὲ αὐτός Θεός ἡ ἐκείνους τὰ πάντα ἐν
πάν...» Ἄλλα δε πάντα σ... ἡ Γραφή ἐκφέρει τὸ
ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα ὁ αὐτὸς ἰδὼν ἐκείνους καὶ
θεοῦ ἐστιν. Δὲν ἐστὶ ὅμως καθόλου ὁρᾶν ἐπεὶ δι' ἐξ
ὁ ἀποστολῆς ἀνεφέρθη τῶντοις εἰς τὸ Πνεῦμα ἐκτε...
εἰς τὸν Υἱόν καὶ τὸν εἰς τὸν Θεόν. Πάτερ... π...
σωμεν ἡμεῖς ἐκ φαυλο... ὅτι ἐκτε... ἀπε...
«ταῖς...» Ἄλλα πάντα ἐκ... ἀπὸ τοῦ Πνεύ...
που ἔχει τὴν περισσότεραν σχεσιν πρὸς ἡμᾶς ἀφοῦ
ὁσάκις λαμβάνομεν δῶρα πρὸς τὸν ἐργάμεθα εἰς ἐκ...
νωσαν μὲ ἐκείνους που μᾶς τὰ ἐνχερίζει. Ἐπεὶ τὰ ἀφηνο...
μεν τὴν σκέψιν μᾶς νὰ ἀναστρέψῃ εἰς ἐκείνους που μᾶς
τὰ ἔστελε καὶ τέλος ἐκφωνομεν τὴν ἐκθυμῶσιν μᾶς εἰς
τὴν πηγὴν καὶ αἰτίαν τῶν ἀγαθῶν αὐτῶν.

38. Τὴν στενὴν ὁμως σχεσιν τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸν
Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν διδάσκει καὶ εἰς τὴν καὶ ἀπο...
τα ἐξ ἀρχῆς· δηλοῦν ἡμᾶς ἀφοῦ πράγματι αὐτὰ κα...
θαρά καὶ ὁσάκις καὶ ὑπερκοσμοὶ διδασκῶντες ἐχ... τον
ἀγιστομον... κτῆ... τοὺς ἀποτέλεσεν τῆς γὰρ τοῦ
που ἔχει χορηγήθη εἰς αὐτὰς ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύ...
τος καὶ εἶνα καὶ διορθῶντα «ἀγία» Καὶ ὁ μὲν τρ...
πος τῆς δημιουργίας τῶν οὐρανῶν διδασκῶν εἶνα ἀπο...
σωτηθῇ, ὅτι ἐκεῖνος ποῖ σ... τὴν κοσμογονί...
αν μᾶς ἀπεκατέ... μόνον ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ τὸν Δη...
γόν. Σὺ ὅμως που ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ ἔχεις τὴν διδασκ...
τα νὰ ἀνέβῃς εἰς τὰ ἀόρατα, δοξάζει τὸν ποιητήν,
ἐν ᾧ ἐκτε... τὰ πάντα εἴτε ὁρατά, εἴτε ἀόρα...
τα εἴτε ἐξ... εἴτε δυνάμεις, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριό...
τητες, καὶ ὅτε αὐδηποτε — διδασκῶν ὑπάρχον — ἄλ...
λαι λογικαὶ φωναὶς τῶν ὁποίων τι ὁνομα... δὲν ἀπε...
καλυφθῇ. Παρακαλῶ δὲ προκειμένου νὰ κατανοή...
σης τὴν δημιουργίαν τῶν νὰ λαβῇς ὑπὸ ὄψιν σου τὴν
«δημιουργίαν» αὐτῶν τῶν ὁπῶν τὸν Πατέρα τὴν
«δημιουργίαν» τὸν Υἱόν τὴν «τελειωτικήν», τὸ Πνεῦ...
μα. Λαβεὶς δηλαδή ἐπ' ὄψιν σου, ὅτι τὰ λειτουργικά πνευ...
ματα ἔλαβον μὲν παρὰ τὸν κατὰ θελήσαν τοῦ Πατρός
ἦλθον ἐκ τοῦ μὴ διπλῶς εἰς τὸ εἶνα κατ' ἐνέργειαν τοῦ
Υἱοῦ καὶ τελεστοικοῦντα διὰ τῆς εἰς αὐτὰ παρουσίας
τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ διὰ τελείωσιν τῶν ἀγγέλων.

2. Α' Κορ. 12, 4-6.

4. Α' Κορ. 12, 11.

5. Πρδλ. Κολ. 1, 16.

εἶναι τὸ «Πνεῦμα τῆς ἀληθείας» δὲ παρά τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται.

Πρέπει λοιπὸν νὰ λαμβάνησιν πάντοτε ὑπ' ὄψιν σου τρία πρόσωπα τὸν Κύριον, τοῦ προστάσσει τὸν Λόγον, ποὺ δημιουργεῖ τὸ Πνεῦμα ποὺ στερέωνε. Ἡ στερέωσις ὁμῶς αὕτη τι ἄλλο εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι, ἂν ὅχι ἡ τελειώσις ποὺ πραγματοποιεῖται με τὸν ἁγιασμόν, ἀφοῦ μάλιστα ἡ λέξις «στερέωσις» ἐκφράζει κάτι ποὺ δὲν μετακινεῖται ἀπὸ τὴν θέσιν του (ἀνεδότου), ποὺ δὲν ἀλλάσσει πορεῖαν (ἀτρεπτον) καὶ εἶναι ἀσπλεῦτως ἐδραζόμενοι εἰς τὸ ἀγαθόν.

Ἀλλὰ χωρὶς τὸ Πνεῦμα δὲν ὑπάρχει ἁγιασμός! Αἱ δυνάμεις τῶν Ὁρανῶν δὲν εἶναι φανεραὶ ἀγαθὰ — ἀλλὰ ἀσφαλῶς δὲν θα εἶχον καμὲν δ' ἀφορὰν ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἀγίον — ἀλλὰ λαμβάνουν ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ καταληλθὸν διὰ τὸν ἑαυτοῦ τῆς ἐκάστη μετροῦ τοῦ ἁγιασμοῦ, ἀναλόγως τῆς μεταξὺ τῶν ὑπεροχῆς. Ὅπως δηλαδὴ ἡ καυτρά νεῖτα πάντοτε μαζὶ με τὸ φῶς τοῦ λευκαροῦ, ἀλλὰ ἄλλο εἶναι ἡ ἔλξη αὐτῆ ἀπὸ τὴν ὁποῖαν αὐτὸ προκαλεῖται καὶ ἄλλο τὸ ἴδιον τὸ φῶς, ἔτσι καὶ προκεμένου περ τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων ἡ μετ' οὐσίας τῶν εἶναι οὕτως εἰπεῖν «Πνεῦμα ἀερῶδες»¹¹ ἢ «πῦρ αὐλόν», κατὰ τὸ ρητὸν τῆς ἁγίας Γραφῆς «ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοὶ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πῦρος φλόγα»¹² Διὰ τοῦτο ἄλλωστε οἱ ἄγγελοι εὐρισκόνται εἰς ἕνα ἐκάστοτε τόπον καὶ ἐπειδὴ εἰς τοὺς ἀξίους ἐμφανίζονται μετ' τὴν μορφήν τῶν ἰδίων τοὺς (πῶς ἀξίω) σωμάτων!¹³ γίνονται ὁρατοί. Τὴν τελειωσὴν ὁμῶς ἐπ' φέρει εἰς αὐτοὺς ὁ ἁγιασμός, ὁ ὁποῖος ἐπειδὴ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν «οὐσίαν» τοὺς, δίδεται εἰς αὐτοὺς διὰ τῆς κοινωνίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Τὴν ἀξίαν τοὺς ὁμῶς οἱ ἄγγελοι διατηροῦν λόγῳ τῆς ἐκμονῆς τῶν εἰς τὸ ἀγνόητον, ἐπειδὴ δηλαδὴ παρ' ὅ-

11. Ἰωάν. 15, 26.

12. Οἱ ἄγγελοι λέγονται ἄλλοι ἐπειδὴ τὸ σῶμα τῶν δὲν εἶναι κατεσκευασμένον ἀπὸ τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ αἵματος. Ἄλλοι ἰσχυροὶ ἐπειδὴ τὸ σῶμα τῶν δὲν εἶναι πῦρ, ὁ δὲ πῦρ, ὡς ἔχον ἰσχύον καὶ σφοδρὴν τὴν ἀκτινοβολίαν. Ὁ δὲ πῦρ, ὡς ἔχον τὴν ἀκτινοβολίαν τῶν ἀγγέλων δὲ ἄγ. οὐ. Βασίλειος ὁμολογεῖ «ἀέρων πνεύματα καὶ πῦρ αὐλόν».

13. Φίλιπ. 103-4

13α. Ἀπὸ τοῦ «καὶ» τὸ ἐκείθεν, οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τοὺς ἀγγέλους, τότε τὸ σῶμα τῶν ἀγγέλων, εἶναι πῦρ, τότε ὁρᾶται, ἐπὶ τὸ σῶμα τῶν ἀνθρώπων. Ἄν τὸ ἐκείθεν, οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τοὺς ἀγγέλους, τότε οἱ ἄγγελοι ἀπλῶς ἐμφανίζονται ὑπὸ μορφῇν ἀνθρώπων. Παρ' ὅτι διηγεῖται οἱ ἄγγελοι συντρεφῶνται ἐν τῇ γῇ, ὡς ἄνθρωποι, ὡς ἄνθρωποι δὲν ἐκφράζεται ἐπὶ πῶς, μετὰ βεβαιότητος ἂν ἔχον σῶμα ἴμοιον μετ' τὸ ἀνθρώπινον καὶ συγκριμένον ὅψιν.

τι ἔχου· ὡς πρὸς τὴν θ' ἀληθειάν τε αἰτελοῦσόν σου ὡς οὐ-
δεποτε ἐκπίπτει· ἵνα ἐν ἁφ' ἧς εἶμι τοιοῦτος
Ἀγαθὸν τὸν Θεόν Σὺ κ' ἵπ' αὐτὴν μετὰ τὸν λαόν σου
σὺ ἀφ' ἡμέρας ἀπὸ αὐτῆς τὸ Πνεῦμα Θεοῦ δις ὅτι ἀεὶ
σὺ δυνάμει αὐτοῦ αὐτὸν ἀνέβλεψεν· ἐξέφυγενταί
αὐτοὶ χρυσάσπαστα ἄνθρωποι· εἰς τὰ πάντα ὁδηροῦνται
εἰς ὅσον τὴν ἡ ζωὴν καταντῶσιν ἀκουσθεῖτος, ἅπαντος καὶ
ἀκαθάρτου

Πῶς δ' ὡς θεὸς ἦτο τότε δυνάμει· να εἶπουν οἱ ἄγγε-
λοι τοιοῦτον ἐν ἡμεῖς Θεῷ· ἃ δὲ ἐξουσιάζονται
ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἀφ' οὗ το δις δυνατὰ εἶπεν· Ἐφ' ὃν
Ἰησοῦν εἰμὴ ἐν Πνεύματι ἄνω καὶ ὁ δις ἐν Πνεύματι
Θεοῦ ἄνω· λέγει ἄνω· Ἰησοῦν· ἃ τὸ τὸ ἄνω·
μα Ἰησοῦν τὸ λεγόμενον τὰ τριτὰ καὶ ἔκκειρανα
(ἐχθροὶ καὶ μάς) πνεύματα ἢ πνεύματα τὸν ὅτι ὡς ἐδρα-
ναι ἀκομῇ περὶ τὴν τῇ ἀφ' ἧς αὐτοὶ ἀόρατοι δυνά-
μεις εἶναι αὐτοῦ τὰ ἄνω· εἰς αὐτὰς ἐξ ἰσού
δυνατὸν να στρεφῶν ἢ πρὸς τὴν ἀρετὴν ἢ πρὸς τὴν κα-
κίαν καὶ ἔχον ἀκαθάρτου αὐτοῦ ὅλα· ἐξ ἰσού ἀνάγκην
τῆς βοηθείας τοῦ Πνεύματος

Ἐκφράζω τὴν γνώμην· ὅτι ἀκομῇ καὶ ὁ Γαβριήλ ἐ-
γνωρίζεν καὶ προσέλεγε τα μελλόντα ὅχ κατ' ἀλλοτρίαν
τρόπον· ἄλλα μόνον χίρως εἰς τὴν προνοητικὴν δύναμιν
πο· τοῦ ἐξ δε το Πνεύματος ἀφ' οὗ ὡς εἶπεν· ἐν ἀπὸ τα χα-
ρίσματα πο· εἶναι ἐπικρατῶν τῆς ἐξ ἀρετῆς· τοι εἶ-
ναι ἢ προφητεία· Καὶ ἐκεῖνος πο· δυνάμει καὶ καταστή-
ση γνωστὰ εἰς τὸν αὐτὸν τῷ ἐπ' αὐτὸν· τὰ μυστήρια
τῆς ὀπτασίας ἀπὸ τοῦ ἄλλο· ἐκφράζει τοιοῦτον ὥστε να
ἀποκτησῇ τὴν δύναμιν να ἀποκαλύψῃ ἐκεῖνα τὰ κεκρυ-
μένα εἰς τὴν ἀφ' ἡμεῖς, θελήσας τοῦ Θεοῦ, ἀν' ἐγ-
γὼ ἀπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀφ' οὗ ἀλλοτρίως κατὰ τὴν Γραφήν
ἢ ἀποκαλύψῃ τῷ μυστηρίῳ· ἀπὸ ὅπως ἰδιωζόν-
τα λόγον εἰς το Πνεῦμα ἀφ' οὗ ἡμιν ἀπεκαλύψεν ὁ Θεός
διὰ τοῦ Πνεύματος

Πῶς ἀρα γε να ὁ ἔργοντο τὴν μακαρίαν ἐκείνην· ὡ-
ς οἱ ἄνθρωποι καὶ αἱ Κτιστοὶ αἱ Ἀρχαὶ καὶ αἱ Ἐξου-
σίαι, ἀν' δὲν ἐβλεπον διὰ παντός το πρόσωπον τοῦ Πα-

136. Δουκ. 2, 14.

14. Α' Κορ. 12, 3

Ὁ ἐν τῇ προφητεῖᾳ ἰσχυρὸς ἐν Πνεύματι ἔχων ἐν ἡμέρᾳ· Καὶ δυνά-
μει· ὡς ἡμεῖς, αὐτοῦ· ὡς ἡμεῖς, αὐτοῦ· ὡς ἡμεῖς, αὐτοῦ· ὡς ἡμεῖς, αὐτοῦ·
ἐν ὅσῳ· εἶναι τὸ αὐτὸ· ὡς ἡμεῖς, αὐτοῦ· ὡς ἡμεῖς, αὐτοῦ· ὡς ἡμεῖς, αὐτοῦ·
ἐν ὅσῳ· εἶναι τὸ αὐτὸ· ὡς ἡμεῖς, αὐτοῦ· ὡς ἡμεῖς, αὐτοῦ· ὡς ἡμεῖς, αὐτοῦ·
οἱ πάντες πρὸς τὸν

16. Δουκ. 10, 11. Ὅτι ὡς ὡς ἡμεῖς, αὐτοῦ· ὡς ἡμεῖς, αὐτοῦ·

17. Α' Κορ. 2, 10.

39 Και πῶς θα ἀμφισβητήσῃ ὅτι ἡ οἰκονομία που κατατὴν ἀγαθοτητα τοῦ Θεοῦ ἔγινε τρεῖς χρόνους τοῦ ἀνθρώπου ὑπο τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲν ἔχει μὲ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος ολοκληρωθῇ. Ἐν λοπόν θελήσῃς καὶ ἐρευνήσῃς θα διαπιστώσῃς ὅτι τοσόντα παλαιὰ δηλαδὴ εἰς αἰῶνα, τῶν Πατριαρχῶν, ἢ δια τοῦ Νομοῦ βοηθῆσαι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ προτυπώσῃς αἱ προφητεῖαι, αὐτοὶ πολεμικοὶ ἀνδραγαθίζοντες τὰ θαύματα τῶν δικτῶν ὅσον καὶ τὰ λαθῶν χωρὶς οἰκονομικῶς κατατὴν ἐνσαρκον παρουσίαν τοῦ Κυρίου ὅλα ἔγιναν δια τοῦ Πνεύματος.

Καὶ πρῶτον μὲν, τὸ Πνεῦμα, ὡς γνωρίζετε ἔγινε «χρῶμα» καὶ οὕτως ἦτο πάντοτε ἡνωμένον μετὰ τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου καὶ ἀπο τότε πάντοτε ἀχωριστῶς εἰς Αὐτὸν παρὸν κατατὴν Γραφὴν «ἐφ' ὃν αἱ ἰδοὺς τοῦ Πνεύματος καταβαῖναι καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός»²² καὶ «Ἰησοῦν τὸν αὐτὸν Ναζαρετ ὃν ἔχρισεν ὁ Θεὸς τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ»²³ Ἀκόμη καθὲν ἐμγενῆς τοῦ Χριστοῦ ἐγένετο πάντοτε μετὰ τὴν συμπάραισιν τοῦ Πνεύματος Αὐτοῦ ἦτο πληροὶ τοῦ καὶ ὅταν ἐπειράζετο ὑπὸ τοῦ Διαβόλου ἀφοῦ ὡς λέγει ἡ Γραφή «ἀνέχθη ὁ Ἰησοῦς ὑπὸ τοῦ Πνεύματος εἰς τὴν ἐρήμον τοῦ πειρασθῆναι»²⁴ καὶ ὅταν ἔκανε τὰ θαύματα, ἦτο ἀχωριστῶς μετὰ τοῦ, ἀφοῦ ὁ ἴδιος λέγει «εἰ ἔγω ἐν Πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαίμονα»²⁵ καὶ ὅταν ἀνέστη ἐκ νεκρῶν δὲν τὸν ἐγκατέλειπεν τότε ὅταν δηλαδὴ ὁ Κύριος, δια καὶ ἀνακαινίσῃ τὸν ἀνθρώπον, τοῖς ἔδωκε παλιν τὴν χάριν, που τοῦ εἶχε μὲν δοθῆναι αὐτῷ ἐμφύσηματος τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ὁμοίως τὴν εἶχε ἀπολέσει, — ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον τῶν μαθητῶν τοῦ, καὶ τί εἶπε, «λάβετε Πνεῦμα ἅγιον ὅν τινων ἀφήτε τὰς ἁμαρτίας ἀφίενται αὐτοῖς ὅν τινων κρατῆτε, κεκρατηντα»²⁶ Ἀλλὰ μήπως καὶ ἡ «διακοσμησις»²⁷ τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι σαφές καὶ ἀναντιρρητὸν ὅτι γίνεται δια τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀφοῦ, ὡς λέγει ἡ Γραφή Αὐτός (δηλ. τὸ Πνεῦμα) «ἔδωκε τῇ Ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, ἔπειτα χαρί-

22. Ἰωάν. 1, 33 καὶ Λουκ. 9, 32.

23. Ἰωάν. 10, 38.

24. Ματθ. 4, 1.

25. Ματθ. 12, 28.

26. Ἰωάν. 20, 22 - 23.

27. Ἐξ ὅθεν ἀντιστρέφει καὶ ὁ Θεὸς διακοσμῆται. Ὑπόκειται καὶ τρίτη.

Ἡ μυστικὴ ὁ ἀποκαλύπτει: «Ὁ Ἐκκλησία: Τῇ ἀποκαλύπτει τὰ γὰρ σημεῖα τοῦ ἔργου, ἐπὶ αὐτῇ, αὐτὸς ἔργον ὁ ἀποκαλύπτει. ὅν κατὰ τὸν τοῦ σημεῖος τοῦ ἁγίου».

σμάτα ἰσχυρῶν ἀνταγιστὰς κερνήτας γένη γλωσσῶν· οἱ πρεσβύτεροι ἡμετέροις ἀποστολῆς τῆς ἐκκλησίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν Πνεύματος ἡκολούθησεν ἡ ἀνωτέρω δεδομένη σειρά.

40. Ἀκόμη ἐκείνους τοὺς ἔργα καλοπροαίρετως, θαδασπῶντες ὅτι ἀποκρίθη καὶ καὶ τοῖς ἔργοις τῆς ἀναμενόμενης ἐξ ὑπερκοίτης ἐκκλησίας τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου, ὅτι ὡς φαίνεται μερικοῖς ἀμετέχων, ἀλλὰ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Πνεύματος μετὰ τὸν ἄλλον ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκκλησιαστικῶν. ὅτι, κατὰ τὴν ὁποῖαν ὁ μακάριος καὶ μόνος διδάσκαλος, ἐκρίνει τὴν οἰκουμένην ἐν δόξῃ καὶ ἡμετέροις.

Υπάρχει ἀρα γε αἰνέσιμος τοῦ να ἔχη ἀκούσει τὸν ὅλον λαὸν διὰ τὰ ἀγία τὰ ἔργα ἐκκλησιαστικῶν ἀπο τῶν Θεοῦ διὰ τοὺς ἀγίους ὡστε, ὡς ἀποκρίθη ὅτι ὁ στέφανος τῶν δικαίων εἶναι ἡ ἀποκρίσις τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου, ὅτι ἐπὶ τὴν περισσοτέραν δόξαν αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς βαθμίδας, τότε, ποῦ ἡ δόξα τοῦ Πνεύματος θαδασπῶνται εἰς ὅλους ἀναλογῶς τῶν καλῶν τοῦ ἔργου. Ἐνταῦθα λαμπρότητα τῶν ἀγίων ἐκκλησιαστικῶν, μὲν πολλὰ, ὅτι πολλὰ διαφορὰ. ἀξίωμα τῶν πλῆθους τοῦ Πατρὸς, ὅτι ὅπως ἀκόμη ἀπὸ τοῦ διαφορῶν ἐν δόξῃ ὡς καὶ ἡ ἀνταγιστὰς τῶν νεκρῶν.²⁸

* Ὅσοι λοιποὶ διὰ τὴν ἀναγνωρίσασθαι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀποκρίσεως, ἐφαρμύσσονται μετὰ τὸ ἀγίου Πνεῦμα καὶ διὰ τὴν ἀποκρίσιν αὐτοῦ καὶ ἀποκρίσιν τὴν ἀπαρχὴν τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου, αὐτοὶ θα ἀκούσων τὸ ἐν δόξῃ αὐτοῦ καὶ πιστὸ ἐπὶ ὅλοις ἡς πιστὸς ἐπὶ πολλῶν σέ κατεκλήσων.²⁹ Ὡς αὐτὸς καὶ ὡς μετὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἐπιτηδεύματα ἐλυπησάντο τὸ Πνεῦμα τοῦ ἀγίου, ἡ δὲ ἐνέργειά του μετὰ τὸν δόξαν (ταλαιπώρη) θα τοὺς ἀφαρεθῇ ὅχι μόνον αὐτοῦ τοῦ ἐλαβὼ, ἀλλὰ καὶ ἡ διουσία χωρὶς θα μετατοπισθῇ εἰς ἄλλους ἢ μάλλον, συμφωνῶς πρὸς ἕνα ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θα ἐκκλησιαστικῶν ἐντελῶς ἡ διχοτομήσις ἐδῶ πρέπει νὰ νοηθῇ ὡς ἡ ὅλοκληρωτικὴ ἀποξείωσις τῶν ἀπο τὸ ἀγίου Πνεῦμα (θα πρεπὴρ δὲ ὅπως ὅποτε νὰ νοηθῇ ἐστὶν) ἀφ' ὅτε το αὐτὸμα διχοτομεῖται, ὡστε τὸ ἕνα μέρος νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν

28. Α' Κορ. 12, 28.

29. Ρωμ. 2, 5 καὶ Α' Τιμ. 6, 15.

30. Πλάτ. 109, 3.

31. Ιωάν. 14, 2.

32. Α' Κορ. 15, 41 - 43.

33. Ματθ. 25, 21.

34. Ματθ. 24, 51.

κόλασιν το δε ἄλλο νὰ ἀφεθῇ καθ' ὅσους θα ᾔτο κατὰ τοὺς ἁγίους μὲθ' ὧδες καὶ ἐπειδὴς δια τὸν Κριτὴν ἀπαρσδεκτὸν ἐν αὐτῇ ἡμαρτήσεν ὁλοκληρὸν τέλ' ὡς νὰ εὑρεθῇ εἰς τὴν κόλασιν, μόνον κατὰ τὸ ἥμισυ αἵτε ἡ ψυχὴ ὀχλοῦται, ἀφοῦ αὐτὴ ὁλοκληρὸς ἔχε ὁλοκληρὸν τὸ ἁμαρτωλὸν φρόνημα καὶ ὁλοκληρὸς τράπτε το κακὸν μὲ τὴν συνειρμασάν τοῦ σώματος. Ἀλλ' ὡς εἶπον ὀχλοῦμαι εἶνα ἡ εἰς τὸ δηγεῖν ἀποδέσας τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ τώρα μὲν, παρ' ὅτ' τὸ Πνεῦμα τοῦ ἁγίου δὲν ἔχει πληρῶς ἀνωμαχθῇ (ταυτισθῇ) μετὰ τοῖς ἀξίως ἐν τοῖς γινέται, κατὰ κατοίον τρόπον φανερὸν, ὅτι Αὐτὸ εἴρσκειται μετὰ εἰς ἐκείτους ποὺ κάποτε ἔλαβον τὴν σφραγίδα³⁵ τοῦ κα' ἀναμένει τὴν διὰ μετανοίας σωτηρίαν τῶν τότε ὅμως θα ἀπεκοπῇ ἐξ ὁλοκληροῦ ἀπὸ τὴν μερίν ποὺ ἐδεβήλωσε τὴν δωρεάν Του. Καὶ τριτάτον, ἔπειδ' ὅτι πλέον δὲν θα ἔχουν καθολοῦ τὴν συμπαραστασίν τοῦ Πνεύματος «οὐκ ἔστιν ἐν τῷ ἄδη ὁ ἐξομολογούμενος, οὔδε ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων τοῦ Θεοῦ»³⁶.

Πῶς μετὰ ἀπὸ αὐτὰ θα ᾔτο δυνατόν νὰ σκεφθῶμεν ὅτι ἡ Κρίσις θα ἐγίνετο χωρὶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀφοῦ τοῦλάχιστον ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ μᾶς δε χρεὶ ὅτ' Αὐτὸ θα εἶνα καὶ ἡ ἀποθῇ τῶν δικαίων τότε ποὺ ἀντὶ τοῦ ἀρραβῶνος ποὺ ἔχουν τώρα θα τὰς δόθῃ τὸ τέλος, ἀλλὰ καὶ τὸ πρῶτον σταδίου τῆς καταδικῆς τῶν ἁμαρτωλῶν (τὸ πρῶτον αὐτοῦ σταδίου τριτοῦ θανάτου χωρὶς) τότε ποὺ θα τοὺς ἀπαρεθῇ «καὶ ὁ δοκοῦσιν ἔχειν»³⁷, δηλ. καὶ ὁ ἀρραβῶν τοῦ Πνεύματος.

Πάντως ἡ μεγίστη ἀποδείξις τῆς σχέσεως τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν εἶναι τὸ ὅτ' λέγεται πῶς Αὐτὸ ἔχει μετὰ τὸν Θεὸν τὴν αὐτὴν σχεσίαν, ὅποσον ἔχει μὲ τὸν καθένα ἀπὸ ἡμᾶς τὸ πνεῦμα ποὺ εἶναι μέσα μας, ἀφοῦ ὡς λέγει ἡ Γραφή «τίς οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰμὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐν αὐτῷ οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς ἔγνωκεν, εἰμὴ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ»³⁸.

Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ ὡς περιορισθῶμεν εἰς τὰ ἀνωτέρω.

35. Πρβλ. Ἐφ. 1, 13, 4, 30 Ἀποκ. 7, 2, 9, 4 Σφραγὶς τοῦ Πνεύματος εἶναι τὸ μυστήριον τοῦ χριστιανισμοῦ.

36. 4 παρ. 6 ὁ Πρώτος θά ἐξομολογῶν, εἴτα θά πεύσῃ ἐν τῷ ἄδη ἡ ἐξομολογῶν «ὁ Θεός καὶ ὁ μνημονεύων αὐτοῦ».

37. Ματθ. 13, 12.

38. Α. Κορ. 2, 11.

ἄξιος μᾶς τοιαύτης τιμῆς, καὶ δι' αὐτὸ δη-
ἀπεδῆ είναι «φθιμένη». Ὁ δὲ τίς θρηνηθεῖς, κερτα-
προς τὸν χρυσὸν. Παραδόχεται ὅτι οἱ ἄρ. θρηνοὶ
ἔχει τὴν δυνάμιν ὥστε καὶ ἀναθάλπει τὴν ἀξία τῶν
εὐτελῶν πραγμάτων, ἢ καὶ ὅτι τὴν πεποιθὴτα τῶν
πολυτῶν Συμφωνῶς ὁμοῦ πρὸς τὴν λογιαν αὐτῆς
θα ὑπαρθῇσιν καὶ τὸ χρῆμα ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς
πολιτικούς λόγους καὶ ἀπὸ τῶν ἐκείνων που εἴαι
μικροτέρου καὶ μετ' αὐτῶν ἐν συγκρίσει πρὸς
τοὺς μέγαλτερος καὶ περὶ ὁστέρον ἀποχρῶμεν
(λαμπέρος). Ἀλλ' ἐκαστὸς δὲ θα ἤμπορῶν, ὡς εἶπουν
αὐτοὶ που δὲν εὐκαρῶν, διατί τ' ἐὰν παραμόνον
προκεκμενὸν νὰ εἶται ἢ νὰ παύσῃ καὶ το νεώτερον.
Κατοπιν τούτου νὰ πρὸς αὐτοὺς «ἀφ' ἑφ-
σταί» νὰ ἀναφερῶνται μὲς με τοὺς Στωικούς καὶ Ε-
πικουρεοὺς (καὶ ὅς τοὺς Ἀριστοτέλους). Ἀληθεῖα Πρὸς
ὑπαρθῆσιν. θα ἦτο δυνατόν νὰ λαθῇ χωρὶς μεταξὺ
τῶν πύφθων καὶ τῶν πολιτικῶν, Πρὸς θα ὑπαρθῇ
θῇ ὁ χαλκίος ὄβολος ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν χρυσόν
«στατήρα». Ἐπεὶ δὲ ἀπαίτη, δὲν λέγει, δὲν ὅτι ἔχομεν
δύο νομίσματα, ἀλλὰ ἓνα καὶ ἓνα καὶ πρὸς ἀπὸ τῶν
τα τα δυο ὑπαρθῆται ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ ἄλλο ἀφού
καὶ διὰ τὰ δυο ὁμοῦ καὶ με τοὺς ἰσοτόποι, ὅπου
* Ἀν μὲν ἀρ. θρηνησῇ τὸ καθένα μόνο του, ἐπεὶ δὲ ἀκρῶς
τὰ ἀρ. θμες με τοὺς ἰσοὺς τροποὺς, δη. ὁργεῖς μεταξὺ
τοὺς μίαν ὁμοτιμῶν, ἀν ὁμοῦς τὰ ἐπὶ τῆς ἐπεὶ δὲ τότε τὰ
συναριθμῶν μεταξὺ τοὺς καὶ τὰ ἐπὶ τὰ ἐξ ὧν καὶ ὡς
πρὸς τὴν ἀξίαν καὶ ἀν ἐκεῖνο πρὸς τὴν ἀξίαν ἀρ. θρηνησῇ
δεύτερον, πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ τὴν «ὑπαρθῆσιν», τότε εἴ-
ναι εἰς τὸ χέρι ἐκείνου που ἀρ. θμεῖ νὰ ἀρχίσῃ τὴν ἀρί-
θμῶν ἀπὸ τὸ χαλκίον νομίσμα. Ἄλλα ὡς ἀναθάλω-
μεν τοὺς ἔλεγχον τῆς ἀμαθείας τοὺς, καὶ ὡς στρεφόμεν
τὸν λόγον εἰς τὰ θέματα που μᾶς ἀπασχολοῦν

6 Εί, το καμμένο δάχτυλο, αλόγουτσέμου, ή αέρι, είναι πιο ποιη-
τικό

[illegible]

8. *Yucca rostrata* (L.) R. & S., 'palm':

9 Η α-αλφα ω, α-αλ φα-αλφα, ε Ν Ο δμπαλα-αλ αλ ο γ.

43 Διατείνεσθε πράγματι, ὅτι καὶ ὁ Υἱὸς ὑπαρ-
θμεται ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα
ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν Υἱόν, ἢ τὴν ὑπαρθμὴν, τὴν περὶ
ορίζετε εἰς μόνον τὸ Πνεῦμα καθ' ὅσον ἀνθεβαίνως ὑπα-
ρθμῆτε καὶ τὸν Υἱόν, τότε ἐπαινεῖτε εἰς τὸ προσκη-
νὸν παλιν τὴν παλαιάν σας ἀσέβην διδασκαλίαν, δηλ. τὴν
περὶ ἀνιεραιότητος τῆς οὐσίας Του, ταπεινότητος τοῦ Ἀ-
ξιωματος τοῦ μεταγενέστερας (ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν
Πατέρα) γενεσῶς τοῦ καὶ ἀπαξιατικῶς θα ἀποδεχθῇ
ὅτι ἀναμαρῶτε ὅλας ὁμοῦ τὰς βλαποφῆμα σας κατὰ τοῦ
Μονογενεοῦς μόνου μετὰ τὴν μίαν αὐτὴν λέξιν! Το νὰ
προσπαθήσωμεν νὰ ἀνατρέψωμεν ὅλα αὐτὰ τὰ σημεῖα
ἀπὸ τῆς πολυμυκροτεραι ἐκείνης ἀπὸ αὐτὴν τοῦ προτιθέ-
μεθα νὰ καμῶμεν, καθ' ὅσον μάλιστ' ἡ ἀσέβεια αὕτη ἔ-
χει ἀναστῆ ἀπὸ τὴν ἡμῶν καὶ εἰς ὅλας συγγραμμά-
μας κατὰ δύναμιν. Ἀν ὅμως νομίζοις ὅτι ἡ ὑπαρθμῆ-
σας προσέταξε μόνον εἰς τὸ Πνεῦμα ἄς πληροφορη-
θῶν, ὅτι τὸ Πνεῦμα ἐκφωνεῖται μᾶλλον μετὰ τὸν Πατέρα καὶ
κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὡπὼς καὶ ὁ Υἱὸς μετὰ τὸν Πατέρα,
ἀφ' οὗ το εἶγμα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου
Πνεύματος ἔχει παραδοθῇ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ὁ-
ποῖαν λοιπὸν σχέσιν ἔχει ὁ Υἱὸς πρὸς τὸν Πατέρα, ταύ-
την ἔχει καὶ τὸ Πνεῦμα πρὸς τὸν Υἱόν. συμφωνῶς πρὸς
τὴν διατύπωσιν τῆς διδασκαλίας αὐτῆς, ποὶ μᾶς παρε-
δοθῇ μετὰ τοῦ διαιτησίου. Ἀν λοιπὸν τὸ Πνεῦμα ἔχει «συν-
ταχθῇ» μετὰ τοῦ Υἱοῦ καὶ ὁ Υἱὸς μετὰ τοῦ Πατρὸς, εἶναι φα-
νερὸν ὅτι καὶ τὸ Πνεῦμα συντάσσεται μετὰ τὸν Πατέρα.
Συνεπῶς ποῖαν θέσιν ἔχει, νὰ λεγῶμεν ὅτι ὁ μὲν ἕνας
«συναρθρεῖται», ἐνῶ τὸ ἄλλο «ὑπαρθρεῖται», ἀφ' οὗ τὰ
ὀνόματά των ἔχουν καταταγῇ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν
κατὰ παράταξιν συνθεσιν.

Καὶ γενικῶς εἰπεῖν, ποῖον ἀπὸ ὅλα ἀνεξαίρετως τὰ

10 «Βλαποφῆμας κατὰ τοῦ Μονογενεοῦς» δοκίμαζε. Ὁ Μ. Β. τὰς περὶ
ἀλλοῦ διδασκαλίας, «ὅταν μὲν ἐκφράζωνται ὅτι οὐκ ὁ μὴ ἐκθέδωτος, παρ' ἐν-
φαντιζόμενα, ὅτι ἐπικρατοῦνται τῶν ἡμετέρων μετὰ τὸν ἐκθέδωτον καὶ τὸν
μὴ ἐκθέδωτον καὶ ὅτι τὸν ἐκθέδωτον καὶ ἐκφράζομεν ἀπὸ τῶν τῶν ἐκθέ-
δωτον καὶ ἐκφράζομεν ἐκθέδωτον, ἐπὶ ὡς πράγματι εἶναι, καὶ ὡς πρὸς
τὸν ἀνθρώπον».

11 Τὸ εἶγμα τῆς Ἀγίας Τριάδος παραδίδεν ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰς τὸ
Ματθ. 28: 19. Ὁ γὰρ ὁ κύριος ἀπὸ γυναικὸς φανερὰ ἡ ἀπόστολος ἐκφράζει
τὸν Τριῶν Προσώπων, ἀπὸ μετὰ τῶν συνθεσῶν κατὰ παράταξιν, δηλ.
μετὰ τὸ «ἐκ 2 - καὶ ἐκ τῶν 2 εἰς 3» «ἐκ 2 - καὶ ἐκ 3».

11α Τὸ καμῶμεν ἀπὸ τῶν ἐκφράσεων ἀπὸ τὴν Α' πρὸς Σερα-
πίωνα ἐκφράζει τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον (B&H - 33, σελ. 110).

12 Κατὰ παράταξιν εἶναι ἡ συνθεσὶς καὶ γινώσκω μετὰ τὸ «ἐκ 2 - καὶ ἐκ 3».

πραγματα ἔχασε ποτέ τῇ οὐσίᾳ τοῖ ἐπε δὴ ἐμετρήθη
 Μήπως δὲν παραμένουν ὅλα τὰ ἀριθμητὰ, ὅπως ἦσαν
 ἀνέκαθεν καὶ μήπως δὲν χρησιμεύουν ἀπὸ ἡμᾶς ὁ
 ἀριθμὸς ὡς ἓνα σύμβολον διὰ τὸ ὁπερ οὐ συνειδητοποι-
 οῦμεν τὸ πληθος τῶν αἰτιῶν μενών. Πραγματὶ Ἀπὸ τὰ
 σώματα ἄλλα μὲν τὰ ἀριθμοῦμεν ἄλλα δὲ τὰ μετροῦ-
 μεν καὶ ἄλλα τὰ ζυγίζομεν. Καὶ ταῦτα μὲν τῶν ὑποὺν ἢ
 ὑλῇ εἶναι συνεχῆς τὰ κατανοοῦμεν μετὰ τὸ μετρημα ἐ-
 κείνῳ τῶν ὁπερ ὡς εἶναι χωρὶς τμῆς εἰς ἐπὶ μέρη τὰ ὑ-
 ποβαλλόμεν εἰς ἀριθμῶν. ἔκτος θεβῶως ἀπὸ ἐκεῖνα,
 τοῦ λογῶ τῆς συγκροτήτος τῶν καὶ αὐτὰ πάλιν ταῖ με-
 τρουμει) καὶ τέλος τὰ ἑσπρητὰ ἐκχωρῶμεν μεθ᾽ αὐτῶν
 τὴν κίσις τῆς ζυγαρῆς Ὅμως τὸ ὅτι ἡμεῖς πρὸς ἐξυ-
 πηρέτησιν μας ἐπεσῆσαν, δ᾽ ἀφορὰ συμβόλα, διὰ νὰ
 γινώριζομεν τὰ ποσὰ αὐτῶν δὲν σημαίνει ὅτι με αὐτὸ ἀλ-
 λαξάμε καὶ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων τοῦ δηλοῦνται
 μετὰ τὰ σύμβολα αὐτὰ Ὅπως γὰρ περὶ δασὺ γυζυτὰ δὲν
 τὰ ὑπο-ζυγίζομεν ἡμεῖς μετὰ τὴν τοῦ ἐστῶ καὶ αὐτὸ
 ἓνα εἶναι χρυσάφι καὶ τὸ ἄλλο κασσιτέρως, καὶ δὲν
 ὑπο-μετροῦμεν, ἐπειδὴ τοῖ μετροῦντα ἐστὶ ἀσφαλῶς
 δὲν πρέπει καὶ νὰ ἐπιτραθοῦμεν τα ἀριθμητὰ.

Ἄλλ' ἂν δὲν ἐπὶ ἐξεγείνηται παρὰ τὴν κατὰ ἀπὸ τὰ
 ἐπίγεια, πῶς αὐτοὶ ἐπιμένουν, ὅτι προσιδίττει εἰς τὸ Πνεῦ-
 μα τὸ νὰ ὑπαριθμῶνται. Συνεπῶς ἐπεὶ δὴ ἐχοῦν κολλη-
 σαι ἀπὸ τὴν ἀρρωστέαν τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας νο-
 μιζοῦν ὅτι εἰς ἐκεῖνα ποὺ εἶναι κατωτέρω ἢ ὡς πρὸς τὸν
 βαθμὸν τοῦ ἀέωρατος τῶν ἡμετέρων τοῦ ὅτι ἡ οὐσία
 τῶν εἶναι ὑποδεεστέρη, προσιδιάζει, καὶ νὰ ὑπαριθμοῦν-
 ται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'

Πῶς μὲ τὴν ὁμολογίαν τῶν Τριῶν
 Ὑποστάσεων διατηροῦμεν ἀθικτὸν
 τὸ ὁρθόδοξον δόγμα τῆς μοναρχίας
 Καὶ ἐλεγχος ἐκείνων ποὺ διδάσκουν
 ὅτι τὸ Πνεῦμα ὑπαριθμεῖται.

13 Ἐν τῇ 59α σελίδι ὁνομάζονται ὅτι ἔχοντα ὕλην καὶ μορφήν
 κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἀπνευματικά, ἐν τῇ 59β

14 Ἐν τῇ 60 σελίδι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀνατολῆς τῆς θεωρίας περὶ
 ὑπαριθμῶνται.

15 Ἐκκλησιαστικὴ ἐν τῇ 61 σελίδι τῆς φιλοσοφίας εἰς τῆς ὁποίας τὰς
 κατηγορίας οἱ πνευματικοὶ ἐξουσιάζονται, ὅτι νὰ προσαρμόζουν καὶ
 ὁποιοῦσιν εἰς τὴν τῆς θεοῦ ἀποκαλύψεως, καὶ ὅχι ἡ ἐκκλησιαστικὴ τῶν

πράγματι. Δεν είναι ένα από τα πολλά αλλά ένα¹⁴ διότι όπως εις είναι ο Πατήρ και εις ο Υιός έτα και το άγιον Πνεύμα είναι έν Άτε, έ συνετώς από τα κτίσμα-
τα τόσος όσον έ'να φυσικός να άτε η έκείνο που είναι
το μοναδικόν από εκείνα που άποτελούσ. σενθλον και
έχουν μεγάλοι άριθμοι. Έ'να δε τόσος στενωός ήνωμέ-
νον με τον Πατέρα και τον Υ'όν, όσοι στενήν-σχεσιν έχει
ή μονάς προς την μονάδα¹⁵

46 *Ομως α αποδειξεις περι του̃ ότι η ούσα των Προσωπων είνα κοινη δεν περιεχοιτα μονον από αι̃τα που είτορεν ανωτέρω άλλα και από το ότι λεγεται ότι το Πνεύμα είναι εκ του Θεού δη. θεθαιως ὅπως λεγονται ολα̃ ότι είναι εκ Θεού αλ̃α έπεδη προηλθει¹⁶ από τον Θεον δη̃ οα γεννησεως οπως ο Υιός, άλλα ως Πνεύμα το̃ στόματος¹⁷ Του Παντος ὁμως δεν θα πρεπη να φαντασθώμεν ὅ̃τε ότι το στόμα το̃ Θεού είνα ένα μέλος ὅ̃τε ότι το Πνεύμα είναι μία αναπνοή που διαλειτουργει εις τον ἄερα άλλα και το στόμα πρεπει να το εννοήσωμεν θεοπρεπώς και το Πνεύμα ὡς μαν ζῶσαν ούσαν και κυριαν το̃ ἁγιασμου¹⁸ ἀφοῦ ἡ μὲν σπει̃η σπείσς Του με τα άλλα προσωπα καθισταται από αυ̃τα φανερά, ἐνῶ ἀντιθετως ὁ τρόπος τῆς υπάρξεως Του παραμένει ἀνέκφραστος.¹⁹

Ἄκόμη δογματίζεται καὶ «Πνεῦμα Χριστοῦ»¹⁹ ἐπεὶ δὴ ὡς πρὸς τὴν αἰσάν Του εἶναι, στενῶς μετ' Αὐτὸν ἡνωμένον. Δι' αὐτὸ ἀλλώστε καὶ «εἰ τις Πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ».²⁰ Ἐντεῦθεν μόνον αἱ τὸ δοξάζει, τὸν Κύριον ὅσαν Του ἀξίζει, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ Κυ-

16 ΔΥΛ το βίοντι μετὰ καὶ Παύλος ὁ ἀειθερὺς τοῦ βίου ἀνὰ τὴν
 Περσίδατος πρὸς καὶ πολλὰ κτίσματα.

15 $\Delta x_{ij} = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{\Delta x_{ij}} + \frac{1}{\Delta x_{ji}} \right) \Delta x_{ij}$ and $\Delta x_{ij} = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{\Delta x_{ij}} + \frac{1}{\Delta x_{ji}} \right) \Delta x_{ij}$

16. $\Gamma_{\alpha} = \{x \in X : x \text{ is } \alpha\text{-closed}\}$. Then $\Gamma_{\alpha} = \bigcap_{\beta < \alpha} \Gamma_{\beta}$.

Πνεύματος.

[illegible][illegible][illegible]

19 Page 8, 9.

20. E. A.

47 "Όταν λοιπόν ἡμεῖς μέ τήν φωτιστικήν δύνανται τοῦ Πνεύματος ἀπενιζώμεν τὸ κάλλος τῆς εἰκόνος τοῦ ἁοράτου^{32α} Θεοῦ, καὶ ὁ πατὴρ καταγομεθα εἰς τὸ πᾶρ καλὴν θέαμα τοῦ ἀρχετύπου³³ νομίζω, ὅτι ἐκεῖ εἶναι ἀχωρστως παρὸν καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς γνώσεως καὶ παρεχει, εἰς ὅσοις ἐπιθυμοῖν νὰ γνωρίσῃν τὴν ἀλήθειαν, τὴν δύναμιν νὰ ἴδουν ἐν ἑαυτῷ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ αὐτὸ τὴν εἰκόνα αὐτὴν δὲν τὴν δεῖχνε καποῦ ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἁλλὰ ἐν ἑαυτῷ, μέ το νὰ μας ὁδηγῇ εἰς τὴν ἐπιγνωσιν τοῦ Διοτὸ ὅπως «οὐδεὶς ρίδε τοι Πατέρα εἰμὴ ὁ υἱός»,³⁴ ἔτσι καὶ «οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κιριον Ἰησοῦν, εἰμὴ ἐν Πνεύματι ἀγίῳ»³⁵ Δὲν ἐλεγχθῇ «διὰ Πνεύματος» ἀλλὰ «ἐν Πνεύματι» Καὶ «Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνῶντας αὐτὸν ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθεῖα δεῖ προσκυνεῖν»³⁶ Ὡς λέγει ἡ Γραφή «ἐν τῷ φωτι Σοὺ ὅψομεθα φῶς»³⁷ δηλ. μέ το φῶς τοῦ Πνεύματος" θα ἴδωμεν «τὸ φῶς τοῦ ἀληθινοῦ» ὁ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον»³⁸ Συνεπῶς τὸ Πνεῦμα τὴν δόξαν τοῦ Μονογενοῦς τὴν ἀποκαλύπτει ἐν ἑαυτῷ καὶ εἰς τοὺς ἀληθινούς προσκυητας παρεχει τὴν γνώσιν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καλὴν ἐν ἑαυτῷ Ἡ ὁδὸς λοιπὸν τῆς Θεογνωσιας εἶναι ἡ ἐξῆς ἀπὸ τοῦ ἑνα Πνεῦμα διὰ τοῦ ἐνὸς υἱοῦ εἰς τὸν ἑνα Πατέρα Καὶ ἀντιστροφως ἡ κατὰ φύσιν ἀγαθότης, καὶ κατὰ φύσιν ἁγιασμος καὶ τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα ἀπὸ τὸν Πατέρα, διὰ τοῦ Μονογενοῦς, φθάνει εἰς τὸ Πνεῦμα. Ἔτσι καὶ ὁμολογοῦμεν τὰς τρεῖς ὑποστά-

32α Πρὸς Κολ. 1, 15 Θεὸς ἁόρατος εἶναι ὁ Πατὴρ Εἰκὼν τοῦ ἁοράτου Θεοῦ εἶναι ὁ υἱὸς κάλλος, τὴν εἰκόνα, ἡ ἀκρίτος γὰρ ἐξ ὁρᾶ καὶ βασιλεὺς τοῦ ἐκρόνου, πᾶν ἱστορικὸν μόνον ἐκτελεσθῇ καὶ μετέληται

33 Διὰ τῆς μεθέξιας πᾶν ἀκρίτων ἐκτελεσθῇ τῇ Εἰκόντι, ἀναγόμεθα εἰς τὸ υπέρκαλον θέαμα τοῦ Ἀρχετύπου (Πατρὸς) ἀπὸ, ὡς εἶπεν ὁ Κόριος, «οὐδεὶς ἵστανται πρὸς τὸν Πατέρα εἰμὴ ἐγὼ»

34 Ματθ. 11, 27.

35 Α' Κορ. 12, 8.

36 Ἰωάν. 4, 24

37 1 Πέτρ. 2, 10

38 Τόσον ἐστὶν ὁ Εὐαγγελιστὴς (Κατὰ Αἰρεσέων Ε, 36 PG 7, 1123B), ὅσον καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος (ἐπιστολὴ 229) «οὐδὲν κατηγόρημα» κινεῖ, ὅτι τὸ μὲν «φῶς» τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ τοῦ Θεοῦ ἀφύμεικτον «φῶς» εἶναι τὸ διὰ τὸν Πνεῦμα τὸ δὲ «φῶς» τοῦ Θεοῦ ἀφύμεικτον εἶναι ὁ υἱὸς φῶς ὁ Πατὴρ φῶς ὁ λόγος, φῶς καὶ τὸ ἄλλο Πατέρα Ε, τὸ φῶς Πνεῦμα δίδωμεν τὸ φῶς Ἰδὼν, καὶ διὰ τοῦ φῶς, Ἰδὼν ἐν τῷ φῶσι Πνεύματι δίδωμεν τὸ φῶς Πατέρα Τρεῖς φῶς Μία Τριφύτων Θεαρχία

39. Ἰωάν. 1, 9.

σεις άλλα καὶ ξέν' ἄγεται τοῦ θάσκα δόγμα τῆς Ὀρθο-
δοξίας ἡ μοιαιμία.

Ὅσον δὲ δι' ἐκεῖνους πάλιν ἐνημεροῦν θέλω ὑπα-
ριθμησέως, μετὰ ταῦτα λέγειν δια τὰ πρόσωπα τῆς θεότη-
τος πρώτον, δεύτερον, τρίτον ἅς τοὺς καταλήξωμεν ὅ-
τι, εἰς αὐτὴν εἰς τὴν ἀχρηστικὴν θεότητα τῶν Χριστιανῶν
τὴν πνευματικὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐτὴς καθ' ἑαυτὴν τοῦ ἀνο-
σοῦργηματις ὑπερβυτῶς δευτέρα εἰς τιποτέτελλον,
εἰμὴ μόνον εἰς τὸ καὶ ἄλλο καὶ εἰς ἀόριστον ἢ ὅτι ὁ
πᾶρχει πρῶτος καὶ δεύτερος καὶ τρίτος Θεὸς Παντός
δι' ἡμᾶς εἶναι ἀρκετὴ ἡ σειρά ἢ ὅπως ἡκλουθηθῇ ἀπὸ
τὸν Κύριον, καὶ τὴν ὁποῖον μεταβαλεῖ ἀσφαλῶς
θα διαπραχῇ ἀσάρτα ὁχλοκροτέρων ἀπὸ τῆς ἀσέβει-
αντων περιουσίας τοῦ Πάτρός τοῦ ἔτι (οὐσανιστικῶς)
δευτερευομένου καθόλου ἢ κατὰ φύσιν, καὶ εἰς τῶν προσώ-
πων ἀπὸ τοῦ αὐστηματος τῆς ὑπὸ τῆς θεότητος ἔχει ἤδη ἀνα-
πτύχθαι εἰς ἱκανοποιητικὸν βαθμὸν. Ἀλλὰ ἅς συμφωνη-
σώμεν μετὰ μεταφράζοντα καὶ φιλόνεικον ἀντιπαλόνι-
μους καὶ ἅς θεωρήσωμεν ὅτι καθ' ἑκάστην ἀναφεριτα
ὡς δεύτερον ἐν σχέσει πρὸς κατὰ ἄλλο λέγεται καθ' ὑ-
πακοήσαν. Ἀς ὅμως πάλιν τοῦ ἀποτέλεστος αὐτῆς τῆς
ἀποφύσεως Ἡ Γραφή λέγει· Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ἐκ
γῆς χηλικὸς ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ Κυριὸς ἐξ οὐρα-
νοῦ. Καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει καὶ πρῶτον τὸ πνευ-
ματικὸν ἄλλα τὸ ψυχικὸν ἔπεται τὸ πνευματικόν. Ἄν
λοιπὸν τοῦ δευτέρου καὶ παρ' ἑαυτὴν εἰς οὐδέποτε, πρὸς τὸ
πρῶτον, καὶ ἐκεῖνο πάλιν ὑπερβυτῶς εἶναι κατῶτερον
ἐναντὶ ἐκεῖνου πρὸς τοῦ ὁποῖον ὑπαριθμεῖται τότε συμ-
φωνῶς πρὸς τοὺς λόγους σας ὁ τιματὸς εἶναι ἀτι-
μότερος τοῦ ψυχικοῦ καὶ ὁ ἐπουράνιος τοῦ χηλικοῦ ἄν-
θρώπου!

39x. Γραφὴ, ἑλπίς, ἑλπίς, δόγμα τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως εἶναι ἡ
Μοναρχία τοῦ Θεοῦ ἢ Ἀποτρίψις ἀπὸ τῆς ἑλπίς, καὶ Μοναρχία, ἡ ἐξ ἑλπίς
ἡ ἐξ ἑλπίς, καὶ ἐξ ἑλπίς, καὶ ἐξ ἑλπίς, καὶ ἐξ ἑλπίς, καὶ ἐξ ἑλπίς, καὶ ἐξ ἑλπίς, καὶ ἐξ ἑλπίς
ἄλλως δὲ ὁ ἅγιος, ὁ ἅγιος, ὁ ἅγιος, ὁ ἅγιος, ὁ ἅγιος, ὁ ἅγιος, ὁ ἅγιος, ὁ ἅγιος, ὁ ἅγιος, ὁ ἅγιος
40. Α. ἡ ἐξ ἑλπίς, ἡ ἐξ ἑλπίς
41. Α. ἡ ἐξ ἑλπίς, ἡ ἐξ ἑλπίς

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'

Ἀπάντησις εἰς ἐκείνους ποὺ λέ-
γουν ὅτι τὸ Πνεῦμα δὲν πρέπει νὰ
δοξολογῇται

48 "Ἐστω ὡς τὰ παραδεχθῶμεν αὐτά, λεγε, ἀλλ' ὁπωσδήποτε εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον δειν ὀφείλεται, καὶ δόξα ὥστε νὰ πρεπῇ καὶ νὰ ἐξάρεται, ἀπο ἡμᾶς μὲ δοξολογίας. Ἀλλ' ἂν ἡ κοινωνία με τοῖς Πατέρα καὶ τοῖς Υἱὸν δὲν ἐκριθῇ ἀπὸ αὐτοὺς ἀξιόπιστος εἰς ἀποδεξιν τοῦ ἀ-
ξιώματος Του ἀπο ποῦ; θα ἦτο δυνατόν νὰ λάβωμεν ἀ-
ποδεξις, ὅτ' τὸ ἀξίωμα τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπερεχει
πάντα νοῦν;" Βεβαίως ὅμως εἰς ἡμᾶς εἶναι δυνατόν, —
ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ἐκεῖνα ποὺ δηλοῦνται ἀπὸ τὰ ὀνό-
ματα Του, καὶ τὰς μεγαλειότητας τῶν ἐνεργειῶν Του,
καὶ τὰς εὐεργεσίας Του ποὺ παρεχοῦνται εἰς ἡμᾶς, ἢ
μᾶλλον εἰς ὁλόκληρον τὴν κτίσιν — νὰ κατανοήσωμεν
τοῦλάχιστον εἰς ἓνα περιωρισμένον μετρον τῆς μεγάλης
καὶ εὐγενῆ φύσιν Του καὶ τὴν ἀνεφικτον δύναμιν Του

Ὡνομάσθη - πνεῦμα, π.χ. εἰς τὰ χωρία «Πνεῦμα ὁ
Θεός»¹ καὶ «Πνεῦμα τοῦ προσώπου ἡμῶν, Χριστὸς Κύ-
ριος»². - "Ἅγιον, μὲ τὴν ἔννοιαν ποὺ ὀνομάζεται ἅγιος
ὁ Πατήρ καὶ ἅγιος ὁ Υἱός, καθοσαν εἰς μὲν τὴν κτίσιν
ὁ ἁγασμός εἰσηχθῇ ἀπὸ κάπου ἄλλου, ἀπὸ ἐξω, ἐνῶ
εἰς τὸ Πνεῦμα ἡ ἁγότης εἶναι ἐκεῖνη ποὺ ἀποτελεῖ τὸ
πλήρωμα τῆς οὐσίας Του. Ἐντεῦθεν καὶ δὲν ἀγάζεται,

1 Ὁ Μέγας Βασίλειος μὲ τὴν ἑνταυτὸν στίχην ἐρώτησιν θέλει νὰ εἴ-
πῃ Δὲν εἶναι ἐντελὲς ἀπαρτίειν νὰ ἀναπαύσῃ τὴν θεῖαν ἀποκά-
λυψιν καὶ νὰ καταφάγῃμεν αὐτήν, τὴν λογικὴν καὶ τὴν φ. λογιστικὴν

2 Δὲλ. εἶναι τελείως ἀπερινόητον

3 Ἰωάν. 4, 24

4 Θρησκ. 4, 20.

ἀλλὰ ἀγιάζε — Ἀγαθὸν με τὴν ἔννοιαν ποῦ λέγεται «ἀγαθός» ὁ Πατήρ καὶ ἀγαθὸς ἡ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ «ἀγαθοῦ» = Εὐθεὺς ὅπως «εὐθεὺς Κυρίου ὁ Θεός»,⁵ ἔπε δὴ αὐτοὶ εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ οὐτε ἐκκλίνει καθόλου οὔτε «τρέπεται» εἰς τὰ «ἄλλα» λόγοι τοῦ ἀτρέπτου τῆς οὐσίας Του — Παρακλητός, ὅπως καὶ ὁ Μονογενής, ὡς εἶπεν αὐτός διτ. «ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα μου καὶ δώσει ὑμῖν ἄλλον Παρακλητόν».⁶ Σιγεπὼς τὸ Πνεῦμα ἔχει κοινὰ τὰ ὀνόματα Του με τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν· ἔλαθε δὲ τὰς προσηγορίας αὐτὰς λόγω τῆς κατὰ φύσιν συγγενείας τοῦ με τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν· Ἀπο ποῦ ἄρα γε ἄλλοῦ θα ἦτο δυνατόν νὰ τὰς ἔχη λάθῃ — Ἀκόμῃ ὀνομαζέται «ἡγεμονικόν» καὶ «Πνεῦμα τῆς ἀληθείας» καὶ «Πνεῦμα σοφίας»⁷ «Πνεῦμα θεοῦ, τὸ ποιεῖσαι με»⁸ καὶ «τὸν Βεσβελεῖν» δὲ λέγει ἡ Γραφή, ἐπλησεν ὁ Θεὸς Πνεῦμα θεοῦ συνέσεως καὶ σοφίας καὶ ἐπιστημῆς.⁹ Γὰρ ὀνόματα Του λοιπὸν, εἶναι τέτοια ὑπερφυῆ καὶ μεγάλα ἐν τοῖς οὐδεμίαν ἐρπετοκλείουσιν ὑπερβολὴν ὡς πρὸς τὴν (ὀφειλομένην εἰς τὸ Πνεῦμα) δόξαν.

49 Αἱ ἐνέργειαι Του ποῖσαι εἶναι, ἄρρητοι ὡς πρὸς τὸ μεγαλειότην, καὶ ἀναριθμητοὶ ὡς πρὸς τὸ πλῆθος τῶν καὶ πράγματι. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ κατανοήσωμεν ἕκείνα, ποῦ εἶναι ἐπέκεινα τῶν αἰώνων, περὶ ἧσιν αἱ ἐνέργειαι Του πρὸ τῆς δημιουργίας τῶν νοερῶν οὐσιῶν, καὶ ποσὰ εἶναι αἱ δωρεαὶ Του πρὸς τὴν κτίσιν καὶ ποῖα θα εἶναι ἡ δύναμις Του κατὰ τοὺς ἐρχομένους αἰῶνας, ἀφοῦ θεθαιῶς καὶ ὑπῆρχε καὶ προσῆρχε καὶ ἦτο πάντοτε μαζί με τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν πρὸ τῶν αἰώνων. Σιγεπὼς καὶ διὰ ἀκόμῃ δοιηθῆς νὰ συλλογισθῆς κατὰ τὸ ἐπέκεινα τῶν αἰώνων, θα διαπιστώσῃς διτ. αὐτὸ εἶναι μεταγενέστερον τοῦ Πνεύματος· Καὶ διὰ θιμῆθῃς τὴν κτίσιν, αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν ἐστερεώθησαν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, ἀφοῦ ὡς εἶναι γνωστοὶ ἡ στερεώσεις ἀνάγεται εἰς τὸ «δυσμετάπτωτον»¹² τῶν οὐρανίων δυνάμεων

5. Ψαλμ. 91, 16.

6. Ἰωάν. 14, 16.

7. Ψαλμ. 50, 14.

8. Ἰωάν. 14, 17, 16, 13.

9. Ἦσ. 11, 2.

10. Ἰωβ 33, 4.

11. Ἐξ. 31, 3.

12. Πόσον ἐκτετατὸς εἶναι αἱ ἀγνοίαι κατὰ κυριολεξίαν ἀτρέπτος πρὸς τὸ κακόν καὶ ἀκαλλήτως, εἶναι, πόσον ἡ θεὰ ὁ ἄγος ἄγγελος διὰ τῆς μεθεξέως τοῦ ἄγτου Πνεύματος κατέστησαν ἀπλῶς «δυσμετάπτωτον» πρὸς τὸ

ἀπο τὴν εἰς τὸ ἁ-ἄθον ἐξελ. ποὶ ἔχουν ἀποκτήσει, ἀπο
τα ἀγῆστα τοῖς ἐρ-υ κα ὁντως, ἡ ἐκείνης τῆς πρὸς
τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀντιρρ-υ τῶν τῶν τοῦ καὶ ἡ παραμονή
τῶν εἰς τὴν μακαριότητα ἔχουν δοθῇ εἰς τὰς ἀναμνεις
ἀπὸ τοῦ Πνεύματος.

[illegible]

Η ΟΙΚΟΜΕΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΘΕΛΕΙΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΔΙΑ ΤΟ ΠΝΕΥ-
 ΜΑΤΟΣ, ΔΙΟΤΙ ΕΓΓΙΖΕΤΕ ΠΕΛΕΣ ΤΟ ΘΕΟΣ, ΤΟ ΠΕΡΕ ΤΟΙ ΥΛΩ
 ΑΥΤΟ ΕΝ ΤΑΙΣ ΚΑΡΔΙΑΣ ΗΨΩ, ΚΡΑΨΩ, ΑΨΩ ΔΟ ΠΑΙΤΗΡΗ.
 'Η ΑΨΑΤΑΣ ΜΑΣ ΕΚ ΤΕΡΕΣ ΒΑΨΩ, Η ΨΕ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
 ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΑΨΩ Η ΓΡΑΨΗ ΨΕ, ΕΨΩ ΠΡΟΣΤΕΛΕΣ ΤΟ
 ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑ ΚΤΘΗΣΟΝΤΑΙ ΚΑ ΑΝΑΚΑΨΕΣ ΤΟ ΠΡΩΨ
 ΤΟΝ ΤΗΣ ΓΗΣ. 'ΑΙ ΛΟΤΟΙ ΑΨΤΗ, ΤΟ ΚΤΨΩ, ΤΟ ΚΤΨΗ-
 ΣΟΝΤΑΙ) ΤΨ ΕΚΛΟΘΗ ΚΑΨΕΙΣ ΔΤ ΑΨΑΦΕΡΕΤΑ ΕΙΣ ΤΗ, ΑΨΑ
 ΣΤΑΣΙΝ ΤΩΝ ΔΙΑΛΥΘΕΨΩΝ ΣΩΨΑΨΩ, ΤΟ ΨΤΟ ΕΨΑΙ ΕΡΓΟΝ
 'ΕΚΕΨΟΥ ΠΟΥ ΨΕΤΥ ΤΗ, ΑΨΑΨΤΑΣ, ΜΑΣ ΠΡΟΣΨΑΨΕΙ ΤΗΝ
 ΖΩΗΝ ΚΑ ΔΙΧΟΡΥΘΜΨΕ ΤΑΣ ΨΨΕΣ ΜΑΣ ΕΨΑ ΨΩΨΕ ΨΑ ΑΨ
 ΤΑΠΟΚΡΨΩΝΤΑ, ΕΙΣ ΤΗ, ΠΨΕΨΑΤΨΗΝ ΕΚ ΤΗ, ΖΩΗΝ ΚΑΨΙ
 ΑΨ ΠΑΛΨΝ ΥΨΟ ΤΗ, ΚΤΨΩ, ΤΟ (ΚΤΨΗΨΟΝΤΑΙ) ΕΨΨΗΤΑ,
 ΕΨΤΑΨΤΗ Η ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΑΨΛΤΨΟΝ ΜΕΤΑΨΩ, ΕΨΨΩ ΠΨ ΕΨ
 ΧΟΝ ΠΨΕΨΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΨΨΙΧΙΚΟΝ ΘΑΨΑΤΟ, ΣΨΨΕΨ ΤΨΝ ΑΨΑΡ-
 ΤΩΝ ΤΟΥΣ Ψ ΔΤ ΠΡΑΨΜΑΤΗ Η ΜΕΤΨΨΑ ΚΑΨΑ ΤΗΝ ΑΨΨΗ-
 ΘΕΨ ΤΗΣ ΓΡΑΨΗΣ ΟΝΟΜΑΨΕΤΑΙ ΚΑΨ ΕΨΤΟ, ΨΨ ΠΧ ΘΨΑΝ ΔΟ
 ΠΑΥΛΟΣ ΛΕΨΕ, 'ΕΨ ΤΨ ΕΨ ΧΡΨΤΩ, ΚΑΨΗ ΚΤΨΕΨ, — ΤΟΤΕ
 Δ ΑΨΑΚΑΨ-ΣΜΟΣ ΑΨΤΟΣ, ΔΙΑ ΤΟΝ ΟΠΟΙΟΝ ΓΨΝΕΤΑ ΛΟΓΟΣ ΕΨ
 ΔΩ ΚΑΨ Η ΑΨΟ ΤΗΝ ΓΗΨΗΝ ΚΑΨ ΠΨΗΨ ΠΑΘΩ, ΖΩΗ, ΜΕΤΑΨ
 ΘΟΛΗ ΜΑΣ ΕΙΣ ΨΝΑ ΤΡΟΠΟΝ ΖΩΨΣ, ΟΨΡΑΨΙΟΝ ΣΨΝΤΕΛΕΨΤΑΙ ΜΕ-

[illegible]

15. Mar. 12. 28.

14 Α Νορ 6, 11 Το χωρ ου δέν παρ-θου, κατ' τρεῖς

15. Γαλ. 4, 6.

18. $\Psi_{\alpha\lambda\mu}$, 108, 30.

17. В' Кор. 5, 17.

ξίσαι! Ναι, άλλα σε μέχρι τώρα δε, ήκουσες ποτέ να λέγεται περ. τοῦ Μηνεῖνός, οτι ἐστὶν ἐλπίς αὐτοῦ Θεοῦ καὶ ἐντιγχεῖς περ ἡμῶν. ²⁹ Προσεξε λοιπὸν μὴ πως παρ. ὅτι, τὸ Πνεῦμα εἶναι μέσα σου — ἀν. βεβαίως εἶνα μέσα σου εἶστα καὶ κατ' ἐλπίστον — καὶ παρ. ὅτι, ἔστω καὶ ἀν' ἡμεῖς αὐτοεμφωθῆμεν. Αὐτὸ μας ὑψώσκει, καὶ μας ὁδηγεῖ εἰς τὸ νὰ ἐκλεγώμεν τὰ συμφέροντα σου, τυχὴ ἀπ' αὐτοῦ νὰ χάσῃς τὴν ὁρθόδοξον, καὶ θεωρεῖς στον περ Αὐτοῦ ἀπ' ἡμῶν σου οὐτ' ἡ χειρότερα μορφὴ ἀγνωμοσύνης θα ἦτε νὰ μεταβιβῇ καὶ εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Ἐργεῖν, εἰς ἀφοσίωσιν, ἀν. ἀπ' αὐτοῦ Συμπέρασμα «Μη λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα τοῦ ἁγίου». ³⁰ Ἀκούσατε τί λέγει ἡ ἀπαρχὴ τῶν μαρτυριῶν ὁ Στεφάνος ὁ νεοδίζων τὸ δυσπεθεῖς καὶ ἀνιτοτακτοῦ τοῦ λαοῦ. ³¹ Ἐγὼ μεις, λέγει, αἰ. τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε. ³² καὶ παλιν ὁ Ησαΐας καταρωρεῖται τὸ Πνεῦμα τοῦ ἁγίου καὶ ἐστράφη αὐτοῖς εἰς ἐξέθρηνη. ³³ Καὶ κατὰ ἀν. τοῦ «ὁ οἶκος τοῦ Ιακώβ ταρωρεῖ τὸ Πνεῦμα Κυρίου». ³⁴ Πως θὰ ἐγραφοῖτο ὅλα αὐτά, ἀν. δὲν ἦσαν ἐνδεκτικὰ τῆς ἐξουσιαστικῆς δυναμείας τοῦ Πνεύματος, Ἀφήνω εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἀναγνώστων, νὰ σκεφθῶν ποῖα γνωτὴν πρεπε, νὰ σχηματίζου, ὅσο ἀκούουσιν ταῦτα διὰ τὸ Πνεῦμα μήπως ὅτ' εἶναι ὁρ. ἀν. ἡ πηκοὺς ἡ ομοτιμον μετὴν κτισιν καὶ ὁμοκυκλον μετὴν ἡμῶν ἡ μήπως εἰς τοὺς εἰσεβείεις εἶνα βαρ. τατοῖς ³⁵ τὸ περ π. σου. ἔστω καὶ μέ λόγον μοι, εἰς τὴν θ. αὐφθ. αὐτῇ. Οὐκ ἔστιν εἰς τὸ Πνεῦμα δοκον, Ἀλλὰ, ὡς λέγει ἡ Γραφή «ὁ οὐρανὸς οὐκ οἶδε, τί ποιεῖ ὁ Κύριος αὐτοῦ», ³⁶ ἐνῶ τὸ Πνεῦμα γνωρίζει τὰ τοῦ Θεοῦ τοσοῦτον καλῶς ὅσον καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου αὐτὰ που συμβαίνει εἰς αὐτόν.

29. Ἐλπίς

30. Εξ. 4. 30

30α. Δυσπεθεῖς: ἦτο ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἀνιτοτακτος

31. Ησαΐ. 7. 13 εἰς

32. Ἠσαΐ. 63. 10

33. Φιλιπ. 103. 33

34. 3. 1. «οὐκ οἶδε», εἶνα βαρ. τατοῖς τὸ νὰ περιτρέσων εἰς διασημίαν τοῦ Πνεύματος. «ὁ οὐρανὸς» τὸ ἐκπαιστικὸν συνεχῶς καὶ ἀφρόδως, χωρὶς νὰ τὸ ἀνέμωσεν χωρὶς νὰ τὸ ἐπολογίζων

35. Ἰωάν. 15, 15.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'

Απάντησις εἰς ἐκεῖνους που λέγουσιν ὅτι, τὸ Πνεῦμα δὲν κατατάσσεται οὔτε εἰς τοὺς δούλους οὔτε εἰς τοὺς δεσποτάς ἀλλὰ εἰς τοὺς ἐλευθέρους.

51) (Τὸ Πνεῦμα) λέγει ὁ ἀρετὴς δὲν εἶναι, οὔτε δούλος οὔτε δεσπότης ἀλλ' ἐλευθέρων. Τί φησὶ πνευματικὴ ἀκαταστασία Ἰωάννης ἐκκλησιαστής ἢ ἀδελφοί, ποῦ λέγει, οὐκ αἰτάται ὁ Θεὸς ἀπὸ τῶν δικαίων, νὰ ἐλευθερωγῶν περισσότερον τὴν ἀρετήν, ἢ τὴν θλασφειάν, ἀφ' ὅπως βλέπετε, τολμᾷ μὲ τὰ ἀνθρώπων παρὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ἐλευθερῶν τὰ δόγματα τῆς ἀρετῆς, καὶ προτιμᾷ τὰ ἐκ τῆς ἁρετῆς τοὺς ἐπὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ πνεύματος, καὶ τελειοῦ, καὶ τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀκαταστασίαν, θεῶν φύσιν, καὶ νὰ συλλογισθῶν, ὅτι τοῦλάχιστον μετὰ τῶν ἀνθρώπων κανεὶς δὲν εἶναι, δούλος ἐκ φύσεως.

Διὸς ἡ ὡδήγηθησαν εἰς τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, ἀφ' οὗ ἐκλήθησαν, ὅπως διακρίναι εἰς τοὺς περιπτώσεις ἀκαταστάσεως, ἡ ἐκ τῆς δουλείας, ὅπως οἱ Αἰγυπτίοι εἰς τὸν Φαραῶν, ἢ συμφωνῶν πρὸς καποιοσοφον καὶ ἀκαταστάσεως, σχεδὸν τοῦ Θεοῦ, τὰ χερότερα πλάσμα μὲ λόγον τῶν πενήτων, τοὺς κατεδουλοῦσαν νὰ γίνωνται οἱ εἰς τὰ φρονιμώτερα καὶ καλλίτερα. Αὐτὸς ὅμως εἰς τὴν πρεπὴν κατὰ ὁμοίαν κανεὶς καταδὴν ἄλλω ἐπεργεσθῶν, ἢ θεῶν νὰ εἶναι, δικαίος ἐλεγκτὴς αὐτῶν που συμφωνοῦν. Εἶναι, διτῶς ὠφελιμώτερον ἐκεῖνος ποιεῖ, ὡς ἔλεγε, ὡς μακάριοι δὲν εἶναι, νὰ ἀρχὴ μὲσα τοῦ ἐκεῖνο που κατὰ φύσιν πρέπει νὰ ἀρχὴ νὰ γινῇ κτήμας εἰς ἄλλω. Ἔτσι ἀφ' οὗ πλεον θα διελευθύνεται, ἀπὸ τὴν λογικὴν τοῦ κυρίου, τοῦ τοῦλάχιστον θα γινῇ ὁμοίος μὲ ἕνα ἄρμα που ἀπέκτησεν ἡσυχον ἢ ἕνα πλοῖον που ἔχει τὸν κυβερνήτην, τοῦ καθισμένου εἰς τὸ πηδάλιον. Δι' αὐτοῦ ὁ ὡς ἐγὼ νὰ μὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ πατρὸς τοῦ κυρίου τοῦ Ἰησοῦ, ὅς νὰ εὐεργετήται, ἀπὸ τὸν συνετόν, ὁ ἀνυμνῶν, ἔστω καὶ ἂν δὲν τὸ θέλῃ, ἀφ' οὗ ὡς κηδεμόνα τοῦ δὲν ἔχει, τὸ μυαλὸν τοῦ. Ὡσαύτως καὶ

1. Πρὸς Γεν. 47, 13, 26.

2. Πρὸς Γεν. 9, 25, 26.

3. Πρὸς Γεν. 27, 29.

ὁ Χαναναὶς ἔγινε «παῖς οἰκετῆς τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ»⁴ ἐπειδὴ ἔχων ἀσυνέτοι πατέρα τὸν Χαμ δὲν ἐδόξαθη ἀπὸ αὐτῶν τὴν ἀρετὴν. Ἀπὸ τὸν το λαχπὸν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν οἱ δούλοι ἐτίμων με αὐτοὺς (τοὺς τρεῖς) τροποῦς καὶ ἔμειναν ἐλευθεροὶ οὐκ ἀφευγόν τὴν πέναν ἢ τὸν πόλεμον, ἢ δὲν ἔχρει τοθῆσεν τῇ κηδευσίαν ἄλλων. Ὡστε, καὶ ἂν ἀκούῃ ὁ μὲν εἷας ἄγετα δεσποτῆς ὁ δὲ ἄλλος δούλος, ὁμῶς (ἐδῶ εἰς τὴν γῆν) ἐμεθα ὅλοι. — καὶ λόγῳ τῆς μετὰξυ μας ὁμοιότητος, καὶ ὡς κτηνὰ τοῦ δημιουργοῦ μας — ἐφύλατο. Ὅσον δια τὰ ἐκεῖ (οὐρανόν) τι μορεῖς νὰ ἐλθέσθης ἀπὸ τὴν δουλείαν, Διότι δι αὐτὰ, εἰς τὴν ἐδῶ ἐδῶ ἡγήθησαν καθωρσθῆ καὶ τὸ ὅτι θα εἶναι δούλῳ. ἔτσι αὐτοὶ ἐπεδή τα οὐράνια εἶναι ἀμοῖρα πλεονεξίας καὶ δὲν κατέξουσιν ἀξίον τὸ ἓνα τοῦ ἄλλου ἄλλα καὶ ὅλα παύουσιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἀπονέμουν εἰς Αὐτοὺς ὡς Δεσποτῇ τὸν ὀφειλομένον σεβασμὸν καὶ ὡς δημιουργὸν τὴν ἀκηκούσαν εἰς Αὐτὸν δοξάν ἀφοῦ ὡς λέγει ἡ Γραφή «ὁς δοξάζει πατέρα καὶ δούλος τὸν Κύριον αὐτοῦ»⁵ καὶ ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ ἀπὸ τα δυο ὁπωσδήποτε τὸ ἓνα, ἀφοῦ λέγει «εἰ Πατὴρ εἰμι ἐγὼ ποῦ ἔστι ἡ δοξα μοι καὶ εἰ Κύριός εἰμι ἐγὼ, ποῦ ἔστιν ὁ φόβος μου»⁶. Ἀλλῶς ἂν δηλαδὴ δὲν ἦτο κατω ἀπὸ τὴν ἐπίβλησιν τοῦ Δεσποτοῦ, ἡ ζωὴ μας θα ἦτο κυριολεκτικῶς ἐλευθερία. Ἰσχυρὰ εἶναι αὐτὰ ποσστατημέναι οὐράνια δικαιοσύνη, αἱ ποῖα ἐπεδή ἐπληρώθησαν κατὰ τοῦ πατοκράτορος Θεοῦ, ἀπέβαλον τὸν χαλινὸν τῆς δουλείας εἰς τὸν Θεόν, οὐχ διότι ἐδημιουργήθησαν κατὰ κάποιοι διαφωρετικοὶ τροποὶ ἄλλα ἐπειδὴ ἔλαβον στάσιν ἀπεθείας ἐναντι τοῖς δημιουργοῦ τῶν Ποιῶν. Ἄρα γε ὀνομαζεῖς σὺ ἐλευθερον⁷. Ἐκείνον ποῦ δὲν ἔχει θαλαῖα, Ἐκείνον ποῦ οὔτε ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἀρχῇ κάποιου ἄλλου,⁸ ἄλλα καὶ οὔτε ἀνέχε-

4 Γεν 9: 25-27 Κατὰ τὸν Μ Βασιλείου ἡ ἑλληνιστικὴ φρενὴ καὶ ἀρετὴ εἶναι ἐπικρατὴς ἀρετὴν βουλομένη πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀνοήτων.

6 Ματθ. 1: 6

8 Ματθ. 1: 6

Ἡ κατὰ τὴν ἑλληνιστικὴν ἀντιλήψιν ἐλευθερός εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποῦ δὲν ὑπάρχει καὶ ἄλλο, εἰς τὸ θεοκράτη ἄλλο ἄνθρωπος ἄλλο δὲν εἰς τοὺς νόμους. Ἡ ἀρετὴ δὲν παύει νὰ εἶναι ἡ ἀρετὴ τοῦ δούλου καὶ τοῦ ἐλευθεροῦ. Πρὸς τὴν κατὰ τὴν ἑλληνιστικὴν ἀντιλήψιν ἐλευθερός ὁ Μ Βασιλείου «ἐλευθερὸς» εἶναι ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ, δὲν ἀπέρχεται ἐλευθερία καὶ οὐκ ἐλευθερία εἶναι ὁ Θεός, καὶ τὸ Πνεῦμα ἁγίου εἶναι ὁμοούσιον καὶ ὁμοπόνηρον με τὸν Πατέρα Πνεῦμα. Ὁ ἄνθρωπος ἢ εἶναι δούλος τοῦ Δεσποτοῦ ἢ εἶναι ἐλευθερός, ἀπὸ τὸν ἄλλο τὸς ἐλευθερός.

7 Δηλ. ἐνθ' εἶναι κύριος καὶ ὡς βουλομένη δὲν εἶναι κύριος τοῦ γειτο-

ται νά ἔχη ἄλλοι τινα ὡς ἄρχοντα του. Ἀνάμεσα ὅμως εἰς τα ὄντα δέν ὑπάρχει δημιουργητά τέτοια, καί, συνεπώς, το νά φανταζώμεθα κατ. τέτοιο δια τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶναι μὰ πρόφανης ἀσέβεια

Συνεπῶς ἂν μὲν ἐδημιουργηθῇ, τότε εἶναι φανερόν ὅτι, ὅπως καὶ ὅλα τα ἄλλα δημιουργητά εἴα δοῦλον, ἀφοῦ ἡ Γραφή λέγει «τὰ πάντα δοῦλα σα»¹ ἂν ὅμως εἴναι κατ. τὸ ὑπερτερον ἀπο ὅλα τα δημιουργήματα, τότε εἶναι καὶ αὐτὸ βασιλεὺς

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'

Μαρτυρίαι ἀπὸ τας Γραφάς, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὀνομάζεται Κύριον.

52 Ποῖος ὅμως λόγος ὑπάρχει νά καταπονούμεθα μαχόμενοι ἐναντίον τοὺς μὲ θεαῖν πράγματα ταπεινά,¹ ἐνῶ δηλαδὴ μᾶς εἶναι δυνατόν νά καταδειξώμεν κατὰ τρόπον ἀναντιρρητὸν ἀπλῶς παραθέτοντες πάνσεπτα λόγια τῆς ἁγίας Γραφῆς, ὅτ' ἡ δοξα τοῦ Πνεύματος εἶναι ὑπερανῶ δλων, ἡμεῖς νά θέλωμεν πρὸς ἐντροπὴν μας νά ἐπιτύχωμεν τὴν νικην μὲ τῇ δυνάμει τοῦ λόγου μας.

Ἄλλ' ἂν ἀρχώμεν νά ἐκθέτωμεν αὐτὰ που ἐδιδάχθημεν ἀπὸ τας ἁγίας Γραφας, τότε οὗτοι, θὰ ἀρχίσουν νά κλαυγάζουν δυνατὰ καὶ μὲ πάθος, θὰ κλείσουν τὰ αἶτιά τοις, θὰ πάρουν πέτρες ἢ ὀτιδήποτε ἄλλο θὰ ἐτύχανε «μπροστά τοις», καταλλήλῳ νά χρησιμοποιηθῇ ἀπὸ τοὺς πνευματομαχοὺς ὡς ὅπλον, κα' θὰ ὀρμήσουν ἐναντίον μας Ὅμως, τουλάχιστον δι' ἡμᾶς τοὺς ὀρθοδόξους ἡ ἀσφάλεια μας δέν θα πρέπη ποτὲ νά θεωρητα, πολυτιμότερα ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν

Εἰς τὸν Ἀπόστολον εὔρηκαμεν τὰ λόγια «ὁ δὲ Κύριος κατευθῆναι ὑμῶν τας καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν θλίψεων».² Ποῖος εἶναι ὁ Κύριος που μᾶς κατευθύνει νά ἀγα-

νός του, ἀλλ' ἐμὲτιμος μὲ αὐτόν, δι' ἰσοῦ ἐλαύθερος, ἴσως καὶ ἂν οὗτος οὐδενός εἶναι, κύριος

8. Φαλμ. 118, 91

1 Ὑπομονή τῇ ἀνθρωπίνῃ λογικῇ καὶ διανοητικῇ

2 Β. Θεσσα 3, 5.

πῶθεν τοι Θεοὶ καὶ ἀνθρώποι, τὸν Χριστόν, ἡ ἐλ-
 θὴνὰ μὲς ἀπὸ τοῦ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ Ἰησοῦ. Ἄς μὴς ἀ-
 παντήσουσι αὐτὸ ποῦ ἔφυγε καὶ τὸ Πνεῦμα εἰς α-
 δοκίαν! Ἀποτὸν Ἰησοῦν ἐξ ἑαυτοῦ ἦτο τέκνον τοῦ Θεοῦ
 Πατρὸς τότε ἀφ᾽ ἡμετέρας ἡμέρας. Ὁ δὲ Ἰησοῦς
 κατεβυθίει εἰς τὴν ἐκείνη ἀπὸ τοῦ ἁδὲ ἐπρόκειτο πε-
 ρὶ τοι ὕμεις ἐς τὸ ἐκείνην ἡμέραν. Ἡ ἀπὸ τοῦ ἁδὲ ἡ φωνή
 εἰς τὴν ἐκείνην ἡμέραν! Συμμετέχοντες ἐ-
 νήσουσι καὶ ἴδουσι τὸν Χριστόν, τὸν Πνεῦμα ποιεῖ-
 ναι ἄλλον να τιμᾷται μετὰ τὸν Χριστόν. Κύριος

[illegible]

Ἄς ἀκούσουσι λοιποὶ καὶ ἡ καρδιά· ποὺ ὁ
 νυμᾶζει· καὶ αἰτῇ τὸ ἅ· οὐ Πνεῦμα διαρκεῖν· Κηρύττει·
 Λέγει· «ὁ δὲ Κύριος τὸ Πνεῦμα ἐστὶν» καὶ πάλιν· «ἐκθα-
 περ ἀπὸ Κυρίου Πνεύματος»· Ἀλλὰ δεῦτε μὴ τοὺς
 ἀφῶσω καὶ μὴ ἀνδραγαθίαν περὶ τὴν ἀντιλογίαν· θὰ
 παραθεσῶ τὸ σχετικὸν γὰρ τὸ ἀποστόλου ὁλοκλη-
 ροῦν· ὅχι γὰρ τῆς σημερινῆς ἡμέρας τὸ αὐτὸ καλῶμα
 ἐπὶ τῇ ἀγνοίᾳ τῆς Παλαιᾶς Δαθῆνης μένει μὴ ἀνα-
 καλῶμενοι, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται· ὅταν δὲ ἐ-
 πιστρέψῃ πρὸς Κύριον, περισβεῖται τὸ κάλυμμα ὁ δὲ

3. E. a.

4. ⁷E. 5.

Б. А. Гизз 3. 12 13

6	EEC	1	14
---	-----	---	----

7 В Кос. 9, 17 19.

τά τινά τρόπον καὶ αὐτός καὶ γίνεται φωτεινότερος, ἀφοῦ ἡ καρδία του καταλύσεται ὥσπερ ἀπὸ φωὸς ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν που ἔχει πλὴν της τοῦ Πνεύματος Αὐτῆ εἶναι ἡ σημασία τῶν λόγων «διὰ τῆς δόξης τοῦ Πνεύματος μεταμορφουμεθα καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τὴν παροῦσαν κατάστασιν δόξης εἰς τὴν κατάστασιν δόξης που μᾶς ἀνήκει»¹¹ Ἡ μεταμόρφωσις μας αὐτὴ δὲν γίνεται εἰς βαθμὴν οὔτε μικρολόγον οὔτε ἀμυδρόν ἀλλὰ οὐ τελεία εἰς ἡμᾶς τόσον ὅσον εἶναι δυνατόν νὰ φωτισθῇ καὶ δοξασθῇ ὁ ἄνθρωπος που παίρνει φῶς ἀπὸ τοῦ Πνεύματος.

Δὲν εὐλαβεῖσαι ἄνθρωπε τὸν Ἀπόστολον που λέγει «Ναός Θεοῦ ἐστε καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν», - Φανταζεσθε ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν ποτὲ νὰ καταδεχθῇ ὁ Ἀπόστολος νὰ τμήσῃ το κατοικητήριον δουλοῦ μετὰ τὸ ὄνομα Ναός. Τότε τι συμβαίνει, Μηπως αὐτός¹² που ὀνομαζε τὴν Γραφὴν θεόπνευστον¹³ δηλὰ δὴ συγγραφεῖται διὰ τῆς ἐπινοίας τοῦ Πνεύματος, κατήχησε νὰ χρησιμοποιῇ χωρὶς νὰ το καταλάβῃ, ἢ τοῖς χαρακτηρισμοῖς¹⁴ ἐκείνων, που το βλασφημοῦν ἀθεοφθῶς καὶ προσπαθοῦν νὰ τὸ μειώσουν, ὅσον περισσοτε-
ραν¹⁵ μποροῦν.

11 Τὸ νόημα εἶναι ὅτι εἰς μετέπειτα, τὸ Πνεῦμα εἰς τὴν -α- ροῦσαν ζωὴν, ἡμεῖς μὲν ἀφαιρούμεν, καὶ ἀποβάλλομεν τὸν φῶς. Ἡ ἐξέλιξις, εἰς αὐτὸ τὸ μετασχηματισμὸν θὰ ἀποκαταστήσῃ, τὸν ἄνθρωπον ὡς ἔχον ὅτι φθάσαμεν εἰς τὸν ὅτι τὸν ἀποκαταστήσῃ, ὡς θεὸς, ὅτι, που μὲν, ἀνὰ καὶ κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα.

12 Α Κορ 3, 16

13 Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὸν Ἰησοῦ, Ἀπόστολος Παῦλος

13a Πρὸς Β Τιμ 3 16

14 Ἐννοεῖ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ σῶματος, μετὰ ὅτι ἐν τῷ οὖν τοῦ Θεοῦ

15 Τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Ἱ. Βασιλασίου εἶναι, διότι οἱ ἄρεσες ὁ νομιζόντες τὸ ἴδιον Πνεῦμα ἀπορρίπτουν ἐνέργειαν τὸ ἐκτελεστικὸν ἄπαν-
τάςτοις

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ΄

Ἀπόδειξις ὅτι τὸ Πνεῦμα ἔχει τὴν αὐτὴν οὐσίαν ἐκ τοῦ ὅτι εἶναι ἐξ Ἰσοῦ μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν ἀθεώρητον.

53 Ἀλλ' ἡ ὑπεροχὴ τῆς οὐσίας Τοῦ (ἐναντι τῆς οὐσίας τῶν κτισμάτων) καθίσταται εἰς ἡμᾶς γνωστὴ διὰ μόνον ἀπὸ τὰ ὅματα Τοῦ ὡς ἐκ τῶν ὁποίων ἔχει τὰς αὐτὰς προσηγορίας καὶ τὰς αὐτὰς ἐνεργείας μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν· ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι εἶναι ἐξ Ἰσοῦ δυσκόλον νὰ κατορθωσῇ κανεὶς νὰ τοῖς ἴδῃ.

Πράγματι Ὅσα ὁ Κύριος λέγει περὶ τοῦ Πατρὸς, ὅτι δηλαδὴ εἶναι ὑπερτερος τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου, καὶ περὶ τοῦ Υἱοῦ, λέγει, τὰ ὅσα καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος «Πατερ δικαιοῦ, καὶ ὁ κόσμος σὲ οὐκ ἔγνω»¹ ἐδῶ κόσμον ὀνομάζει διὰ τὸ σωματικὸν συγκεῖται ἀπὸ τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ τὴν ζωὴν μας αἰτὴν τὴν φθαρτὴν καὶ τοσόνδε μεταβολόν. Καὶ ὅταν ὤρμῃ διὰ τὸν ἑαυτὸν Τοῦ εἶπε «ἔτι μικροὶ καὶ ὁ κόσμος με οὐκ ἐπίθεωρεῖ· ἡμεῖς δὲ θεωρεῖτε με»² ἐδῶ πάλιν ὀνομάζει κόσμον αὐτοὺς, τοὺς ἔχοντες προσδεθῆ εἰς τὴν ἕλκην καὶ σαρκικὴν ζωὴν καὶ ὡς ἀληθινὸν παραδεχόνται μόνον ὅτι εἶναι προσετὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοὶ ἐπειδὴ δὲν ἐπίστευαν εἰς τὴν Ἀνάστασιν, δὲν θα ἤξουντο πλέον νὰ ἴδουν τὸν Κύριον μετὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας των.

Ἀλλὰ τὰ ἴδια εἶπε καὶ διὰ τὸ Πνεῦμα. Λέγει «Τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό, οὐδὲ γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό διὰ τὸ παρ' ἡμῶν μένει»³ Πράγματι Ὁ σάρκινος ἀνθρώπος, ὃ μὴ ἔχων τὸν «νοῦν» τοῦ ἐξηρηκμένου εἰς τὴν θεωρίαν, ἀλλ' ἀντιθετῶς ἔχων αὐτὸν θεβυθισμένον ὡς εἰς θόρυβον εἰς τὸ φρονεῖν τῆς σαρκός,⁴ ἀδυνατεῖ νὰ ἀνασλέψῃ πρὸς τὸ φῶς τοῦ Πνεύματος τῆς ἀληθείας.

1 Ἰωάν. 17, 25

2 Ἰωάν. 14, 19

3 Ἰωάν. 14, 17

4a. Πρὸς Ρωμ. 8, 6

ον κατά την φύσιν,^{9α} άχωρητον κατα τὸ μέγεθος πανταδυναμον εἰς τὰς ἐνεργείας Του άγαθον εἰς τὰς ἐεργεσίας, δέν θα Το υπερυψώσωμεν δέν θα τὸ δοξάσωμεν;

Ἐγὼ πάντως ἔχω τὴν γνώμην ὅτι ἡ δοξολογία Του δέν εἶναι τίποτε άλλο, εἴμη ἡ ἀπαρθησις τῶν θαυμασιῶν ἰδιωμάτων Του Σινεπὼς οἱ ἀρετοὶ αἱ τοι, ἡ θά μᾶς ἀποδείξουν ὅτι δε, πρεπε ουτε καν να ἀναφερωμεν τὰ άγαθα του έλαβ,μεν ἀπο Αἱ το, ἡ θά παραδεχθοῦν ὅτι, τὸ να διεξερχωμεθα τα ἰδιωματά Του ἀποτελεῖ τὴν πραγματοποιησιν τῆς μεγίστης δυνατῆς δοξολογίας Του Καὶ ὄντως Οὔτε «τοι Θεόν καὶ Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»,¹⁰ οὔτε τὸν μονο,εῖ ἢ Υἱὸν Του δυναμεθα να δοξολογησωμεν ἄλλως, εἴμη μονον με τὸ να διεξερχωμεθα κατα τὴν δυναμιν μας τὰ θαυμάσια Του

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'

Ἀποδεικνυεται πόσον παράλογα σκέπτονται ὅσοι, ἐπειδὴ δέν προσέχουν ποῦ ὁδηγεῖ ἡ συγκρισις τοῦ Πνεύματος με ὅλα τα δημιουργήματα που εἶναι δυνατόν να τύχουν δοξολογίας τινός, δέν δοξολογοῦν τὸ Πνεῦμα.

55 Βεβαίως καὶ ὁ κοινὸς ἄνθρωπος ἔχει στεφανωθῇ «δόξη καὶ τιμὴ»¹ καὶ εἰς τὰς ἐπαγγελίας βλέπομεν ὅτι εἰς κάθε ἄνθρωπον, που πράττει τὸ άγαθόν ἐπιφυλάσσεται «δοξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη».² Καὶ ἐπὶ πλέον ὑπαρχε, μια δόξα ποῦ ἀνήκει εἰς ἰδιαζοντα βαθμὸν εἰς τὸν Ἰσραήλ «ὦν ἡ υἱοθεσία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ λατρεία»,³ ὡς λέγει ἡ Γραφή Ὁ ψαλμωδὸς παλιν κάνει λόγον καὶ διὰ κάποιαν δόξαν ἰδκὴν του «ὅταν φάλη

9α Μ.α ἀπὸ τὰς ταπεινέρας ἐμφανίσεως ὅτι τὸ Πνεῦμα εἶναι Θεός
10 Α' Πέτρος 1, 3.

1 Ψαλμ. 81 Ω, εἶνα πνευρό, ε Μ Β κάμινε διακρίσιν πάντε κατηγοριῶν αἰθρητων κα' ζώων. 1) Ὁ κοινός ἄνθρωπος ποῦ, δὴν ὁ μὲ, ἀέμωθ, χαρτωται, ἡ ἐπαγγελία, ἔχει, ἀπεκαθηθῇ, πὸ τοῦ Θεοῦ δόξη, τιμὴ καὶ εἰρήνη. 2) Ο πνεῦμα, ἐν τῇ δόξῃ, τὸ άγαθόν, εἶνα ἔξωθεν μεζονα, δόξη. 3) Εἰς τὸν Ἰσραήλ ἀνήκει, μετ' ἐξουσίας δόξη. 4) Ὁ ἀναναστήσας, ζῶντων τῶν θεῶν εἰς μόνιχόν, ε ἰδιωματο, τῷ, προσευχῇ, ἔχει, ἀκόμη, εἰς τὴν δόξην. 5) Ἡ δόξα τοῦ ἁγίου εἶνα ἡ μεγίστη εἰς τὸν κόσμον, τὸν βαθμὸν τῆς, θεωρίας τοῦ κα ζαρωτος, ἀπὸ ἁγίου εἰς ἁγίου. Ἐκ τῶν, ὅσων εἰς Μ Β ἐμφανῇ ἡ δόξα τοῦ Πνεύματος, τὴν ἀπάντησιν, ὅδε, εἰς τὸ παρὸν κεφάλαιον.

2 Ρωμ. 2, 10

3 Ρωμ. 9, 4.

σο ἡ δόξα μου·⁴ καὶ ἄλλοι ἐδενεργήθη ἡ δόξα μου·⁵ Ἀκομή υπάγει καποῖα τοῦ αἰῶνος καὶ σελήης καὶ ἀστέρων·⁶ Τέλος δὲ κατὰ τὴν Ἀποστολὴν· «καὶ ἡ δόξα κοινὰ τῆς κατακρίσεως διὰ δόξης»·⁷

Εἰς ὅλα τὰ διδάζοντα τοῦτο, πολλὰ ὄντα σὺ θέλεις ἐξ ὅλων αὐτῶ· μόνον τοῦ Πνεύματος να μετῇ ἀδοξολογητοῦ. Ὅμως ἡ ἀγία Γραφή λέγει· «ἡ δόξα τοῦ Πνεύματος ἐν δόξῃ»· Πίστευε, εἰς διὰ τοῦτο, να μὴ ἀξίει να δοξάζεται τῇ ἰδίᾳ τοῦ Πνεύματος, καὶ κατὰ μὲν τὸν φαλμαδόν· μεγάλη εἶναι ἡ δόξα τοῦ δικαίου· Ἀπεναντίας δὲ κατὰ σὲ τῷ Πνεύματι ἡ δόξα εἶναι μηδὲν. Μετὰ ἀπο αὐτὰ πῶς να μὴ γένη προδηλὸς ὁ κενδυνός, ὅτι μετὰ τοῦτο, αὐτὰ θὰ ἐφέλκεται εἰς τὰς κεφαλὰς μας τὴν σωματικὴν που δὲν σ' ὀφείλειται.

Συνεπῶς ὅσον περισσότερον εἶνα ἀληθὲς, ὅτι ὁ ἀνθρώπος τῶς ὁμοίως μετὰ ἐξουσίας δόξασης δόξαιζε (κατὰ τὸν Κύριον) ἀλλὰ καὶ τοὺς ὁσὺς ὡς τοῦ Κυρίου, τοσὺν περισσότερον θὰ πρετὴ να ἀπφίγη να ἀποστερήσῃ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου ἀπο τὴν δόξαν που τοῦ ὀφείλεται.

Οἱ αἵρετικοὶ ἀντιπαρρηγοῦν· ἀς παραδεγῶμεν, ὅτι, πρέπει να Τὸ δοξάζωμεν· Πάντως ὁπῶς οὔτε ἐξ ἰσοῦ οὔτε μαζί με τοὺς Πατέρας καὶ τοὺς Υἱοὺς.

Να· Ἀλλὰ πῶς θὰ δικαιολογηθῇ τὸ ὅτι, αὐτοὶ ἀδιαφοροῦντες διὰ τὴν θέσιν που ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὁ Κύριος προσταθεῖν να ἐφύρουσι λαποῖαι ἄλλην με σκοπόν τοποθετοῦντες αὐτοὺς ἐκείνα· να Τὸ ἀποστερήσουσι ἀπὸ τὴν κατὰ τὴν δόξολογίαν πληρὴ ταυτίσιν τοῦ μετὰ τὴν ἀγίαν Τριάδα· Ἐκεῖνο που ἡ Ἐκκλησία τοποθετεῖ παντοῦ μαζί με τὸν Θεόν ὡς πρὸς εἰς τὸ συμβόλιον τῆς πίστεως εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ θαπτίσματος τῆς ἀπολυτρώσεως εἰς τὴν διενεργείαν τῶν θαυμάτων, εἰς τὴν ἐισοκῆσιν εἰς τοὺς ἁγίους εἰς τὴν δωρεάν τῶν διαφόρων χαρισμάτων, που δίδονται, εἰς ὅσους ὑπακούουσιν εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Πραγματ. Καμμά ἀπολύτως δωρεὰ δὲν θὰ ἦτο δυνατόν να ἔλθῃ εἰς τὴν κτίσιν χωρὶς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀφοῦ ὡς ἔχετε πληροφορηθῇ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Κύριον

4. Ψαλμ. 29, 13.

5. Ψαλμ. 107, 2.

6. Α' Κορ. 15, 41.

7. Β' Κορ. 3, 9.

8. Β' Κορ. 3, 8.

9. Ἐπειδὴ τὸ πνεῦμα εἶναι ἄσπαστον, ὥστε καταφάνει ἀμέσως τὸ ἀποκρυπτόμενον· ὅτι· ὅταν τὸ πνεῦμα ἐκφάνῃ, τὸ ἀποκρυπτόμενον φάνηται.

10. Ψαλμ. 20, 6.

ἀνθρώπους ἀκόμη καὶ τοὺς υἱοὺς. Ἡ Γραφή λέγει, «ὅς γε τοῦ ἰσθίου υἱοῦ οὐκ ἐφύετο ἀλλ' ἐπερ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν Αὐτὸν πῶς οἱ καὶ οὗ Αὐτοῦ τα πάντα ἡμῖν χαρίζεται»²¹ καὶ καὶ οἱ ἄλλοι ὁμολογῶντες διὰ τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως λέγει, «ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν».

Καταπίνετε τὴν πύλιν, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ ἐπιμεινώμεν εἰς τὴν γυνῆν μας ὅτι ὅσοι λεγοῦν τα ἀνωτέρω ἐξεπέρχον εἰς ἀνυπόστατον, κατὰ καὶ τοὺς Ἰουδαίους ἀφ' ἡμετέρας, τὴν προβολὴν τῆς χρηστοτήτος τοῦ Θεοῦ εἰς ἀφετηρίαν διὰ θαλάσφισιν.

Φαντασθῆτε. Κατηγόρηται τὸ Πνεῦμα διὰ τὸ ὅτι ἡμᾶς διδὲ παρρησίαν νὰ ἀναμαζώμεν, τὸν Θεὸν «πατέρα» μας. Αὐτὸ ὅμως ἐνέει, ἐπεὶ δὴ «ἐξ' αὐτεστέλει ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ υἱοῦ Αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν κρᾶζον Ἀββὰ ὁ Πατήρ»²². Σκοπὸς τοῦ δεῖν αὐτὴν ἢ ἰδικὴν τοῦ προσαγορευτοῦ (Αββὰ ὁ Πατήρ) νὰ ἀποβῇ ἢ πρὸς τὸν Θεὸν προσαγορευτοῦ ὅλων ἐκείνων που ἔχουν λαβεῖ τὸ Πνεῦμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'

Ἡ Γραφή χρησιμοποιεῖ τὴν πρόθεσιν «ἐν» ἀντὶ τῆς «σύν» ἐνταύθα ἔκτιθεται καὶ ὅτι ἡ πρόθεσις «καὶ ἰσοδυναμεῖ μετὰ τὴν «σύν».

58 Πῶς λοιπὸν λέγει ὁ αἰρετικός, δὲν κάμνει, πούθεν ἡ Γραφή λόγον, περὶ τοῦ ὅτι τὸ Πνεῦμα τρέπει νὰ συνδοξαζέται μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸν υἱόν, ἀλλὰ ἀντιθέτως μετὰ προσοχῆς ἀποφεύγει νὰ εἰπῇ «σύν τῷ Πνεύματι», καὶ προτιμᾷ εἰς ὅλα τα σχετικά χωρία τῆς νὰ χρησιμοποῖ τὴν φράσιν «ἐν αὐτῷ» ὥς καταλληλοτέραν προκειμένου νὰ δοξολογήσῃ κανεὶς τὸ Πνεῦμα.

Πάντως ἐγὼ οὐδέποτε θα ἐτόλμων νὰ εἰπῶ, ὅτι ἡ πρόθεσις «ἐν» δηλοῖ κάποιαν ἔννοιαν κατωτέρας ἀξίας. Ἀντιθέτως. Ὅταν ἐρμηνεύεται ὀρθῶς, ἀναβιβάζει τὴν σκέψιν μας εἰς τὸ μεγαλύτερον δυνατόν ὕψος, τὸσον μᾶλλον ὅσον ἤδη παρετηρήσαμεν, ὅτι, πολλακίς ἀπαντᾷ ἀντὶ τῆς «σύν» Π.χ. εἰς τὸ «εἰσελευσόμεν εἰς τὸν οἶκόν σου

21. Ρωμ. 8, 32.

22. Α' Κορ. 2, 13.

23. Γαλ. 4, 6.

[illegible]

Ἄλλ' ὥς γινώσκετε ἡ ὁδασκαλία τοὺς δὲν στρέφεται, οὔτε γὰρ ἀπὸ τῆς ἀνάγκης οὔτε ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῆς μίας ἢ τῆς ἄλλης λέξεως ἀλλὰ ἀπὸ πᾶσι τῆς τικότητος αἱ ὁποῖα ὡς πρὸς τὸ ἡμῶν τοὺς καὶ τὴν ἀληθεῖν (πρὸ ἐκφραζομένης) ἐχρῆν τρέφειν ὁ ἀφ' ἑκείνων τῶν πραγματικότητων αὐτῶν πᾶσι ὅτι ἡ ἡλικία τῶν λέξεων εἶναι αὐτοῦ ὅτι τῆς σημασίας αὐτοῦ προσπαθοῦν, ἄλλας μὲν νὰ καθιερωθῶν καὶ ἄλλας νὰ ἀποβαλοῦν ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς χρήσεως. Ἐγὼ ὁμῶς παρὰ τὸ γεγονός ὅτι γίνεται ἤδη εἰς τὸ πρῶτόν της ἀκουσμά

6 A 0000 1 1

6. "E. a."

7 Mar 28. 19

8.	B	K ₂₂	13	13
----	---	-----------------	----	----

9. Page. 15, 30.

φανερὸν ὅτι ἡ πρόθεσις αὐτῇ ἐπιτρέπεται, νὰ τεθῇ εἰς ἄρ. σου ἐν ταῦτοις θα ἐκθεσῶ καὶ τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους οἱ Πατέρες μας, ὅχι ἀδικοῦν, ἀλλ' ὡς καθιερώσαι καὶ τὴν πρόθεσιν, σὲ τὴν αὐτὴν ἀρετὴν μὴ ἔταξεν. τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅπως καὶ ἄλλοι Πατέρες. Ἐκτος ἀπὸ τοῦ ὅτ' ἐλέγχε ἐξ ἴσου, μετὰ τὴν πρόθεσιν, καὶ ἀποτελεστικῶς, τὴν κακοδιδασκίαν αὐτοῦ Σαβελλίου καὶ δὲ χρεὶ ἐξ ἴσου μέ ἐκείνη, ὅτι αὐτοὶ (Γρεῖς) ὕψιστασις εἶνα χωριστά. π. χ. το «ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐλε σόμεθα», καὶ τὸ «ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἑσμέν»¹⁰ ἀποτελεῖ καὶ μὴν ἐξαιρετοῦ μαρτυρεῖν περὶ τῆς αἰδίου κοινότητος καὶ ἀπικύπτου συναφείας (Αὐτῶν). Ἔτσι ἐκεῖνος που λέγε, ὅτι, ὁ Υἱὸς εἶναι «σὺν τῷ Πατρὶ», μετὰ τὸν αὐτὸν αἶτα δεχόμεναι καὶ ὅτι αὐτοὶ ὕψιστασις εἶνα χωριστά. (δ' αὖτε, μένα ἄλληλων) καὶ ὅτι ἡ κοινότης μετὰ τῶν Προσώπων, εἶναι ἀχωριστος. Τοῦτο δοκεῖται, τὸ νὰ ἴδῃ καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὁ μένος ὁδοῦ καὶ «καὶ» δηλοῖ ὅτι ἡ μετένεργεα γίνεται ἀπὸ κοινοῦ ἐν τῇ πρόθεσιν «σὺν» δηλοῖ ταυτογρόνως κατὰ τινὰ τρόπον καὶ τὴν ἰδίαν τερά, μετὰ τῶν προσώπων σχέσιν. Π. χ. «ἐπλεσαν εἰς Μακεδονίαν Παῦλος καὶ Τιμόθεος»¹¹ ὡσαυτως δὲ «Τετχος καὶ Ὀνήσιμος ἀπεστάλησαν»¹² εἰς τοὺς Κολασσαεῖς. Ἀπὸ αὐτῶν ἐπληροφορήθημεν, βεβαίως ὅτι προεβήναι εἰς τὴν αὐτὴν ἐνεργεαν. Ὅταν ὁμοῦς ἀκουσῶμεν, ὅτι, «συνέπλεσαν» καὶ «συναπεστάλησαν», ἐμαθόμεν, ἐπὶ πλεον, ὅτι, τὴν ἐν λόγω πρᾶξιν τὴν ἐξετέλεσαι, μαζί (ἐν κοινῇ μετ' ἄλληλων). Ἔτσι ἡ λέξις αὐτῇ (σὺν) ἐνὼ συντρέχει ὅσον καμμία ἄλλη λέξις τὴν κακοδοσίαν τοῦ Σαβελλίου, εἰς ἐκεῖνους, (τοὺς Σαβελλιανούς) προσθετεῖ καὶ τοὺς ἀσεβοῦντας κατὰ τρόπον ἐκ διαμέτρου πρὸς αὐτοὺς ἀντιθετον. Ὡς θὰ ἀντιλαμβάνεσθε ἐννοῶ ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι χωρίζουν ἀπὸ τῶν Πατέρων τοῦ Υἱὸν καὶ ἀπὸ τοῦ Υἱὸν τὸ ἅγιον Πνεῦμα μετὰ χρονον καὶ διαστήματα.

60. Ὅμως ὁ συνδυασμός «καὶ» παρουσιάζει αὐτὴν κυρίως τὴν διαφορὰν ἐναντι τῆς πρόθεσεως «ἐν» ὅτι, δηλαδή ἡ μὲν «σὺν» δηλοῖ τὴν σχέσιν που ἔχουν μετὰ τῶν, ὅσοι ἐνεργοῦν κατὰ ἀπὸ κοινοῦ, ὡς π. χ. οἱ «συνπλέοντες», ἢ οἱ «συνκοῦντες», ἢ οἱ ἐν γενεῇ «ἐκτελοῦντες ἀπὸ κοινοῦ» ἕνα ὁποιοδήποτε ἔργον, ἐνὼ ἡ «ἐν» δηλοῖ τὴν σχέσιν που ἔχουν ὅχι, μετὰ τῶν τοὺς ἄλλα πρὸς αὐτὸ τὸ ὁποῖον συμβαίνει νὰ ἐπιχειροῦν νὰ καμουν. Πράγματι.

10. Ἰωάν. 14, 23.

11. Ἰωάν. 10, 30.

12. Πρὸς λ. Α' Θεσσ. Β, 1—6.

13. Πρὸς λ. Κολ. 4, 7—8.

Ὅταν ἀκουσώμεν τὰς λέξεις «ἐμπλεουσιν» καὶ «ἐνοικου-
σιν» ἀμεσῶς σκοποῦμεθα το σκαφος καὶ τὴν οἰκίαν.

Ὅσον λοιπὸν ἀφορᾷ το σωτηριεὺς αἰτῶν νόημα ἡ με-
ταξὺ τοῦ νόηματις τῶν λέξεων αἰτῶν δ' ἴσως εἶναι αὐ-
τῇ περὶ τοῦ καὶ ἴσως ἀπὸ ὑαφ' ἑαυτοῦ ἐρενητας να δα
πιστωθῇ ἀκόμη περ σ' τερο. σαρδὺς. Ἐγὼ πάντως δεν
ἔχω καιρον. να ἀτχ' ἡρῶν με μετ' ὑπολλ' αθους λέξεις. Ἐ-
ται λοιπὸν ἀφ' οὗ κατεβλήθη ὅτι ἡ τρῶσ' αἰς «σιν» ἀπο-
δίδει σαφεστάτα το νόημα τῆς μεταξ' προσώπων σχέσε-
ως, αἰ. ἡ λέτε, ἄς κατετε αὐκωγ' τιν κα στ' ἰματισατε
τὸν φῶδερ. να τὸν κα ἀκρωκτοὶ ἐναντιοὶ τῇ, πόλεμ' τιν
Παρ' ὅτι ὅμως ἡ λέξις «σιν» ἔχει τοσόν, ὥραϊον νόημα
αὐ κα. εἰς θελή κατ' τὴν ἐξοχ' οὐ γ' αὐ να εἰ. δεη τὰ Ο-
νοματα με τὸν σινδεσμον «καὶ» καὶ, ὡς ἐβ' ἰχθ' ἡμεν
εἰς το ἀγ' εν. Εἰα, γ' ἐν. προκεμεν. περ τῶν θ' αἰτ.
σματος να ἀκατεμ' τη δοξα, εἰς το. Πατέρα κα τοι γί-
ον κα το ἀγ' ον Π. κα κατε εἰς δε. θα ἀ τ' αἰτη ἄς γ
νετα κα. εἰτε. Ἄν θ' αἰτετε δ' αἰτ' μεθα μ' θ' αἰτ' τιν τα αἰνω-
τέρω να συμφωνησώμεν. Ἀλλὰ εὐκολώτεροι θα ἐδέχον-
το, κα τοὺς ἐκρ' ἰωθ' ἡ γλῶσσα, παρα να δεχθῶν να
λέγουν τα λόγ' α αἰτα

Αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία τοι προκαλεῖ τοι ἀσποῦδον πό-
λεμον ποι ἡμεῖς ποτέ δεν ἐκήρυξαμεν. Ὁ αἶρετ' κος λέ-
γει. πρ' αἰτε να ἀνατεμ' πωμεν εἰς το. Θεον τὴν δοξολο-
γιαν «ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ» ἀλλὰ ὅχι «καὶ τῷ Πνεύ-
ματι». Κα ἐπιμένουν περ' ἰματωδέστατα, ὅτι ἡ ἔκφρασις
αὕτη εἶναι τατε νωτ' κῆ δια το Πνεῦμα. Δέν θα ἦτο ἀ-
σκοπον να ὁμολήσωμεν δ' αὐτὴν εἰς ἄλλο κεφάλαιον ἐκ-
τενεστερον. Ἀλλ' ὅταν ἀκούσων αὐτοὶ ταῦτα θα κατὰ
πλαγῶμεν ἀν' δέν ἀτοκ' ἡρῶν τὴν ἔκφρασιν ταύτην
με τὴν δ' κα. αλογ' αιν, ὅτι ὅθ' αἰ τὸν προδ' δε. κα ἀποτε-
λεῖ μιαν αἰτομολοσιν πρὸς τὴν ἀποψιν ὅτι το Πνεῦμα
πρέπει να δοξολογῇται.¹⁴

14. Οἱ Πνευματομαχοὶ ἐπρόκειν, ὅτι ὁ Θεὸς ὁ δοξολογῆται, ἐν
Πνεύματι ὡς ἐν γλῶσῃ τοῦ ἁγίου. Κατ' αὐτοὺς, τὸ Πνεῦμα δὲν δοξολο-
γεῖται. Ἐνταῦθα ὁ Μέγας Πατὴρ τοὺς προαποποιεῖ διὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς
ἀποψέως τῶν.

νέργει καὶ παντοτεὶς ὁ αὐτοῦ. Ἀλλ' ὥστε καὶ ἡ τέχνη δυναμένη ἐν παντοτεὶς ὑπαρχέ. ἐν τῇ τεχνῇ τῇ ἐνέργειᾳ ὁμοῦς τότε μοῖον ὅταν ὁ τοῦ ἐκέρμη συμφωνῶς πρὸς αὐτὴν ἔτοι καὶ τὸ Πνεῦμα θεῶς ὡς εἶς αὐτῶν ἐν τοῖς ἀέρας ὁμοῦς ἐνέργει μόνον ἀναισθησά με τῇ ἐκαστοτε ἀναγκῇ, ἢ με προφητεῖαν, ἢ με ἰσὺν, ἢ με κάποιαν ἄλλην ἐνέργειαν θαρρῶτω.

Ἀκουή. Ὅπως γινώσκοντες τοῦ σώματος εἶναι ἡ ἐργεῖα ἡ θερμότης ἐν γένει ἡ ζωτικότης, ἔτο καὶ πολλὰ κίς ὑπάρχει ἐν τῇ ψυχῇ ὡς γνωσθῆναι τοὺς τὸ Πνεῦμα αὐ καὶ τελικῶς δὲν παραμεινῇ εἰς ἐκείνην πού, λογῶν τοῦ ἀσπιδίς τῆς θεολογίας τῶν, ἐκκόλως ἀπώθοῦν τὴν χάριν πᾶν ἔλαβον τετόχος ἦτο ὁ Σαουλ καὶ σ' ἐβδόμη-κουτὶα πρεσβύτερο τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ πλην τοῦ Ἑλδὰδ καὶ τοῦ Μωδαδ' ἀφοῦ φαίνεται ὅτι εἰς αὐτοὺς μόνον ἀποδύως τοὺς ἀλλοίους τὸ Πνεῦμα παρέμενε δια πάντα καὶ ἐν γένει καὶ ἀνθρώποι που θα ἦτο ὁμοῦς με αὐτοὺς κατὰ τὴν προαρεσίν. Καὶ ὅπως ὁ λόγος εἶναι ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ἄλλοτε μεν σχηματοποιεῖται εἰς μετ' ἐνδόμυχος σκέψης καὶ ἄλλοτε ὡς λόγος προφητευόμενος μετὰ φωτὸς καὶ ὁργάνου ἔτο καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα (εὐρυσκεῖται ἐν τῇ ψυχῇ μας καὶ ἐκδηλοῦται) ἄλλοτε μεν ὅταν συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ἄλλοτε δέ ὅταν κραζῇ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. «Θεὸς ὁ Πατήρ» καὶ ἄλλοτε ὅταν ὁμιλῇ δια λόγου ασμόν μας συμφωνῶς πρὸς τὸ λεχθῆν ὅτι «οὐχ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν»¹⁰

Ἄλλ' ἐπὶ πλεονί το Πνεῦμα τὸ ἅγιον πρέπει κατὰ τὴν διανομὴν τῶν χαρισμάτων τοῦ να Το ἴδωμεν καὶ ὡς δλον εἰς τὰ διαφορὰ μέρη τοῦ.¹² ἀφοῦ δλοι γινόμεθα ἀλλήλων μέλη, μοῖσι αὐ ἐχῶμεν χαρισματα κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσαν ἡμῖ διαφορὰ.¹³ Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποῦ οὐ δύναται ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρὶ, χρειαν σου οὐκ ἔχω ἢ παλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσὶ χρειαν ὑμῶν οὐκ ἔχω.¹⁴ Ἀλλὰ δλα θεῶς ὡς μαζὶ τὰ μέλη συναποτελοῦν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἀντα ἐνοποιῇ τὸ Πνεῦμα τότε τὸ ἓνα μεταδίδει εἰς τὸ ἄλλο ἀναγκαστικῶς

6 Το Πνεῦμα ἐνοκῆσαν εἰς κάποιον δὲν μένε εἰς αὐτὸν ἀπαξ διὰ παντός. Δὲν εἶναι ἐν τῇ ἐκέρμῃ. Πρὸς τὸν Πατ. 50, 13 καὶ Γεν. 6, 3

7 Α' Βασ. 4:2, 16: 1-16

8 Ἀρ. 9: 11, 25, 26

9 Γαλ. 4: 6

10 Ματθ. 10, 20

11 Α' Κορ. 12, 11

12 Δτ' ἡ Μαρτυρία ἀμερῶς μετατρέπεται ἐκδοχαρῶς εἶναι πάντα τοῦ πατρὸς καὶ ἀν' ἐκαστῇ τῷ τῷ ἐκδοχῶς

13 Ρωμ. 12, 5.

14 Α' Κορ. 12, 21.

χε, μή ἀνευέγκης τα ὀλοκαυτώσασα σου ἐν παντί τό-
 πῳ ἄλλῃ ἐν τῷ τόπῳ ἃ ἂν ἐκλῆγῃται ὁ
 Θεός σου·¹⁴ Ποῖον ἄρα γε εἶς ἐπὶ τῷ τόπῳ αὐ-
 τῶνα ἡ θύσις τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐξ ὧν τότε τὸ
 προσφέρομεν· «ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ»¹⁵ Ἀπο-
 πνεύματι εἰσέρχεται Ἄπο τοῦ ἱεροῦ τοῦ
 ὅτι «σὺ ἁληθινὴ προσκυνητὴ ἐν Πνεύματι καὶ ἀλη-
 θεῖα προσκυντοῦ τῷ Πατρὶ·¹⁶ Ὅπως ὁ Ἰακώβ εἶξεν
 αὐτὸν τότε εἶπει δὲ ἡμεῖς ἐν τῷ τόπῳ τοῦ
 τῶ·¹⁷ Συναγῶς τοῦ Πνεύματος ἐπὶ τῷ τόπῳ
 αὐτοῦ καὶ ὁ ἁγὸς εἰς τὸ καταλήθους δὲ τὸ ἵεμα
 τόπος, ἀφουσιος προφέρει, εἰς Αὐτὸν ἐκείνους το-
 διαλὰ ἐνοκῆσιν μέσα τοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ, καὶ γίνεται
 ἔτσι καὶ τοῦ τοῦ¹⁸ Ὅπως λέγει ὁ Παῦλος ἐπὶ ἐν Χρι-
 στῷ ἀφ' οὗ λέγει, κατεκύριος Θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦ-
 μέν¹⁹ καὶ ὁ Χριστὸς ἐν τῷ Παύλῳ, ὅπως λέγει ὁ ἁγὸς
 ὁ Παῦλος «ἡ ἐκκλησία ζητεῖται τῷ ἐν ἐμοὶ λαλοῦ-
 τος Χριστοῦ·²⁰ ἔτσι καὶ ὁ ἁγὸς μὲν ἐν Πνεύματι λα-
 λεῖ μυστήρια·²¹ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον λαλεῖ ἐν αὐ-
 τῷ·²²

63 Λέγεται λοιπόν ότι το Πνεῦμα εἰς μὲν τὰ γεννητὰ (τοὺς ἀνθρώπους) «ἔβυσ» τοιοῦτον πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως, εἰς τὸν Πατέρα ὁμοίως καὶ τὸν Υἱόν, εὐσιβέστερον.¹⁶ εἶναι νὰ λεγώμεν ὅχι τόσοι ὅτι «ἔβυσ» ἀλλὰ ὅτι «συσσεύ» μὲ Αἰτούς. Καὶ πάλιν ἡ μὲν χρις τοῦ ὀρθοῦς λέγεται ὅτι ὑπάρχει μετὰ εἰς ἐκεῖνους πάλιν εἰς δεκτικόν.¹⁶ Πνεύματος, ὅταν καθύκῃ ἐν τοῖς ἀφ' οἷς καὶ ἐνεργῇ τὰ ἰδικά Του, ἐν ᾧ ἡ προαιωνίος ὑπόθεσις Του καὶ ἡ ἀπαύστος διαμονὴ Του μαζί, μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν

24 407 12. 19—14

$$H^1(\mathbb{R}^n, \mathbb{R}) \cong \mathbb{R}^n$$

26	11	10	4	23
----	----	----	---	----

9. 10. 11.

28 Γ. Ζ. ΖΑ 16

[illegible]

30 $\Gamma_{\text{eff}} \propto k_{\text{eff}}^2$ 3. 16

71 R K 2 2 17

32 Fl kg 13, 3

73	A	Ex 14	11	5
----	---	-------	----	---

34 ~~Math 10 20~~

35. ὅτι μὲν τῶν ἐνομένων ἀποκρίσασθαι ἀλλὰ μὴ τῶν ἐνομένων περὶ
προσώπων συμφωνούντων πρὸς αὐτὸν παραδόντες τῷ Εὐαγγελιστῇ διηλ. τῷ Ὁρ.
θεοῦ κ.

36. Δὲ καὶ Πνεῦματό, εἶναι ἔξω τοῦ σώματος ἐκστατικῶς, καὶ ἐν γέ-
νε. 27, καθ' ἑαυτὸν ἐξέστω ὁ π. π., ἐν τῷ π. π. καὶ τῷ σώματι τοῦ ἀγίου Πνεύ-
ματος καὶ τῆς θεότητος.

Υἱόν ὅταν νινεταί ἀντικείμενη θεοῦ· ἀπαιτεῖ γὰρ κτηρ σφύρας τοῦ θηλοῦ τῆς ἀξιοῦ τοῦ Πνεύματος οὐ φέσιν καθ' ὅσον τοῦ ἀντιπαραμῆ ἀντηθῶς καὶ, κατὰ κορολεξίαν δὲ καὶ τὴν χρῆσιν ποιεῖται, μοῦ δὲ ἀπὸ προσώπων ποὺ εἶνα περὶ τῆς καὶ κατὰ τρεῖς ἀχωρητοὺν τὸ εἶνα ἀπὸ τοῦ αἵματος. Ἐτα λέγει, ὅτι ἡ θνητότης ἐκπαρχει εἰς τὸ πτωχεύειν, ἡ δὲ αὐτὸν λέγομεν, ὅτι σὺν παρῆς με τοῦ τῆς καὶ δὲ με, τῆς ὕψους λέγομεν, ὅτι ἐκπαρχει εἰς τὸ σῶμα ἐκ δὲ τὴν ζωὴν, ὅτι σὺν παρῆς με τῆς μετῆς. Σὺν τῷ ἐκ δὲ τῷ ἡ κοινῶς εἶνα ἀντικείμενος καὶ ὁμοῦ καὶ ἀχωρηστος ἡ πρόθεσις καὶ ἐκφράζει καλὰ τρεῖς τὰ πρῶτα, τὰ ἀφ' ὧν ἐκπαρχει τὴν σκέψιν, μᾶς ἀχωρηστος κοινῶς (συνέσεως). Ἐκείνῳ δὲ πρὸς ἐκ τῶν φυσικῶν τῶν εἶνα δὲ καὶ τὴν χάρις τοῦ Πνεύματος καὶ πρὸς θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀφαιρέσιν τὴν πάλιν χρησιμοποιοῦται ἡ πρόθεσις. Ἐν (τῷ ἐκπαρχει) δὲ οὐ κατὰ ἐκφράζει καλλίτερα τὴν ἀντηθῶς, κατὰ τῶν. Ἐνταῦθα δὲ ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος πολλὰς παρὰ μᾶς δὲ καὶ μετὰ εἰς εἰς ἐκείνους ποὺ τῇ ἐκπαρχει, ὅσον τοῦ ἐδραῖ τῆς ἐναντὶ τοῦ ἀγαθοῦ τοποθετησῶς τῶν.

Ὡστε ὅταν μεν σκεπτόμεθα τὴν ἀξίαν τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ καθ' αὐτὸ τότε θεωροῦμεν. Ἀπὸ τῆς μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν. Ὅταν δὲ πρὸς ἀλλήλους θῶμεν τὴν χάριν. Τοὺ ποὺ ἐνεργεί εἰς ὅσους ἐκπαρχει, μεθεῖνα, τότε λέγομεν δὲ τοῦ Πνεύματος εἶνα ἐν ἡμῶν καὶ ἀφαιρέσιν ὡς ἡ δοξολογία ποὺ προσέχει, ἐν ἡμῶν εἰς τὸ Πνεῦμα, δὲ ἀποτελεῖ ὁμιλονίαν τῆς ἀξίας τοῦ ἄλλου ἀπὸ τῶν ἐξομολόγησαν τῆς ἰδεῖας μᾶς ἀπὸ αὐτῶν ἀφαιρέσιν με αὐτὴν δὲ χνομεν δὲ, μόνον μᾶς δὲ. Ἐκπαρχει ὅσον οὔτε καὶ νῦν. Τὸ δοξάζομεν ἀλλὰ ἡ ἰκανότης μᾶς ἐκπαρχει εἰς τὸ ἀγιόν Πνεῦμα ὑπὸ τοῦ ὅπου οἱ ἐκαστοὶ δὲ ἀμολοῦντο ἀπενθυνομένη εἰς τὸν Θεόν μᾶς τῆς εὐχαριστίας δὲ τῶν ἐργεσιῶν τοῦ πρὸς ἡμᾶς ὁ καθένας μᾶς ἀναλογίως πρὸς τὸ μέτρον τῆς καθαρότητος μᾶς ἀπὸ τῆς ἀντιπαραμῆ καθ' ὅσον, προκεμένον νῦν ἀπὸ τῶν ὡς νῦν νῦν πρὸς τὰς θύσας τῆς αἰσεσεως μᾶς εἰς τὸν Θεόν ἄλλος πρὸς σότερον καὶ ἄλλος ὀλιγωτερον λαμβάνομεν ἀπὸ τοῦ Πνεύματος τὴν βοήθειαν ποὺ μᾶς χρῆσεται.

Τὰ ὡς ἀνω ἀποτελοῦν τὸν εἶνα τρόπον καθ' ὃν ἀπενθυνομένη εἰς τὸν Θεόν τὴν ἐν Πνεύματι εὐχαριστοῦν μᾶς ὀρθοδόξως λέγω δὲ τοῦτο παρ' ὅτι γνωρίζω δὲ εἶνα φορτικόν νῦν διδὼ κανεῖς μαρτυρίαν διὰ τὸν ἐκαστόν του. Ὅπως τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ εἶνα μεσά μου καὶ σὺν ἐμῶν ἀναπέμπω εἰς τὸν Θεόν τὴν δοξολογίαν μου ἔτα ἔπειθ' ἔτσι μὲ ἐσοφισεν ἡ χάρις ποὺ ἐλαβα ἀπὸ Αὐτοῦ. Ἀσφα-

λῶς τὰ λόγια «δοκῶ γὰρ καὶ ἡμεῖς Πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν» καὶ «τὴν καλὴν παρακαταθήκην φυλάττειν, ἧς τὸ Περσέως ἁγίου τοῦ ἐνοποιήσαντος ἐν ἡμῖν»· εἶναι λόγια τοῦ ἀρμόζοντος εἰς εὐα Παύλου. Καὶ ὁ τὸν Δαυὶδ ὁμοῦς ἡ Γραφὴ λέγει· «Πνεῦμα Θεοῦ ἁγίου ἐν αὐτῷ». Τα λόγια αὐτὰ ἀρμόζουν καὶ εἰς πάντα παραπλησίον με ἐκείνους κατὰ τὴν ἀρετὴν.

64 Ἀλλὰ ἰδοὺ καὶ ἕνας ἄλλος τροπὸς ποὺ δὲν εἶναι καὶ αὐτὸς ἀποθλασμένος, ὅτι δηλαδὴ ὅπως ὁ Πατὴρ ὁ ρᾶται ἐν τῷ Υἱῷ ἔτα καὶ ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πνεύματι. Ἔτα ἢ ἐν τῷ Πνεύματι προσκυνηsaς μᾶς προκαλεῖται μὴ ἐνεργείαν τῆς «δυνατοῦς»⁴⁰ μᾶς ποὺ λαμβάνει χώραν «πάντα μέσα εἰς τὸ φῶς» ὅπως δύνασαι νὰ ἀντιληφθῇς ἀπὸ ἐκείνου ποὺ ἐλέχθησαι πρὸς τὴν Σαμαρεῖτιδα. Διότι ἐν τῷ αὐτῇ εἶπε λόγῳ τῆς ἐπιτοκίου συνήθειας τῆς αὐταπάτης νὰ νομίζῃ, ὅτι ἡ προσκύνησις πρέπει νὰ γίνεται εἰς ἕνα συγκεκριμένον τοποῖ.⁴¹ ὁ Κύριός μας δὲ δόσκειν εἰς αὐτὴν τὸ ὀρθόν. Εἶπεν δὲ, «ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν»⁴² ὁ δὲ, ὅπως εἶναι φανεροὶ ἀληθεῖαι ἀνόμαζε τὸν ἑαυτὸν τοῦ Ὅπως λοιποὶ κάμνουμε, λόγοι δια προσκυνηsaν ἐν τῷ Υἱῷ, ἐπεὶ δὴ εἶναι εἰκὼν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ἔτσι ὁμολογεῖται καὶ ὁ ἀ προσκυνηsaν ἐν Πνεύματι, ἐπεὶ δὴ τὸ Πνεῦμα ἐν ἑαυτῷ μᾶς δέχεται τὴν θεότητα τοῦ Κυρίου. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν προσκύνηsaν τὸ Πνεῦμα τοῦ ἁγίου εἶναι ἀχωριστὸν ἀπὸ τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ. Συνεπῶς ἀν μὲν εἶσαι ἔξω ἀπὸ αὐτό, δὲν πρόκειται ποτε καθολοῦ νὰ προσκυνήσῃς, νὰ λατρεύσῃς τὸν Θεόν καὶ, ἀν αἰωθῇς νὰ εἶσαι, ἐν αὐτῷ, με κανένα τροπὸν δὲν θα δεηθῇς νὰ τὸ ἀποχωρήσῃς⁴³ ἀπὸ τὸν Θεόν· τοῦλάχιστον δὲν θὰ τὸ κατορθώσῃς.

37 A Sep 7 40

9.9	0	T_{TP}	1	14
-----	---	----------	---	----

39 $\Delta_{IV} = 4, 5-6$.

[illegible][illegible]

41. Иф62. "Индв. 4. 20.

42. *Ibid., 4, 24.

43 Με άλλα λόγια η Μέγας Βασιλίσσα ενταθώς, ότι
 σου ής υφ'ης, να λάβουν την Αρετή, το άνω Πνεύμα, το άνω πνεύμα
 των Ιερώνων, δηλ. σου έλπει, μετ' ής, Πνεύματος άγίου, πρ'αποστον
 διακρίνω, ότι είναι ήρωον να θέξ, κα έσ' αλφ' αποχωρ'ουν
 Απ'ό του Π'άρα κα γ'α γ'α έ, κα έσ' αλφ' αποχωρ'ουν
 ματ'ους υποκαθ'αμένο, οι άνθρωποι που ή λόγη κ'όρ'ου ή λόγη κ'όρ'ου

ηγούμενα Νομίζω δε ότι έχω διαπραγματευθή άρκουν-
 τως και το ότ ό μοιον δε, άφαιρείται από την ά-
 ξίαν τοσ Πνεύματος άλλ ότ άπ' θεως επαναφέρει τους
 λογισμούς εκείνων που δεν είτα ετελώς «διαπραγμα-
 νου» ες το μέ, στον ύψος Συνεπώς άπομένει να διαπρα-
 γματευθώ περ τής προθεσεως «αλληλτα εξής σημε-
 ος, ποια ή προέλευσις της ποικιλημοσιον έχει και ότι εί-
 ναι συμφως με τα όσα διδάσκει ή Γραφή

66 Ἀπο τα ἔδογματα καὶ τὰ κήρυγματα, ἴα τῶν
ὁποίων φυλάττει ἡ Ἐκκλησία ἄλλα μὲν τὰ ἔχομεν
ἀπο τῆς διδασκαλίας τῶν ἁγίων Γραφῶν ἄλλα δὲ τὰ
παρελάβομεν ἀπο τῆς Παραδόσεως τῶν ἀποστόλων καὶ
δοσὺν παρέδωκεν εἰς ἡμᾶς αἰγι. γραπτῶς ἄλλ) ἐν
μυστηρίῳ, καὶ τὰ ὅσα ὁμοῦς ἔχουσιν τὴν αἰτὴν ἀποδοχὴν
τῆς ἀληθινῆς Ὁρθοδόξου. Κα εἰς σὺν το δεῖν θὰ ἔχη κα-
νείς διαφορετικὴν γνῶσιν τελευτήσαντος ἀπὸ ἐκείνων
ποὺ ἔχουσιν ἔστω καὶ εἰς ἕνα ἐγγύστατον ὁριζῶν καταλα-
βε τί εἶναι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ θεσμοὶ Δὲν ἀντιχρὸν ἐ-
κάναμεν τὸ τόλμημα νὰ παραμερῶμεν ἐκεῖνα ἀπὸ τὰ
ἔθνη τῆς Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα δὲν διδασκονται σαφῶς
ὑπὸ τῆς Γραφῆς μετὶ τῆς σκεπῆς δι' ταῦτα δὲν ἔχουσιν με-
γάλην σημασίαν χωρὶς νὰ το ἔχωμεν καταλάβει θὰ κα-
τεστρεφάμεν τὸ κήρυγμα τοῦ Ἐγγυελου εἰς τὰ πό-
θια καὶ τοῦ σημεῖα, ἢ μάλλον θὰ μετεβαλλομεν τὸ κήρυ-
γμα εἰς ἕνα ὄνομα κεινὸν περιεχομένον Πχ - λέγω αὐ-
τὸ διὰ νὰ ἀναφερθῶ εἰς τὸ πρὸ ἄπλο καὶ τὸ πρὸ συνηθ-
σμενον - ποῖος εἶπα ἐκεῖνος ποὺ μετὰ περιληφθέντα
εἰς τὴν Γραφὴν ἔργα τοῦ μᾶς ἐδίδαξεν, ἡμεῖς οἱ ὁποῖοι
ἔχομεν ἔλπει εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ νὰ «σφαγιζώμεθα» μετὶ τὸν «παιτὸς» τοῦ Σταυ-
ρου, Ποῖον θεῖον τῆς ἀληθείας Γραφῆς μᾶς ἐδίδαξε κατὰ
τὴν προσηλὴν νὰ στρεφώμεθα πρὸς ἀνατολὰς, Ποῖος
ἀπὸ τῶν ἁγίων ἀποστόλων μᾶς παρέδωκεν δι' ἔργου
τοῦ περιληφθέντος εἰς τὴν Γραφὴν τὰ λόγια τῆς ἐπ' κλη

1. Μεγίστην ἑξέλιξιν ἐκτελέσει τὸ πείραμα καὶ ἐκτελέσει καὶ ἡ ἀντιμεταβολὴ τῆς

[illegible]

2. Μια τέτοια κατάσταση θα είναι η περίπτωση που ο Ράιτ θα είναι
 η κιά-η στην οποία οι κιά-η και οι κιά-η θα είναι οι κιά-η; των σε στα-των όμο
 μείων των προσκυνητών προσκυτών της Αγ. Γ. Γ. Γ. Γ.

2α. Πιο άπλό κα τώ τωτμή σημάνον όνομα τό σημείον τοδ Σ-κυ-

3. Με την τύχη της Σαυρώς «αφραγίζομεθα» λοιπός «κάνουμε το σκυρό μας». Βλ. και σημ. 21

[illegible]

67 "Αν θελήσω να διηγηθῶ τα μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ δὲν ἀπαντοῦν εἰς τὴν Γραφήν, ἐπ' αὐτοῦ μέν" ἡ ἡμέρα Παρασκευὴ τῆς αὐτῆς Ἑβδομάδος. Ἀπὸ ποίαν Γραφικὴν διδασκαλίαν ἐλάβουν αὐτοὶ ταῦτα; τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως μας εἰς Πατέρα καὶ Υἱόν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, Δότι, ὡς συμφωνῶς πρὸς τὰ λόγια, μέ

[illegible][illegible]

31. Ἰσχυροὶ καὶ ἐλάττω οἱ ἐλάττω οἱ ἰσχυροὶ, ὡς οἱ ἀνθρώποι, καὶ οἱ θεοὶ. καὶ τὸ μέγεθος οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτοῖς. Διὰ τὸ μέγεθος, λέγουσιν οἱ ἔλαττω, ὅτι πόνησάν τε καὶ ἀνέστησαν, ὡς οἱ ἰσχυροὶ, ἔχοντες καὶ μετάνοιαν. Ὁ μέγας βασιλεὺς οὐκ ἐστὶν ἐλάττω, ἀλλ' ἐλάττω.

32 'E69 11, 32.

δύο αὐτάς λέξεις ἐπεὶ δὴ μέτρησεν μίαν δεχόμεν το
ἀξίωμα τοῦ Πνεύματος μετὰ τῆς ἀγάπης διακηρύττομεν
τὴν χάριν τοῦ πατρὸς (τὸ ὅτι) τῆς χάριτος καὶ τῆς
δοξολογοῦμεν τὸν Θεόν καὶ ἐν τῷ Πνεύματι καὶ
τῷ Πνεύματι γὰρ καὶ μετὰ αὐτὸν ἀγαπᾷται τὸ ἰ
κόν μας ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ ὅτι ἐστὶν ὁ Θεὸς ἕνα κα
νονα, τῇ διδασκαλίᾳ δηλοῖται καὶ μεταφερο
μεν τὴν λέξιν καὶ εἰς ἐκεῖνα τὰ εἶδη συνάφης
αὐτῆς καὶ ἀλλήλῃ δοτὰ καὶ πρὸς ἑαυτὰς τὰς
φύσεις εἰς τὰς μεταφράσεις αὐτῶν καὶ διότι ἐκ
σμεν ὅτι ἐκεῖνα καὶ εἰς τὸ ὅτι ἐστὶν ὁ Θεὸς ἕνα
θηρῆς (μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, πρὸς ἀπαρ
τως να τὸ συναρμόσθαι καὶ τὸν ὁμοῦ καὶ τὸ
βολὸν τῆς Πατρὸς καὶ ἡμῶν τῆς ὁμοῦ καὶ τῆς
ως τὴν ἐθεωρησάμεν ταύτην τὴν τροπὴν τὰ ἀρ
μητέρα τῆς δοξολογίας τὸς ὁμοῦ θα πρέπει νὰ ἀρ
τώρα. Ἐμπρὸς ἂς ἀρπάξωμεν ταῦτα τὰ
δασκούν νὰ μὴ βαπτίζωμεν ὡς περὶ αὐτῶν ἢ
πιστεύωμεν ὡς ἐβίβη τῆς ἡμετέρας καὶ μὴ
τὸν Θεόν ὡς τὸν ἐχόμεν πιστεύει ὅτι
νὰ ἀποδείξῃ καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν τὴν
γὰρ τῶν μεταξὺ τούτων δεικνύει ἀπαρ
κτος, ἢ ὅτι ἡ καινοτομία εἰς αὐτὰ δεικνύει
σιν τῶν πάντων.

Αὐτοὶ δὲ παροῦν νὰ θρηνῶν πρὸς τὴν
κατευθυνθεὶς ἐν σχέσει πρὸς τὴν μορφὴν
«σὺν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ» ὅτι αὐτὴ εἶναι
καὶ ἀγραφοὺς καὶ περὶ ἀλλὰ ἔχει λοιπὸν
ὅτι κατὰ τὸ νόημα εἶναι τὸ ὅτι νὰ εἴπῃ
Πατρί καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ
καὶ Υἱῷ σὺν ἁγίῳ Πνεύματι. Συνεπῶς, ἀρ
δυνατοὶ νὰ ἀθετήσῃ καὶ ἢ νὰ διαγραφῇ
σμον «καὶ» ὅτι ἐξῆλθεν ἀπὸ τοῦ Ἰ
Κυρίου, ἀρὰ δὲν ὑπάρχει τὸ
νὰ ἀποδεχθῶμεν καὶ ἐκεῖνην πρὸς
τὸν σημασίαν. Περὶ αὐτοῦ ἄλλως
προηγούμενα. ὅτι ἐξεθεσάμεν πο
πρὸς ἐκείνην καὶ ποσὴν ὁμοιότητα
λόγον μου ὁ ἀποστολὸς μετὰ τὸ
αὐτάς λέξεις ἀδιακρίτως καὶ
τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ

37 Πρὸς τὰς δὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν καὶ τὸ ἁγίον Πνεῦμα

38 Ἡ ἀθέτησις τῆς συνάφης ἐστὶν ὅτι καὶ ἐκτενέστερον σημαίνει
ἀθέτησιν τοῦ βαπτισμοῦ ἐκ τῆς χάριτος τῆς ἀποκαταστάσεως

39 Ἀπὸ τὴν προθεσιν ἐστὶν ὅτι

τοῦ σώματος ἐνδύμει πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ ἀναλύσας εἶναι ἤδη συν Χριστῷ· καὶ αὐτοὶ εἰς τὸ Πνεῦμα ὅσων θεοθαίως ἐξαρτάται ἀπὸ τοὺς ἰδίους νὰ μὴ ἀναγκάζουν τὸ δίκαιωμα νὰ εἶναι μαζί με τὸν Χριστὸν οὔτε τὸσὸν ὅσων καὶ οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ὁ μὲν Παῦλος ὀνομαζεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ συνεργοῦ Θεοῦ· τὸ δὲ ἅγιον Πνεῦμα δὲ τὰ ὅποια τὸ Εὐαγγέλιον καρποφορεῖ εἰς ὀλοκληρῶν τὴν ἐπεὶ οὐρανό· κτισιν ἐπὶ τὸ ὀνομαζόμεν συνεργοῦν· φθάνον· μεχρὶ τοὶ σημειοὶ νὰ καταθετοῖν ἐναντίον· μας μὴν ἔσιν ἐπὶ ἀσέβεια· Καὶ εἶναι δυνατόν νὰ φαταλισθῇ κανένας ὅτι ἡ μὲν ζωὴ ἐκείνῳ πολὺ ἐλπίζου· εἰς τὸν ἑαυτὸν· κεκρυμμένη· συν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ· καὶ ἔστι· ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ ἡ ζωὴ ἡμῶν τότε καὶ αὐτοὶ συν Αὐτῷ φανερωθήσονται ἐν δόξῃ····· τὸ δὲ Πνεῦμα τῆς ζωῆς τὸ ὁποῖον· μᾶς ἠλευθερώσε ἀπὸ τὸν νόμον τῆς ἀμαρτίας· Αὐτὸ δὲ εἶναι· «συν Χριστῷ» με κανένα τρόπον οὔτε με «κατοικίαν» μορφῇ· συν Αὐτῷ ζωῆς ἀφανοῦς καὶ κεκρυμμένης οὔτε εἰς τὴν φανερωσιν τῆς δόξης· Τοῦ περὶ ἡμεῖς προσδοκῶμεν ὅτι θὰ καταστή ὀλοφανερὴ ἐν τῷ προσώπῳ τῶν ἁγίων····· Ἡμεῖς εἴμεθα «κληρονομοὶ Θεοῦ» καὶ συγκαληρονόμοι Χριστοῦ····· καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἵνα ἀποκληρῶν καὶ ἀμορῶν εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ· Τοῦ· Καὶ καθὼς γνωρίζετε, αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ἐπὶ κρυβὼν με τὴν μαρτυρίαν· Τοῦ τὴν μαρτυρίαν τοῦ πνεύματος· μας συμμνηστικῶς τῷ πνεύματι ἡμῶν ὅτι ἔομε· τέκνα Θεοῦ····· καὶ ἡμεῖς δὲν διδομεν χάριν τοῦ Πνεύματος οὔτε τὴν μαρτυρίαν· τοῦ ἀλλωστὲ ἡκούσαμεν ἀπὸ τοῦ Κυρίου ὅτι δηλαδὴ ἔχε κοινωνίαν πρὸς τὸν Θεόν·

Ἄλλ' ἰδοὺ ἡ κορωνὴ τῆς ἀνοησίας· Ἡμεῖς μὲν ἐλπίζομεν ὅτι χάρις εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν· μας ποὺ ἀπεκτησάμεν διὰ τοῦ Πνεύματος καὶ θὰ ἀποκτηθῶμεν μαζί τοῦ καὶ, ὅταν θὰ μετασχηματισθῇ τὸ σῶμα τῆς τα

5	Φιλ 1 27
6	A Hae 3 2
6	Ro 1 6
7	Γαλ 2, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100
8	Ro 1 2-4
9	Ro 1 6
10	A Hae 3 2
11	Ro 1 6
12	Ro 1 6

πενώσεως¹² μας από ψυχόν εἰς πνευματικόν¹³ θα καθίσωμεν μαζί Του εἰς τὰ ἔπουρνά¹⁴ καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα δὲν παραχωροῦμεν οὔτε δικαίωμα «συνεδρίας»¹⁵ οὔτε δόξης οὔτε κατὰ τὴν ἑτέραν δωρεὰς ἀπὸ ἐκείνων που ἡμεῖς λαμβανόμεν ἀπὸ Αὐτοῦ. Καὶ ἐκτὸς τούτων δὲν παραχωροῦμεν εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τιποτὲ ἀπὸ ἐκείνων δια τὰ ὅποια, συμφώνως πρὸς τὴν ἀπερὶ τῆς δωρεᾶς. Εκείνου που μᾶς τὰ ὑπεσχεθῇ ἡμεῖς οἱ ἰδοὶ ἐπιστευσάμεν ὅτι εἴμεθα ἅγιοι ἐπεὶ δὲ τάχα ξεπερνῶν τὴν ἀξίαν Του. Καὶ δα σέ με τοὺς ὅτι θα εἶσα πάντοτε «σὺν τῷ Κυρίῳ»¹⁶ τὸ θεωρεῖς ὅτι εἶναι ἀναλόγον με τὴν ἀξίαν σου¹⁷ καὶ δὲ αὐτὸ προσδοκῆς ἀφοῦ ἀρπαγῆς ἐν νεφελαῖς εἰς ἀπαντήσιν (τοῦ Κυρίου) εἰς ἄερα· να εἶσα πάντοτε «σὺν τῷ Κυρίῳ»¹⁸ ὅσα δὲ ἀφορὰ τὸ Πνεῦμα ἔρχεσθαι τώρα να εἶπῃς ὅτι δὲν εἶναι (πάντοτε) «σὺν τῷ Χριστῷ» (καὶ αὐτὴν τὴν φοδερὰν ἀσθεῖαν τὴν λέγεις οὐ) ὁ ὁποῖος, ἐκεῖνον ποὺ συναριθμῇ καὶ συντάσσει τὸ ἅγιον Πνεῦμα με τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν τοὺς θεωρεῖς ἀφωρσμένον ἐπεὶ δὲ τάχα διαπραττεῖ ἔσθ' ἀφορητοὺς ἀσθεῖαν¹⁹.

70 Ἐντρέτομα να προσθέσω τὰ ὑπολοιπὰ, τοὺς ὅτι δηλαδὴ σὺ μὲν προσδοκῆς να συνδοξασθῇς με τὸν Χριστόν — καθ' ὅσον «εἶπερ συμπάσχομεν ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν»²⁰ — τὸ δὲ Πνεῦμα ποὺ διδὲ τὴν ἀγιωσύνην, δὲν το συνδοξάζεις με τὸν Χριστόν ὥσθι να μὴ εἶναι ἕξιον να ἀπολαύσῃς οὔτε τὰ ἰδὲα με σέα²¹. Καὶ σὺ μὲν ἐλπίζεις να συμβασιλεύσῃς, τὸ δὲ Πνεῦμα τῆς χάριτος²² ἀφοῦ Τοῦ ἀπονεμῆς ὡς ἀνῆκουσαν εἰς Αὐτοὺς τὴν τάξιν δούλοι καὶ ὑπηρετοὶ ἐξευτελιζέεις²³. Αὐτὰ τα λέγω ὅχι τόσον δια να δείξω ὅτι ὀφειλομέν να δοξολογοῦμεν τὸ Πνεῦμα ὅσον δια να ἐλεγέω τὴν διεστραμμένην λογικὴν²⁴ ἐκεῖνων ποὺ δὲν διδοὺν εἰς τὸ Πνεῦμα οὔτε τόσον (ὅσον εἰς τὸν ἑαυτοὺς τους) ἀλλὰ ἀποφειγούν ὡς ἀσθεῖαν να παραδεχθοῦν ὅτι τὸ Πνεῦμα ἔχε κοινὴν τὴν δόξαν με τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν. Ποῖος εἶναι δυνατόν

12a. Φιλ. 3, 21.

13. Πρὸς Φλ. 3, 21 καὶ Α' Κορ. 15, 44.

14. Φλ. 2, 6.

15. Συνεδρίασις συνεδρεῖν, σημαίνει καθέσθαι ἐπὶ ἑσθ' ἵσθι ἑσθ' ἵσθι με καὶ πᾶσι δόξαν καταθέσθαι ἵσθι ἑσθ' ἵσθι συνεδρεῖν με καὶ πᾶσι καταθέσθαι δόξαν.

16. Α' Θεσ. 4, 17.

17. 2^a α.

18. Τὸ λόγιον τὴν ἀσθένειαν καὶ τὴν ἀσθένειαν. Παρὰ τὸν πόδ' οὐ δόξα²⁵ ἡ ἐκπαρμένη ἀσθένειαν καὶ τὴν ἀσθένειαν, ἀσθένειαν τὴν ἀσθένειαν, δὲν τὴν ἐκπαρμένην εἰς τὸν νόον σου.

19. Ρωμ. 8, 17.

19a. 1^a Κορ. 10, 39.

20. Εἰς τὸ καὶ πᾶσι ἀσθένειαν καὶ πᾶσι ἀσθένειαν. Η ἀσθένειαν καὶ πᾶσι ἀσθένειαν.

Ἀσφαλὲς ἡ οὐκ ὄντα διὰ τὰ λόγια τὰς ἀποθι-
εῖν αὐτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀκούοντος. ὅτι ἡ
δοκίμη ἐστὶν ἡ βλασφημία εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ
ἀσυγχώρητος.¹

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'

Καταλογὸς τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ
ἐπιφανῶν ἀδελφῶν ὁ ὁποῖος ἐστὶν
σιγγραμματα τῶν κακῶν χρησίων
τῆς λέξεως ἰσότης.

71 Πάντως εἰς ἀντικρούσιν τοῦ λαλήσαντος τοῦ
Ρωμανοῦ τῶν ὅτι ἡ δοξολογία ποιεῖται μετὰ τὴν δια-
κονίαν τοῦ Πνεύματος εἴτε ἐν τῇ Γραφῇ, εἴτε ἐν οὐτε
μαρτυρεῖται ὑπο τῶν Πατέρων παρατηρεῖται, ὅτι ἂν
μεν δεῖ ἐχθρὸν δεκτὸν ποτε ἄλλο ποιεῖν ἀναγκαῖον
εἰς τὴν Γραφήν, ἅς μὴ γινώσκοντες αὐτὸ ἀνδρομῶς τοῦ περὶ
σοφίας ἀποδοξίματα μὲς ἡμῶν ἔχουσιν καθέρωθαι, παρ-
ὅτι δὲν μαρτυροῦνται σαφῶς ἀπὸ τῆς Γραφῆς, τότε μάλ-
λον ταῖς πολλὰ ἄλλα πρέπει να δεχθῶμεν, καὶ αὐτὸ Νομι-
ζῶ ὅμως, ὅτι τὸ να μείνῃ κανεὶς πιστός εἰς τὰς ἀγρα-
φους παραδόσεις εἶναι διδασκαλίας ἀποστολικῆς Πρά-
γματι ὁ ἀποστολὸς λέγει· ἐπεινὶ ἡμῶν ὅτι πάντα μου
μέμνησθε καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις
κατέχετε· καὶ Κρατετε τὰς παραδόσεις ἅς παρελάβη-
τε εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς· ὅτι λοιποὶ ἀπὸ
αὐτῶν τὰς παραδόσεις εἶναι καὶ ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος καὶ
τῆς, ὅποιαν, αὐτοὶ ποιεῖν πρῶτον τὴν ἐνομοθετησάντα
ἀποστολὴν παραδόσεις εἰς τοὺς μεταγενεστεροὺς, ἀκρ-
βῶς ἐπεὶ δὴ ἡ χρῆσις τῆς συνεθάρξε' πάντοτε μετὰ
χρόνοι διὰ τῆς μακρᾶς σινηθείας τὴν ἑκάστην να εἶναι
(τοσοῦ) καλῶς ἐρριζωμένη εἰς τὰς Ἐκκλησίας, (ὥστε
να μὴ δύναται, πλεονα ἑκκριζῶθαι)

* Ἀρα γε ἂν ὥς εἶναι εἰρικομεθα εἰς ὁ καστηριον,
στερουμενοι τινοι ἀποδειξεω, ἐπ' τ' ὅθαι ἐγγράφων·
σᾶς ἐπαρυσσᾶται ἕνα μεγάλον ἄρθμοι μαρτυρῶν
δὲν θα ἡξίσουμεθα τῆς ἐκ μερῶν σᾶς ἀθωωτικῆς φηφου.
Ἐγὼ τοὺς λαχόντοι το πιστευω, ἀφοῦ ἐπὶ στοματός δυο

?

24. Πρὸς Ματθ. 12, 31

1. Α' Κορ. 11, 2.

2. Β' Θεσα. 2, 15.

1. Διὰ τὴν ἐκκρίσιν τῆς ἐκκρίσεως, καὶ ἐν ἀπέντησε δαθ-
εῖται ὅτις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

[illegible][illegible]

72. Ο περιφημος εκείνος Ειρηναῖος και ὁ Κλημης

4 3E - 19 15

 $\hat{\sigma} = 112^\circ, \quad 1.55 \times 10^{-4}$

Fig. 1. $\log_{10} \text{TPH}$ vs. $\log_{10} \text{TPH}$.

Εκ της Ε.Π.Ε.Α. 1. Επ. αρ. 202, Α.Ε. 202, Α.Ε. 202, Α.Ε. 202. Ημερ. 202. Σε απ-
μειώθηκε εις έκτακτο 51. Α.Ε. ΜΕΑ 202. 2.

[illegible]

Ἀλλ' ὅς σε μάρτυρ καὶ θεωρῆτα ἀπο κόποις ἔξως ἔμψιστος τῆς ἑσθῆς τῆς μετὰ τῆς τοῦ περὶ ὧς ἐπ' ἑκτοῦ. Κατὰ τὴν τῆς Παλατιῆς τότε μόνον ἐς μαρτυρίαν θεοεπαγγελισμένον τοῦ καὶ ἐκείνης εἰς τοῦ θύλου τοῦ ἐπιτελέουσα τῆς τῶ ἀρχαῖς πάλαι τῆς παρθεῖς τῆς τῆς δευτέρου ἀφ' οὗ παρὰ τὴν τοῦ ἑσθῆς τοῦ εἰς τῆς ἀντιγραφῆς τοῦ ἔργου λέγει ταῖς ἐξῆς. Ἀφ' ἐπικαλεσθῶμεν τὴν φωτιστὴν (φωτίζων, τὸ ὅς ὁ Θεὸς τῶν προφητῶν διὰ τοῦ Σωτήρος ἡμῶν ἡοῦ Χριστοῦ σὺν ἁγίῳ Πνεύματι. 1

93 Αλλ' ἴδωμεν ὅτι καὶ ὁ Ως νέτης
εἰς πολλὰς ἐκ τῶν ὁμολογῶν τοῖς εἰς τοὺς Ψαλμοὺς ἀνα-
πέμπει (εἰς τὸν Θεόν) τὴν δόξαν σου τῷ ἁγίῳ Πνεύματι
παρ' ὅτι, ἡτοιοθῆναι ὁ ὁποῖός δὲν εἶχε καὶ πολλὰ
ὕψος εἰς ὅλα τὰ σημεία ἀποφείας περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύ-
ματος. Ἐν τούτῳ καὶ αὐτὸς εἰς πολλὰ σημεῖα τῶν
ἔργων του, σεβόμενος τὴν δικταμὴν τῆς παραδόσεως,
προέβη εἰς ὀρθοδόξους δι' αὐτοπώτας τῆς διακομῆς πε-
ρὶ τοῦ Πνεύματος. Αὐτοὶ λοιποὶ τοῖς λαοῖς εἰς τὸ ἔ-
κτειναι τὸν ὁδὸν τῶν ἑλλήνων τῶν εἰς τὸ κατὰ
τὴν ἑλληνικὴν ἀγγελίαν, ἐλαττωμένοι. Αὐτοὶ ἀπερφρα-
στὴς ἀκόμη καὶ ὡς τὸ ἡμεῖς καὶ φασὶν ἐπ' αὐ-
τοῖς τὰ ἑλλήνων. Τὸ αὐτὸ τοῦ ὁποῖός εἶναι ἡμεῖς αὐτοὶ
κεῖνα, ποὺ καθάπερ τὴν ἑλληνικὴν ἀποστολὴν
τοῖς ἁγίοις καὶ τοῖς ἁγίοις τοῖς προσκλητῶν ἀ-
μαρταν. Αὐτοὶ καὶ κατ' ἐπὶ τὸν αὐτὸν τοῖς ἁγί-
οις, ὁ ἑκείνους τοῖς προσκλητῶν εἰς τὴν εἰς τὴν
θεοῦ τῆς προσκλητῆς Γραμμὸς εἰς τὴν δόξα

8) 10-й кв., № 22 163 84 96

12. 1. 8. 1958, 9, 3 4v 8. 1. 22λ. 163, 38—164, 4.

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

18. To prove that $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n} = 0$, let $\epsilon = \frac{1}{10}$. Then $N = 10$. If $n > N$, then $\left| \frac{1}{n} - 0 \right| = \frac{1}{n} < \frac{1}{10} = \epsilon$. Therefore, $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n} = 0$.

Table 11. Comparison of the results of the two models.

1. ΔT 2. λ 3. H 4. μ

* Όσον δια τους άντθετους τι άρτα γέθα επουν, ποσαν άπολαγαν θα έχου δια τη βλασφημια των άφοι οίτε την εκ μερους τοῦ Κυρίου τμην είλασθήθησαι οὔτε έφοθήθησαι τας άπειρίας του Βεβαιως είνα στο χέρι τοις ή να συλληφθού μοιου τη καταπασιν τους, ή να να μετασηθου πλεον Ε,ω τα,τως θα ημ χομην κατα πρώτοι με και κυροι λογι να δωση ο ά γαθος Θεος την ειρητην Του να βασλειη εις τας καρδιας όλων δια να καταστή δυνατοι να ήμερωσου αι τοι, ποι τωρα έχου καταληφθί απο μαντι εναντι οι ή μών και έχου τοσοι στενα δεθή μεταξύ τους και να άποκτησαι Πνεύμα πρασπητος και άγατης δι τυχον όμως έχου εξαγριωθη πληρως και δεν είνα πλεον δυνατός να τθασειθού να δωση τοίλαχιστοι εις έμετην δυναμιν να υπερμένω τας εκ μερους των έπιθέσεις Παντως όμως δ εκεινους ποι έγιντο άποκριμα τοῦ θανητοι εις έαυτοῦς.* οδωηροι δεν είνα το να παθειν δια τη Πστιν άλλα άντθετως είνα έντελώς άποφοροι το να μη γινουν χρινα της άθλητης μαρτυρε, όπως και δια τους άθλητας δεν έθεωρήθη ποτε τοσοι πολυ θαυ το οτι έλαβον τηνας επδη ήγωνισθησαν όσοι το οτι τυχον δε είγιναι καθολοι δεκτοι εις το σταδιο. Αλλα μηπως θα ήτο και λιτεροι να φαντασθώ μεν οτ τωρα πρεπε να σωτησώμεν, οτ ως λεγει ο σοφος Σολωμων είνα καρος τοῦ σ,αν,* Ποια πραγματ είναι ή ώφελεα να φωτισή κανεις εις τους άνεμους και μάλστα δσαι την ζωην μας έχει καταλάβει μια τόσοι σφοδρα θυελλα ως ή παροῦσα σινεπεα της όπας ο τρόπος τοῦ σκεπτεσθα εκεινων που άκομη και τηχουντα τον λογον τοῦ Θεου έχει γεμισε με άπατηλους παραλογισμούς,* όπως πολλοις καταματ με σκόνην και ως εκ τουτου έχει ύποστη συγχυσιν και τα αίτια τους καταδασανίζονται απο διαδόσεις πολι άήθεις και προσβλητικας, και ολα κλονίζοντα τόσοι, ώστε να φαίνεται οτι κινδυνευου να μεταβληθού εις έρειπια.

43. Η Κορ 1.9

44. 1 Κορ 3 *

45. Πιστοσαν εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν

Πνευμ τοις, ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν
 46. 1 Κορ 3.12: ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν
 47. 1 Κορ 3.13: ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν
 48. 1 Κορ 3.14: ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν
 49. 1 Κορ 3.15: ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν
 50. 1 Κορ 3.16: ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν
 51. 1 Κορ 3.17: ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν
 52. 1 Κορ 3.18: ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν
 53. 1 Κορ 3.19: ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν
 54. 1 Κορ 3.20: ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν
 55. 1 Κορ 3.21: ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν
 56. 1 Κορ 3.22: ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν
 57. 1 Κορ 3.23: ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν
 58. 1 Κορ 3.24: ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν
 59. 1 Κορ 3.25: ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν
 60. 1 Κορ 3.26: ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν
 61. 1 Κορ 3.27: ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν
 62. 1 Κορ 3.28: ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν
 63. 1 Κορ 3.29: ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν
 64. 1 Κορ 3.30: ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν
 65. 1 Κορ 3.31: ατ εναντι ος αλτς ο δς ος, ο βαλκας, ατ το Αις αλφιν

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Παρουσίαις τῆς παρούσης κα-
ταστάσεως τῶν Ἐκκλησιῶν

76 Με τι ταχα θα πρέπει να παρομοιωσωμεν την
παρουσαν καταστασιν τῶν Ἐκκλησιῶν

Ἀσφαλῶς ἡμῶς με ἓνα κίτα θαλάσσαν πολεμον
που προεκαλεσεν μερικοι φιλοπονησεν αυτοι που
λογω παλαιων ἀντιθέσεων τους ἀνεπτυξαν μεταξύ τους
ἓνα μῖσος φοβερόν.

Μεσα λοιπον εις αυτο το πλασιον φαντάσου σέ
παρακαλῶ τους δυο στολοις να ἐφορμοῦν και ἀπο τα
δυο μερη με τροπον τρομακτικόν. Και ἔπειτα ἀφοῦ ἡ
ὀργή ξεπταση ἀγαλιωτες να συμπλεκωνται και να μα-
χωιται. Ὑποθεσε ἀκομη ἀν θελης ὅτ το ναυτικον αυ-
το συνταραχεται ἀπο μια σφοδρα θελαιν κα ὅτ τι
συνεφα ἐκαιει ὅλως αιφνιδίως να πεση ἓνα ζοφερον
σκοτάδι που καθε τι το μεχρ τότε ὀριται το κειται
ἀορατον τόσον ωστε να μη εἶναι πλεον δυνατον να δια-
κρινη καιεις ποιος εἶναι φιλος κα ποιος ἐχθρός ὅστ
λογω της σγχυσεως κανεις δεν ἐδιδε πλεον σημασιαν
εις τὰ συνήματα.

Ἄς προσθεσωμεν ἀκομη εις την εἰκόνα αὐτήν — δια
να τῆς δωσωμεν πρσοτέραν εἰσιργειαν — τὴν θαλασ-
σαν που φορεκωνε και ἀπο τα θάθη της ἀναταρασσε-
ται ἐπάνω, μια θροχή καταρρακτωδης που πέφτει ἀπο
τα συνεφα και τέλος ἓνα τρομερον κλυδωνα ἀποτε-
λεσμα της θαλασσοταραχῆς. Ἄς φαντασθωμεν ἀκομη
ὅτι ὅλα τα πλοῖα τῶν δυο στολων ἐπεδὴ οἱ ἀνεμοι ἐτ-
χε να συγκεντρωθοῦν ἀπο ὅλα τὰ μερη εις τὸ σημειον
αὐτό, συγκρουονται το ενα με το ἄλλο, με ἀποτέλεσμα
ὅτι ἄλλο, μὲν ἀπο τους μαγ'μους γινονται προδόται και
αιτομολουν προς τους ἐχθρους εις το πιο κρισιμον ση-
μειον της ναυμαχιας ἄλλοι δὲ εὐρισκονται τῆς αὐτῆς
στιγμῆς εις τὴν ἀναγκην, ἀφ' ἑνος μεν να συγκρατοῦν
τα πλοῖα, ποι ὁ ἀνεμος τα σπρώχνει το ἓνα ἐπάνω εις
το ἄλλο, εις μιαν ἀπόστασιν ἀφ' ἑτερου δὲ να ἀντεπι-
θεντα, ἐναντιον ἐκείνων που ἐφορμοῦν και τέλος να ἀλ-
ληλοξεοντωγινονται λόγω της ἀνταρσιας που προεκαλε-
σεν ὁ φθόνος πρὸς τοὺς ἀνωτερους και ἡ ἐπιθυμία πού
τρεφει ὁ καθενας να γινῇ ἀρχηγός ὁ ἴδιος.

Ἀναλογίσου ἐκτος ἀπο αὐτα, και ἓνα κάποιον ἀ-
νάμικτον και ἀκαθορ στον ἦχον του λόγω τῶν ἀνέμων
πού σφυρίζουν, τῶν πλοίων που τριζουν και τῶν κυμα-

τῶν που ἀφρίζουν καὶ ἀκομῇ λόγῳ τῶν κραυγῶν αὐ-
τῶν που τῆς θαλάσσης καὶ ἀπὸ τοῦ πειθοῦ τοῦ πλεονοῦ ἀ-
φηνοῦν πάντες δὲς κραυγὰς καὶ ἀρχεῖς εἰς ἀγκληρον
τὴν ἐκεῖ θαλάσσαν. τὸ πλεονοῦ ὥστε αὐτὴν μετὰ πλεονοῦ
κοιτῇ ὥστε τοῦ πλεονοῦ ἢ φῶς ὅτι αὐτὴ τοῦ πλεονοῦ
τοῦ ἀλλὰ ναυαγιστῇ μετὰ φῶς ἀταξία καὶ πλεονοῦ
σις. Ἀποτελεσμά Α. ὅτι τῆς πλεονοῦ πλεονοῦ τοὺς
κακοὺς ἐπεὶ δὴ ἐχρῆσαν κατὰ ἐλπίδα ὅτι θα φῶς ἀπὸ
ἐκείνων τῶν ναυαγιστῶν πλεονοῦ πλεονοῦ
Προσθεσε εἰς αὐτὰ ἀκομῇ καὶ μετὰ αὐτοῦ νοσοῦν δὲ
ἐχρῆσαν τοῦ πλεονοῦ ἀφορμῇ αὐτὴν ἐκκαταλεῖποι
ἐπὶ θαλάσσης μετὰ τοὺς φῶς καὶ ὅτι τὰ πλεονοῦ
παρ' ὅτι ἤδη το πλεονοῦ θυθίζεται

77. Κινε τῶρα τὴν μεταβάσιν ἀπὸ τῆς μεταφορ-
κῆς εἰς τὴν ζωσαν πρὸς μιαν ἐκ τῶν κακῶν
Δε, ἐφ' ἧς κατὰ ἓνα τρόπον καὶ ἀπὸ θαλάσσης ὅ-
τι τὸ ἀρ. αὐτὸ σιγισμὰ ἀφ' ἧς ἀπεκοτῇ ἀπὸ τῆς Ἐκ-
κλησιαστικῆς Θεοῦ ὡς ἡντίπαρος πρὸς αὐτὴν παραταξίς
ἦρχε ναυαγιστῇ μετὰ τοῦ ἐλπίδα τοῦ εἰς τὴν
ταξί τῶν ἐχθρῶν τῆς ὅταν μετὰ ἀπὸ μακρῶν
καὶ σκληρῶν θεολογικῶν διαμαρτυριῶν ἐπρονέμεσαν πλε-
ονοῦ εἰς ἓνα ἀνεκτόν πολεμὸν ἐναντὶς μας τότε οἱ ἐ-
χθροὶ μας δεσχεύθησαν εἰς πολλὰ κομμάτια ἀντιλογα-
μετὰ τοῦ χαλκιστῶν. Ἀποτελεσμά Α. καὶ λόγῳ τῆς
κοιτῆς ἐχθροῦτος ἐναντὶς μας ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῶν ἰ-
διατεριῶν ἰσχυρῶν τῆς καθ' ἑαυτὴν παρατάξεως ἐναντὶς
τῶν ἄλλων διατηρεῖται εἰς ὅλους αἰῶνες ἐν ἀσβε-
στοῖς ῥήσιν. Ερωτῶ Ὁ σῶλος αὐτοῦ τῶν Ἐκκλησιῶν,
ἀπὸ ποιοῦ θαλάσσης κλυδωνὰ δὲν εἶναι ἀγριατερός.
Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ὅλα τὰ ὅρα τῶν πλεονοῦ
μετεκλήθησαν καὶ τὰ θεμέλια καὶ αἱ στερεαὶ
θῆκαι τῶν δογμάτων παρεσαλεύθησαν κλονίζονται
καὶ καταρρέουσιν τὰ πάντα ὡς ναυαγιστῇ εἰς θε-
μέλιον σαθρόν. Ἐπιτιθεμεθα ὁ εἰς ἐκείνους τοῦ ἄλλου
καὶ ἀνατρέπομεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Καὶ αὐτὸν προφθασῇ
να σε σκοτώσῃ ὁ ἐχθρὸς καὶ σε τραυματίσῃ ὁ συμπο-
λεμιστὴς σου! Καὶ αὐτὸν τραυματίσῃ καὶ πέσῃ, ὁ
ἐκκαταλεῖποι τὸν ποδοπατεῖ.

Ἐν καὶ μόνον ἔχομεν μετὰ τοὺς μας κοινόν ὅτι μι-
σοῦμεν ἀπὸ κοινοῦ τοὺς ἐχθρούς μας! Καὶ ὅταν φεγῶν
οἱ ἐχθροὶ, τότε ὡς ἐχθρούς ἐχομεν ἀλλήλους! Μετὰ
ἀπὸ αὐτῶν ποῖος θα ἦδυνάτο ἡ μετὰ τὴν πλεονοῦ
ναυαγιστῇ, ἀφ' ἧς ἀλλὰ μὲν ἐκκαταλεῖποι λόγῳ ἐπιθέσε-
ως ἐχθρῶν ἀλλὰ δὲ λόγῳ σπουδαίου ἐπιβολῆς τῶν συμ-

μαχων και άλλα λόγω της έλλειψως πειρας εκ μερους τῶν ιδιωντων ἀφοι ως ἰσχυρίζετε ὁλον τοις Ἐκκλησια κατεστραφησαν, ἐπειδὴ ἴσταν εἰς ἑφάλως σου τρέθσαι ἐπαιωεις τας ὁμοιοτητας τῶν ἀρετῶν σου ἀλλὰ παρ ὅτ παρελίβν τους εἰσάκας τοι σκαφους τῆς Εκκλησίας ἐπειδὴ ἴσαν ἀπὸ τοις ἐχθροῦς τοῦ παθους τοῦ Σωτήρος περὶ τὴν πᾶσιν ἐναι αἰησαν.

Ἄλλα καὶ αἰ ταραχαὶ που προκαλοῦνται ἀπο τους ἀρχόντας τοι κοσμου ἐκ τοῦ ἀπὸ πᾶν θελλαι και κατα γινδα ἀνατρέπουν τῶν λαον με ὁλ κωτεραν τφοδροτητα, Ἐτα ἐπειδὴ δηλαδὴ αἱ φωστηρες τῶν κοσμου ποι ὁ Θεὸς ὡς σε πω φωτίζεν τας ψυχὰς τοῦ λαοῦ ἔχουν ἐξαρσθη τας Εκκλησίας ἔχε καταλαθε μετ ὄν τις θλῆρα και σπινε σκιστομα να και ἔως πᾶσιν ὁ πικρὸς πλεονος και ὡς καὶ δεικνύει τῶν πᾶσιν ἡ πηγὸς με οὐ φάλλε κὸς μετῶν τῶν ὁμοιοτητας δε τοις ἀφηνε νι το ἀνιληθοῖν Αἱ δὲ ὡς κῆς φασεως ἔχθρητες μετῶν τῶν εἰς αἰε ροτερα ἀπὸ τοις κοσμον αἱ δειμοσιν πολεμον ἀφοι ἀπὸ ἐκείνη πο θυ ἔτι κοινη δὲ ὁλως ἀφείρεα θε κρεῖτα ὡς κατ τοι σπινε δα οτε ρεν ἡ δὲ εἰς πο τυχον θα ἀπικτήρη καπο ὅς αἱ ἐπικρατην ἐναι τῶν πρσωπκῶν τοι ἀντιπαλῶν Κα θε ὡς καὶ πρσωπκῶν ἀπὸ τους ἔα τι μελλον ἐπ φυλαιο σμενοι μᾶσους τὴν πρσωρινὴν εὐχαρηστην τῆς ἱκανοπερήσεις τῆς φιλοδυέας των Ἐτα ὁλο τους ἐξ ἱσαι, ὁ καθεις με τῶν τροποι που μπορεῖ, σηκωνουν ὁ εἰς ἐναντιοι του ἄλλοι τα φονικά τῶν χέρια

Κατοπιν τούτων ὁλοκληρον σχεδον τὴν Εκκλησιαν ἔχει γεμσει μὴ τραχεῖα κρουγὴ που προερχεται ἀπὸ ἐκείνους που λόγω πρσωπικῶν τους διαφωνῶν, ἐρχονται εἰς προστράβας μετῶν των και μὴ ἀκαθόριστος βοή και ἑνας ἡχος δυσδιακρτος που προκαλεῖται ἀπὸ τους ἀκαταπαυστους αὐτους θορυβους και ποι διαστρέφουν τὸ εὐθεος δόγμα τῆς Ορθοδοξίας ἡ ἐπὶ τὸ υπερβολικωτερον ἡ ἐπὶ τὸ ἑλλπότετερον. Καὶ ἄλλοι μεν ἀφοῦ συγχέουν τὰ Πρῶσωπα, παρασιροντα, εἰς τὸν Ἰουδαϊσμόν, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν εἰδωλολατρεσιν ἀφοῦ διδασκουν ὅτι ὑπάρχει δισφορα μετῶν τῆς οὐσίας τῶν τριῶν πρσωπων. Ἀπὸ αὐτους δεν θεωρεῖται ἀρκετὴ οὔτε ἡ θεόπνευστος Γραφὴ ὥστε νὰ χρησιμευση ὡς θάσας κοινή, οὔτε αἱ ἀποστολικάι παραδόσεις, ὥστε νὰ κατευθυνουν τὰς μετῶν των προσπαθείας πρὸς συμφιλίωσιν! Δι' αὐ-

2. Α' Τιμ. 1, 19.

3. Δὲν ἐπιτρέπεται ὅτι καὶ νὰ καταμελήσῃ τις ὁρισμένα σημεῖα, ὡς δὴθεν δευτερευούσης σημασίας.

τους μία είναι η προϋποθέσις φλ. ας τό να τους λέγη
καταίν δας τους **ἀρέσουν!** Καί αρκετή ἀφορμή ἐχθ. ας
τό να μη συμφωνῇ με τὰς ἀποφ. τῶν! Καί ἡ ὁμοιότης
τῶν σφαλμάτων θεωρεῖται **πρόκειται** να καθορισθῇ
μία κοινὴ τοποθετικὴ ἐναντ. κάποιου ζητήματος ὡς
περισσότεροι ἀξιοπιστοὶ ἀπὸ κάθε ἑνὸς ὑπόσχεσι!
Καί ἔχει γίνει **θεολόγος** ὁ καθενὶς! Ἀκόμη καί ἐκεῖνος
ποιεῖ **στιγματισμένη** τὴν ψυχὴν τοῦ με ἀναριθμῇ
τοὺς κηλ. δας!

Ἐντεῦθεν εὗρισκουν οἱ νεώτεροί τινες πολλοὺς συμ-
 παραστάτας Καί ἐστιν αἰτοχαρακτικῶς, καὶ στοὺς
 βαρύνοντες μοιραζόμενοι μεταξὺ τῶν κληρικών τας ἐ-
 πισκοπὰς τῶν Ἐκκλησιῶν ἀναφορικοῦς ἐντελῶς διὰ
 τὸ ὅτι τὰς Ἐκκλησίας κινεῖ ἡ τοῦ Πέτρου Ἐπιστο-
 λὴ ἐκ τῆς ἀπρεπείας αὐτῆς ἥδη ἐξουσίαν συγχύθη
 τελείως οἱ εὐαγγελιστὶ θεοὶ ἐπικρατεῖν ἀπερί-
 γραπτος διαμάχη διὰ τὰ ἐπισκοπικὰ αξιώματα ἀφ’ οὗ
 ὁ καθένας ἀπὸ τῶν ἐπιδεξιόμενων ἀγωνίζεται νὰ προ-
 ωθησῇ τὸν ἑαυτόν. τινες εἰς τὰ ἐπισκοπικὰ ἀξίωμα. Καὶ
 συνεπὲς τῆς φιλαρχίας αὐτῆς ἐπεσημειώθη εἰς τὸν λα-
 ον μὴ φοβερά ἀναρχία ὥς ἐκ τῆς ὁποίας μένου χωρὶς
 κανὴν ἀποτελέσματα καὶ καμμίαν ἐπιδράσιν αἰ παρα-
 κλήσεις τῶν ἐπισκόπων καθ’ ὅσον ὁ καθένας λόγος τοῦ
 ἐγωισμοῦ του προερχεται ἀπὸ τὴν ἀνάσιν σκέπτεται,
 ὅτι τοῦ ὀφείκει, ὅς ὅσοι νὰ υπακούῃ αὐτὸς εἰς κάποιον
 ἄλλον, ὅσον νὰ ἀρχὴ ἄλλω.

78 Διὰ τοῦτο ἐγὼ πάντοτε ἐφρονεῖν ὅτι ἡ σωτὴρ εἶναι πρὸς ὠφελίμους ἀπὸ ταῦ λογισάμενος ἀφοῦ ἀνταρμενα εἰς τοσούτους θορυβους φωνῇ ἀνθρώποι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀκουσθῇ Πραγματι. Ἀν τα λογισα τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ «λόγοι σοφῶν ἐν ἀναπαύσει (εἰς καιρὸν γαλήνης καὶ ἡρεμίας) ἀκουονται» εἶναι ἀληθὴ νὰ τότε θα πρέπει νὰ ἀπέχη πολὺ ἡ παρούσα καταστάσις ἀπὸ τοῦ νὰ ἀρμόζῃ εἰς αὐτὴν νὰ ὁμολῇ κανεὶς δια τα θέματα αὐτά. Πάντως ἐμὲνα μὲ συνέχει κατὰ τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο λόγον ὅτι «ὁ συνιών, ἐν τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ σωτηριεσται, διότι ὁ

[illegible]

6. Διαβίβει, προσέλασαν τους έμμενους, "ιν"

5. Αποφασίζω, εφόσον υπάρχει, να επιδομηθώ με ποσότητα και με είδος των προϊόντων της κατηγορίας που αναφέρεται στην παρ. 4, σύμφωνα με το ακόλουθο:

7. 'Excl 9, 17'

καιρός ποιηρός ἐστίν⁸ καὶ αὐτοῦ ἄλλος μὲν εἰς μὴν
δεδομένην τὴν μὴ παύσειν ἔχει καὶ ἄλλος πηδῶν
ἐπάνω εἰς ἐκεῖνον ποιεῖτε καὶ ἄλλο ἐπικρῖναι τὰ
γεγονότα. Ἀλλὰ διθροῦτος ποῖ ἀποσμίνα καὶ δώ-
σῃ χερί βοηθεῖας εἰς ἐκεῖνον ποῖ ἐγγράττε δὲ ἰσάρ-
χε παρ ὅτι συμφωνῶς πρὸς τὸν Νόμον τῆς Παλαῆς
Διαθήκης ἀκοῦη καὶ ἐκεῖνος ποῖ ἐπρὸς πέρασαι τοῖς πο-
ζυνίοις τοῖς ἐγθροῖ τοι ποῖ ἐπεσε ἀπὸ τοῦ θάρους τοῦ φορ-
τίου του δὲ εἶναι ἀκαταγνώστους⁹. Ἀλλὰ ἡ σημεῖον
κατήκτασις δὲν εἶναι τετοία (λέγου μερικῇ). Ἀπὸ
ποῖ τοῦ ἑπιστώσαι ἀφοῦ ἐπεδὴ ἐψηγὴ πᾶσι τῇ ἡ ἀγά-
πη ἔχει χαθὶ ἡ ἀρμολύουσα ἀδελφικὴ συμπενοῖα δὲ ἐνθυ-
μεῖται κανεὶς αἰτε τοῦ ὁνομα ὁμοῦ καὶ ἔχον ἐξαρφα-
μισθῇ αὐτὴν συμβουλα ἀγαθῆς πεθεῖα δὲν εἰρήσκει κα-
νεὶς χρῆσταινικῇ σποργῇ πονθεντα δακρυὰ συμπαθει-
ας. Κανεὶς δὲ ἐνίσχεται ἐκεῖνος ποῖ ἔχει ἀσθεῖνῇ πιστὴν
ἀντήθως ἔχει ἑκκαθῇ ἀκοῦη καὶ εἰς συγγενεῖς τοσόν-
μῃσας μεταξὺ τοῖς ὥστε ὁ καθένας δοκιμάζει περ σποτέ-
ραν χαρὴν διὰ τὰ ἀμαρτήματα τοῖς πληροῖ τοι περὶ ἡμᾶς
τοῖς ἰδικοῖς του καλὰ ἔργα. Καὶ ὅπως εἰς τὴν κολλητικὰς ἐ-
πιδημίας καὶ ἐκεῖνος ποῖ φροντίζον να ᾖ¹⁰ με καθε προ-
φυλαξίν, ἀσθενοῖν ὅπως αὐτὸ ἄλλο δὲ ἀπὸ τῆς σπῆνα-
ναστροφῆς τους με ἐκεῖνους ποῖ ἤδη ἔχον κολλησεί
γεμίζου καὶ αὐτοῖς ἀπὸ τῶν κρούσια τῆς ἐπιδημίας ἔ-
τοι καὶ τῶρα ὅλοι κατηντήσαμεν ὁμοῖοι μετὰς μας
παρασυρμένους εἰς ἕνα ζῆλον κακῶν πράξεων, λόγῳ τῆς
φλονεῖκοις ἀσθεσεως ποῖ κατελαβε τὰς ψυχὰς μας.
Καὶ ἔτσι, ἀφ' ἐνός μὲν τους βλέπετε να μισοῦνται μικροὶ
καὶ χωρὶς ἰχθὺς συγγνωμῆς τιμητὰ τῶν πράξεων ἐκεῖ-
νων ποῖ εἰς τὴν πραγματικότητα εἶναι ἀπλὰ ἀντὶ γὰρ
καὶ ἀφ' ἐτέρου ἀδικοῦ καὶ σκληροῖ κριταῖ τῶν πράξεων
ποῖ ἀποτελοῦν ὀρθὴν τήρησιν τοῦ νόμου. Καὶ ὅπως
φαίνεται τὸ κακὸν ἔχει τοσόν πολὺ ριζώσεται εἰς ἡμᾶς,
ὥστε κατηντήσαμεν ἀλογώτεροι καὶ ἀπὸ τὰ ἀλογα,
καθ' ὅσον ἐκεῖνα μὲν ὅσα εἶναι ἀπὸ τοῦ ἰδίου εἶδος ἀ-
νέντως ἀποτελοῦν ὅλα μαζί μίαν ἀνέλην ἡμεῖς δὲ ἔχο-
μεν τὸν σκληρότατον αὐτὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν οἰκεί-
ων μας.

79. Δι' ὅλα αὐτὰ λοιπόν θά ἦτο καλλίτερον ἂν ἐ-
σιώπων ὁμοῦς ἡ ἀγάπη μὲ παρεκκίνει νὰ μὴ τὸ κάμω, διὰ
δύο λόγους πρῶτον διότι δὲν ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς¹⁰ καὶ

8. Ἀμὲν 8, 18.

9. Ἐξέσθ. 23, 5.

10. Δ' Κορ. 13, 8.

δε περὶ ὅσα ἅπασι καὶ ὑπερυψώμεν καθὲρ δυσχερὲς αἰ-
τοῖσι περὶ ἡμῶν ἔστε ἀπὸ τοῦ ἡρώδου καὶ ἀπὸ κατ' ἐπι-
σεως· ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν Βαβυλῶνι παῖδες ἡμᾶς ἐξεδάσαν
να καὶ ὡμεν ὁμοῦ καὶ ὅσα καὶ οὗτοι οὐκ ἀποσείονται
μετὰ τὴν ἐκπεθεῖσθαι τὸ καθήκον ἡμῶν μόνον· καὶ ὡς
γινώσκετε ὅτι τοὶ μετὰ ἡμῶν τὰς φλογὰς ἀνυμνοῦσι τὸν
θεόν· χωρὶς οὐ λαμβάνουσιν ὅτι οὐκ ἐστὶν τὸ πάθος ἐ-
κένωνται ἀπὸ ἡμετέρου τὴν ἀληθὴν πίστιν· Παρ' οὗτοί
ἐσσι μόνον τρεῖς περὶ ὑμῶν ἐστὶν εἰς τοὺς ἑατοῖς τοὺς
Διὰ τοῦτο καὶ δεῖ μοι προσκαλεσθῆναι φόβον τοῦ φόβου τῶν
ἐχθρῶν· ἀλλὰ ὅπως καὶ ἔχω θέσθαι τὴν ἐλπίδα μοι εἰς
τὴν βοηθεῖσθαι τοῦ Πνεύματος ἐκκλησίαν τὴν ἀληθεῖσιν με-
τὰ ὅλην τὴν δύναμιν παρεστησάτω· Ἀλλ' ὡς τοῦτο πρὸς
προσητὴν φανερῶν, ἅπασι τοῖς μετὰ βλασφημούντες τὸ
Πνεῦμα καὶ ἡμεῖς καὶ ἐκείνοι τῆς Ὁρθοδόξου Πιστεως
μετὰ τούτοις θρωπῶν καὶ τῶν ἁγίων ἡμεῖς δὲ ἐν ᾧ ἔχο-
μεν ἕνα τὸν ἀκατάκλητον, τὸν ἀκατάκλητον καὶ τὸν ἁγί-
ον· ναὶ δὲ τῶν ἁγίων τῶν ἁγίων τῶν ἁγίων τῶν ἁγίων τῶν
Πατέρων μετὰ τὴν συνεκτικὴν περὶ τῆς μετὰ τῶν ἁγίων
(διδασκαλίας) τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ

Ἀκόμη ὅπως περισσότερο, μοί προειλεῖς τὴν ὁ-
ρεξιν νὰ γράψω ὅλα αὐτὰ ἡ φασματὰ καὶ ὁ ἁπλοῦς
ἀντίσησος καὶ ὁ ἡρέμος καὶ ἐβριθής, γινώσκεις, ποῦ
ἐγγυάται, ὅτι δεῖ θὰ ἀνεκονώσης τὰ ἀχρεῖα εἰς
πολλοὺς. Ὅχι διότι τοὺς ἀξίζει νὰ τὰ κατακί, πτωμέν
ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ ριπτεῖται ὁ γὰρ ἀριτὰ εἰς τοὺς χοί-
ρους. Καὶ ὁσοὶ μεν ἀφορᾷ τὸ θέμα κατ' ἂς περὶ
σθῶμεν εἰς τὰ ἀνωτέρω. Ὅσοι δ' ὡς ἡσασε ἀν' αὐτὸ
τὰ ποῦ ἐλεχθησάν τεθερουνται ἀρκετὰ ἂς εἶνα τὸ θ-
θλιον αὐτὸ τὸ τέλος τῆς διαπραγματεύσεως τοῦ θεμα-
των αὐτῶν. Ἄν ὅμως τοῦ φαί' βί' ἐκ' ἑλλεψες δεῖ
θὰ στενοχωρηθῶ καθόλου ἀν' ἐξετάζω ἐρενητ' κῶς
το νῆον ἐρωτήματα σοὶ θὰ δινηθῶ με ἀφορμὴν τῆς ξεινῆς
πρὸς πᾶσαι δ' αθεοὶν ἀντλοῦναι ἐρωτήματα, νὰ προσ-
θέσω κατ' εἰς τὴν μεχρὶ τοῦδε κατανοήσῃ τοὶ ζητήμα-
τος καὶ πραγματ', εἴτε δ' ἐμοῦ, εἴτε δι' ἄλλου τινός.
Ὁ Κύριος θὰ ἐδῶτ' νὰ συμπληρωθῶν τὰ ἐλλειπῆ ση-
μεῖα μεθ' ὅσον τῇ κατανοήσῃ τῶν ζητημάτων αὐτῶν
ποῦ ἐπιχορηγεῖται. ἀπὸ τοῦ Πνεύματος εἰς τοὺς ἀγίους
Τοῦ

11. $\Delta G_{\text{rxn}}^\circ$ 3 12. 15

12 Μνημονεύω σημειοῦναι διὰ τὸ περὶ τινος ἰδιωτῶν τινος

13 May 7 5.

ΜΕΤΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΑΙΙΑΝΤΑ

ΤΟΜΟΣ 10

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

Κείμενον: Benoit Pruche,

Basile de Cesaree Sur le Saint Esprit
«Sources Chretiennes» 17 bis Paris 1968

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

πρὸς τὸν ἐν ἀγίοις Ἀμφιλόχιον ἐπίσκοπον Ἰκονίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

88 A Προοίμιον ἐν ᾧ δι' ἀναγκαῖαι αἱ περὶ τῶν μικροτάτων
μερῶν τῆς θεολογίας ἔρυνται.

1. Ἐπήνεσα τὸ φιλομαθές σου καὶ φιλόπονον τοῦ τρόπου
καὶ ἤσθην γε ὑπερφύως τῷ ἐπιστάτικῳ καὶ νηφαλιῷ τῆς
διανοίας, δι' ἣν οὐδεμίαν ἀδιερευνητον οἶσι χρῆναι καταλιμ-

5 λόγου προφέρονται, ᾧ φιλή λεφαλὴ καὶ τιμιωτάτῃ μοι
πασῶν, ἀδελφε Ἀμφιλοχ.ε. Καλῶς γάρ ἀκούσας τῆς
παραίνεσεως τοῦ Ἰνυριου, ὅτι « Πᾶς ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ
ὁ ζητῶν εὗρίσκει », τῇ περὶ τὸ αἰτεῖν ἐμμελεία, καὶ τὸν
ὀκνηρότατόν μοι δοκεῖς ἂν διαναστῆσαι πρὸς τὴν μεταδοσιν

10 Ἐκεῖνο δέ σοι καὶ πλέον ἄγαμαι, ὅτι οὐ πειρας ἐνεκεν κατὰ
τοὺς πολλοὺς τῶν νῦν τὰς ἐρωτήσεις προτεινῇ, ἀλλὰ τοῦθ'
ὑπερ ἔστιν αὐτὸ τὸ ἀλθρες ἐξευρεῖν. Τῶν μὲν γὰρ ὠτακουσ-
τούντων νῦν καὶ διερωτῶντων ἡμᾶς εὐθηνία πολλή. Φιλο-

89 A μαθεῖ δέ ψυχῇ, καὶ πρὸς ἄγνοιας ἰασιν τὴν ἀλθθειαν ἐκζη-

15 τούση χαλεπώτατον ἐντυχεῖν. Ὡς γὰρ παγίς θηρατῶν, καὶ
πολεμουμένων ἐνέδρα, κεκρυμμένον τὸν δολὸν καὶ ἐγκατά-
σκευον ἔχει. τὰ τῶν πολλῶν ἐρωτήματα, οἱ προβαλλουσι
λόγους, οὐχ ἵνα τι χρήσιμον λάβωσιν ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ὅπως,
ἐὰν μὴ συμβαινούσας τῇ, ἑαυτῶν ἐπιθυμία τὰς ἀποκρίσεις

20 εὗρωσι, ταύτην ἀφορμὴν δικαίαν ἔχειν δόξωσι. τοῦ πολέμου

2. Εἰ δὲ τῷ « ἀνοστῶ ἑτερωτησαντι σοφία λογισθή-
σεται », τὸν συνετον ακροατὴν, τὸν ὑπὸ τοῦ προφῆτου
« τῷ θαυμαστῷ συμβούλῳ » παραξενυχθέντα, πόσου ἄξιον
λογισόμεθα, Ἡ που δίκαιον, πασης μὲν ἀπαδοχῆς ἀξιούν,

Β 5 προχέων δε εἰς τὸ πρῶτον συνεπαρμένους αὐτῷ τῆς
 σπουδῆς, καὶ πάντες ἀποφασίζοντες, ἔπειθ' ὁμιλοῦντες πρὸς τὴν
 τελευτήν. Ἰὼ γὰρ μὲν, πῶς ἂν ἡμεῖς ἀποφασίσωμεν τῶν θεολογικῶν
 φανέντων ἄλλα τε εἰσέλθῃ τὴν ἐν ἐκκλησίᾳ γέζει καὶ ἐν ἐκαστῇ
 συλλαβῇ κεκρυμμένον, ὅν ἐξ ἡμετέρων οὐκ ἀρ' ὧν εἰς εἰσε-
 10 θεῖαν, καὶ ἡ γνώσις τούτων τὸν σκοπὸν τῆς κατὰ σεως ἡμεῶν
 ὅτι προκεταί, ἡμεῖς ὁμιλοῦμεθα. Θεοὺς κατὰ τὸ δυνατόν
 ἀνθρώπου φασκεῖν. Ἰμῶσι δὲ, οὐκ ἔστιν ἐν γινώσκῃ, ἡ δὲ
 γνώσις, ἐκ διδασκαλιῶν Λογῶν, δε, διδασκαλίας ἀρχὴ λόγου
 δὲ μέρος, συλλαβὴ καὶ λέξις. Ἰστοῦ οὐκ ἐξω σκοποῦ γέγονε
 15 τῶν συλλαβῶν ἡ ἐξέτασις.

Ὅτι μὴν ὅτι μικρά, ὡς ἂν τῶ δοξῇ, τα ἐρωτήματα, δια-
 τοῦτο καὶ παροφθῇ αἱ αἰετὶς ἀλλ' ἐπειδὴ, θεοποιητὸς ἡ
 ἀλήθεια, παν-αχρῶν ἡμεῖς ἐξ ἡμετέρων. Εἰ γὰρ ὡς περ αἱ
 20 τέχναι, οὕτως καὶ ἡ τῆς εὐσεβείας, ἀνακτῆς ταῖς κατὰ μὲν
 προσθηκαῖς αἰετῇ, οὐδεὶς ὑπεροπτεῖται τοῖς εἰς τὴν
 γνώσιν εἰσαγομένοις, ὡς εἰ τις τῶν πρώτων στοιχείων ὡς
 σμικρῶν ὑπερίδοι, οὐδεποτε τῶν τελειῶν τῆς σοφίας
 ἐφάπτεται.

Ἰὼ καὶ καὶ τὸ αὐτὸ συλλαβαὶ δύο, ἀλλ' ὅμως τὸ κρῖναι
 25 τῶν ἀγχιῶν, ἡ ἀληθεῖα καὶ ἐσχάτος ὅρος, τῆς παντρίας,
 τὸ μὲν δὲ, τοῖς μικροῖς τοῖς ῥήμασι, παλλακί, ἐμπεριέ-
 χεται. Καὶ τι ταῦτα λεγῶ, Ἦδ' ὅτι καὶ μόνον κατανεύσας
 τῇ κεφαλῇ ἐν τοῖς ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρίαις, τὰς πλεονεχίας
 εὐσεβείας ἐκέρθη. Εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, τι τῶν θεολογικῶν
 30 ῥημάτων, οὕτως μικρὰν, ὡς ἡ καλὴ, ἡ ἐναντίως ἔχον, μὴ
 μεγάλην παρέχειν τὴν ῥοπὴν ἐφ' ἑκάτερα. Εἰ γὰρ ἐκ τοῦ
 νόμου ἴστω ἐν τῇ μιᾷ κεφαλῇ οὐ παρενεύσεται, πῶς ἂν ἡμῖν
 ἀσφαλὲς ὑπερβαίνειν καὶ τὰ σμικρότατα.

72 Α Ἄ γε μὴν αὐτὸς διευκρινιθῆνα. παρ' ἡμῶν ἐπεζητήσας,
 35 καὶ βραχὺ ἐστὶ ταῦτα καὶ μενῆα. τῷ μὲν συντομῶ τῆς
 προφορᾶς βραχὺ, καὶ διὰ τοῦτο ἴσως εὐκαταφρόνητα, τῇ
 δὲ δυνατεῖ, τῶν σημειομένων μεγάλα, κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ
 συναπτῶς, ὁ μικροῦτον ὅν τῶν φλογικῶν σπερμάτων,
 τῆς προσήκουσας ἐπιμελείας ἀξίωθεν, εἰς ὕψος αὐτάρκεις
 40 διανίσταται, τῆς συνεσπαρμένης ἐν αὐτῷ δυναμειος ἀπλῶ
 θέσεως.

Εἰ δὲ τις γελᾷ, βλέπων τὴν περὶ τὰς συλλαβὰς ἡμεῶν,
 ψαλμικῶς εἰπεῖν, ἀδολεσχῇ, αὐτὸς μὲν ἴστω ἀναφελῇ
 καρπὸν τοῦ γελοίου δρεπόμενος ἡμεῖς δὲ μὴ τοῖς ὀνειδισαί

45 τῶν ἀνθρώπων ἐνδόντες, καὶ δὲ τῷ φανισμῷ αὐτῶν ἡττ-
θέντες, τὴν ἐρεμνὴν καταλιπόμεν. Τοσοῦτον γὰρ ἀπερι-
τοῖς ὡς μικροῖς ἐπεσφινεσθῆναι ὥστε εἰς τὴν πηλοσύνην
μέρους τῆς ἀξίας αὐτῶν ἐπινοήματα ἐκείνων τε ἀποκινήσειν

B ὡς μεγάλων ἀξιώθεντι τῷ ἐσθιόμενῳ γὰρ εὐδαιμονίᾳ
50 οὐ μικρὰν ἀνφαίην ἐν τῷ θεῷ ἀπενεργεῖται τοῦ κερδοῦ. Μετὰ τὸν
οὖν ὅρων ἐν μικροῖς ὅραται τὸ ἀκωσῆσαι ἐκείνους τῶν
μισθίων, τὸν πόνον οὐκ ἀποδιδόναι ἐκείνῳ τε γινόμενος
ἐγκαρπὸν τὸν λόγον ἐσεσθαι, τοῦ τε ἀκωσῆσαι ἄρχην τὴν
ὠφέλειαν ὑπερβαίνειν.

55 Διόπερ ἤδη συν αὐτῷ γε φάναι τῷ ἀγίῳ Πνεύματι
βαδισθῆναι πρὸς τὴν ἐξίτησιν. Καὶ εἰ βούλει ὥστε με εἰς
ὁδὸν καταστήναι τοῦ λόγου, μικρὸν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ
προβλήματος ὑποστρέψω.

3. Προσευχομένῳ μοι πρώην μετὰ τοῦ λόγου καὶ ὁμο-
τέρως τὴν δόξολογίαν ἀποπετραίνει τῷ ἁγίῳ Πνεύματι
C μὲν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ συν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ, νῦν δὲ διὰ
τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι ἐπεσφινεσθῆναι τινος τῶν

5 παρόντων, ξενιζούσαις ἡμᾶς φωναῖς κεχρησθαι λέγοντες,
καὶ ἅμα πρὸς ἀλλήλας ὑπεναντικῶς ἐχούσαις. Σὺ δὲ μάλιστα
μὲν τῆς αὐτῶν ἐκείνων ἐνεκεν ὠφελείας εἰ δὲ ἀνιάτως
ἐχούσι παντελῶς, διὰ τὸ τῶν ἐντυγχανόντων αὐταῖς ἀσφαλές,
ἡξίωσάς τινα εὐκρινῆ περὶ τῆς ἐν ταῖς συλλαβαῖς ταύταις

10 δυνάμειως διδασκαλίαν ἐκφωνηθῆναι. Λεκτέον δὲ, οὖν ἡμῖν
διὰ βραχέων, ὡς οἶόν τε ἀρχὴν τινα ὁμολογουμένην τῷ
λόγῳ δόντας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

73 Α Ποίαν ἔσχεν ἀρχὴν ἡ περὶ τὰς συλλαβὰς τῶν αἵρετικῶν παρατήρησις.

4. Ἡ περὶ τὰς συλλαβὰς, καὶ τὰς λέξεις τῶν ἀνδρῶν τούτων μικρολογίαι οὐκ ἀπὴν τὴς ἑστέρας ὡς ἂν τῷ δοῦναι, οὐδὲ εἰς μικρὸν τοῦ κληρονομήσαντα, ἀλλὰ ἐκτείναντες εἰς καὶ συνεστῆκεσαν ἐν βουλήν κατὰ τὴν, ὡς ποτε καὶ φιλοσοφίασι
5 γὰρ ἀνθρώπων Πάτερ, καὶ Ἰουδαίῳ καὶ Πνεύματι ἐπιδοῦναι νῦν κατὰ τὴν προφορὰν ὡς ἐκ τούτου, ῥηδίων ἐξόντες καὶ τῆς κατὰ τὴν φύσιν τοῦ κατὰ τὴν φύσιν.

Ἦσαν γὰρ οἱ αὐτοὶ, κατὰ τὴν φύσιν ὑπὸ Ἀετίου τοῦ προστάτου τῆς ἀποστολῆς, ταῦτα ἐξαιρεθέντες ἐν τῷ ἐν τῷ

10 τῶν ἐκ τῶν ἐπιστολῶν λέγων, τὰ ἀνθρώπων κατὰ τὴν φύσιν, ἀνθρώπων προσωποποιεῖται καὶ ἀναπαύειν τὰ ἀνθρώπων

Β προσωποποιεῖται ἀνθρώπων εἶναι κατὰ τὴν φύσιν. Καὶ εἰς μαρτυρίαν τοῦ λέγοντος τὸν ἀποστόλου ἐκπαύσας λέγοντα, « Ἐξ ἡμεῶν καὶ Πατρὸς ἐξ οὗ τὰ πάντα » καὶ εἰς Κυρίου Ἰησοῦς

15 Ἀρσένος δι' οὗ τὰ πάντα » Ὡς οὖν ἔχουσιν αἱ φωναὶ πρὸς ἀλλήλους ὅτως ἐξόντες, ῥησι καὶ δι' αὐτῶν σημαίνουσιν φύσιν ἀνθρώπων, δε τῷ ἐξ οὗ τὰ δι' οὗ ἀνθρώπων ἄρα καὶ τῷ Πατρὶ ὁ Υἱός.

Ταύτης τοῦτον τῆς νόσου καὶ ἡ περὶ τὰς προκειμένας

20 λέξεις ἀδολεσχίαι τῶν ἀνδρῶν τούτων ἤρτηται. Ὅθεν τῷ μὲν Θεῷ καὶ Πατρὶ, ὡς περὶ τινὰ κληρὸν ἐξαιρετόν, προσνέμουςι τὰ ἐξ οὗ τῷ δὲ Υἱῷ καὶ Θεῷ ἀφωρισαν τὸ δι' οὗ τῷ δὲ ἁγίῳ Πνεύματι τὸ ἐν ᾧ καὶ φασὶ μηδέποτε τὴν χρῆσιν

Γ ταύτην τῶν συλλαβῶν ἐπαμείβεσθαι. Ἰνα, ὡς ἔφη, τῷ

25 παρηλλαγμένῳ τῆς ἐκφωνήσεως καὶ τῆς φύσεως παραλλαγῇ συνεκφαίνονται. Ἀλλὰ γὰρ οὗ λεπτὸν, ἐν τῇ περὶ τὰς λέξεις λεπτολογίᾳ, τῷ δοθέντι λόγῳ τὴν ἰσχύον διασώζοντες

Τὸ μὲν γὰρ ἐξ οὗ, τὸν δημιουργὸν σημαίνει βόλλονται τὸ δὲ δι' οὗ, τὸν ὑπουργόν ἢ τὸ ὄργανον τὸ δὲ ἐν ᾧ, τὸν

30 χρόνον δηλοῦν ἢ τὸν τόπον ἵνα μηδὲν μὲν ὄργανον σεμνότερος ὁ δημιουργὸς τῶν ὅλων νοῆται, μηδὲν δὲ τῆς ἀπὸ τόπου ἢ χρόνου συνεισφορᾶς εἰς τὰ ὄντα, πλεῖον φαίνεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον παρεχόμενον

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

76 Α "Οτι ἐκ τῆς ἔξωθεν σοφίας ἡ περὶ τῶν συλλαβῶν τεχνολογία.

5. Ὑπαγίγεται μέντοι αἰσὺς πρὸς τὴν ἀπατὴν ταύτην καὶ ἡ τῶν ἐξωθεν παρατηρήσεως οἱ το εἰς οὐ καὶ τὸ δι. οὐ περιωρισμένους κατὰ τὴν φύσιν πραγμασι προσδ' ἐνεμῆαν Ἐκείνη. γὰρ οἰοῦνται τὸ μὲν εἰς αὐτὴν ὑλὴν διγί. τὸ δὲ B δι' οὐ τὸ ὄργανον παρ' αὐτῇ ἢ ὁμοίως τὴν ὑπερβολὴν Μῆλον δὲ — τι. γὰρ κωλύει πάντα τὸν ἐκείνῳ λόγον ἀλλοχθύντας. το τε γὰρ τὴν ἀληθεῖα ἀσυναρτήτων καὶ το πρὸς ἐκείνους αἰτούς ἀσυμφωνίαν τῶν ἀνδρῶν ταύτων ἐν βραχεὶ διεξίξαι, — οἱ περὶ τὴν μάχην φιλοσοφ. ἀν' ἐς, ὁμοκότες, τὸν αἰτιῶν 10 τὴν φύσιν πολλαχῶς ἐξηγουμένους καὶ τούτο ἐκ, — α ὁμοία σημασιμεία διαρούμε, — τὰ μὲν τὸ ἀλλοτάρκεια λέγουσι τῶν αἰτιῶν, — α δὲ συνερχα ἢ συναίτια, τὰ δὲ τῶν ὧν οὐκ ἔνευ λόγον ἐπέχειν.

[illegible]

75 Ταῦτα λαθόντες καὶ θεομάστες οὗτοι τὰ ἐκ τῆς μα-
τρὸς καὶ γενῆ, ἀπατῶν προσηγορεύματα, καὶ ἐπὶ τὴν ἀπλήν
καὶ ἀσεβηνολογίαν τοῦ Πιερματοῦ, διδασκαλεῖν με-
τιχόμε-
ζουσιν, ἐν ἑλαττώσει μὲν τοῦ ἰεροῦ λόγου, κθέτησιν δὲ τοῦ

καὶ κατὰ τὴν φύσιν τοῦ Υἱοῦ, τῷ Πατρὶ ἐπειδὴ καὶ τὸ ὄργανον
 10 τῷ τελεῖται ἄλλοι οὖν δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα καθύσκειν κερω-
 ριστά. τοῦτο δ' ἔχοντες τῆς τῶν ὀργάνων φύσεως ἢ τῆς τῶν
 μεταχειριζομένων αὐτά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Ὅτι καὶ ἐπὶ Πατρὶ λέγεται τὸ δι' οὗ, καὶ ἐπὶ Υἱοῦ
 τοῦ ἐξ οὗ, καὶ ἐπὶ Πνεύματος

- 7 Τὴ μὲν δὴ ἐκείνων, τοιαῦτα ἡμεῖς δὲ δεῖξομεν ὁ
 προσθέμεθα, ὅτι οὕτως ὁ Πατὴρ τὸ ἐξ οὗ λαβὼν τῷ Υἱῷ
 D προσεργε τὸ δι' οὗ, οὕτως ὁ Υἱὸς πάλιν τὸ Πνεῦμα τὸ
 ἄγιον, κατὰ τὴν τοιαύτην νομοθεσίαν εἰς τὴν τοῦ ἐξ οὗ, ἢ τὴν
 5 δι' οὗ νομοθεσίαν οὐ παραδέρχεται ὅπερ ἡ γὰρ, τούτων
 κληροδοσία διώρισεν.
- 80 A « Ἡ δὲ, καὶ Πατὴρ ἐξ οὗ τα πάντα καὶ εἰς ἑὸς υἱὸς
 Ἰησοῦς Χριστὸς δι' οὗ τα πάντα » Αὐταὶ οὐκ εἰσι νομο-
 θεσίαι οὗτοι φωναί, ἀλλὰ θεμελιωθέντες ταῖς ἀποστολικαῖς
 10 τοῖς γὰρ ἵνα τὸ ἄλλοις τῇ φύσει εἰσαχθῇ, ἀλλ' ἵνα
 κατὰ τὸν Πατὴρ καὶ Υἱὸς τῶν ἐνοσίων παραστήται, οὕτως
 προνοεῖ καὶ ὁ ἀπόστολος ὅτι γε αἱ φωναὶ ἀληθινῶς
 οὐκ ἀντιφασσονται οὐδ' ὥστε ἐν τοιαύτῃ ἀντιφασίᾳ
 15 τῶν ἀποκρυφείσθαι συνεπόμενα ταῖς φωναῖς, οὐκ προσέχω-
 ροῦσιν, ἐκείνων δὲ ὅλον Συναγαγόντες παροτρύνει ἐπὶ αὐτοῖς, καὶ
 τοῖς αὐτοῖς ὑποκείμενος ὁ μακρὸς Παῖς εἰπών « Ὅτι
 20 ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τα πάντα » Τοῦτο δὲ
 B προφανεὶς εἰς τὸν Κύριον φέρει τὰς φωνὰς αὐτοῦ οὐ κα-
 μικρὸν τῷ βουλήματι τῆς λέξεως, ἐπιστήσας Προφάσαι
 25 γὰρ ὁ ἀπόστολος ἐκ τῆς προφητείας τοῦ Ἠσαίου τοῦ « Γνω-
 ῖναι νοῦν Κυρίου, καὶ τῆς συνέσεως αὐτοῦ ἐγένετο »
 ἐπήγαγεν « Ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ
 πάντα » Ἄπερ ὅτι περὶ τοῦ Θεοῦ, ἰσχύος τοῦ δημιουργοῦ
 πάσης κτίσεως εἴρηται τῷ προφῆτῃ, ἐκ τῶν κατόπιν ἀν-
 30 μάθους « Τίς ἐμέτρησε τῇ χειρὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸν οὐρανὸν
 σπιθαμῇ, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν δρακί, Τίς ἐστήσας τὰ ὄρη ἐν
 σταθμῷ καὶ τὰς νάπας ἐν ζυγῷ, Τίς ἔγνω νοῦν Κυρίου, καὶ
 τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο, » Τὸ γὰρ τίς ἐνταῦθα οὐχὶ
 35 « Τίς ἀναστήσεται μοι ἐπὶ πονηρευμένους, » Καὶ « Τίς

- ἔστιν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζῶν , » Καὶ « Τίς ἀναθήσεται
 εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου , » Ὅστω δὲ, οὖν καὶ νταῦθα ἔστι
 « Τίς ὁ εἰδὼς τὸν νοῦν τοῦ Κυρίου, καὶ τῆς βουλῆς αὐτοῦ,
 κοινωνός , » « Ὁ γὰρ Πατὴρ ἀγάπα τὸν Υἱὸν καὶ πάντα
 35 δεικνυσὶν αὐτῷ » Οὗτος ἔστιν ὁ συνέχων τὴν γῆν καὶ
 περιδεδραγμένος αὐτῆς ὁ εἰς ταξίν πάντα καὶ διακόσμησιν
 ἀρχῶν ὁ καὶ ὁρεσὶν ἰσσοροπῶν, καὶ ὕδασι μέτρα, καὶ
 πᾶσι τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ τὴν οἰκίαν ταξίν ἀποπληρώσας,
 ὁ τὸν οὐρανὸν ὅλον μετὰ μέρος τῆς ὁλης ἐαυτοῦ δυναμείως
 40 περιέχων, ἣν σπῆματι τροπικῶς ὁ προφητικὸς ὀνόμασε
 λαγός Ὅθεν οἰκειῶς ἐπηγάγεν ὁ ἀπόστολος τὸ « Ἐξ αὐτοῦ
 81 A καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα » Ἐξ αὐτοῦ γὰρ τοῖς
 οὐσιν ἡ αἰτία τοῦ εἶναι κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς
 γίνεται Δι' αὐτοῦ τοῖς πᾶσιν ἡ διαμονὴ καὶ ἡ συστάσις
 45 τοῦ κτίσαντος τὰ πάντα καὶ τὰ πρὸς σωτηρίαν ἑκάστῳ τῶν
 γενομένων ἐπιμετροῦντος Διὸ δὴ καὶ εἰς αὐτὸν ἐπέστραπται
 τὰ σύμπαντα, ἀσχέτω τινι πόθῳ καὶ ἀρρητῷ στοργῇ πρὸς
 τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς καὶ χορηγὸν ἀποβλεπόντα, κατὰ τὸ
 γεγραμμένον « Οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σὲ ἐλπίθουσι »
 50 Καὶ πάλιν « Πάντα πρὸς σὲ προσδοκῶσι » Καὶ « Ἀνοίγεις
 σου τὴν χεῖρα σου, καὶ ἐμπιπλᾷ πᾶν ζῶον εὐδοκίας »
 8. Εἰ δὲ πρὸς ταυτὴν ἡμῶν τὴν ἐκδοχὴν ἐνίστανται, τίς
 αὐτοῖς ἐξαίρησεται λόγος τοῦ μὴ οὐκ φανερώς εαυτοῖς
 περιπίπτειν, Εἰ γὰρ μὴ ἐπὶ τοῦ Κυρίου δωσουσι τὰς τρεῖς
 5 εὐχῶν φωνάς, τὴν τε ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς
 αὐτὸν, ἀνάγκη πᾶσα προσοικειῶν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ.
 Ἐκ δὲ τούτου προδήλως αὐτοῖς διαπεσεῖται τὸ παρατηρημα.
 Εὐρίσκεται γὰρ οὐ μόνον τὸ ἐξ οὗ, ἀλλὰ καὶ τὸ δι' οὗ τῷ
 Πατρὶ προσαγόμενον Ὅπερ εἰ μὲν οὐδὲν ταπεινὸν ἐμφανεῖ,
 τί δήποτε ὡς ὑποδεέστερον ἀφορίζουσι τῷ Υἱῷ ; Εἰ δὲ
 10 πάντως ἐστὶ διακονίας δηλωτικόν, ἀποκρινασθῶσαν ἡμῖν
 ὁ Θεὸς τῆς δόξης καὶ Πατὴρ τοῦ Χριστοῦ, τίνας ἔστιν
 ἔρχοντος ὑπηρετῆς, Ἐκεῖνοι μὲν οὖν οὕτως ὑφ' ἐαυτῶν
 περιτρέπονται, ἡμῖν δὲ ἐκατέρωθεν τὸ ἰσχυρὸν φυλαγθήσεται
 Ἐάν τε γὰρ νικήσῃ, περὶ τοῦ Υἱοῦ εἶναι τὸν λόγον, εὑρεθή-
 15 σεται τὸ ἐξ οὗ τῷ Υἱῷ προσαρμαζόν ἕαν τέ τις φιλονεικῇ
 ἐπὶ τὸν Θεὸν ἀναφέρειν τοῦ προφήτου τὴν λέξιν, πάλιν τὴν
 δι' οὗ φωνὴν τῷ Θεῷ πρέπειν δώσει, καὶ τὴν ἴσην ἔξει ἀξίαν
 ἑκατέρα, τῷ κατὰ τὸν ἴσον λόγον ἐπὶ Θεοῦ παρεληφθαί.
 Καὶ οὕτω γε κάκεινως ὁμότιμοι ἀλλήλαις ἀναφανήσονται,

20 ἐφ' ἑνὸς προσώπου καὶ τοῦ αὐτοῦ τεταγμέναι. Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκειμένον ἐπανέλθωμεν.

- 9 Γραφῶν ὁ ἀπόστολος πρὸς Ἑβραίους, φησὶν « Ἀλλ' θεύοντες δὲ ἐν χάρτι, αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὃ ἐστὶν ἡ κεφαλὴ Χριστός, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβάζομενον δια πάσης ἀφῆς τῆς ἐπιχορηγίας, κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μεροῦς τὴν αὐξάνειν τοῦ σώματος ποιεῖται. » Καὶ πάλιν ἐν τῇ πρὸς Κολασσαεῖς πρὸς τοὺς οὖκ ἔχοντας τοῦ Μωυσογενοῦς τὴν γνῶσιν εἰρηται, ὅτι « Ὁ κρατὼν τὴν κεφαλὴν ταυτέστι τὸν Χριστόν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα, δια τῶν αἰῶν καὶ συνδεδεσμένων ἐπιχορηγούμενον, αὖξει τὴν αὖξιν τοῦ Θεοῦ. » Ὅτι γὰρ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς Εκκλησίας, εἴπο ὁ μαρτυρήσαμεν, τοῦ ἀποστόλου λεγόντος « Καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ Ἐκκλησίᾳ. » Καὶ « Ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν. » Καὶ αὐτὸς, ὁ Κύριος « ὅτι ἐκ τοῦ ἑμοῦ ληΐεται, καὶ ἀναγεννᾷ ἡμῖν. » Καὶ ὁμοίως τοῦ φιλοπόνως ἀναλεγόμενῳ πολυτρόποις αἱ γούνησι ἀναφανέσονται τοῦ ἐξ οὗ. Καὶ ἄρ καὶ ὁ Κύριος « Ἐργον φησὶ δύναμιν ἐξεληθοῦσαν ἐξ ἑμοῦ. »

- Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος τεταγμένον παρατίθω
20 τὸ ἐξ οὗ κείμενον « Ὅτι γὰρ σπειραν φησὶν ἐν τῷ Πνεύματι, ἐκ τοῦ Πνεύματος θερίσει ζωὴ αἰώνιον. » Καὶ ὁ Ἰωάννης « Ἐκ τούτου γινώσκουμεν, ὅτι ἐν ἡμῖν ἐστὶν ἐκ τοῦ Πνεύματος, οὗ ἡμῖν ἔδωκε. » Καὶ ὁ Ἰωάννης « Ὅτι γὰρ ἐν αὐτῷ γεννηθὲν, ἐκ Πνεύματος ἐστὶν αὐτός. » Καὶ ὁ Κύριος φησὶ
25 « Ὅτι γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος, Πνεῦμα ἐστὶ. » Τοῦτα μὲν δὴ τοιαῦτα.

10. Ὅτι δὲ τὴν δι' οὗ φωνὴν ὁμοίως ἐπὶ τε Πατρός καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος ἡ Γραφὴ παραδέχεται, ἤδη δεικτέον. Ἐπὶ μὲν δὴ τοῦ Υἱοῦ παρελκόν ἂν εἴη μαρτυρίας κομιῶειν, δια τε τὸ γνωρίζον καὶ δια τὸ ταρα τῶν ἐναντίων
5 αὐτὸ τοῦτο κατασκευάζεσθαι. Ἡμεῖς δὲ δείκνυμεν ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ Πατρὸς τὸ δι' οὗ τέτακται « Πιστός, φησὶν, ὁ Θεός, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ. » Καὶ « Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος Θεοῦ. » Καὶ πάλιν « Ὡστε οὐκέτι εἰ δοῦλος, ἀλλὰ υἱός εἰ δὲ
10 υἱός, καὶ κληρονόμος διὰ Θεοῦ. » Καὶ τό « Ὡς περ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν δια τῆς δόξης, τοῦ Πατρὸς. » Καὶ ὁ Ἠσαΐας « Οὐαί, φησὶν, οἱ βαθέως βουλὴν ποιοῦντες, καὶ

οὐ διὰ Κυρίου » Πολλὰ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Πνεύματος ἡς
φωνῆς ταύτης μαρτυρία ἐξέσται παρ' ὧσθα· Ἡμεῖν δὲ
15 φησὶν ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτει διὰ τοῦ Πνεύματος· Καὶ στερωθὶ
« Ἦν καλὴν παρὰ τὴν φωνὴν διὰ Πνεύματος ἡτοῦ·
Καὶ πάλιν » Ὡς μὲν γὰρ διὰ τοῦ Πνεύματος, δίδωται
λόγος σοφίας. »

11 Τὰ αὐτὰ δὲ αὐτὰ καὶ τοῦ τῆ, ἐν συλλογῇ, εἰπεῖν
ἐγχεύμεν, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, τῶν ῥήσιν κατὰ
ἡ Ἰσραὴν παρὰ δέδοκται, ὡς ἐπὶ μετὰ Παλαιῶν. « Ἦν τῷ Θεῷ
φῶς, ποιησώμεν δύνανται » Καὶ « Ἦν σοὶ ἡ ἀντίφωτος
6 διαφαντος » Καὶ πάλιν « Ἦν τῷ ὁσμοσὶ σοὶ ἀναλίσ-
σομαι » Παρὰ δὲ Παλαιῶν « Ἦν τῷ Θεῷ, φῶς, τὰ
πάντα κτίσαντι » Καὶ « Παλαιὸς καὶ ἀειάρχων καὶ ἡμέ-

86 Α Θεὸς τῇ ἐκκλησίᾳ ἡμερολογεῖται ἐν τῷ Θεῷ Πατρὶ· Καὶ « Ἦν
δηλοῦται ἐν τῷ Θεῷ ἡμερολογεῖται ἐν τῷ Θεῷ ἐν τῷ Θεῷ »

10 ἡμεῖς » Καὶ « Καταλάσκει φῶς ἐν τῷ Θεῷ » Καὶ ὅσα τῶν
ἀρθῶν ἡμεῖς ὁρᾶμεν ἵστανται δὲ ἡμεῖς οὐ πλῆθους μαρτυρίαν ἐπὶ
δεῖξαι· ἀλλ' ἑλεγχος τοῦ μὴ ἡμεῖς αὐτοῖς τὰς παρατηρήσεις,
ἔχοντες ὅτι γὰρ περὶ τοῦ Κυρίου ὁ τοῦ αἰοῦ Πνεύματος
παρεῖλκε μὲν τὴν ῥήσιν ταύτην ἐπιδεικνύοντα, ὡς γνω-

15 μόνον ὑπερέστησαν· Ἡμεῖς δὲ ἀναγκάσθων εἰπεῖν ὅτι σὺν
ἀκροατῇ ἱκανὸς ἑλεγχος, τῶν προτεθέντων, ὁ ἀπὸ τοῦ ἑαυ-
τοῦ· Εἰ γὰρ τὸ διαφορὰν τῆς ἐμφωνητικῆς παρὰ τὰς μετὰ
ἐδεικνύον τὴν φύσιν κατὰ τὸν τῶν ὁσμοσὶ ἡμεῖς τῶν φωνῶν
ταύτης ἀπαρὰ λαχτοῦ νῦν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ὁμολογεῖν
20 θυσιάζω.

12. Ἡ μόνον δὲ ἐπὶ τῆς θεολογίας αἱ χρήσεις τῶν φωνῶν
Β ἐπαλλεττονται, ἀλλ' ἔδωκεν καὶ πρὸς τὰ ἐπὶ ἡλλήλων σημά-
νόμενα πολλάκις ἀντιμεθίστανται, ὅταν ἑτέρα τὴν τῆς
ἐτέρας σημασίαν ἀντικαθίστανται. Ὅσον « Ἐκτρεψαμὴν ἄνθρωπον
5 διὰ τοῦ Θεοῦ », φησὶν ὁ Ἀδάμ, ἴσον λέγων τῷ ἐκ τοῦ Θεοῦ
Καὶ ἐτέρωθι « Ὅσα ἐνετείλατο Μωυσῆς τῷ Ἰσραὴλ
διὰ τοῦ προστάγματος Κυρίου » καὶ πάλιν « Οὐχὶ διὰ
τοῦ Θεοῦ ἡ δικαστικὴ αἰσῶν ἐστίν » ὁ Ἰωσήφ περὶ τῶν
ἐντοπικῶν τοῖς ἐν τῷ δεσποτηρίῳ διαλεγόμενος, σαφῶς καὶ
10 αὐτὸς ἀντὶ τοῦ ἐκ Θεοῦ εἰπεῖν διὰ τοῦ Θεοῦ εἰρῆκε. Καὶ
ἀνάπαλιν ἢ ἐξ οὗ προθέτει, ἀντὶ τῆς δι' οὗ, κέχρηται
Παῦλος ὡς ὅταν λέγῃ « Γενόμενος ἐκ γυναικὸς », ἀντὶ τοῦ
διὰ γυναικὸς. Τοῦτο γὰρ ἡμῖν ἐτέρωθι σαφῶς διεστειλατο,

- γυναικί μὲν προσήκειν λέγων τὸ ἐκ τοῦ ἀνδρός γεγεννησθαι.
 15 ἀνδρὶ δὲ τὸ διὰ τῆς γυναικός, ἐν οἷς φησιν ὅτι « Ὡςπερ
 γυνὴ ἐξ ἀνδρός οὕτως καὶ διὰ τῆς γυναικός » Ἄλλ' ἔγωγε
 ἐνταῦθα, ὁμοῦ μὲν τὸ δ' ἀνδρὸν τῆς γυναικός, ἐνδεκτικῶς
 20 ὁμοῦ δὲ καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν ἐκ τῆς ἀρχῆς, ὁμοῦ μὲν τὸ
 οἰομένων πνευματικῶν εἶναι τοῦ ἡρώου, τὸ σωματικῶν, ἐνταῦθα
 25 ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς τοῦ φανερῶς, ὁμοῦ μὲν τὸ σωματικῶν, ἐνταῦθα
 τὴν ἐμφαντικωτέρην φωνήν, προσετιμῶμεν τὴν μὲν γὰρ διὰ
 γυναικὸς παροδῶν ἐμὴν τὴν ἐκ τῆς γυναικὸς γέννησιν
 ὑποφαινέτω τὸ δὲ ἐκ τῆς γυναικὸς ἐκτὸς τῆς ἐκ τῆς
 30 οὐκ ἐκ τῆς γυναικὸς ἀλλὰ ἐκ τῆς ἀρχῆς, ὅτι ἐκ τῆς ἀρχῆς
 ἐκ τῆς ἀρχῆς καὶ ἐκ τῆς ἀρχῆς, ὅτι ἐκ τῆς ἀρχῆς
 ἐκ τῆς ἀρχῆς, ἐκ τῆς ἀρχῆς, ἐκ τῆς ἀρχῆς, ἐκ τῆς ἀρχῆς
 35 ἀφορίζεται τὰς λέξεις ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Σ'

- 88 Α Ἀπάντησις πρὸς τοὺς ἀποφαινομένους, μὴ μετὰ Πατρός
 εἶναι τὸν Υἱόν, ἀλλὰ μετὰ τὸν Πατέρα, ἐν ᾧ τὰ περὶ τῆς
 ὁμοτιμίας δόξης.

12. Καὶ μὴν οὐδὲ πρὸς τὴν ἐξ ἀγνοίας συγγνώμην δυνατόν
 αὐτοὺς καταφυγεῖν, οὕτω τεχνικῶς καὶ κακοήθως τὸν λόγον
 ὑπολαμβάνοντας. Οἷον προδήλως ἡμῖν χαλεπαίνουσιν, ὅτι
 μετὰ Πατρός ἀποκληρονομήσωμεν τῷ Μονογενεῖ τὴν δοξολογίαν,
 6 καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα μὴ διιστάμεν ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ. Ὅθεν
 νεωτεροποιεῖς ἡμᾶς καὶ καινοτόμους καὶ ἐφευρετὰς ῥημάτων,
 καὶ τι γὰρ οὐκ τῶν ἐπὶ τοῦ ἡρώου ἀποκαλοῦσιν, ὡς τὰς
 ἀπέχου δυσχεραίνειν ταῖς λοιδορίαις, ὥστε εἰ μὴ λυπηρὴν ἡμῖν
 ἐνεποιεῖ καὶ ἀδιάλειπτον ὁδὸν ἢ κατ' αὐτοὺς ζημίαν.
 10 μικροῦ ἂν εἶπον καὶ χάριν αὐτοῖς τῆς βλασφημίας ἔχειν
 ὡς μακαρισμοῦ προξένους. « Μακάριοι γὰρ ἐστέ, φησὶν, ὅταν
 ὁνειδίσωσιν ὑμᾶς ἐνεκεν ἐμοῦ. »

- Ἔστι δὲ ἐφ' οἷς ἀγανακτοῦσι ταῦτα. Οὐ μετὰ Πατρός,
 φασίν, Υἱός, ἀλλὰ μετὰ τὸν Πατέρα διόπερ ἀκόλουθον,
 15 δι' αὐτοῦ τὴν δόξαν προσάγειν τῷ Πατρί, ἀλλ' οὐκ
 μετ' αὐτοῦ. Τὸ μὲν γὰρ μετ' αὐτοῦ τὴν ἰσοτιμίαν δηλοῖ

τὸ δὲ δι' οὗ τὴν ὑπουργίαν παρίστησιν. Οὐτε μὴν συν τῷ Πατρὶ, φασί, καὶ τῷ Υἱῷ τὸ Πνεῦμα ταχέον, ἀλλ' ὑπὸ τὸν Υἱὸν καὶ τὸν Πατέρα, οὐ συντεταγμένον, ἀλλ' ὑποτεταγμένον,

20 οὐδὲ συναριθμούμενον, ἀλλ' ὑπαριθμούμενον. Καὶ τοιαυταὶ τὰς τεχνολογίας ῥήματα τοῦ ἀπλοῦ καὶ ἀκατασκευοῦ τῆς πίστεως διαστρέφουσιν. Ὡστε τινος ἂν δι' ἀπειρίαν συγγνώμης τύχουεν οἱ μὴδὲ τοῖς ἄλλοις ἀπειρώς ἔχειν ἐκ τῆς αὐτῶν φιλοπραγμοσύνης ἐπιτρέποντες.

14. Ἡμεῖς, δὲ ἐκεῖνο πρῶτον αὐτοὺς ἐρωτήσωμεν τὸ μετὰ τὸν Πατέρα πῶς τὸν Υἱὸν λέγουσιν. ὡς χρόνῳ νεώτερον, ἢ ὡς ταξεί, ἢ ὡς αξία. Ἀλλὰ χρόνῳ μὲν, οὐδεὶς οὕτως ἀνοήτος ὥς δευτερεύειν λέγειν τὸν παλιῆν των αἰώνων, 5 οὐδενὸς διαστήματος μεσιτέοντος, τῇ φύσει πρὸς τὸν Πατέρα τοῦ Υἱοῦ συναφεία. Ἀλλὰ μὴν οὕτε τῇ ἐννοίᾳ τῶν ἀνθρωπίνων συμβαίνει νεώτερον λέγειν τοῦ Πατρὸς τὸν Υἱόν, οὐ μόνον τῷ συν ἀλλήλοις νοεῖσθαι κατὰ τὴν σχέσιν, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνα λέγεται τῷ χρόνῳ δευτέρα, ὅσα τὴν πρὸς τὸ νῦν 10 ἀποστασὶν ἐλάττωνα ἔχει καὶ πάλιν ἐκεῖνα πρότερα, ὅσα περισσώτερον ἀπέχει τοῦ νῦν. Οἷον πρότερα τῶν Σοδομιτῶν, τὰ κατὰ Νῶε, ὅτι τοῦ νῦν ἐπὶ πλέον ἀπώκισται καὶ ὕστερα ταῦτα ἐκείνων, ὅτι μᾶλλον πῶς δοκεῖ προσεγγίζειν τῷ νῦν.

89 A Τῆς δὲ πάντα χρόνον καὶ πάντας αἰῶνας ὑπερεχούσης ζωῆς 15 τῇ πρὸς τὸ νῦν ἀποστασὶ τὸ εἶναι καταμετρεῖν, πῶς οὐχὶ πρὸς τῇ ἀσθεσίᾳ ἐστὶ καὶ πᾶσαν ὑπερβολὴν ἀνοίας ἔχει εἰπερ καθ' ὃν τρόπον τὰ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ πρότερα εἶναι ἀλλήλων λέγεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τῷ Υἱῷ καὶ Θεῷ τῷ ὑπάρχοντι πρὸ τῶν αἰώνων παραμετρού- 20 μενος ὑπέρχοι. Ἀλλὰ γὰρ ἡ πρὸς τὸ ἄνω ὑπεροχὴ τοῦ Πατρὸς ἀθεωρητος, τῷ ἀπαξιαπλῶς μῆτε ἐνθύμησιν μῆτε τινὰ ἐννοίαν τῇ τοῦ Κυρίου γέννησιν ὑπεραίρειν, καλῶς τοῦ Ἰωάννου διὰ δύο φωνῶν εἰσω περιγραφπτῶν ὄρων τὴν διάνοιαν ἀποκλείσαντος, ἐν τῷ εἰπεῖν « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ 26 Λόγος. » Ἀνέκδοτον μὲν γὰρ διανοίας τὸ ἦν ἀνυπέρβατον δὲ φαντασίαις ἀρχή. Ὅσον γὰρ ἂν ἀναδραμῆς τῇ διανοίᾳ ἐπὶ τὸ ἄνω, οὐκ ἐκβαίνεις τὸ ἦν. Καὶ ὅσον ἂν διαταθῆς ἰδεῖν τοῦ Υἱοῦ τὰ ἐπέκεινα, ὑπεράνω γενέσθαι τῆς οὐ δυνήσῃ Εὐσεβὲς οὖν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἅμα νοεῖν τὸν Υἱὸν 30 τῷ Πατρὶ.

15. Εἰ δ' ὡς ἐν τόπῳ ὑποκειμένῳ ὑπόθεσιν τινὰ τοῦ Υἱοῦ νοοῦσι πρὸς τὸν Πατέρα, ὥστε ὑπεράνω μὲν τὸν Πατέρα

καθησθαι, πρὸς δὲ τὸ ἐφεξῆς εἰς τὸ κάτω τὸν Υἱὸν ἀπεῷσθαι, ὁμολογοῦντες τούτο, καὶ ἡμεῖς σωτήσμεν, τῆς ἐνεργείας
 5 αὐτοῦ τὸ ἀπεμφαίνον ἔχουσιν. Οὐδὲ γὰρ τὸ ἐν ταῖς λογισμοῖς ἀκόλουθον διασφζουσιν οἱ διὰ πάντων διηκῶν τῷ

Πατρὶ μὴ διδόντες, τῆς τῶν ὑγιαίνοντων ἐννοίας τὰ πάντα τὸν Θεὸν πεπληρωμέναι πιστευσούσης οὐδὲ μέμνηται τοῦ
 10 προφήτου λεγόντος « Ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανόν, σὺ ἐκεῖ εἶ εἰς καταβῶ εἰς τὸν ἄδην, παρεῖ » οἱ τὸ ἄνω καὶ κατὰ εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν διαφροῦντες ἵνα δὲ τῆς ἀμαθείας τὸν ἔλεγχον σωτήσω, τοποῦν ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων ἀφωριζόντων, τι τὴν πρὸς τὰς Γραφὰς μάχην καὶ ἐναντιώσιν αὐτῶν οὕτως ἀναισχυντον οὖσαν παραμυθῆσεται, τὸ « Ἐαυτοῦ
 15 ἐκ δεξιῶν μου », καὶ τὸ « Ἐκαθίσεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλοσύνης τοῦ Θεοῦ », Τὸ γὰρ δεξιὸν οὐ τὴν κατὰ χώραν δηλοῖ — ὡς ὁ τοῦτων λόγος —, ἀλλὰ τὴν πρὸς τοῖς ἴσιν σχέσιν οὐ σωματικῶς τοῦ δεξιοῦ λαμβανόμενος — οὕτω γὰρ ἂν τι καὶ σκαῖον ἐπὶ τοῦ Θεοῦ εἴη —, ἀλλ' ἐκ τῶν τιμῶν τῆς προσε-
 20 δρείας ὀνομάτων τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆς περὶ τὸν Υἱὸν τιμῆς παριστάντος τοῦ λόγου.

98 A Δειπόμενον τοίνυν, αὐτοὺς τὸ τῆς ἀξίας ὑποδεῆς δια τῆς φωνῆς ταύτης δηλοῦσθαι λέγειν Μανθανέτωσαν τοίνυν ὅτι Χριστὸς « Θεοῦ δύναμις, καὶ Θεοῦ σοφία », καὶ ὅτι « εἰκὼν τοῦ
 25 Θεοῦ τοῦ ἀοράτου », καὶ « ἀπαύγασμα τῆς δόξης », καὶ ὅτι τοῦτον ὁ Πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ Θεός, ὅλον αὐτῷ ἑαυτὸν ἐντυπώσας. Ταύτας τοίνυν, καὶ ὅσαι ταύταις συγγενεῖς κατὰ πᾶσαν εἰσι τὴν Γραφὴν μαρτυρίαι, πότερον ταπεινωτικὰς εἶναι φαμεν, ἢ ὥσπερ τινὰς ἀναρρήσεις, τὸ μεγαλοπρεπὲς
 30 τοῦ Μονογενοῦς καὶ τὸ πρὸς τὸν Πατέρα ἴσον τῆς δόξης ἀνακηρύττειν. Ἀκουέτωσαν δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου σαφῶς ὁμότιμον ἑαυτοῦ τὴν δόξαν τῷ Πατρὶ παριστάντος, ἐν τῷ λέγειν « Ὁ ὡρακὼς ἐμέ, ὡρακε τὸν Πατέρα »

Καὶ παλιν « Ὅταν ἔλθῃ ὁ Υἱὸς ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς, »
 B 35 Καὶ τὸ « ἵνα τιμῶσι τὸν Υἱόν, καθὼς τιμῶσι τὸν Πατέρα » Καὶ τὸ « Ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρὰ Πατρός » Καὶ τὸ « Ὁ μονογενοὺς Θεός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς, » Ὡς μὴδὲν ἀπολογισαμένοι τὴν τοῖς ἐχθροῖς ἀφωρισμένην χώραν προστιθεασί τῷ Υἱῷ, Κόλπον, μὲν γὰρ πατρικός, Υἱῷ καθέδρα τρέπουσα ἢ δὲ τοῦ ὑποτακίου χώρα, τοῖς ἐπιδεομένοις τῆς ὑποπτώσεως
 40 Ἡμεῖς μὲν οὖν ἐφ' ἑτέρα τὴν ὁρμὴν ἔχοντες, παρατρε-

- χόντως τῶν μαρτυριῶν ἐστραμμεθα ἔξεστι δὲ σοι κατὰ
 σχολὴν συναχθῆναι τὰς ἀποδείξεις τοῦ τῆς δεξιᾶς Ἰσίου καὶ
 45 τοῦ τῆς δυναμeos ὑπερέχον τοῦ Μονογενοῦς· καὶ δεῖν καὶ αἱ
 εἰγνώμονι ἄλλοις ἢ οὐδὲ ταῦτα μικρὰ ἔμψυχοι σφοδρῶς
 καὶ ταπεινῶς ἐξήκουσαι τοῦ δεξιῶς καὶ τοῦ καλῶς, ὥστε
 τοσῶτε τὸν Θεὸν περιτραφεῖν καὶ αναπλάττειν σχῆμα καὶ
 50 τῆτον καὶ θεσιν σωματικῇ· ἃ περὰ πολλοῦ τῆς εὐνοίας τοῦ
 ἀπλοῦ καὶ ἀπειροῦ καὶ σώματος διωρίζεται· ταῦτα γὰρ δη-
 ῶντι τοῦ τῆς ἐννοίας αὐτοῦ ταπεινῶν, ἐπὶ τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ
 παραπλήσιον ὥστε οὐ καθαιρεῖ τοῦ Ἰσοῦ τὴν ἀξίαν, ἀλλὰ
 προσπαύειν· τὸ κρίμα τῆς εἰς τὸν Θεὸν βλασφημίας· ὁ δὲ
 τοιαῦτα διεξιὼν· Ἐν οἷς γὰρ ἂν κατατολήσῃ τοῦ Ἰσοῦ,
 55 ταῦτα ἀναγκάζει μεταθεῖναι πρὸς τὸν Πατέρα· ὅτι γὰρ
 τῷ Πατρί τὴν ἄνω χώραν εἰς προεδρίαν ἀποδιδούς, τὴν δὲ
 μονογενῆ Ἰσοῦ ὑποκαθίσθαι λέγων, καὶ ταῦτα ἀναλοῦθαι
 ἔχει ταῦτα σωματικὰ συμπτώματα τῷ ἐκείνου ἀναλογητικῶς
 Εἰ δὲ ταῦτα οὐκ ἐπιτελεῖται καὶ ἐκ φρονήσεως παραφροῶν τῶν
 60 νοῶν τα φαντασμάτα, πῶς εὐσεβὲς τὸν τῆς φρενὸς τῆς δεξιᾶς
 τῷ ἀξιώματι συναχθεῖν μετὰ Πατρός, προσκυνεῖν καὶ
 δοξάζειν τοὺς παρ' αὐτοῦ διδασκόμενους ὅτι «Ὁ μὴ τιμῶν
 τὸν Ἰσοῦ οὐ τιμᾷ τὸν Πατέρα»,
 93 Α. Γ. γὰρ καὶ φήσομεν· τίνα ἔχομεν δικαίαν ἀπολογίαν ἐπὶ
 65 τοῦ φηδόντος καὶ κοινῶς τῆς κτιστοῦς πάσης διαστροφῆς, καὶ
 τοῦ ἁγίου σαφῶς ἐπαγγελιομένου ἦρξιν ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ
 Πατρὸς, καὶ Στεφάνου θεομαρτυροῦ· Ἰησοῦν εἰσὶν ἐκ
 δεξιῶν τοῦ Θεοῦ», καὶ Πέτρον ἐν Πνεύματι διαμαρτυρομένου
 70 περὶ Ἀρσίου, ὅτι «ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ», καὶ τοῦ
 Πατρὸς λεγοντος· αἱθροῦ ἐκ δεξιῶν μου», καὶ τοῦ αἰσίου
 Πνεύματος μαρτυροῦντος ὅτι ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγα-
 λουτης· ὁ Θεὸς ἡμεῖς τὸν συνήρονα καὶ ὁμότιμον ἀπὸ
 τῆς πρὸς τοῖς ἴσας σχέσεως ἐπὶ τοῦ κατω καταβιβάζομεν,
 75 ὁμοῖα γὰρ τὴν μὲν στάσιν καὶ τὴν καθίδρυσιν τοῦ παλίου
 τῆς φρενὸς καὶ πάντῃ στίσιμον ὑποφάνειν, καθὼς καὶ ὁ
 Βασίλειος τὸ ἀκίνητον καὶ ἀμεταθετὸν τῆς τοῦ Θεοῦ διεξαγωγῆς
 80 ἐνδεικνύμενος, ἔφη τό· «Σὺ καθήμενος εἰς τὸν αἰῶνα,
 καὶ ἡμεῖς ὑποκείμενοι εἰς τὸν αἰῶνα» τὴν δεξιαν δὲ χώραν
 δηλοῦν τὸ τῆς ἀξίας ὁμότιμον· Πῶς οὖν οὐ τολμηρὸν τῆς
 80 κατὰ τὴν δοξολογίαν κοινωνίας ἀποστερεῖν τὸν Ἰσοῦ, ὡς ἐν
 ἐλάττωι χώρᾳ τιμῆς τεταχῆναι ἄξιον;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

[93] Πρὸς τοὺς λέγοντας μὴ ὀρμῶζειν ἐπὶ Υἱοῦ λεγέσθαι τὸ μεθ' οὗ, ἀλλὰ τὸ δι' οὗ.

16 Ἄλλα τὸ μετ' αὐτοῦ λέγειν, φασὶν ἀπεξενόμενον παντελῶς καὶ ἀσυνήθες τοῦ δὲ δι' αὐτοῦ, τὰ τε λέγει τῆ Γραφῆς οἰκειοτάτον, καὶ ἐν τῇ χρῆσει τῆς ἀδελφότητος τετριμμένον.

3 Ἰ οὖν ἡμεῖς πρὸς ταῦτα, "Ὅτι μακάριοι ταῦτα τα μὴ ἀκούσαντα ἡμῶν καὶ καρδιαῖς ὅσαι ἄνθρωποι αὐτοῦ τῶν μετετέρων
C λογίων διεφύλαχθησαν. Ἄλλ' ἡμῖν λέγω ταῖς φιλοχρηστικαῖς ὅτι ἀμφοτέρως οἶδεν ἡ Ἐκκλησία τὰς χρήσεις καὶ οὐδετέραν αὐτῶν παρατεῖται, ὡς ἀναιρετικὴν τῆς ἐπέας. "Ὅταν μὲν
10 γὰρ τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως τοῦ Μονογενοῦς καὶ τὴν τῆς ἀξίας ὑπεροχὴν θεωρῶμεν, μετὰ Πατρός εἶναι αὐτῷ μαρτυροῦμεν τὴν δοξάν. "Ἰσταν δὲ τὴν εἰς ἡμᾶς χρησίαν τῶν ἀγαθῶν ἐννοήσωμεν, ἢ τὴν ἡμῶν αὐτῶν προσχωγῆν καὶ οἰκείωσιν πρὸς τὸν Θεόν, δι' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ ἐνεργεῖσθαι
15 ἡμῖν τὴν χάριν ταύτην ὁμολογοῦμεν. Ὡστε ἡ μὲν ἰδία τῶν δοξολογούντων ἐστὶν ἡ μεθ' οὗ ἢ δὲ δι' οὗ τῶν εὐχαριστούντων ἐξαίρετος.

Ἡ εὐδοκία δὲ κάκεινο, ὅτι ἡ μεθ' οὗ φωνὴ τῆς τῶν εὐλαβῶν χρήσεως ἀπεξένηται. "Ὅσοι γὰρ δι' εὐστάθειαν τροπῶν τὸ
D 20 τῆς ἀρχαιότητος σεμνόν τοῦ καινοπραπέως προτιμήσαν, καὶ ἀπαραιοῖτον τῶν πατέρων διεφύλαξαν τὴν παραδοσιν, κατατεχώραν καὶ πόλιν ταύτην κέχρηνται τῇ φωνῇ, (ἡ δὲ δικαιοσύνη τῶν συνήθων, καὶ τῶν παλαιῶν ὡς ἑωρων κατεπαρομένοι, οὗτοι εἰσιν οἱ τὰς νεωτεροποιίας παραδεχόμενοι ὥστε ἐπὶ
96 A 25 τῆς ἐσθότητος οἱ φιλοχοσμοὶ τὴν ἐξέλλαχμένην καὶ τῆς κοινῆς προτιμῶντες. Ἰδοὺς ἂν οὖν τῶν μὲν κεραιῶν ἐτι καὶ νῦν ἀρχαιοτρόπον τὴν φωνήν. Τῶν δὲ ἐντέχνων ποιῶν καὶ ταῖς λογομαχίαις ἐντετριμμένων, ἐκ τῆς νέας σοφίας κακαστηριασμένα τὰ ῥήματα. "Ὅπερ ἔλεγον τοῖνυν οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ
30 ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι ἡ δοξὰ κοινὴ Πατρί καὶ Υἱῷ, διὸ μετὰ τοῦ Υἱοῦ τὴν δοξολογίαν προσαγομεν τῷ Πατρί.

Ἄλλ' οὐ τοῦτο ἡμῖν ἐξαρκεῖ, ὅτι τῶν πατέρων ἡ παραδοσις κάκεινοι γὰρ τῷ βουλευματι τῆς Γραφῆς ἠκολούθησαν, ἐκ τῶν μαρτυριῶν, ἃς μικρῷ πρόσθεν ἡμῖν ἐκ τῆς Γραφῆς
35 παρεθέμεθα, τὰς ἀρχὰς λαβόντες. Τὸ γὰρ ἀπαυγασμα μετὰ

- τῆς δόξης νοεῖται. καὶ τ' εἰκὼν μετὰ τοῦ ἀρχετύπου καὶ
B ὁ Υἱὸς πνεύματι συν τῷ Πατρὶ οὐδὲ τῆς τῶν ὀνομάτων
 ἀκολουθείας μὴ τι γὰρ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως, τὸν
 χωρισμὸν δεχομένης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'

- [96] Ποσαχῶς τὸ δι' οὗ, καὶ ἐπὶ ποίας ἐννοίας ἀρμοδιώτερον
 το μεθ' οὗ ἐν ᾧ καὶ ἐξηγήσεις, πῶς ἐντολὴν λαμβανει
 ὁ Υἱὸς καὶ πῶς ἀποστέλλεται.

17. Ὅταν οὖν ὁ ἀπόστολος εὐχαριστῇ « τῷ Θεῷ διὰ
 Ἰησοῦ Χριστοῦ », καὶ παλιν δι' αὐτοῦ λέγῃ τὴν χάριν
 εἰληφέναι. « καὶ τὴν ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν
 πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν », ἢ καὶ δι' αὐτοῦ τὴν προσαγωγὴν
 5 ἐσχηκέναι « εἰς τὴν χάριν αὐτὴν ἐν ᾗ ἐστήκαμεν καὶ
C κενρωμεθα » τὰς εἰς ἡμᾶς εὐεργεσίας αὐτοῦ παρίσται, νῦν
 μὲν ἀπὸ Πατρὸς εἰς ἡμᾶς τῶν ἀγαθῶν τὴν χάριν διαβιβα-
 ζοντος νῦν δὲ ἡμᾶς δι' ἑαυτοῦ προσαγοντος τῷ Πατρί
 Ἐν μὲν γὰρ τῷ λέγειν « Δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποσ-
 10 τολὴν », τὴν ἐκεῖθεν τῶν ἀγαθῶν χορηγίαν ἐμφαίνει ἐν δὲ
 τῷ λέγειν « Δι' οὗ τὴν προσαγωγὴν ἐσχηκαμεν », τὴν
 ἡμετέραν προσλήψιν καὶ οἰκείωσιν διὰ Χριστοῦ πρὸς τὸν
 Θεὸν γινομένην παρίστησιν.

- Ἄρ' οὖν ἡ ὁμολογία τῆς ἐνεργουμένης παρ' αὐτοῦ πρὸς
 15 ἡμᾶς χάριτος, ὑφαίρεσίς ἐστι τῆς δόξης, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν
 ἀληθέστερον, ὅτι πρέπουσα δοξολογίας ὑπόθεσις ἡ τῶν
 εὐεργετημάτων διήγησις, διὰ τοῦτο εὗρομεν τὴν Γραφὴν
 οὐκ ἐξ ἑνὸς ὀνόματος τὸν Κύριον ἡμῖν παραδιδούσαν, οὐδὲ
 ἐκ τῶν ὅσα τῆς θεότητός ἐστιν αὐτοῦ μόνον καὶ τοῦ μεγέθους
 20 δηλωτικά, ἀλλὰ νῦν μὲν τοῖς τῆς φύσεως χαρακτηριστικοῖς
D κεχρημένην· οἶδε γὰρ « τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα » τοῦ
 Πατρὸς καὶ Υἱὸν ἀληθινὸν λέγειν, καὶ μονογενῆ Θεον, καὶ δύναμιν
 Θεοῦ, καὶ σοφίαν, καὶ Λόγον Καὶ πάλιν μέντοι διὰ τὸ πολυ-
 τροπον τῆς εἰς ἡμᾶς χάριτος, ἣν διὰ τὸν πλοῦτον τῆς ἀγαθό-
 25 τητος κατὰ τὴν πολυποίκιλον αὐτοῦ σοφίαν τοῖς δεομένοις
97 A παρέχεται, μυρίαὶ αὐτὸν ἐτέραις προσηγορίαις ἀποσημαίνει
 ποτὲ μὲν ποιμένα λέγουσα, ποτὲ δὲ βασιλέα, καὶ παλιν
 λατρόν, καὶ τὸν αὐτὸν νυμφίον, καὶ ὁδόν, καὶ θύραν, καὶ
 πηγὴν, καὶ ἄρτον, καὶ ἀξίνην, καὶ πέτραν. Ταῦτα γὰρ οὐ

- 30 τὴν φύσιν παρίστησιν, ἀλλὰ, ὥς ἔφη, τὸ τῆς ἐνεργείας παντοδαπὸν, ἦν ἐκ τῆς περὶ τὸ ἴδιον πλάσμα εὐπλαγχνίας κατὰ τὸ τῆς χρείας ἰδιωμα τοῖς δεομένοις παρέχεται. Τοῖς μὲν γὰρ προσπεφυγῶτας τῇ ἐπιστάσει αὐτοῦ, καὶ το εὐμετάδοτον δι' ἀνεξικακίας κατωρθώκοντας, πρόβατα λέγει,
- 35 καὶ ποιμὴν εἶναι τῶν τοιούτων ὁμολογεῖ, τῶν κατακουόντων αὐτοῦ τῆς φωνῆς καὶ μὴ προσεχόντων διδασκαίς ξενίζουσας «Τὰ γὰρ ἑμα προδα-α, φται, τῇ, ἐκτὸς φωνῆς ἀκούει» Βασιλεὺς δὲ τῶν ὑπερναθεύκων ἡδὲ, καὶ τῆς ἐννόμου
- B** δεομένων ἐπιστασίας. Καὶ θύρα δὲ, τῷ ἐπὶ τὰς σπουδαίας
- 40 πράξεις δια τῆς ὀρθότητος τῶν προσταγμάτων ἐξαγεῖν, καὶ πάλιν ἀσφαλῶς αὐλλεῖν τοὺς ἐπὶ τὸ τῆς γνώσεως ἀγαθὸν διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως καταφεύγοντας. Ὅθεν «Δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, καὶ εἰσελευσεται, καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὐρήσει.» Πέτρα δὲ διὰ τὸ ἰσχυρὸν καὶ ἀσειστον καὶ
- 45 παντὸς ἐρυματος ἀρραγέστερον εἶναι φυλακτήριον τοῖς πιστοῖς.
- Ἐν τούτοις τὸ δι' αὐτοῦ ἀρμοδιωτατὴν τὴν χρῆσιν καὶ εὐσημῶς ἀποδίδωσιν, ὅταν ὡς θύρα καὶ ὡς ὁδὸς λέγεται.
- 50 Ὡς μέντοι Θεὸς καὶ Υἱός, μετὰ Πατρός καὶ σὺν Πατρὶ τὴν δόξαν, ἔχει, ὅτι «ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψει, ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἑξομολογήσεται ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς.» Διόπερ ἀμφοτέραις κεχρήμεθα ταῖς
- 55 φωναῖς, τῇ μὲν τὴν οὐκείαν αὐτοῦ ἀξίαν, τῇ δὲ τὴν χάριν τὴν πρὸς ἡμᾶς διαγγέλλοντες
- Γ** 18. Δι' αὐτοῦ γὰρ πᾶσα βοήθεια τῶν ψυχῶν, καὶ καθ' ἕναστος εἶδος ἐπιμελείας ἰδιαζουσά τις προσχορία ἐπινε- νόηται. Ὅταν μὲν γὰρ τὴν ἀμωμον ψυχὴν, τὴν μὴ ἔχουσαν σπῖλον ἢ ῥυτίδα, ὡς ἀγνὴν παρθένον ἑαυτῷ παραστήσεται
- 6 νυμφίος προσαγορεύεται ὅταν δὲ κεκακωμένην ὑπὸ τῶν πανηριῶν πληγῶν τοῦ διαβόλου λάβῃ, βαρεως ἐνασθενοῦσαν ταῖς ἀμαρτίαις κατὰ τὴν ἐξωμενός, ἰα-ρος ὀνομαζέται. Ἀρ' οὖν αἱ τοιαῦται ἡμῶν ἐπιμέλειαι εἰς τὸ ταπεινὸν τοὺς λογισμοὺς
- 100**A** καταγοῦσιν, ἢ τὸ ἐναντίον ἐκπληξῶν τῆς μετέλης δυναμείας
- 10 ὁμοῦ καὶ φιλικανθρωπικῶς τοῦ σοφίζοντος ἐμποιοῦσιν, ὅτι καὶ ἠνεσχετο συμπαθεῖν ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, καὶ ἐδυνήθη πρὸς τὸ ἡμέτερον ἀσθενῆς κατεῖναι. Ὅτι γὰρ τοσοῦτον ὁρανόθεν καὶ γῆ καὶ τὰ μεγέθη τῶν πελαγῶν, καὶ τὰ ἐν ὕδασι διακινούμενα καὶ τὰ χερσαῖα τῶν ζώων, καὶ τὰ φυ-α

15 καὶ ὡς ἐκεῖ, καὶ σὺ καὶ ὡς ἐκεῖ καὶ γὰρ ποιεῖς, τὸ ἴδιον.
 δὲ ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον καὶ ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον καὶ ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον.
 δὲ ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον καὶ ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον καὶ ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον.
 δὲ ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον καὶ ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον καὶ ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον.

20 τοῦτο καὶ τὸ ἴδιον καὶ ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον καὶ ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον.
 οὐδὲ τὸ ἴδιον καὶ ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον καὶ ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον.

Β ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον καὶ ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον καὶ ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον.
 βοήθειαν ἄλλοι καὶ ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον καὶ ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον.
 τὰ σκεῖται ἡμῶν οὐδὲ, τὸ ἴδιον καὶ ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον.

25 χρητὸς καὶ ἐπίστασις σκεῖται, ἐπίστασις καὶ Δεσπότης, τὸ
 κατὰ τὴν φύσιν ἐκ τῆς ἐκείνης καὶ ἐκ τῆς ἐκείνης.
 τοῦ ἐφ' ἡμῶν ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον καὶ ὡς ἐκεῖ, τὸ ἴδιον.
 πρὸς τὸν Πατέρα, μεταστατες ἐκ τῆς ἐκείνης καὶ ἐκ τῆς ἐκείνης.

30 τοῖνυν ἐκ δουλείης ταπεινότητος, ἡν κατεπείχετο ὑπηρεσίαν
 νοούμεν, τὴν διὰ τοῦ οἰκονομῆσαι ἡμῶν ἐκείνην ἐκείνην ἐκείνην.
 καὶ Πατὴρ, περὶ τὸ ἴδιον πλάσμα ἐκείνην καὶ ἐκείνην καὶ ἐκείνην.
 μαρτυροῦντες τὴν δύναμιν, καὶ οὐδὲ καὶ τὸν βούληματος τοῦ
 πατρικοῦ διιστῶντες.

Ὡς περὶ οὖν καὶ ὅταν ὁδὸς ὁ Κύριος λέγεται, πρὸς ὑψηλο-
 τέραν ἐννοίαν, ἀλλ' οὐχὶ πρὸς τὴν ἐκ τοῦ προχείρου λαμβά-
 νομένην ὑποπεριόχου. Ἦν γὰρ εἰρμὴ καὶ ταῖς διὰ τῶν
 40 ἔργων τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ φωτισμοῦ τῆς γνώσεως ἐπὶ
 τὸ τέλειον προκοπὴν ὁδὸν ἐξακολουθεῖν αἰετὶ πρὸς
 ἐπορευόμενοι καὶ τοὺς λειπομένους ἑαυτοῦ ἐπεκτείνοντες,
 ἕως ἂν φθάσωμεν ἐπὶ τὸ μακαριὸν τέλος τὴν Θεοῦ κατα-
 νόησιν, ἣν ὁ Κύριος δι' ἑαυτοῦ ταῖς εἰς αὐτὸν πεπιστευκόσι

11 χαρίζεται. Ἀγαθὴ γὰρ ἡν-ώς ὁδὸς, ἀπαρεξιδευστος καὶ
 ἀπλανής, ὁ Κύριος ἡμῶν πρὸς τὸ ἡν-ώς ἀγαθόν, τὸν Πατέρα,
 φέρων «Ὁ ὅστις γὰρ ἔρχεται, φησί, πρὸς τὸν Πατέρα, εἰ μὴ
 δι' ἐμοῦ» Τοιαυτὴ μὲν οὖν ἡ ἡμετέρα πρὸς Θεὸν ἀνοδὸς,
Δ διὰ τοῦ Υἱοῦ.

19. Ὅποια δὲ καὶ ἡ παρὰ τοῦ Πατρὸς εἰς ἡμᾶς
 δι' αὐτοῦ χορηγία τῶν ἀγαθῶν, ἐξῆς, ἂν εἴη, λεγεῖν ὅτι
 πάσης τῆς φύσεως, τῆς ἐν τῇ κτίσει, τῇ τε ὀρωμένῃ, ταπεινῇ,
 καὶ τῇ νοουμένῃ, ἐπιμελείας ἐκ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ συνεχεῖν
 5 δεομένης ὁ δημιουργὸς Λόγος ὁ μονογενὴς Θεός, κατὰ τὸ

- 101 **A** μέτρον της ἐκαστοῦ χάριτος τοῦ ὅπου καὶ ἐκαστὸν τὸν καὶ
 μέν και παντοδύναμις ὁ καὶ τοῦ τοῦ καὶ ἐκαστὸν μένον τοῦ τοῦ
 συμμετρῶν γε ἐκαστὸν καὶ τοῦ τοῦ καὶ ἐκαστὸν καὶ τοῦ
 τὰς χάριτας, ἐπιμετρῶν τοῦ ἐν τῷ πνεύματι καὶ τοῦ
ο κατεχόμενοι φωνῶν διὰ τοῦτο φωνὴ τοῦ κατεχόμενου καὶ τοῦ
 κατὰ τὴν τῶν ἐκ τῶν ἀλλοτρίων τῶν ἀντιθέσεων διὰ
 τοῦτο κριτὴς δικαιοσύνης καὶ τοῦ Πατρὸς κρίνει οὐδὲν ἄλλα
 τὴν κρίσει πάντα δεδοκεῖ καὶ τοῦτο Ἄνιστος ἐκ τοῦ
 πτωμάτων τοῦ καὶ τοῦ καὶ τοῦ καὶ τοῦ καὶ τοῦ καὶ τοῦ
ι ὑποκαταστάνας διὰ τοῦτο ἀναστάσης Πάτερ δὲ ποιεῖ τῇ
 ἐπαφῇ τῆς δυναμείας καὶ τοῦ καὶ τοῦ καὶ τοῦ καὶ τοῦ καὶ τοῦ
B Πάτερ καὶ φωνῶν, τρέφει, οἰκτρῶν, ἀνιστοῖσιν
 οὐλοῖται μὴ ὄντα καὶ κτισθέντα συνεχῶς
 (Ὡς ταῦτα ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ καὶ διὰ τοῦ Ὑιῶς πρὸς ἡμᾶς
20 ἀφικνεῖται, πλείονι ἄγε ταῦτα καὶ ἐκαστὸν ἐνεργούντας ὅτι
 ἂν λόγος ἐξῆκοιτο (Ὡς γὰρ ἀπαραίτητον ὅτι φωνὴ ἐν ἑαυτῇ
 οὕτω ταχεῖα διαδρομὴ οὐκ ὀφθαλμῶν ὁρᾷται βῆσαι οὐκ
 αὐτοῦ τοῦ ἡμετέρου νοῦ καὶ τοῦ καὶ τοῦ καὶ τοῦ καὶ τοῦ καὶ τοῦ
25 ἡ καθόσον τὰ νοητάτα των παρ' ἡμῖν ζῶντων οὐκ ἂν
 εἴποιμι, πτηνῶν, οὐδὲ ἀνεμῶν ὅτι τῶν αὐρανίων φορᾶς,
 ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ ἡμετέρου νοῦ, κατὰ τὴν κίνησιν ὡστερεῖ
 Τίνος γὰρ ἂν καὶ παρατάσσῃς δεῖται χρόνους καὶ ὁ φερωντα
 σύμπαντα τῷ ῥήματι τῆς δυναμείας αὐτοῦ καὶ καὶ μὴ σώμα
C **30** τικῶς ἐνεργῶν, μηδὲ χειρουργίας εἰς τὴν δημιουργίαν
 ἐπιδεόμενος, ἄλλα βουλήματι ἀβιάστω, ἀκολουθοῦσαν ἔχων
 τὴν φύσιν τῶν γινομένων, Ὡς ὅτι Ἰουδαῖοι καὶ Ἑνέησας, φησι
 καὶ παρέστησαν σοι πάντα ὅσα ἐνόησας »
 Ὅμως μέντοι ἵνα μὴ ποτε ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν ἐνεργου-
35 μένων περισπασθῶμεν εἰς τὸ φαντασθῆναι ἀναρχὸν εἶναι τὸν
 Κύριον, τί φησιν ἡ αὐτοζωή, « Ἐγὼ ζῶ διὰ τὸν Πατέρα »
 Καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις « Οὐ δύναται ὁ Ὑῖος ποιεῖν
 ἄφ' ἑαυτοῦ οὐδέν » Καὶ ἡ αὐτοτελὴς σοφία « Ἐντολὴν
 ἔλαβον, τί εἶπω καὶ τί λαλήσω » διὰ πάντων τούτων πρὸς
40 τὴν τοῦ Πατρὸς ἡμᾶς συνεσιν ὁδηγῶν, καὶ τὸ θαῦμα τῶν
 γινομένων ἐπ' αὐτὸν ἀναφέρων, ἵνα δι' αὐτοῦ τὸν Πατέρα
 γινώσκωμεν Οὐ γὰρ ἐκ τῆς τῶν ἔργων διαφορᾶς ὁ Πατὴρ θεω-
D ρεῖται, τῷ ἰδιαίχουσιν καὶ κατακεχωρισμένῃ ἐνέργειαν ἐπὶ
 δείκνυσθαι — ὅσα γὰρ βλέπει τὸν Πατέρα ποιῶντα, ταῦτα
45 καὶ ὁ Ὑῖος ὁμοίως ποιεῖ —, ἀλλ' ἐκ τῆς προσαγομένης αὐτοῦ

παρα τοῦ Μονογενοῦς θεῆς τοῦ θαῦμα τῶν γινομένων καὶ
τοῦται, πρὸς τῷ μεγέθει τῶν ποιημάτων, καὶ ἐπ' αὐτὰ
ποιτῇ ἀγαλλομένος καὶ ὑψοῦμενος παρα τῶν ἐπιγινώσκοντων

- 104A** τῶν αὐτῶν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ « δι-
50 οὐ τὰ πάντα, καὶ δι' ὃν τὰ πάντα » Δια τοῦτο φησιν ὁ
Κύριος « Τα ἔμα πάντα σὰ ἔστιν » ὡς ἐπ' αὐτὸν τῆς ἀρχῆς
τῶν δημιουργημάτων ἀναγομένης « Καὶ τὰ σὰ ἔμα » ὡς
ἐκείθεν αὐτῷ τῆς αἰτίας τοῦ δημιουργεῖν καθηκούσης, οὐ
βοηθείας χρωμένῳ πρὸς τὴν ἐνέργειαν, οὐδὲ ταῖς κατὰ μέρος,
65 ἐπιτροπαῖς τὴν ἐκαστοῦ ἔργου διακονίαν πιστευομένῳ λε-
τουργικὸν γὰρ τοῦτό γε, καὶ τῆς θείας ἀξίας καμπληθὲς απο-
δεῶν ἀλλὰ γὰρ πλήρης ὁ Λόγος τῶν πατρικῶν αγαθῶν, τοῦ
Πατρὸς ἀπολαμβάνας, πάντα ποιεῖ κατὰ τὴν τοῦ γεννησαντος
ὁμοούτητα. Εἰ γὰρ κατὰ τὴν οὐσίαν ἀπαρλλακτικῶς ἔχει,
80 ἀπαρλλακτικῶς ἔξει καὶ κατὰ τὴν δύναμιν Ἴδν δὲ ἡ δύναμις
ἴση, ἴση πᾶν πᾶν καὶ ἡ ἐνέργεια Χριστὸς γὰρ « Θεοῦ
δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία » Καὶ οὕτω « πάντα δι' αὐτοῦ
ἐγένετο », καὶ « πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἐκτίσται »,
οὐκ ὀργανικὴν τινα οὐδὲ δουλικὴν ἡπηρεσίαν πληροῦντος,
65 ἀλλὰ δημιουργικῶς τὸ πατρικὸν ἐπιτελοῦντος θέλημα

20. Ὅταν οὖν λέγῃ « Ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα »,
καὶ παλιν « καθὼς εἶρηκέ μοι ὁ Πατήρ, οὕτω λαλῶ »,
καὶ « Ὁ λόγος ὃν ἀκούετε, οὐκ ἔστιν ἐμὸς, ἀλλὰ τοῦ
τέλειόντός με », καὶ ἐτέρῳ « καθὼς ἐνετέλεστο μοι ὁ

5 Πατήρ, οὕτω ποιῶ », οὐκ ἀπροκίρετος ὢν, οὐδὲ ἀνόρητος,
οὐδὲ τὸ ἐκ τῶν συνθημάτων ἐνδοσιμον ἀναμένων, ταῖς
τοιαύταις χρῆται φωναῖς, ἀλλὰ δηλῶν τὴν οἰκειαν γνώμην
ἡνωμένως καὶ ἀδιασπαστικῶς τοῦ Πατρὸς ἐχομένην Ἄρα οὖν

οὐ καὶ τὴν λεγομένην ἐντολὴν μη, λόγον προστακτικὸν διὰ τῶν
10 φωνητικῶν ὀργανῶν ἐξαγγελλόμενον ἐκδεχόμεθα, περὶ τῶν
ποιητέων τῷ Υἱῷ, ὡς ὑπῆκοι, νομοθετοῦντα, ἀλλὰ θεοπρε-
πῶς νοῶμεν θελήματος διαδοσαν οἷον τινος μορφῆς ἐμφασιν
ἐν κατόπτρῳ, ἐκ Πατρὸς εἰς Υἱὸν ἀχρόνως διαικνουμένην

« Ὁ γὰρ Πατήρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸν καὶ πάντα δείκνυσιν
15 αὐτῷ. » Ὡστε πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, τοῦ Υἱοῦ ἔστιν,
οὐ κατὰ μικρὸν προσκινώμενα, ἀλλ' ἀθρόως παρόντα. Οὐ γὰρ
δήπου ἐν μὲν ἀνθρώποις ὁ τὴν τέχνην ἐκδιδάχθεις καὶ παγίαν
αὐτῆς διὰ τῆς χρονίας μελέτης ἔχων τὴν ἐξ ἐνιδρυμένην,
δυναταὶ λοιπὸν κατὰ τοὺς ἐναποκειμένους αὐτῷ τῆς ἐπιστήμης
20 λόγους καθ' ἑαυτὸν ἐνεργεῖν ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ σοφία, »

δημιουργός πνεύματος ἡμισυν, ὁ αἰεὶ τέλειος, ὁ διδασκὴς σαφῶς, ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις « ἐν ᾧ πάντες οἱ ἁγιοὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως, ἀποκρυσφοί », τῇ, κατὰ μέτρον ἐπιστάσεως προοδεύεται, τὸν τροπὸν αὐτῶ καὶ τὸ μέτρον τῶν 25 ἐνεργειῶν ὁρίζουσας.

Ἡ ποὺ σὺ γε καὶ παιδαγωγεῖον ἀνοίξεις ἐν τῇ ματαίωττι σου τῶν λογισμῶν, καὶ τὸν μὲν προκατήσθαι ποιήσεις ἐν 105A διδασκάλῳ ταῖς, τὸν δὲ παρῶνται ἐν μαθήτῳ ὅτε ρικ εἴτα ταῖς, κατὰ μικρὸν προσθῆκαι, τῶν διδαγμάτων ἐκμαν- 30 θανόντα τὴν σοφίαν καὶ προδιδασκόμενον εἰς τὸ τέλειον. Ἐκ δὲ τούτου, ἐκν ἄρα εἰδῆς τὸ ἐν λογισμοῖς ἀκυλοῦθον διασωζεῖν, εἰρήσεις αἰεὶ μὲν τὸν Υἱὸν διδασκόμενον οὐδέ ποτε δὲ φθῆσαι πρὸς τὸ τέλειον δυνάμενον διὰ τὰ ἀπειραν μὲν εἶναι τοῦ Πατρὸς τὴν σοφίαν, ἀπειραν δὲ τέλος κατα- 35 ληφθῆναι μὴ δύνασθαι. Ὡστε ὁ μὴ διδούς πάντα ἔχειν ἐξ ἀρχῆς τὸν Υἱόν, οὐδέποτε δώσει πρὸς τὸ τέλειον τρεῖς. Ἀλλὰ γὰρ κισχυνομαί τὸ ταπεινὸν τῆς ἐννοίας εἰς ἣν ἐκ τῆς τοῦ λόγου ἀκολουθίας ὑπηχθῆν. Ἐπὶ οὖν τα ὑψηλά τοῦ λόγου παλιν ἐπανέλθωμεν.

21. « Ὁ ἐωρακώς ἐμέ, ἐώρακε τὸν Πατέρα », οὐ τὸν 8 χαρακτηῖρα, οὐδὲ τὴν μορφήν καθαρά γὰρ συνθεσείως ἡ θεια φύσις ἄλλα τὸ ἀγαθὸν τοῦ θελήματος, ὅπερ συνδρομον ὦν τῇ οὐσίᾳ, ὁμοῖον καὶ ἴσον, μᾶλλον δὲ αὐτὸν ἐν Πατρὶ 5 καὶ Υἱῷ θεωρεῖται. Τί οὖν τὸ « Γενόμενος ὑπῆκους », καὶ τὸ « Ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτὸν », « Ὅτι ἐκ τοῦ Πατρὸς τῷ Υἱῷ τὸ ὑπὲρ ἀνθρώπων ἐνεργῆσαι κατ' ἀγαθότητα. Σὺ δὲ κακείνων ἄκουε ὅτι « Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγό- 10 ρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου », καὶ ὅτι « Ἐπὶ ἁμαρτω- λῶν ὄντων ἡμῶν, Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε ». Πρόσεχε δὲ ἀκριβῶς καὶ ταῖς φωναῖς τοῦ Κυρίου, ὅτι ὅταν ἡμᾶς περὶ τοῦ Πατρὸς ἐκπαιδεύσῃ, οἶδα ταῖς αὐθεντικαῖς καὶ δεσπο- 15 τικαῖς κεχρησθῆαι φωναῖς, λέγων « Θέλω, καθαρισθῆτι », καὶ « Σιωπα, πεφίμωσο », καὶ « Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν », 16 καὶ τὸ « Ἀλλῶν καὶ κωφὸν δαιμόνιον, ἐγὼ σοι ἐπιτάσσω », καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἵνα διὰ τούτων μὲν τὸν Δεσπότην ἡμῶν καὶ ποιητὴν γνωρίσωμεν, δι' ἐκείνων δὲ τὸν Πατέρα τοῦ Δεσπότης ἡμῶν καὶ ποιητοῦ διδασκόμεν.

Οὕτω πανταχόθεν ὁ λόγος ἀληθῆς ἐπιδείκνυται ὅτι τὸ 20 διὰ τοῦ Υἱοῦ δημιουργεῖν τὸν Πατέρα, οὔτε ἀτελῆ τοῦ Πατρὸς τὴν δημιουργίαν συνίστησιν, οὔτε ἄτονον τοῦ

Ἰδοὺ παραδελτοῖ τὴν ἐνέργειαν ἀλλὰ τὸ ἠνωμένον τοῦ
 θελήματος παρὶ τῶ Ἰδοτε ἡ δι' οὗ φωνή, ἐμελοῦσαν τῆς
 προκαταρκτικῆς τί-ας ἔχει, οὐκ ἐπὶ κατηγορία τοῦ ποιητικοῦ
 25 αἰτίου παραλαμβάνεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'

108 A Ἄφοριστικαὶ ἐννοιαὶ περὶ τοῦ Πνεύματος τῇ τῶν Γραφῶν
 ακολουθοῦσαι διδασκαλίᾳ

22. Ἦδη δὲ καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος τὰς κοινὰς τῶν
 ἐννοίας ὁποῖαι τινὲς εἰσὶν ἐξετάσωμεν, τὰς τε ἐκ τῶν Γραφῶν
 περὶ αὐτοῦ συναχθεῖσας ἡμῖν καὶ ἃς ἐκ τῆς ἀγοάφου παρα-
 δόσεως τῶν πατέρων διεδεξάμεθα

5 Πρῶτον μὲν οὖν τις ἀκούσας τῶν προσηγοριῶν τοῦ
 Πνεύματος, οὐ διανίσταται τῇ ψυχῇ, καὶ πρὸς τὴν ἀνωτάτω
 φησιν τὴν ἐννοίαν ὑπερβαίνει. Πνεῦμα γὰρ Θεοῦ εἰρηταί,
 καὶ « Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρα τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύε-
 ται », « Πνεῦμα εὐθές », « Πνεῦμα ἡγεμονικόν » « Πνεῦμα

10 ἅγιον » ἡ καρτὰ αὐτοῦ καὶ ἰδαζούσα καλῆσις ὑπερ δὴ
 μαλιστα παντός τοῦ ἀσωμάτου καὶ καθαρῶς ἀόλου τε καὶ
 ἀμεροῦς ὀνομά ἐστι Διὸ καὶ ὁ Κύριος τὴν ἐν τόπῳ προσκυ-
 νεῖσθαι τὸν Θεὸν ἡγουμένην διδασκῶν, ὅτι ἀπερίληπτον τὸ
 ἀσωματον, « Πνεῦμα, φησιν, ὁ Θεός » Οὐ τοίνυν δυνατόν

15 Πνεῦμα ἀκούσαντα, περιγεγραμμένην φύσιν ἐντυπῶσαι τῇ
 διανοίᾳ, ἢ τροπαῖς καὶ ἀλλοιώσεσιν ὑποκειμένην, ἢ ὅλως
 ὁμοίαν τῇ κτίσει ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀνωτάτω ταῖς ἐννοίαις
 χωροῦντα, νοερὰν οὐσίαν ἐπάναγκες ἐννοεῖν, ἀπειρον κατὰ
 δυνάμιν, μεγέθει ἀπεριόριστον, χρόνοις ἢ αἰῶσιν ἀμέτρητον,

20 ἀφθονον ὧν ἔχει καλῶν Πρὸς ὃ πάντα ἐπέστραπται τὰ
 ἁγιασμοῦ προσδεόμενα οὐ πάντα ἐφίεται τὰ κατ' ἀρετὴν
 ζῶντα, οἷον ἐπαρδόμενα τῇ ἐπιποσίᾳ καὶ βοηθούμενα πρὸς
 τὸ οἰκεῖον ἑαυτοῖς καὶ κατὰ φύσιν τέλος. Τελειωτικὸν τῶν
 ἄλλων, αὐτὸ δὲ οὐδαμοῦ ἐλλεῖπον οὐκ ἐπισκευαστῶς ζῶν,

25 ἀλλὰ ζωῆς χορηγόν οὐ προσθήκαις αὐξανόμενον, ἀλλὰ
 πληρὲς εὐθύς, ἐν ἑαυτῷ ἰδρυμένον καὶ πανταχοῦ ὄν. Ἁγια-
 σμοῦ γένεσις, φῶς νοητόν, πάση δυνάμει λογικῇ πρὸς τὴν τῆς
 ἀληθείας εὗρεσιν οἷον τινα καταφάνειαν δι' ἑαυτοῦ παρεχό-
 μενον. Ἀπροσίτον τῇ φύσει ἡ χωρητὴν δι' ἀγαθότητα

30 πάντα μὲν πληροῦν τῇ δυνάμει, μόνοις δὲ ὄν μεθεκτὸν τοῖς

ἀξίους, οὐχ ἐνὶ μέτρῳ μετεχόμενον, ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν
τῆς πίστεως διαιροῦν τὴν ἐνεργείαν Ἀπολὺν τῇ οὐσίᾳ,
ποικίλον τὰς δυνάμεις ἐκαστῷ παρὸν καὶ ὄν

109 A αὐταναρχῷ ὃν Ἀπαθῶς μερίζομενον, καὶ ὁλοσχερῶς μετε

35 χόμενον κατὰ τὴν εἰκόνα τῆς ἡλιακῆς ακτίνος, ἥς ἡ
χάρις τῷ ἀπολαύοντι ὡς μόνῳ παρούσα, καὶ γῆν ἐπιλαμβάνει
καὶ θαλάσσαν, καὶ τῷ ἀέρι ἐγκέκραται. Οὕτω δὲ καὶ τὸ
Πνεῦμα ἐκαστῷ τῶν δεκτικῶν, ὡς μόνῳ παρὸν, διαρκῆ τοῖς
πᾶσι τὴν χάριν ὁλοκληρὸν ἐπαφίησιν οὐ ἀπολαμβάνει τὰ
40 μετέχοντα, ὅσον αὐτὰ πεφυκεν, οὐχ ὅσον ἐκεῖνο δύναται.

23. Οἰκειωσὶς δὲ Πνεύματος πρὸς ψυχὴν οὐχ ὁ δια τόπου
προσεγγισμὸς — πῶς γὰρ ἂν πλησιασαὶ τῷ ἄσωματῳ σωμα-
τικῶς, — ἀλλ' ὁ χωρισμὸς τῶν παθῶν, ἅπερ ἀπὸ τῆς πρὸς

B 5 Θεοῦ οἰκειότητος ἡλοτριώσῃ Καθαρθέντα δὲ οὖν ἀπὸ τοῦ
αἵσχετος ἐνεμαρξάτο δια τῆς κακίας, καὶ πρὸς τὸ ἐκ φύσεως
καλὸς ἐπικνεθόντα, καὶ οἷον εἰς τὴν βασιλικὴν τῆς ἀρχαίας
μορφῆς ἡα καθαρότητος ἀποδόντα, οὕτως ἐστὶ μόνως

10 ὡςπερ γίγναι τῷ Παράκλητῳ (ὁ) δὲ, ὡςπερ ἥλιος, κεκαθα-
ρμένον ὁμα ταρκαχῶν δείξει, σοὶ ἐν ἑαυτῷ τὴν εἰκόνα τοῦ
αορχτοῦ Ἐν δὲ τῷ μακαρίῳ τῇ εἰκόνος θεαματικὸ ὄρητον
ἔχει τοῦ αρχετύπου καλλος. Δια τοῦτου, καρδῶν ἀναστάσις,
χειραγωγία τῶν ἰσθένοντων, τῶν προκοπτόντων τελειώσεις

15 Ἰσοῦ τοῦ ἀπὸ πίστεως κηλίδος κεκαθαρμένους ἐλλάμπον, τῇ
πρὸς αὐτο κοινωνία πνευματικούς ἀποδείκνυσιν. Καὶ ὡςπερ
τὰ λαμπρά καὶ διαφανῆ τῶν σωμάτων, ἀκτίνος αὐτοῦς
ἐμπροσθεν, αὐτὰ τε γίνεσθαι περιλαμπῆ, καὶ ἑτέραν αὐγὴν

O 0 ἀφ' ἐαυτῶν ἀποσπλνδει οὕτως αἱ πνευματοφοροὶ ψυχαὶ
ἐλλαμφθεῖσαι παρὰ τοῦ Πνεύματος, αὐτὰ τε ἀποτελοῦνται

20 πνευματικαὶ καὶ εἰς ἑτέρας τὴν χάριν ἐξαποστέλλουσιν
Ἐνταῦθα, μελλόντων προγνώσις, μυστηρίων συνέσις, κεκρυ-
μένων καταλήξις, χρισμμάτων διανομή, τὸ οὐρανιον πολί-
τευμα, ἡ μετὰ ἀγγέλων χορεία, ἡ ἀτελεστητος εὐφροσύνη,
ἡ ἐν Θεῷ διαμονή, ἡ πρὸς Θεὸν ὁμοιωσις, τὸ ἀκρότατον τῶν
25 ὀρεκτῶν, θεὸν γενέσθαι.

Αἱ μὲν οὖν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐννοιαὶ ἡμῶν, ἀς
περὶ τοῦ μεγέθους αὐτοῦ καὶ τῆς ἀξίας καὶ τῶν ἐνεργημάτων
ὑπ' αὐτῶν τῶν λογίων τοῦ Πνεύματος φρονεῖν ἐδιδάχθημεν
ὡς ὀλίγα ἀπὸ πολλῶν παραθεσθαι, τοιαῦτα. Ἦδὲ δὲ πρὸς

D 30 ἀντιλογικούς χωρητέον, περρωμένους, ἐλεγχεῖν τὰς ἀντιθέσεις,
τὰς ἐκ « τῆς ψευδωνύμου γνώσεως » ἡμῖν προβαλλομένας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'

Πρὸς τοὺς λέγοντας μὴ χρῆναι συντάσσειν Πατρὶ καὶ
Υἱῷ τὸ ἄγιον Πνεῦμα.

24. Οὐ χρή, φασί, Πατρὶ καὶ Υἱῷ συντεταχθαι τὸ ἄγιον Πνεῦμα, διὰ τε τὸ τῆς φύσεως ἄλλοτριον καὶ τὸ τῆς ἀξίας καταδεές.

- 112 A Πρὸς οὓς δίκαιον τὴν τῶν ἡποστόλων φωνὴν ἀπακρίνασθαι,
B ὅτι « Πειθαρχεῖν Θεῷ δεῖ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις » Εἰ γὰρ ὁ μὲν Κύριος σαφῶς ἐν τῇ παραδόσει τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος προσεταξέ τοῖς μαθηταῖς βαπτίζειν πάντα τὰ ἔθνη αἰς ὄνομα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος », οὐκ ἀπαξιῶν τὴν πρὸς αὐτὸ κοινωνίαν, οὔτοι δὲ μὴ χρῆναι αὐτὸ
10 Πατρὶ καὶ Υἱῷ συντάσσειν λέγουσι πῶς οὐχὶ τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ προδήλως ἀντίστανται,

- Εἰ μὲν γὰρ οὐκ εἶναι φασί, τὴν τοιαύτην σύνταξιν κοινωνίας τινὸς καὶ συναφείας δηλωτικὴν, εἰπατώσαν τι μὲν νομίζειν τοῦτο προσήκει, τίνα δὲ ἕτερον συναφείας τρόπον αἰκισιότερον
15 ἔχουσι. Καίτοιγε εἰ μὴ συνῆψεν ὁ Κύριος ἑαυτῷ καὶ τῷ Πατρὶ τὸ Πνεῦμα κατὰ τὸ βάπτισμα, μηδὲ ἡμῖν τὴν συναφείαν ἐγκαλειτώσαν. Οὐδέν γὰρ ἡμεῖς ἄλλοιοτερον οὔτε φρονοῦμεν, οὔτε φθεγγόμεθα. Εἰ δὲ συνῆψαν ἐκεῖ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ οὐδεὶς οὕτως ἀναιδής ὥστε ἄλλο τι
B φῆσαι, μὴδ' οὕτως ἡμεῖς ἐγκαλειτώσαν, εἰ τοῖς γεγραμμένοις ἀκολουθοῦμεν.
20

- 25 'Αλλ' ἡ μὲν παρασκευὴ τοῦ καθ' ἡμῶν πολέμου ἐξήρτυται καὶ πᾶσα διάνοια πρὸς ἡμᾶς τέταται, καὶ γλῶσσαι βλασφημίῃ ὥδε τοξεύουσι σφοδρύτερον βαλλούσαι ἢ τὸν Στέφανον τότε τοῖς λίθοις οἱ χριστοφόροι. Μὴ λανθανέντωσαν
5 δὲ ὅτι πρόσχημα μὲν ἡμᾶς ὁ πόλεμος ἔχει, ἡ δὲ ἀλήθεια τῶν γινομένων πρὸς τοῦτος βλέπει. Ὡστε ἐφ' ἡμᾶς μὲν δῆθεν τὰς μηχανὰς καὶ τὰς ἐνεδράς διασκευάζονται, καὶ ἀληθεύς ἐγκαλειτῶνται ἐπιδοκῆεῖν, ὡς ἕκαστος ἔχει ἐμπειρίας ἢ ῥώμης. Πίστις δὲ ἐστὶ τὸ πολεμουμένον καὶ κοινὸς σκοπὸς
C ἀπᾶσι τοῖς ἐναντίοις καὶ ἐχθροῖς τῆς ὑγιαίνουσας διδασκαλίας, τὸ στερῆμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως κατασεῖσαι, ἐκ τοῦ τὴν ἀποστολικὴν παραδοσιν ἐδαφισθεῖσαν ἀφανισθῆναι. Διὰ τοῦτο, ὡς τῶν χρεωφειλετῶν οἱ δῆθεν εὐγνωμονες, τὰς
10 ἐκ τῶν ἐγγράφων ἀποδείξεις ἐπιβοῶνται, τὴν ἄγραφον τῶν

5 πατέρων μαρτυριαν ὡς αὐθεντος ἀξίαν ἀποπεμπομένο.

Ἄλλ' οὐ γὰρ ἠρξασμεθα τῆς ἀληθείας, οὐδὲ δειλία τῆς
 συμμάχων προδύσωμεν. Εἰ γὰρ ὁ μὲν Κύριος ὡς ἀναγκαῖον
 καὶ σωτηρίον δέσχεα τὴν μετὰ Πατρός συντάξιν τοῦ ἁγίου
 Πνεύματος παραδεδώκε τοῖς δὲ οὐκ οὕτω δοκεῖ ἄλλα
 20 διακρίειν καὶ διασπῆν καὶ ἐπὶ τὴν φύσιν τὴν λειτουργικὴν
 D μετοικιζειν πῶς οὐκ ἀγέλης ἐστὶ τὴν ἐαυτῶν βλασφημίαν
 κυριωτέραν ποιοῦνται τῆς τοῦ Δεσπότης νομοθεσίας, Φέρε
 113A δὴ οὖν πᾶσαν φιλονεικίαν καταβαλόντες, οὕτω περὶ τῶν ἐν
 χερσὶ πρὸς ἀλλήλους διασυνέζημεθα.

26. Χριστιανοὶ πόθεν γμεῖς. Διὰ τῆς πίστεως, πᾶς τις
 ἂν εἴποι. Σωζόμεθα δὲ τίνα τροπῶν. Ἀναγεννηθέντες
 δηλονότι διὰ τῆς ἐν τῷ βαπτισματι χάριτος. Ποθεν γὰρ
 ἄλλοθεν. Εἰτα τὴν σωτηρίαν ταύτην διὰ Πατρὸς καὶ
 B Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος βεβαιωμένην γνωρίζαντες ὅν
 παρελάβομεν « τὸν διδαγῆς » προσκομιθεῖς. Ἡ μεγάλων
 ἂν εἴη στεναγμῶν ἄξιον, εἴτερ εἰρησκομιθεῖς νῦν μακρυνόμενοι
 μᾶλλον ἀπὸ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἢ ὅτε ἐπιστρέψαμεν εἴτερ
 ἂ τότε προσεδεξάμεθα, νῦν κ' ἀρνυόμεθα. Ἰσθὶ ἐστὶν ἡ
 10 ζῆμία, ἡ ἄμειρον τίνα τοῦ βαπτισματος ἀπελθεῖν, ἢ ἐν τι
 B τῶν ἐκ τῆς παραδόσεως ἑλλείπον δεξασθαι. Τὴν τε ὁμολογίαν
 ἣν ἐπὶ τῆς πρώτης εἰσπνεύσεως κατεθεμεθα, ὅτε ρηθέντες
 ἀπὸ τῶν εἰδώλων προστεθήσομεν Θεῷ ζῶντι, ὁ μὴ ἐπὶ παντός
 φυλάσσων καρπὸν, καὶ διατήσῃς αὐτοῦ τὴν ζωὴν, ὡς
 15 ἀσφαλὺς φυλακτήριον περιεχομένου. Ξένον ἑαυτὸν καθίστησι
 τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ, τῷ δὲ χειρογράφῳ μαχόμενος.
 Εἰ ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν πίστιν ὁμολογίας κατεθετο. Εἰ γὰρ ἀρχὴ
 μοι ζωῆς τὸ βάπτισμα, καὶ πρώτη ἡμερῶν ἐκείνη, ἡ τῆς
 καλιγγενεσίας ἡμέρα, δῆλον ὅτι καὶ φωνῇ τιμωτάτῃ πᾶσιν
 20 ἡ ἐν τῇ χάριτι τῆς νομοθεσίας ἐκφωνηθεῖσα. Τὴν οὖν εἰσα-
 γουσαν με εἰς τὸ φῶς, τὴν ἡγῶσιν Θεοῦ μοι χάρισσάμεν
 παραδοσιν, δι' ἧς τέκνον ἀπεδειχθὴν Θεοῦ, ὁ τέως διὰ τὴν
 ἁμαρτίαν ἐχθρὸς, ταύτην προδῶ, ταῖς τούτων πιθανολογίαις
 παρατραπείς, Ἀλλὰ καὶ ἑμαυτῷ συνεύχομαι μετὰ τῆς
 C 25 ὁμολογίας ταύτης ἀπελθεῖν πρὸς τὸν Κύριον, καὶ αὐτοῖς
 παραινῶ, ἄσυχον διατηρῆσαι τὴν πίστιν, εἰς ἡμέραν Χριστοῦ,
 καὶ ἀχώριστον ἀπὸ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ φυλάξαι τὸ Πνεῦμα,
 τὴν ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος διδασκαλίαν ἐν τε τῇ ὁμολογίᾳ
 τῆς πίστεως διατηροῦντας καὶ ἐν τῇ τῆς δόξης ἀποπληρώσει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄

[113] Ὅτι παραβάται οἱ το Πνεῦμα ἀρνούμενοι.

27. Τιν οὖν , τιν θλίψεις , τιν ἀπορία καὶ σκότος , τιν αἰωνία κατακρίσεις , (1) τοὺς παραβάτας οἱ τοῖς τῶν πιστῶν ἀρνούσμενοι , Τιν δὲ τῆς ἀρνήσεως ἐλεγχος , (2) ὅτι τὰς οικείας ὁμολογίας ἠθέτησαν , Ὁμολογήσαν δὲ τί,
 5 ἢ ποτε , Πιστεύει εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα,
 D ὅτε ἀποκρίσασθαι τῷ δαδολῶ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, τὴν σωτήριον ἐκείνην ἀφηκὼν φωνήν. Τιν οὖν πρέπουσα τοῖς προσηγορία παρὰ τῶν τέκνων τοῦ φωτός ἐξευρέθη , (3) χι
 116A παρῆλθαι προσκαγορευομένης, ὡς εἰς ταύτης σωτηρίας κτύπων
 10 συνήθηκας παρισπασθίσαντες, Τιν οὖν εἶπω τὸν ἀρνήσθεον, τι δὲ τὸν ἀρνούσθισαν , Τιν ἄλλο γε ἢ παραβάτην , Τῷ δὲ τὸ Πνεῦμα ἀρνούσμενοι τίνα με βούλει πρὸς ἑαυτὸν θέσθαι , (4) τὴν αὐτὴν καὶ τὴν ὡς ταύτης πρὸς Θεὸν παραβάται συνήθηκας ,
 Οὐλοῦν ὅποτε καὶ ὁμολογία τῆς εἰς αὐτὸ πίστεως τὸν
 15 τῆς εὐσεβείας μακαρισμὸν προξενεῖ, καὶ ἡ ἀρνήσις τῇ κατακρίσει τῆς αἰωνιότητος, ἵπτασθαι πῶς οὐ φοβερόν τοῦτο νῦν ἀθετήσαι, οὐ πῦρ οὐ ξίφος, οὐ σταυρόν, οὐ μάστιγας, οὐ τροχόν, οὐ στρεβλωτήρα φορηθέντας, ἀλλὰ συρίσματι μόνοις καὶ παραγωγῇ τῶν πνευματομάχων παρακρού
 20 σθέντας , Μαρτυρομαι παντὶ ἀνθρώπῳ ὁμολογοῦντι Χριστὸν καὶ τὸν Θεὸν ἀρνούμένῳ, ὅτι Χριστὸς αὐτὸν οὐδὲν ὠφελήσει ἢ Θεὸν ἐπικαλούμένῳ, τὸν δὲ Υἱὸν ἀθετοῦντι, ὅτι ματαία
 B ἐστὶν ἡ πίστις αὐτοῦ καὶ τῷ τὸ Πνεῦμα παραιτούμένῳ, ὅτι ἡ εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν πίστις αὐτῷ εἰς κενὸν ἀποθήσεται,
 25 ἣν οὐδὲ ἔχειν δύναται, μὴ συμπαρόντος τοῦ Πνεύματος. Οὐ πιστεύει μὲν γὰρ εἰς Υἱὸν ὁ μὴ πιστευὼν τῷ Πνεύματι οὐ πιστεύει δὲ εἰς Πατέρα ὁ μὴ πιστεύσας τῷ Υἱῷ « Ὅτε γὰρ δύναται εἰπαῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ » Καὶ « Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε, ἀλλ' ὁ μονογενὴς Υἱός,
 30 ὁ ὢν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Πατρὸς, οὗτος ἡμῖν ἐξηγήσατο. » Ἄμοιρός ἐστι καὶ τῆς ἀληθινῆς προσκυνήσεως ὁ τοιοῦτος. Ὅτε γὰρ Υἱὸν προσκυνῆσαι δυνατόν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, ὅτε ἐπικαλέσασθαι δυνατόν τὸν Πατέρα, εἰ μὴ ἐν τῷ τῆς υἱοθεσίας Πνεύματι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'

**Πρὸς τοὺς λέγοντας ἔξαρκειν καὶ μόνον τὸ εἰς τὸν Κυρίον
βάπτισμα.**

28. Καὶ μηδένα παρακροῦσθω τὸ τοῦ ἀποστόλου, ὡς τὸ
ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ αἰοῦ Πνεύματος, ἐπὶ τῆς τοῦ
βαπτισματος μνήμης πολλὰς παραμυθιζόντος μηδὲ διὰ
τοῦτο ἀπαράτρητον οἰσθῆναι τὴν ἐπιχειρεῖν εἶναι τῶν
5 ὁνομάτων «Ὅσοι, φησὶν, εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε Χριστὸν
ἐνεδόξασθε » καὶ πάλιν «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε,
εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθητε » Ἡ γὰρ τοῦ Χριστοῦ
προσηγορία τοῦ παντός ἐστιν ἐκλογία· ὅλοι γὰρ τὸν τε
χρίσαντα Θεὸν καὶ τὸν χρισθέντα Υἱὸν καὶ τὸ χρίσμα τὸ
10 Πνεῦμα, ὡς παρὰ Πέτρον ἐν ταῖς Πράξεσι μεμαρτυρήκαμεν
«Ὅσοι τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ ὃν ἔχρισεν ὁ Θεὸς τῷ Πνεύ-
ματι καὶ αἰγίῳ » Καὶ ἐν τῷ Ἑσάτῳ «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ'
ἐμὲ ὃς εἵνεκεν ἔχρισέ με » καὶ ὁ ψαλμωδὸς «Διὰ τοῦτο
117A ἔχρησέ σε ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς σου Ἐλαίον ἀγαλλιᾶσθαι »
- 1) Φθινεται μέντοι παρὲ καὶ μόνου τοῦ Πνεύματος ἐπὶ τοῦ
βαπτισματος μνημονεύσας «Πάντες γὰρ, φησὶν, ἐν ἐνι
σωματι εἰς ἐν Πνεῦμα ἐβαπτίσθημεν » Συμφωνεῖ δὲ τοῦτω
καὶ τὸ «Ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι αἰγίῳ »
καὶ τὸ «Αὐτὸς ἡμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι αἰγίῳ » Ἀλλ' οὐ
20 παρὰ τοῦτο τέλειον ἂν τις εἴπῃ βαπτισμα, ὃ μόνον τὸ
ὄνομα τοῦ Πνεύματος ἐπιτιθεῖται· Ἄρτι γὰρ ἀπαράτρητον
μένειν αἰετὴν ἐν τῇ ζωῳικῇ χαρίτι δεδομένην παραδόντων
Ὁ γὰρ λυτρωσάμενος ἐκ φθορᾶς τὴν ζῆλον ἡμῶν, ἔδωκε
δυναμὴν ἡμῖν ἀνταρτανώσεως, ἄρτι-ον μὲν ἔχουσιν τὴν αἰτίαν
25 καὶ ἐν μυστηρίῳ κατεχομένην, μεγάλην δὲ ταῖς ψυχαῖς τὴν
σωτηρίαν φέρουσαν Ὡστε τὸ προσθεῖναι τι ἢ ἀφελεῖν,
ζωῆς ἐστὶ τῆς αἰδίου προδότηως ἐκπτώσις.
- Εἰ τοίνυν ἐν τῷ βαπτισματι ὁ χωρισμὸς τοῦ Πνεύματος
ἀπὸ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ ἐπικινδυνὸς μὲν τῷ βαπτίζοντι,
30 ἀνωφελὲς δὲ τῷ δεχομένῳ, τῶς ἡμῖν ἀσφαλὲς ἀπο Πατρὸς
καὶ Υἱοῦ διασπᾶν τὸ Πνεῦμα· Πιστις δὲ καὶ βαπτισμα, δυο
τρόποι, τῆς σωτηρίας, συμφυεῖ, ἀλληλοῖς καὶ ἀδιαίρετοι
Πιστις μὲν γὰρ τελειοῦται διὰ βαπτισματος· βάπτισμα δὲ
θεμελιόυται διὰ τῆς πίστεως, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὀνοματιῶν

35 ἐκάτερα πληροῦν· Ὡς γὰρ πιστοποιομεν εἰς Πατέρα καὶ
 Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, οὕτως καὶ ὅτι ζώμεθα εἰς τὸ ὄνομα
 τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ
 0 προαγῇ μὲν ἡ ὁμολογία πρὸς τὴν σωτηρίαν εἰσαγούσα
 ἐπακολουθεῖ δὲ το βαπτισμα ἐπισφραγίζον τῶν τῶν
 40 συγκατάθεσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'

[117] Αἰτίας ἀποδοσις διὰ τί οἱ ἄγγελοι Πατρὶ καὶ Υἱῷ παρὰ
 τῷ Παυλῷ συμπαραλήφθησαν.

29. Ἀλλὰ καὶ ἕτερα, φησί, συναριθμουμένα Πατρὶ καὶ
 Υἱῷ οὐκ καὶ συνδοξάζεται παντως, Ὡς ὁ ἀποστολος
 ἀγγέλους συμπαραλαβετο εἰς τὴν διαμαρτυρίαν τὴν ἐπὶ
 Τιμοθέῳ λεγών « Διαμαρτυρομαι σοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ
 10 καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ ἀγγέλων »
 οὐδ' οὔτε αλλοτριούμεν τῆς λοιπῆς κτισσεως, οὔτε Πατρὶ καὶ
 Υἱῷ συναριθμεῖν ἀνερομεθα

Ἐγὼ δὲ εἰ καὶ μηδεμίας ἀποκρίσεως ἄξιος ὁ λόγος, οὕτω
 10 πρὸ χειρὸν τὴν ἀποπλανῶν ἔχων, ὁμῶς ἐκεῖνο λέγω, ὅτι μάρτυρα
 10 μὲν καὶ ὁδοῦσιν ἂν τις τυχὼν παραστήσεται πρὸς κριτῇ
 καὶ ἡμέρῳ, καὶ μαλιστα δὲ ἐν τῇ πρὸς τοὺς κρινόμενους ἐπι-
 εικεία το ἀναντιρρήτων τῆς τῶν κριμάτων δικαιοσύνης, ἐπιδεικ-
 νοντι Ἐλευθερος δὲ εἶναι ἀπὸ δουλου καὶ Υἱὸς καλεῖσθαι
 Θεοῦ καὶ ζωοποιεῖσθαι ἀπὸ θανάτου, παρ' οὐδενὸς ἑτέρου
 15 δύναται, ἢ παρὰ τοῦ τὴν κατὰ φύσιν οἰκειότητα κεντημένου,

120A καὶ τῆς δουλικῆς ἀξίας ἀπὸ πλάγχμενου Ὡς γὰρ οἰκετεύσει
 Θεῷ ὁ ἄλλοτριος, πῶς δὲ ἐλευθερώσει, αὐτὸς ἐνοχος ὢν τῷ
 ζυγῷ τῆς δουλείας, Ὡςτε οὐκ ἐφ' ὁμοίους Πνευματός ἐστι
 καὶ ἀγγέλων ἢ ἀνθρώπων ἄλλα τὸ μὲν Πνεῦμα, ὡς ζωῆς κύριον,
 20 οἱ δ' ἄγγελοι ὡς βοηθοὶ τῶν ὁδοῦσιν καὶ πιστοὶ μαρτυρεῖς
 τῆς ἀληθείας παραλαμβάνοντες. Ἔθος γὰρ τοῖς ἁγίοις τὰς
 ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ἐπὶ μαρτύρων διδόναι ὡς καὶ αὐτὸς
 οὗτος φησι Τιμοθέῳ « Ἄ παρέλαβες παρ' ἐμοῦ ἐπὶ πολλῶν
 μαρτυρῶν, ταῦτα παραθῶ πιστοῖς ἀνθρώποις » καὶ νῦν
 25 τοὺς ἀγγέλους ἐπιμαρτυρεῖται οἶδε γὰρ ὅτι συμπαρέσσονται
 ἄγγελοι τῷ κριτῇ, ὅταν ἔλθῃ, ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς κρῖναι
 τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ « Ὅς γὰρ ἂν, φησὶν, ὁμολο-
 γήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ

ἀνθρώπου ὁμοιωθεῖται ἐν αὐτῷ ἐμπροσθεν των ἀγγέλων τοῦ

- 30 Θεοῦ ὁ δὲ ἀπαρντισμένος με ἐνώπιον των ἀνθρώπων, ἀπαρνθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ. » Καὶ Πάλλας, ἑτέρωθι, φησιν. « Ἐν τῇ ἀποκαταστάσει τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων. » Τούτου χάριν ἐντεθυέν ἤδη διαμαρτυρεται ἐπὶ των ἀγγέλων, εἰς τὸ μέγα κριτήριον

35 εὐπρετεῖς ἐαυτῶν τὰς ἀποδείξεις παρασκευάζων.

30. Καὶ οὐχ αὐτοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντες ἀπλῶς οἱ λόγου τινὰ διακονίαν πεπιστευμένοι, οὐδένα χρόνον διαμαρτυρόμενοι παύονται, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐπιβώσονται. ὥς καὶ ἡν πίστεως πράξεως εἴσω αὐτῶν τελὸς

- 5 μένης καὶ ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν βεβιωμένων συνεσομένων τοῖς κρινόμενοις. « Προσκαλέσεται, γάρ, φησί, τὸν οὐρανὸν ἄνω, καὶ τὴν γῆν, τοῦ διακρίναι τὸν λαὸν αὐτοῦ. » Ὡς ἐν Μωυσῆς παρατιθεσθαι μέλλων τὰ λόγια τῷ λαῷ, « διαμαρτυρομαι ἵμιν φησί, σήμερον τὸν τε οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. » Καὶ πάλιν

- 10 τὴν ἰσθὴν λέγων. « Προσεχε, οὐρανέ καὶ κατήσσω, καὶ ἀκοσέτω γῇ ῥήματα ἐκ στοματος μου. » Καὶ Ἡσαίας « Ἄκουε, οὐρανε, καὶ ἐνωτίζου, γῆ. » Ἱερεμίας δὲ καὶ ἔκστασιν τινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τῇ ἀκοῇ των ἀνοσιῶν ἔργων τοῦ λαοῦ διηγείτα. « Ἐξέστ' ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τούτῳ, καὶ

- 15 ἔρριξεν ἐπὶ πλεῖστον σφόδρα, ὅτι δυο καὶ πονηρὰ ἐποίησεν ὁ λαός μου. » Καὶ ὁ ἀπόστολος τοίνυν ὥστερ παιδαγωγούς τινὰς ἢ παιδονόμους ἐπιτεταγμένους τοῖς ἀνθρώποις τοὺς ἀγγέλους εἰδώς εἰς μαρτυρίαν ἐπεκαλέσατο. Ἰησοῦς δὲ ὁ τοῦ Ναυῆ καὶ λίθον μάρτυρα των λόγων ἔστησεν. ἤδη δὲ

- 20 ποῦ καὶ θουνῆς μάρτυς παρὰ τοῦ Ἰακώβ ὠνομάσθη. — « Ἔσται γάρ, φησὶν, ὁ λίθος ἐν ὑμῖν σήμερον εἰς μαρτύριον

- 121A ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, ἡνίκα ἂν φανήσθῃ Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν. » ταχὺ μὲν ποῦ πιστευῶν τῇ δυνάμει τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς λίθους φωνῇ ἀφήσειν εἰς ἑλεγχον των παραβεβη-
25 κῶτων εἰ δὲ μή, ἀλλὰ το γε ἑκάστου συνειδὸς τῇ ἐνεργείᾳ τῆς ὑπομνήσεως παντως κατατρωθῆσθαι.

- Οὕτω μὲν οὖν τοὺς μαρτυράς, οἵτινες ποτ' ἂν ὦσιν, ὥστε εἰς ὑστερον αὐτοὺς παραστησεσθαι, οἱ τὴν οἰκονομίαν τῶν ψυχῶν πεπιστευμένοι προετοιμαζονται. Τὸ δὲ Πνεῦμα οὐ
30 διὰ τὴν ἐπὶ καιροῦ χρεῖαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκ φύσεως κοινωνίαν συντέτακται τῷ Θεῷ, οὐχ ὑφ' ἡμῶν ἑλκυσθέν, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Κυρίου παραληφθέν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'

[121] Ἐνστάσις, ὅτι καὶ εἰς Μωυσὴν τινες ἐβαπτίσθησαν, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, καὶ πρὸς ταυτὴν ἀπαντήσις, ἐν οἷς καὶ τὰ περὶ τύπων.

- B** 31. Ἄλλ' οὐδὲ εἰ βαπτίζομεθα φησίν, εἰς αὐτό, οὐδ' οὕτω δικαίον μετὰ Θεοῦ τεταχθαι. Καὶ γὰρ «καὶ εἰς τὸν Μωυσὴν τινες ἐβαπτίσθησαν ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ» Ὁμοίως δὲ καὶ ἡ πίστις ὁμολογεῖται ἤδη, καὶ εἰς ἀνθρώπους γεγενῆσθαι. «Ἐπίστευσεν γὰρ ὁ λαὸς τῷ Θεῷ καὶ Μωυσεὶ τῷ θεράποντι αὐτοῦ». Τί οὖν, φησίν, ἐκ τῆς πίστεως καὶ τοῦ βαπτίσματος τὸ ἅγιον Πνεῦμα τοσοῦτον ἀναφίς καὶ μεγαλύνεις ὑπὲρ τῶν κτίσιν, ὅποτε καὶ αὐτὰ καὶ ἀνθρώποις ἤδη προσμεμαρτύρηται;
- 10 Τί οὖν ἐρωτῶμεν. Ὅτι εἰς μὲν τὸ Πνεῦμα ἡ πίστις ὥς εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸν Υἱόν ὁμοίως δὲ καὶ τὸ βαπτισμα. Ἡ δὲ εἰς τὸν Μωυσήν καὶ τὴν νεφέλην, ὥς εἰς σκίαν καὶ τύπον. Ὁ δὲ λόγος δὲ ἐπεὶ δὴ μικροῖς καὶ ἀνθρώπινος προδιαμορφοῦνται τὰ θεῖα, μικρὰ τὰς ἐστὶ καὶ ἡ τῶν θεῶν φύσις,
- C** 15 ἣν ἡ τῶν τύπων σαφὴς ἀναγραφὴ πολλὰκις προαπεσχημένῃ. Ἦστί, γὰρ ὁ τύπος προσδοκωμένων δηλώσις διὰ μεταβολῆς, ἐνδεικτικῶς τὸ μέλλον παρουποφαινών. Ὡς ὁ Ἄδαμ τυπὸς τοῦ μέλλοντος, καὶ ἡ πέτρα τυπικῶς ὁ Χριστός καὶ τὴ πέτρας ὕδωρ, τῆς ζωτικῆς τοῦ Λόγου δυναμείως. «Εἰ τί,
- 20 γὰρ φησι, διεῖα, ἐρχεσθω πρὸς με, καὶ πίνατε.» Καὶ τὸ μάννα τοῦ ζῶντος ἄρτου, τοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάντος καὶ ὁ ἐπὶ σημείου κείμενος ὄφις, τοῦ σωτηρίου παθούς του διὰ τοῦ σταυροῦ τελεσθέντος διὸ καὶ οἱ ἀποβλέποντες εἰς
- 124A** αὐτόν δεσφάζοντο. Ὡς δὴ καὶ τὰ περὶ τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ
- 26 Ἰσραὴλ εἰς ἐνδεξίν τῶν διὰ τοῦ βαπτίσματος σωζομένων ἱστορεῖται. Διεσώθη γὰρ τῶν Ἰσραηλιτῶν τὰ πρωτότοκα, ὥς καὶ τῶν βαπτιζομένων τὰ σώματα, διδομένης τῆς χάριτος τοῖς σημειωθείσιν ὑπὸ τοῦ αἵματος. Τὸ μὲν γὰρ αἷμα τοῦ προβάτου, τυπὸς τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ τὰ δὲ
- 30 πρωτότοκα, τύπος τοῦ πρωτοπλάστου δις ἐπεὶ δὴ ἀναγκαίως ἡμῖν ἐνυπαρχει τῇ ἀκολουθίᾳ τῆς διαδοχῆς μέχρι τέλους παραπεμπόμενος, διὸ τοῦτο ἐν τῷ Ἄδαμ πάντες ἀποθνήσκωμεν, καὶ ἐκασίλευσεν ὁ θάνατος μέχρι τῆς τοῦ νόμου πληρώσεως καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας. Διτηρήθη δὲ

- ὑπό τοῦ Θεοῦ τὰ πρωτοτοκία, τοῦ μὲν θ γέν τὸν ἐλοθρευόντα
 B εἰς ἐνδεσιν ὁ μακάρι ἡμεῖς ἀποθύησκειν ἐν τῷ Ἀδαμ,
 ζωοτογθεντας ἐν τῷ Χριστῷ. Ἡ δὲ θαλασσα καὶ ν
 ρεαλ, πρὸς μὲν τὸ παρὸν εἰς πῖσιν ἐντὶ εἰδὰ τῆς καταπαλ-
 ξεως, πρὸς δὲ εἰς μέλλον, ὡς τυποῖ τὴν ἐσόμενην χάριν
 1) προτυπεσθαι «Τίς σοφός καὶ συνήσει ταῦτα» πῶς ἡ
 θαλάσσα βαπτισματικῶς χωρισμὸν τοιαῦτα τοῦ Φαραῶ,
 ὡς καὶ τὸ λουτρὸν τῆς τυραννίδος τοῦ διαβολοῦ.
 Ἀπειρεσίαι ἐκείναι, εἰ ἐκαστὴ τὸ ἐξ ἑαυτοῦ ἀποθύησκει καὶ
 εἰς τὴν ἐκείνου καὶ εἰς τὴν ἑαυτοῦ. Ἐξ ἑαυτοῦ ἀπαθὲς
 45 ὁ λαὸς, καὶ καὶ ἡμεῖς ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντες ἀπὸ
 τοῦ Ἰησοῦ, καὶ πῶς ἐν τῇ κατεστάντοσ τῆς Ἡ δὲ
 νεφελεὶ σκία τῆς ἐκείνου. Πνευματικῶς, δὲ εἰς τὴν φλύγα
 τῶν παθῶν διὰ τῆς νεκρώσεως, τῶν μελῶν καταργητόσ
 C 32. I. οὖν, εἰς δὲ τυπικῶς εἰς Μωυσὴν εὐαγγελισθῆσαι,
 διὰ τοῦτο μικρὰ ἢ τοῦ βαπτισματος χάρις. Ὡς τὸ μὲν οὖν
 αὐτὸ ἂν ἕλκεται, μετὰ εἰς τῶν ἡμετέρων εἰπερ τὸ εἰς ἕκαστον
 σεμνόν τοῖς τυποῖς προδιχάλλεται. Ὡς τὸ καὶ εἰς ἀνθρω-
 5 πους τοῦ Θεοῦ ἀνάγει, μετὰ τὴν καὶ ὑπερφύει, δὲ τὸν μονογενῆ
 Ἰὼν ἔδωκεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἐπειδὴ καὶ Ἀβραάμ
 τοῦ Ἰδοῦ υἱοῦ οὐκ ἐφέστατο. (Ὡς τὸ καὶ τῷ Κυρίου
 ἐνδοξόν ἐπειδὴ προδατὸν ἀντὶ Ἰσραὴλ τὸν ὑπὸν ἐπληροῦ
 τῆς προσφορᾶς) Ὡς τὸ εἰς ἄδου φρεσιν καθοδὸς ἐπειδὴ
 10 Ἰωνᾶς ἐν τρισὶν ἡμέραις καὶ τσσαυταῖς νύξ, τοῦ θανάτου
 τὸν τυποῦν προεξετελερου. Ταῦτὸν τοῖνον ποιεῖ καὶ ἐπὶ τοῦ
 βαπτισματος ὁ τὸ σκια συγκρινῶν τὴν ἀλήθειαν, καὶ τοῖς
 D τυποῖς παραβάλλων τὰ παρ' αὐτῶν σημαίνομενα, καὶ διὰ
 Μωυσέως καὶ τῆς θαλάσσης πασὼν ὁμοῦ διασύρειν τὴν
 15 εὐαγγελικὴν οἰκονομίαν ἐπιχειρῶν. Ποῖα γὰρ ἄφροσις παρα-
 125 A πτωμάτων, ποῖα ζωῆς ἀνανέωσις ἐν θαλάσσῃ, ποῖαν γαρι-
 σμα πνευματικόν διὰ Μωυσέως, ποῖα νέκρωσις ἁμαρτι-
 μάτων ἐκεῖ. Οὐ συναπέθανον ἐκεῖνοι Χριστῷ διόπερ οὐδὲ
 συνηγέρθησαν. Οὐκ ἐφορεσαν τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου
 2) οὐ τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιήνεγκαν, οὐκ
 ἀπεδύσαντο τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἐνεδυσαντο τὸν νέον,
 τὸν ανακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος
 αὐτόν. Τί οὖν συγκρίνει τὰ βαπτίσματα, ὧν ἡ προσηγορία
 μόνῃ κοινῇ, ἡ δὲ τῶν πραγμάτων διαφορὰ τοσαυτῇ, ὅση ἂν
 25 γένοιτο ὁείρου πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ σκιάς καὶ εἰκονίου
 πρὸς τὰ κατ' οὐσίαν ὑφειστήκοτα,

33. Ἄλλα καὶ ἡ εἰς τὸν Μωυσέα πιστις οὐ τὴν εἰς τὸ Πνεῦμα πιστὴν ὁλοῦν τινὸς ἀξίαν δείκνυσιν ἀλλὰ κατὰ τὸν τῶν τούτων λόγον, μᾶλλον τὴν εἰς τὸν Θεὸν τῶν ὁλων ὁμολογίαν καθ' ὅσον κρινεῖ « Ἐπιστευσεν γάρ, φησὶν, ὁ λαὸς τῷ Θεῷ καὶ Μωυσεὶ τῷ θεραπεύοντι αὐτοῦ » Θεῷ τοίνυν συνέζευκται οὐχὶ τῷ Πνεύματι καὶ τυπὸς ἦν οὐχὶ τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ τοῦ Ἰησοῦ. Τὸν γὰρ μεσίτην Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων δι' ἐκείνου τότε προαπετυποῦ ἐν τῇ τοῦ νόμου διακονίᾳ. Οὐ γὰρ τοῦ Πνεύματος τυπὸς ἦν Μωυσῆς, τὰ πρὸς τὸν Θεὸν τῶ λαῷ μεστῶν. Ἐδοῦν γὰρ νόμος « διαταγεῖς δι' ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου » δηλαδὴ τοῦ Μωυσέως, κατὰ τὴν προκλήσιν τοῦ λαοῦ λεγόντος « Ἀλλήσον σύ φησι, πρὸς ἡμᾶς καὶ μὴ λαλεῖται πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεός » Ὡστε ἡ εἰς αὐτὸν πιστις ἐπὶ τὸν Κυρίον ἀναφέρεται, τὸν μεσίτην Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, τὸν εἰπόντα « Εἰ ἐπιστεύτε Μωυσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἔμοι. »
- Ἄρα οὖν μικρὸν ἢ εἰς τὸν Κυρίον πιστις, ἐπεὶ διὰ Μωυσέως προεστειμένη, ὥτως οὐδε εἰ τις εἰς Μωυσὴν ἐδαπτίσθη, μικρὰ ἢ πρὸς τοῦ Πνεύματος ἐπὶ τὸ βάπτισμα χάρις. Κατανοεῖ ἔχω λέγειν, ὅτι Μωυσὴν καὶ τὸν νόμον τῇ Γραφῇ λέγειν συνηθεῖς, ὡς τὸ « ἔχουσι Μωυσέα καὶ τοὺς προφῆτας » Τὸ οὖν νομικὸν βάπτισμα λέγων, « ἐδαπτίσθησαν, εἶπεν, εἰς τὸν Μωυσὴν » Τί οὖν τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, καὶ τὴν πλουσίαν τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν δωρεάν, τοῦ διὰ τῆς παλιγγενεσίας ἀνακαινίζοντος ἡμῶν, ὡς ἀετοῦ, τὴν νεότητά, εὐκαταφρόνητον δεικνύουσιν οἱ ἀπὸ τῆς σκιάς καὶ τῶν τυπῶν τὴν ἀληθεῖαν διαβαλλόντες,
- Ἦπου νηπίας φρενὸς παντελῶς τοῦτο, καὶ παιδὸς τινα, ὡς ἀληθῶς γάλακτος δεομένου, ἀγνοεῖν τὸ μέγα τῆς σωτηρίας ἡμῶν μυστήριον, ὅτι κατὰ τὸν εἰσαγωγικὸν τῆς διδασκαλίας τρόπον, ἐν τῇ κατὰ τὴν εὐσέβειαν γυμνασίᾳ πρὸς τὴν τελειωσιν ἀναγόμενοι, τοῖς εὐληπτοτέροις πρῶτον καὶ συμμέτραις ἡμῖν κατὰ τὴν γνώσιν ἐστοιχειωθῆμεν τοῦ οἰκονομοῦντος ταῖς ἡμέτερας, ὥσπερ ὀφθαλμοὺς ἐν σκότῳ τραφέντας, τῷ κατ' ὀλίγον ἐθισμῷ πρὸς τὸ μέγα φῶς τῆς ἀληθείας ἀναγοντος. Φειδοῖ γὰρ τῆς ἀσθενείας ἡμῶν, ἐν τῷ βαθεῖ τοῦ πλούτου τῆς σοφίας αὐτοῦ καὶ τοῖς ἀνεξίχνιαστοις κρίμασι τῆς συνέσεως τὴν προσηνῆ ταύτην καὶ εὐάρμοστον ἡμῖν ὑπέδειξεν ἄγωγὴν, τὰς σκιάς προτερον ὄραν τῶν σωμάτων, καὶ ἐν ὕδατι βλέπειν τὸν ἥλιον προεθίζων, ὡς μὴ εὖθις τῇ

θέα τοῦ ἀκράτου φωτὸς προσβαλόντας ἀμωμωθῆναι καὶ γὰρ τὸν ἰσχυρὸν λόγον ὃς τε νόμος, καὶ σκίαν ἔχων τῶν ἐλπίδων, καὶ ἡ διὰ τῶν προφητῶν προφητεία, αἰνῶμα οὐρανόθεν ἀληθείας, γυμναστήρια τῶν ὀφθαλμῶν τῆς καρδίας, ἐκείνη νόηται ὡς ἀπὸ τούτων ὁραδίας τῆς μεταβάσεως τῆς πρὸς τὴν ἀποκεκρυμμένην ἐν μυστηρίῳ σοφίαν ἐκτελεσθῆναι.

Τὰ μὲν οὖν περὶ τύπων, ἐπὶ τούτων καὶ γὰρ οὐδεὶς δυνατόν ἐπὶ πλέον προσδιατείνειν τὰς τύπας, ἢ οὐτως ὅτι τὸ ἐκτελούμενον πολλὰ πλεονάζει, τοῦ κεφαλαίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'

[128] Ἀπάντησις πρὸς ἀνθυκοφορὰν ὅτι καὶ εἰς ὕδωρ βαπτίζομεθα ἐν ᾧ καὶ τὰ περὶ βαπτισματος.

34. Τί οὖν πρὸς τούτοις ἐτι, Πολλῶν γὰρ διαλύσεων εὐποροῦσιν. Καὶ εἰς ὕδωρ, φασί, βαπτίζομεθα, καὶ οὐ δηποῦ τὸ ὕδωρ πάσης ὁμοῦ τῆς κτίσεως προτιμησάμεν, ἢ καὶ αὐτῷ τῆς Πατρὸς καὶ Υἱοῦ τιμῆς μεταδώσομεν. Οἱ μὲν οὖν ἐκείνων λόγοι ταυτοῖς, ὅποιοι ἂν γένοιτο ἀνθρώπων ὀργισμένων, καὶ διὰ τὴν ἐκ τοῦ παθους τῶν λογισμῶν ἐπισκοπησιν, μηδενὸς φειδομένων πρὸς τὴν τοῦ λελυπηκότος ἔμψυχον. Ἡμεῖς δὲ οὐδὲ τὸν περὶ τούτων κατοκνήσομεν λόγον. Ἡ γὰρ ἀγνωστοῦντας διδάχομεν, ἢ κακουργοῦσιν οὐκ ἐπιτρέφομεν. Μικρὸν δὲ ἀνωθεν.

35. Ἡ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν περὶ τὸν ἀνθρώπον οἰκονομία ἀνακλήσις ἐστὶν ἀπὸ τῆς ἐκπτώσεως, καὶ ἐπάνοδος εἰς οἰκείωσιν Θεοῦ ἀπὸ τῆς διὰ τὴν παρακοὴν γενομένης ἀλλοτριώσεως. Διὰ τοῦτο ἢ μετὰ σαρκὸς ἐπιδημία Χριστοῦ αἱ τῶν εὐαγγελικῶν πολιτευμάτων ὑποτυπωσεις τὰ παθὴν ὁ σταυρὸς ἢ ταφὴ ἢ ἀνάστασις ὥστε τὸν σωζόμενον ἀνθρώπον διὰ μιμήσεως Χριστοῦ, τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην υἱοθεσίαν ἀπολαβεῖν. Ἀναγκαῖα τοίνυν ἐστὶ πρὸς τελειώσιν ζωῆς, ἢ Χριστοῦ μίμησις, οὐ μόνον ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον ὑποδειγμασιν ἀοργησίας καὶ ταπεινοφροσύνης καὶ μακροθυμίας, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου, ὡς Παῦλός φησιν ὁ μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ. « Συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, εἰ πως καταντήσω εἰς τὴν ἐκ νεκρῶν ἐξανάστασιν. »

Πῶς οὖν γινόμεθα ἐν τῷ ὁμοιωματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, Συνταφέντες αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος. Τίς οὖν ὁ τρόπος

- της ταφῆς. καὶ τὸ ἐν τῇ ἀνάστασις χρησίμου. Πρῶτον
 μέν τινα ἔχοντες τὴν ἀνάστασιν, καὶ τὸν προῦν βίον διακοπόμεθα.
 Τοῦτο δὲ ἀδυνατῶν, μετὰ ἀνάθεον γεννηθέντα ἡ, κατὰ τὴν
 τοῦ Κυρίου φωνή. Ἡ γὰρ παλιγγενεσία ὡς καὶ αὐτὸ δηλοῖ
 2) τὸ ὄνομα, δευτέρου βίου ἐστὶν ἀρχὴ. Ὡστε δεῖ ἀρξασθαι τοῦ
 δευτέρου, πέρας χρόνου, ἵσταναι τῷ προλαβόντι. Ὡς γὰρ ἐπὶ
 τῶν τὸν διτλὸν ἀναπαύοντων στασις τις καὶ ἐπιδρέμεισις
 τὰς ἐναντίας κινήσεις διαλαμβάνει. ὥτω καὶ ἐπὶ τῆς τῶν
 βίων μεταβολῆς, ἀλλήλων ἐφ' ἑκὼν θάνατον ἀμφοτέρως
 B 25 μεσιτεύει. ταῖς βίαις, περαιοῦντα μὲν τὰ προάγοντα, ἀρχὴν
 δὲ ἰδόντα τοῖς ἐφεξῆς. Πῶς οὖν κατορθοῦμεν τὴν εἰς ἄδαν
 καταβάσιν, Μωσαϊμένοι τὴν ταφὴν τοῦ Χριστοῦ δια τοῦ
 βαπτισματός; Οἶοναι ἂν ἐθαπτεται τῷ ἴδατι τῶν βαπτι-
 ζομένων τὰ σώματα. Ἀποθεσιν οὖν τῶν ἔργων τῆς σαρκὸς
 10 συμβολικῶς ὑποφαίνει τὸ βαπτισμα, κατὰ τὸν ἀπόστολον
 λέγοντα ὅτι. «Περιεργηθῆτε περιτομῇ ἀχειροποιητῶ, ἐν τῇ
 ἀπεκδύσει τοῦ σώματος, τῆς σαρκὸς ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ
 Χριστοῦ συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτισματι.» Καὶ οἶοναι
 καθαρόν ἐστὶ ψυχῆς τοῦ ἀπὸ τοῦ σαρκικοῦ προνήματος
 35 αὐτῇ προσγενομένου ῥύπου, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι
 C «Πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι.» Διὰ τοῦτο
 εὐχὴ Ἰουδαϊκῶς ἐφ' ἐκκυστῶ μολυσματι ἀπολούμεθα
 ἀλλ' ἐν οἷδαμεν τὸ σωτήριον βάπτισμα. ἐπειδὴ εἰς ἐστὶν ἡ
 ὑπὲρ τοῦ κόσμου θάνατος, καὶ μία ἡ ἐκ νεκρῶν ἐξανάστασις
 40 ὧν τυπὸς ἐστὶ τὸ βαπτισμα. Τοῦτου χάριν ὡς τὴν ζωὴν ἡμῶν
 οἰκονομῶν Κύριος τῇ τοῦ βαπτισματος ἡμῶν ἐθετο διαθήκην,
 θάνατος τυπὸν καὶ ζωῆς περιέχουσαν. τὴν μὲν τοῦ θάνατου
 εἰκόνα τοῦ ἴδατος ἐκταπρυντος, τὸν δὲ τῆς ζωῆς ἀρραβῶνα
 παρεχόμενος τοῦ Πνεύματος.
 45 Ὡστε σαφές ἡμῖν ἐπέθετο γεγονός τὸ ζητούμενον, διὰ τὴν
 τῷ Πνεύματι τοῦ ἴδατος συμπαραληφθῆ. (Ὅτι δύο σκοπῶν ἐν
 τῷ βαπτισματι τροκεμένων, καταργῆσαι μὲν τὸ σῶμα τῆς
 ἀμαρτίας, τοῦ μηκέτι αὐτοῦ κερπασθῆναι τῷ θανάτῳ, ζῆν δὲ
 τῷ Πνεύματι, καὶ τὸν καρπὸν ἔχειν ἐν ἁγιασμῷ. τὸ μὲν
 D 50 ἴδατος, τοῦ θάνατος τὴν εἰκόνα παρέχει, ὥστε ἐν ταφῇ τῇ
 σῶμα περαιοῦμενον. τὸ δὲ Πνεῦμα τὴν ζωατικὴν ἐνέργειαν
 δύνανται ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ἀμαρτίαν μελυστητος εἰς τὴν ἐξ
 ἀρχῆς ζωὴν τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀνακαταλύν. Τοῦτο οὖν ἐστὶ

- 132 Α το ἔκωθεν νεκροῦμαι εἰς ἰθάτην καὶ Πνεύματος ἁγίου, ἵνα
 μὴ νεκρωσέω, ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι. τὸ δὲ ἔκωθεν, ἵνα
 ἐκπνεύσω, ἁπλῶς Πνεύματος, ἵνα ὁ πνεύμας ἀποδοῦναι
 αὐτῷ θάνατον, ἐκπνεύσας τὸ αἷμα μου ἐκ
 βαπτισματός, ὅτε οὕτως ἔσται καὶ τὸ ἔκωθεν, ὅτι
 κοινωθῇ αὐτῷ παρὰ τὸν Θεὸν χάρις καὶ ἡ χάρις καὶ
 60 σῶσιν οἱ βαπτισθέντες. Ἰστέον ὅτι ἐπὶ ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι
 οὐκ ἐκ τῆς φύσεως ἐστὶ τὸ ἁπλῶς, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ Πνεύ-
 ματος παρουσίας. Πνεῦμα ἔστι τὸ βαπτισμα, τὸ οὐκ ἐκ
 αὐτοθεσίας, ἀλλὰ σινειδισσεως ἰσχυρῆς ἐκρωτμητικῆς. Ἰστέον
 65 ἡρώδης, τὴν εὐαγγελιστὴν ἄσπην ἐκθέσθαι, πολιτείας, τοῦ
 ἀσπρητῆρος, τοῦ ἰσχυροῦ, τοῦ φιλῶντος ἀσπρητῶν, τοῦ
 ἀσπρητῶν τοῦ πνεύματος νομοθετῶν ὥστε ὑπερὶ αἰῶν
 ἐκείνης, ἵστα τὴν φύσιν ἐκείνης, τὰτα προλαβόντα, ἡμᾶς
 ἐκ προαιρέσεως ἀπορθεοῦν. Ἐπομένως οἱ ὀριζόμενοι εἶπον
 71 τὸ εὐαγγέλιον εἶναι τοῦ ἐξ ἀναστασεως βίου προδιατυπωσιν,
 οὐκ ἐν μὲν δοκῇ τοῦ προσηκόντος ἀμαρτεῖν. Ἐπὶ οὖν τὸν
 σκοπὸν ἐπανέλθωμεν.

36 Διὰ Πνεύματος ἁγίου ἢ εἰς παράδεισον ἀποκατα-
 στασις, ἢ εἰς βασιλείαν οὐρανῶν ἀνάδος, ἢ εἰς λυθισίαν
 ἐπανόδος, ἢ παρρησία τοῦ καλεῖν ἐαυτῶν Πατέρα τὸν
 Θεὸν κοινωνῶν γενέσθαι, τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ τέκνον
 5 φωτὸς χρηματίζεσθαι, δόξης αἰδίου μετέχειν, καὶ ἀπαξιατικῶς
 ἐν παντί πληρωματι εὐλογίας γενέσθαι, ἐν τε τῷ αἰῶνι
 τούτῳ καὶ ἐν τῷ μελλόντι, τῶν ἐν ἐπαγγελίαις ἀποκειμένων
 ἡμῖν ἰσχυρῶν, ὧν διὰ πίστεως ἀπεκδεχόμεθα τὴν ἀπολαυσιν,
 ὡς ἤδη παρόντων, τὴν χάριν ἐνυπνιζόμενοι. Εἰ γὰρ ὁ
 10 ἄρραδων τοιοῦτος, ἡλικὸν τὸ τέλειον, καὶ εἰ ἡ ἀπαρχὴ
 τοσαυτή, τίς ἡ τοῦ οὐλοῦ πλήρωσις.

Ἐτι κάκειθεν τῆς ἀπὸ τοῦ Πνεύματος χάριτος πρὸς τὸ
 ἐν ὕδατι βαπτισμα, γνώριμον τὸ διάφορον, ὅτι Ἰωαννης
 μὲν ἔβαπτισεν ἐν ὕδατι, ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς
 15 ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ. « Ἐγὼ μὲν γὰρ ὑμᾶς, φησί,
 βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν, ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος
 ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμι ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα
 βαστάσαι, αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ
 πυρί » τὸ τοῦ πυρός βαπτισμα τὴν ἐν τῇ κρίσει δοκιμασίαν
 20 λέγων, καθά φησιν ὁ ἀπόστολος. « Ἐκάστου τὸ ἔργον

ὅποιόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει » Καὶ παλιν « Ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται »

- Ἡδὴ δέ τινες ἐν τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶσιν, ἀληθεία καὶ οὐ μισήσει τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ θανόντα ὑποστάντας, αὐθέν των
 25 ἐκ τοῦ ὕδατος συμβόλων εἰς τὴν σωτηρίαν ἐπεδεχθῆσαν ἐν τῷ ἰδίῳ αἵματι βαπτισθέντες. Καὶ οὐκ ἀθετῶν το ἐν τῷ ὕδατι βάπτισμα, ταῦτα λέγω ἅλας τοὺς λογισμοὺς καθαιρῶν
 133A τῶν ἐπαιραμένων κατὰ τοῦ Πνεύματος, καὶ μινυντῶν τὰ ἄμικτα, καὶ παρисяζόντων τὰ ἄσυνεικαστα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣ'

- [133] Ὅτι ἀχωριστὸν ἐπὶ πάσης ἐννοίας, Πατὴρ καὶ Υἱοῦ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἐπὶ τε τῆς τῶν νοητῶν δημιουργίας καὶ ἐπὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων οἰκονομίας καὶ ἐπὶ τῆς προσδοκιμῆς κρίσεως.

37. Ἐπὶ οὖν τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐπαινῶμεν, ὅπως ἐν πᾶσιν ἀχώριστόν ἐστι καὶ ἀδιάσπαστον παντελῶς Πατὴρ καὶ Υἱοῦ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Ἐν τῷ περὶ τοῦ χαρίσματος τῶν γλωσσῶν τοτῶ, Κορινθίοις ἐπιστελλῶν ὁ Παῦλος, « Ἐάν πάντες, φησι, προφητεύητε, εἰσελθὺν δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγγεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων, τὰ κρυπτά τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερά γίνεται καὶ οὕτω κεσῶν ἐπὶ πρόσωπον, προσκυνήσει τῷ Θεῷ ἀπαγγέλλων ὅτι ὁ Θεὸς ἔντως ἐν ὑμῖν ἐστίν » Εἰ τοίνυν ἐκ τῆς προφητείας, τῆς
 B 5 κατὰ τὴν διαιρέσιν τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος ἐνεργουμένης, ἐπιγινώσκειται ὁ Θεὸς ἐν τοῖς προφήταις εἶναι, βουλευσάσθωσαν οὗτοι ποῖαν χωρὰν ἀποδώσουσι τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ ποτερον μετὰ Θεοῦ τάσσειν ἢ πρὸς τὴν κτίσιν ἐξωθεῖν δικαιότερον. Καὶ τὸ πρὸς Σάπφειραν ὑπὸ Πέτρου
 10 « Τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν κτεῖρασι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, » καὶ οὐκ ἐψεύσασθε ἀνθρώποις, ἀλλὰ Θεῷ » δείκνυσιν ὅτι τὰ αὐτὰ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ εἰς Θεόν ἐστίν τὰ ἁμαρτήματα. Καὶ οὕτω δ' ἐν τῇ συναρᾷ καὶ ἀδιαίρετον κατὰ
 C 15 τᾶσαν ἐνέργειαν, ἀπὸ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, τοῦ Πνεύματος διδασκαλίας Ἐνεργούντος τοῦ Θεοῦ τὰς διαιρέσεις τῶν

- ἐνεργημάτων καὶ τοῦ Κυρίου τὰς διαιρέσεις τῶν διακονιῶν, συμπάρεστι τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὴν διανοητὴν τῶν χαρισμάτων πρὸς τὴν ἀξίαν ἐκαστοῦ αὐτεξουσιᾶς οἰκονομοῦν. « Διαιρέσεις γὰρ φησί, χαρισμάτων εἰσὶ τὸ δὲ αὐτὸ Πνεῦμα »
- 25 Καὶ διαιρέσεις διακονῶν εἰσιν, ὁ δὲ αὐτός, Κύριος. Καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσιν, ὁ δὲ αὐτός, Θεός ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι » « Ταῦτα δὲ πάντα, φησιν ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, διαιροῦν ἰδιαίτως καθὼς βούλεται »
- 30 Οὐ μὴν ἐπειδὴ τριτον ἐταῦθα τοῦ Πνεύματος ὁ ἀπόστολος ἐπεμνήσθη, καὶ ἕτερον τοῦ Υἱοῦ καὶ τριτον τοῦ Θεοῦ καὶ
- 35 **Β** Πατρὸς, ἥδη χρη καθολοῦ νομίζειν ἀνέστραφθαι τὴν ταξιν. Ἀπὸ γὰρ τῆς ἡμετέρας σχέσεως τὴν ἀρχὴν ἐλάβην ἐπειδὴ ὑποδιχόμενοι τὰ δωρεά, πρῶτον ἐντυγχάνομεν τῷ διανέμοντι εἰτα ἐννοοῦμεν τὸν ἀποστελλαντα εἰτα ἀναγομεν τὴν
- 40 ἐνθύμησιν ἐπὶ τὴν πηγὴν καὶ αἰτίαν τῶν ἀγαθῶν
- 136A **38.** Μαθοὺς δ' αὖ τὴν πρὸς Πατέρα καὶ Υἱόν σου Πνεύματος κοινωνίαν καὶ ἐκ τῶν δημιουργημάτων τῶν ἐξ ἀρχῆς. Αἱ γὰρ καθαραι καὶ νοεραὶ καὶ ὑπερκόσμιαι δυνάμεις, ἅγιοι καὶ εἰσι καὶ ὁνομάζοντα, ἐκ τῆς παρὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος
- 5 ἐνδοθεΐσης χάριτος τὸν ἁγιασμὸν κεκτημένοι. Ὡστε ἀποσεστώπηται μὲν ὁ ὅρατος τῆς κτίσεως τῶν οὐρανίων δυνάμεων ἀπὸ γὰρ τῶν αἰσθητῶν μόνον τὴν δημιουργὸν ἡμῖν ὁ τῆς κοσμογονίας συγγραβάμενος ἀπεκαλύψε. Σὺ δέ, ἔστιν δύναμις ἐκ τῶν ὁρατῶν ἀναλογιζέσθαι τὰ ἀόρατα. Ἀδελφε τὸν
- 10 ποιητὴν ἐν ᾧ ἐκτίσθη τὰ πάντα εἴτε ὁρατά, εἴτε ἀόρατα, εἴτε ἀρχαί, εἴτε ἐξουσίαι, εἴτε δυνάμεις, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, καὶ εἴ τινές εἰσιν ἕτεραι λογικαὶ φύσεις, ἀκατονόμαστοι. Ἐν δὲ τῇ τούτων κτίσει ἐνόησόν μοι τὴν προκαταρ
- 15 κτικὴν αἰτίαν τῶν γινομένων, τὸν Πατέρα τὴν δημιουργικὴν, τὸν Υἱὸν τὴν τελειωτικὴν, τὸ Πνεῦμα ὥστε βουλήματι μὲν τοῦ Πατρὸς τὰ λειτουργικὰ πνεύματα ὑπάρχειν, ἐνεργεῖα δὲ τοῦ Υἱοῦ εἰς τὸ εἶναι παράγεσθαι, παρουσίᾳ δὲ τοῦ Πνεύματος τελειοῦσθαι. Τελείωσις δὲ ἀγγέλων, ἁγιασμός, καὶ ἡ ἐν τούτῳ διαμονή.
- 20 Καὶ μηδεὶς οἰέσθω με ἢ τρεῖς εἶναι λέγειν ἀρχικὰς ὑποστάσεις, ἢ ἀτελῇ φάσκειν τοῦ Υἱοῦ τὴν ἐνέργειαν. Ἀρχὴ γὰρ τῶν ὄντων μία, δι' Υἱοῦ δημιουργήσα, καὶ τελειοῦσα ἐν Πνεύματι. Καὶ οὕτε Πατὴρ, « ὁ τὰ πάντα ἐν πᾶσιν ἐνεργῶν », ἀτελῇ ἔχει τὴν ἐνέργειαν οὔτε Υἱὸς ἑλλιπῆ τὴν δημιουργίαν,
- 25 μὴ τελειομένην παρὰ τοῦ Πνεύματος. Οὕτω γὰρ ἂν οὔτε

Πατὴρ προσδεθεὶς, Ἰοῦ μόνω ἔθελεν δημιουργεῖν
 ἀλλ' ὁμοῦ θέλει δια Ἰοῦ ἵπ' ἂν Ἰός συνεργίας προσῇ
 θειῇ, καθ' ὁμοιοῦτα τοῦ Πατρὸς ἐνεργῶν ἅλλα καὶ Ἰός
 θέλει, δια τοῦ Πνεύματος τελείουν « Ἰὼ λόγε Κυρίου
 οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στοματός
 αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν » (ὅτε οὖν λόγος, ἀέρας
 τότεως σημαντικῇ δια φωνητικῶν ὀργάνων ἐκφερομένη
 οὔτε πνεῦμα, στοματός, ἀέρας, ἐκ τῶν ἀντιπνευστικῶν μερῶν
 ἐξωθεύμενος ἀλλὰ Λόγος μὲν ὁ πρὸς Θεόν ὢν ἐν ἀρχῇ
 καὶ Θεός, ὢν Πνεῦμα δὲ στοματός Θεοῦ, « τὸ Πνεῦμα τῆς
 ἀληθείας ὁ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται »

Τρία τοίνυν νοεῖς, ἂν προσάσονται ἑκαστον, τὸν δημιουρ-
 γοῦντα Λόγον, τὸ στερεῶν τὸ Πνεῦμα Τ, δ' ἂν ἄλλο εἴη
 στερεώσις, ἢ ἡ κατὰ τὸν ἁγιασμὸν τελειώσις, τὸ ἀνένδοτον
 καὶ ἀτρεπτον καὶ παρῶς ἐκτειρισμένον ἐν ἀναθῷ τῆς
 στερεώσεως, ἐμφανισθεῖς Ἀγασμός, δέ, οἷον ἀνεῖ Πνευ-
 ματος (ὁ γὰρ φησὶ ἅγιοι αἱ τῶν οὐρανῶν δυνάμεις
 ὅς οὕτω γ' ἂν οὐδεμίαν πρὸς τὸ ἅγιον Πνεῦμα τὴν διαφορὰν

ἔχοιεν ἀλλὰ κατὰ ἀναλογίαν τῆς πρὸς ἀλλήλας ὑπεροχῆς,
 τοῦ ἁγιασμοῦ ὁ μέτρον παρὰ τοῦ Πνεύματος ἔχουσαι
 Ὡς γὰρ ὁ καυτὴρ μετὰ τοῦ πυρὸς νοεῖται, καὶ ἄλλο μὲντοι
 ἢ ὑποκαμένη ὄνη, καὶ ἄλλο τὸ πῦρ οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν
 οὐρανίων δυνάμεων, ἢ μὲν οὐσία αὐτῶν, ἀέριον πνεῦμα, εἰ
 τύχοι, ἢ πῦρ ἕλκον, κατὰ τὸ γεγραμμένον « (ὁ) παιὼν τοὺς
 ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς
 φλόγα » διὸ καὶ ἐν τοῖς εἰσι, καὶ ὁρατοὶ γίνονται, ἐν τῷ
 εἶδει τῶν οἰκείων αὐτῶν σωμάτων τοῖς ἀξίαις ἐμφανίζομενοι

(ὁ) μὲντοι ἁγιασμός, ἐξωθεν ὢν τῆς οὐσίας, τῆς τελειώσεως
 αὐτοῦ, ἐπταχεῖ δὲ τῆς τελειώσεως, τοῦ Πνεύματος ψυχασσεναι

δε τῆς αἰν τῆς ἐπιμονῆς τοῦ καλοῦ ἔχουσαι μὲν ἐν τρυφῇ
 τοῦ ἀνθρώπου, οὐδεποτε δὲ ἐκ τῆς αὐτοῦ ὄντως αὐτοῦ
 προσεδρεύει ἐπιπύουσαι Ὡς εἰν ὑφελθῇ τῷ λόγῳ τὸ
 Πνεῦμα, λέλυνται μὲν ἀγγέλων χορεῖαι, ἀνθρώπων δὲ
 ἀρχαγγέλων ἐπιστάται, σφραγίζονται δὲ τὰ πάντα, ἀνομο-
 θέτη οὐ, ἄτακτος, ἀορίστος αἰὼν ἢ ζωὴ

Πῶς μὲν γὰρ εἰπωσιν ἄγγελοι « Δεῖξά ἐν ὕψιστοις
 Θεῷ » μὴ δυνάμεθεντες ὑπο τοῦ Πνεύματος, « (ὁ)δεῖς γὰρ
 δύνανται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι ἀκούω,
 καὶ οὐδεὶς ἐν Πνεύματι Θεοῦ λαλῶν λέγει ἀνάθεμα
 Ἰησοῦν » ὅπερ εἶπε, ἂν τὰ πονηρὰ καὶ ἀντικείμενα

την ἀνθρώπῳ τοῦ Θεοῦ γενομένην, τις αὐτοῖς μὴ οὐκ
 δια τῆ τοῦ Πνεύματος χάριτος πληρῶσθαι. Εἰτε ῥ. καί.

5 τα παλαιὰ σκοπεῖν τὰς τῶν πατριάρχων εὐλογίας τῶν
 ἐκ τῆς νομοθεσίας δεδομένην βοήθειαν, τοὺς τυποῦς, τὰς
 προφητείας τὰ ἐν παλαιαῖς ἀνδραγαθήμασι, τὰ δια τῶν
 10 δικαίων στίμια εἰτε τὰ περὶ τὴν ἐνσάρκον τοῦ Κυρίου
 παρουσίαν οικονομηθέντα δια τοῦ Πνεύματος

10 Πρῶτον μὲν γὰρ αὐτῇ τῇ σαρκὶ τοῦ Κυρίου συνῆν, ἔργον
 γενομένον, καὶ χωριστῶς παρὼν κατὰ τὸ γεγραμμένον
 « Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν,
 οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός » Καὶ « Ἰησοῦν τὸν
 ἀπὸ Ναζαρέτ, ὃν ἔγριπεν ὁ Θεὸς τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ »

15 Ἐπειτα πᾶσα ἐνέργεια συμπαιρόντος τοῦ Πνεύματος
 ἐνεργεῖτο. Τοῦτο καὶ ὑπὸ τοῦ δαυδίου περὶ αὐτοῦ
 παρῆν « Ἀνέβη γὰρ φθιν, ὁ Ἰησοῦς ὑπὸ τοῦ Πνεύματος,
 εἰς τὴν ἔρημον, τοῦ πειρασθῆναι » Καὶ ἐνεργοῦντι τὰς
 δυνάμεις ἀχωριστῶς συνῆν « Εἰ γὰρ ἐγώ, φθην, ἐν Πνεύματι

20 Θεοῦ ἐκβαλλῶ τὰ δαιμόνια » Καὶ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντος
 οὐκ ἀπελείπετο Ἀνακαταζών γὰρ τὸν ἄνθρωπον ὁ Κύριος,
 καὶ ἦν ἀπώλεσε χάριν ἐκ τοῦ ἐμφυσηματος τοῦ Θεοῦ, ταύτην
 πάλιν ἀποδιδούς ἐμφυσήσας εἰς τὸ προσωπον τῶν μαθητιῶν,
 τί φησι, « Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον Ἄν τινων σφῆτε τὰς

25 ἁμαρτίας, ἀφίενται, καὶ ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτνται »

141 A Ἡ δὲ τῆς Ἐκκλησίας διακρίσεως οὐκ σαφὲς καὶ
 ἀναντιρρήτως διὰ τοῦ Πνεύματος ἐνεργεῖται. Αὐτός γὰρ
 ἔδωκε, φησί, τῇ Ἐκκλησίᾳ « πρῶτον ἀποστόλους, δευτερον
 προφήτας, τρίτον διδασκαλοὺς, ἑπειτα δυνάμεις, ἑπειτα
 30 χάρισματα ἱεράτων, ἀντιτάξεις κυβερνήσεις, γένη γλωσ-
 σῶν » Αὐτῇ γὰρ ἡ τάξις κατὰ τὴν διαιρέσιν τῶν ἐκ τοῦ
 Πνεύματος δωρεῶν διατέτακται

40. Εὖροι δὲ ἂν τις ἀκριβὲς λογιζόμενος, καὶ ἐπὶ τοῦ
 καιροῦ τῆς προσδοκωμένης ἐπιφανείας τῆς ἐξ οὐρανῶν τοῦ
 Κυρίου ἐκίστηται, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς τινες οἴονται,
 ἀλλὰ συμπραττεται καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀποκαλύψεως αὐτοῦ,

5 καθ' ἣν κρινεὶ τὴν ἐκκοιμένην ἐν δικαιοσύνῃ οὐ μακάριος καὶ
 μόνος δυναστής. Ἦν γὰρ αὕτως ἀνέχρους τῶν ἰστομασμένων
 παρα Θεοῦ, ἀποθνήσκοντες αἱρετοί, ὡς ἀγνοοῖν ὅτι καὶ τῶν
 δικαίων ὁ στέφανος ἡ τοῦ Πνεύματος ἐστὶ χάρις, θαυμάστερα
 τότε καὶ τελειότερα παρεχομένη, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν

B

- ο ἀνδραγαθιμάτων τῆς πνευματικῆς δοξῆς διανεμεμένης
ἐκάστω. Ἐν γὰρ ταῖς λαμπρότητι τῶν αἰώνων μόναι πολλαὶ
παρὰ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν κτίσεως διαφοραὶ ἰ. ὡς
γὰρ ἀσπὴρ ἀστέρο, δ' ἀφέρει ἐν δοξῇ οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις
τῶν νεκρῶν ἰ (Ἡ τοῖν σφραγισθέντες τῷ Πνεύματι τῷ
15 αἰῶνι εἰς ἡμέραν ἰσχυρώσεως, καὶ ἦν ἑλθόν ἀπαρχὴν
τοῦ Πνεύματος ἀρχὸν καὶ κρείωντον διαψώσαντες, οὗτοι
εἰσιν οἱ ἀκούοντες ἰ Ἐῖ δοξῇ ἀρχθὲ καὶ πιστέ ἐπὶ ὀλίγα
ἦ, πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε ἰσχυρώσω » (Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ
ἀποψήσαντες τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τῇ πονηρίᾳ τῶν ἐπιτηδευ-
μάτων αὐτῶν ἰ οἱ μὴ ἐπεργασμένοι τῷ δοθέντι, ἀφαιρε-
0 20 θήσονται. ὁ εὐλόγησεν εἰς ἑτέρας μεταθεμένης τῆς
χαρίτος ἦ, κατὰ τὴν τῶν εὐαγγελιστῶν καὶ διχοτομηθῆ-
σονται παντελῶς τῆς διουσιᾶς νοουμένης κατὰ τὴν εἰς
τὸ παντελές ἀπὸ τοῦ Πνεύματος ἀλλοτριώσιν. Οὕτε γὰρ
25 σῶμα διαιρεῖται ὡς τὸ μὲν παραδιδόσθαι τῇ κολάσει τὸ
δὲ ἀφιεῖσθαι. Μυθικόν γάρ τοῦτό γε, καὶ οὐ κατὰ δικαίον
κριτῆν, ὅλας ἡμαρτηκώτας ἐξ ἡμετέρας εἶναι τὴν κολάσιν.
Ὡς τὴ ψυχὴ διχῶ τέμνεται, ὅλη δὲ ὅλου τοῦ ἀμαρτωλοῦ
φρονήματα κεκτῆμενη καὶ συγκατεργαζομένη τῷ σωματι τὸ
30 κακόν. Ἀλλὰ διουσιᾶς ὡς περ ἔφην, ἡ ἀπο τοῦ Πνεύματος
εἰς τὸ διγενέσθαι τῆς ψυχῆς ἀλλοτριώσεως. Νῦν μὲν γὰρ ἰ κα-
μὴ ἀντικεινται τοῖς ἀναξίσις ἀλλ' οὖν παρεῖναι δοκεῖ πῶς
τοῖς ἁπλῶς ἐσφραγισμένοις τῇ ἐκ τῆς ἐπιστροφῆς σιωτῶν
D 144 A αὐτῶν ἀναμένον. τότε δὲ ἐξ ὅλου τῆς μετεμενομένης αὐτοῦ τῆς
35 χάριν ψυχῆς ἀποτμηθήσεται. Διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐν τῷ αὐτῷ,
ὁ ἐξομολογούμενος, οὐδὲ ἐν τῷ ὁμολογῶν ὁ μνημονεύων τοῦ
οὐκέτι τῆς βοηθείας τοῦ Πνεύματος συμπαρανοήσεως. Πῶς οὖν
δυνατὸν νοῆσαι, χωρὶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπιτελεῖσθαι τὴν
κρισιν, ὅπου γε ὁ λόγος δεικνυσιν, ὅτι αὐτὸ ἔστι καὶ τὸ τῶν
40 δικαίων βραβεῖον, ὅταν ἀντὶ τοῦ ἀβραβεῖνος παρασχεθῇ τὸ
τέλειον, καὶ ἡ πρώτη τῶν ἀμαρτωλῶν καταδική, ὅταν καὶ
ὁ δοκοῦσιν ἔχειν ἀφαιρεθῶσι.
- Τὸ δὲ μέγιστον τεκμήριον τῆς πρὸς Πατέρα καὶ Υἱὸν τοῦ
Πνεύματος συναφείας, ὅτι οὕτως ἔχειν λέγεται πρὸς Θεόν,
45 ὡς πρὸς ἑκάστον ἔχει τὸ πνεῦμα τὸ ἐν ἡμῖν. « Τίς γὰρ οἶδε,
φησὶν, ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἐν
αὐτῷ; Οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς ἐγνώκεν, εἰ μὴ τὸ
Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ. »

3 Καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον.

ἀσεβείας παραδραμεῖν Ἄλλ' οὐκ εἴη τὴν χολήν τῶν ἀδελφῶν τ' ἀρχὴν, καὶ ἡ βαρύντης τῶν ἐνκαίμων.

42. Τί γὰρ λεγοῦσιν Ἰουδαῖοι αὐτῶν τῆς ἀλαζονείας, τὰ ῥήματα Ἡμεῖς τοῖς μὲν ὁμοίως οὐκ εἴη τῆς συναριθμήσεως πρέπειν τοῖς δὲ πρὸς τὸ μέτρον παρὰλαβόμενοι τὴν ὑπαριθμήσιν καὶ τοῦτο τίποτε μὴ εἴη. Οὐ γὰρ συνειρήμιον τῆς ἀλλοκοτοῦ σοφίας Πνεύματος τοῦ ἁγίου χρυσοῦ μὲν χρῆσθαι συναριθμῆσθαι, ὁ δὲ κολληθεὶς οὐκ εἴη τῆς συναριθμήσεως ἀξίος ἀλλὰ διὰ τὴν τῆς ἁγίας ἐκείνης ὑπαριθμήσιν τῷ χρυσῷ καὶ τοσαύτην δύναμιν τὴν ἀριθμῶ μαρτυρεῖται, ὡς ἡ τῶν εὐτελῶν τῆς ἀξίας ὑπεραίρειν, ἡ τῶν πολυτιμῶν το

10 περὶον καταβαλλεῖν. Οὐκ εἴη πάλιν καὶ τὸν χρυσὸν τοῖς βαρύντοις τῶν λίθων ὑπαριθμήσεις κάκεινων τοῖς εὐανθεστέροις καὶ μεῖζοσι τοῖς ἀλαμπεστέροις καὶ μικροτέροις Ἄλλα τί οὐκ ἂν εἶπαιεν οἱ εἰς μηδὲν ἄλλο εὐκαίρουντες ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον Ἰννομαζέσθωσαν λοιπὸν

15 μετὰ Στωικῶν καὶ Ἐπικουρεῶν οἱ διακηφιστάι τῆς ἀσεβείας. Τίς γὰρ ἂν καὶ γένοιτο πρὸς τὰ πολιτῆμα τῶν ἀτιμωτέρων ἢ ὑπαριθμήσεως, Ὁ γὰρ τοῦ ὁδοῦ τῷ χρυσῷ σταθμῇ πως ὑπαριθμηθήσεται, Ὅτι οὐ λέγομεν, φησι, δυο λεκτῆσθαι νομίσματα ἀλλ' ἓν καὶ ἓν Ποτερον οὖν τούτων ποτέρῳ

20 ὑπαριθμεῖται; Ἐκφωνεῖται μὲν γὰρ ὁμοίως ἑκάτερον Ἦσαν μὲν οὖν καθ' ἑκάστον ἀριθμήσεως, ὁμοιότητα ποιεῖς ἐν τῷ ὁμοίῳ τρόπῳ τῆς ἀριθμήσεως ἂν δὲ συναφῆς αὐτά, πάλιν ἐνοῖς τὴν ἀξίαν συναριθμῶν ἀλλήλοις ἀμφοτέρα. Εἰ δὲ ὑπερ ἂν δευτέρον ἀριθμηθῇ, τοῦτο ἔχει τὴν ὑπαριθμήσιν,

25 ἐν τῷ ἀριθμοῦντί ἐστιν ἀπὸ τοῦ χαλκοῦ νομίσματος τῆς ἀριθμήσεως ἀρξασθαι. Ἀλλὰ τῆς ἀμαθίας τὸν ἐλεγχον ὑπερθέμενοι, ἐπὶ τὰ συνέχοντα τὸν λόγον τρέψωμεν.

43. Καὶ τὸν Πλὸν ὑπαριθμεῖσθαι τῷ Πατρὶ λέγετε, καὶ τὸ Πνεῦμα τῷ Υἱῷ, ἢ τῷ Πνεύματι μόνῳ τὴν ὑπαριθμήσιν ἀφορίζετε; Εἰ μὲν γὰρ καὶ τὸν Πλὸν ὑπαριθμεῖτε, πάλιν τὸν αὐτὸν λόγον τῆς ἀσεβείας ἀνακαινίζετε, τὸ ἀνόμοιον τῆς

5 οὐσίας, τὴν τοῦ ἀξιώματος ταπεινότητα, τὴν ἐν ὑστέρω γένεσιν, καὶ ἀπαξιαπλῶς πάσας ὁμοῦ τὰς εἰς τὸν Μονογενῆ βλασφημίας, δι' ἐνός τούτου ῥήματος ἀνακυκλοῦντες ἐπιδειχθήσεσθε ὡς ἀντιλέγειν μακρότερον ἢ κατὰ τὴν παρούσαν

148A ὁρμήν, ἄλλως τε καὶ ἐν ἄλλοις κατὰ δύναμιν ὑφ' ἡμῶν τῆς

10 ἀσεβείας διελεγχθείσης. Εἰ δὲ τῷ Πνεύματι πρέπειν οἶοντα μόνῳ τὴν ὑπαριθμήσιν, μανθανέτωσαν ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν

τρόπον συνεκφωνεῖται τῷ Κυρίῳ τὸ Πνεῦμα, καθ' ἓν καὶ ὁ
Υἱὸς τῷ Πατρὶ. Τὸ γὰρ ὄνομα Πατρός καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου
Πνεύματος ὁμοίως ἐκδέδεται. Ὡς τοίνυν ἔχει ὁ Υἱὸς πρὸς
15 τὸν Πατέρα, οὕτω πρὸς τὸν Υἱὸν τὸ Πνεῦμα κατὰ τὴν ἐν
τῷ βαπτίσματι παραδεδομένην τοῦ λόγου σύνταξιν. Εἰ δὲ τὸ
Πνεῦμα τῷ Υἱῷ συντέτακται, ὁ δὲ Υἱὸς τῷ Πατρὶ δηλονότι
καὶ τὸ Πνεῦμα τῷ Πατρὶ. Τίνα οὖν ἔχει χώραν, τὸ μὲν
συναριθμεῖσθαι, τὸ δὲ ὑπαριθμεῖσθαι λέγειν, ἐν μιᾷ καὶ τῇ
20 αὐτῇ συστοιχίᾳ κατατεταγμένων τῶν ὀνομάτων,

Ὅλως δέ, τί τῶν πάντων ἐξέστη ποτὲ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως
ἀριθμοῦμενον; Ἄλλ' οὐχὶ τὰ μὲν ἀριθμητὰ διαμένει ὅλα
πέφυκεν ἐξ ἀρχῆς, ὁ δὲ ἀριθμὸς σημείον γνωριστικὸν τοῦ
πλήθους τῶν ὑποκειμένων παρ' ἡμῶν ἐφαρμόζεται. Τῶν
25 γὰρ σωμάτων τὰ μὲν ἀριθμοῦμεν, τὰ δὲ μετροῦμεν, τὰ δὲ
σταθμώμεθα καὶ ὧν μὲν συνεχῆς ἡ φύσις, μέτρῳ καταλαμ-
βάνομεν ὧν δὲ διωρισμένη, τῷ ἀριθμῷ ὑποβάλλομεν, πλήν
ἔσα διὰ λεπτότητα καὶ αὐτὰ πάλιν μετρητὰ γίνεται τὰ δὲ
βάρη ταῖς ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ ῥοπαῖς διακρίνομεν. Οὐ τοίνυν
30 ἐπειδὴ ἑαυτοῖς σημεῖα πρὸς τὴν τοῦ ποσοῦ γνώσιν ἐπεινασ-
σαμεν, ἤδη καὶ τὴν φύσιν τῶν σημειωθέντων ἡλλάξαμεν.
Ὡσπερ οὖν οὐχ ὑποσταθμώμεθα ἀλλήλοις τὰ σταθμητὰ,
κἂν τὸ μὲν χρυσός, τὸ δὲ κασσίτερος ᾗ, οὐδὲ ὑπομετροῦμεν
τὰ μετρητὰ οὕτως οὐδὲ τὰ ἀριθμητὰ πάντως ὑπαριθμή-
35 σομεν

Εἰ δὲ οὐδὲν τῶν ἄλλων τὴν ὑπαριθμῆσιν δέχεται, πῶς τῷ
Πνεύματι φασὶ προσήκειν ὑπαριθμεῖσθαι; Ἀλλὰ τὰ Ἑλλη-
νικὰ νοσοῦντες οἰοῦνται τὰ κατὰ βαθμὸν ἀξιωμαίων ἢ κατὰ
οὐσίας ὕψειν ὑποβαίνοντα, ταῦτα προσήκειν ὑπαριθμεῖσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'

[148] Πῶς ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τῶν τριῶν ὑποστάσεων τὸ εὐσεβὲς
τῆς μοναρχίας δόγμα διατηροῦμεν, ἐν ᾧ καὶ ὁ κατὰ
τῶν τὸ Πνεῦμα ὑπαριθμεῖσθαι φασκόντων ἔλεγχος.

44. Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα παραδίδους ὁ
Κύριος, οὐ μετὰ τοῦ ἀριθμοῦ συνεξέδωκεν. Οὐ γὰρ εἶπεν
D ὅτι εἰς πρῶτον καὶ δευτερον καὶ τρίτον οὐδὲ εἰς ἐν καὶ δυο
καὶ τρία ἀλλὰ δι' ὀνομάτων ἁγίων τὴν γνώσιν τῆς πρὸς
5 σωτηρίαν ἀγούσης πίστεως ἔχαρισατο. Ὡστε τὸ μὲν σῶζον

- ἡμᾶς ἡ πίστις ἐστίν· Ὁ δὲ ἀριθμὸς σημείον γνωριστικὸν τοῦ
 ποσοῦ τῶν ὑποκειμένων ἐπικινεῖται. Ἄλλ' οἱ πανταχούθεν
 ἐαυτοῖς τὰς βλάβας ἐπισυναγοντες, καὶ τῇ τοῦ ἀριθμεῖν
 149 A δυνάμει κατὰ τῆς πίστεως κέχρηνται οἷγε οὐδενὸς τῶν
 10 ἄλλων ἐκ τῆς τοῦ ἀριθμοῦ προσθηκῆς ἀλλοιούμενου, οὗτοι
 ἐπὶ τῆς θείας φύσεως εὐλαδοῦνται τὸν ἀριθμὸν μὴ δι' αὐτοῦ
 τῆς ὀφειλομένης τῷ Παρακλήτῳ τιμῆς ὑπερβῶσι τὸ μέτρον.
 Ἄλλ' ὡ σοφώτατοι, μάλιστα μὲν ὑπὲρ ἀριθμὸν ἔστω τὰ
 ἀνέφικτα ὥς ἡ παλαιὰ τῶν Ἑβραίων εὐλάβεια ἰδίους
 15 σημείοις τὸ ἀνεκφώνητον ὄνομα τοῦ Θεοῦ διεχάρασσε, καὶ
 ἐκ τούτου τὴν κατὰ πάντων ὑπεροχὴν παριστῶσα· Εἰ δὲ
 ἄρα δεῖ καὶ ἀριθμεῖν, μήτοιγε καὶ ἐν τούτῳ κακουργεῖν τὴν
 ἀλήθειαν· Ἡ γὰρ σιωπῇ τιμάσθω τὰ ἄρρητα, ἢ εὐσεβῶς
 ἀριθμεισθῶ τὰ ἅγια.
- 20 Εἰς Θεὸς καὶ Πατὴρ καὶ εἰς μονογενὴς Υἱὸς καὶ ἐν
 Πνεῦμα ἁγίον· Ἐκάστην τῶν ὑποστάσεων μοναχῶς εξαγγέλλομεν
 ἐπειδὴν δὲ συναριθμησαὶ δέη, οὐχὶ ἀπαιδευτῶ
 2 ἀριθμήσει πρὸς πολυθείας ἐννοίαν ἐκπερόμεθα.
46. Οὐ γὰρ κατὰ συνθεσιν ἀριθμοῦμεν, ἀφ' ἐνὸς εἰς πλῆθος
 ποιούμενοι τὴν παραυξήσιν, ἐν καὶ δύο καὶ τρία λέγοντες,
 οὐδὲ πρῶτον καὶ δεύτερον καὶ τρίτον· «Ἐγὼ γὰρ Θεὸς
 πρῶτος, καὶ ἐγὼ μετὰ ταῦτα.» Δεύτερον δὲ Θεὸν οὐδέπω
 5 καὶ τήμερον ἀκηκόαμεν· Θεὸν γὰρ ἐκ Θεοῦ προσκυνοῦντες,
 καὶ τὸ ἰδιάζον τῶν ὑποστάσεων ὁμολογοῦμεν, καὶ μένομεν
 ἐπὶ τῆς μοναρχίας, εἰς πλῆθος ἀπεσχισμένον τὴν θεολογίαν
 μὴ σκεδαννύντες διὰ τὸ μίαν ἐν Θεῷ Πατρὶ καὶ Θεῷ
 Μονογενεῖ τὴν οἰονεὶ μορφὴν θεωρεῖσθαι, τῷ ἀπαραλλάκτῳ
 10 τῆς θεότητος ἐνικονιζομένην· Υἱὸς γὰρ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ
 Πατὴρ ἐν τῷ Υἱῷ· ἐπειδὴ καὶ οὗτος τοιοῦτος, οἷος ἐκεῖνος,
 καὶ ἐκεῖνος οἷος περ οὗτος· καὶ ἐν τούτῳ τὸ ἐν. Ὡστε κατὰ
 0 μὲν τὴν ἰδιότητα τῶν προσώπων, εἰς καὶ εἰς· κατὰ δὲ τὸ
 κοινὸν τῆς φύσεως, ἐν οἱ ἀμφότεροι. Πῶς οὖν, εἴπερ εἰς καὶ
 15 εἰς, οὐχὶ δύο θεοί; Ὅτι βασιλεὺς λέγεται καὶ ἡ τοῦ βασιλέως
 εἰκὼν, καὶ οὐ δύο βασιλεῖς. Οὕτε γὰρ τὸ κράτος σχίζεται,
 οὔτε ἡ δόξα διαμερίζεται. Ὡς γὰρ ἡ κρατούσα ἡμῶν ἀρχὴ
 καὶ ἡ ἐξουσία μία, οὕτω καὶ ἡ παρ' ἡμῶν δοξολογία μία,
 καὶ οὐ πολλαί· διότι ἡ τῇ, εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον
 20 διαβαίνει. Ὁ οὖν ἐστὶν ἐκπαῖθα μιμητικῶς ἡ εἰκὼν, τοῦτο
 ἐκεῖ φυσικῶς ὁ Υἱός. Καὶ ὥσπερ ἐπὶ τῶν τεχνικῶν κατὰ

τὴν μορφὴν ἢ ὁμοίωσιν, οὕτως ἐπὶ τῆς θείας καὶ ἀσυνθέτου
9 σεως, ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῆς θεότητός ἐστιν ἡ ἑνωσις.

Ἐν δὲ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ αὐτὸ μοναδικῶς ἐξαγγελ-
25 λόμενον, δι' ἐνός Υἱοῦ τῷ ἐνὶ Πατρὶ συναπτόμενον, καὶ
152A δι' ἑαυτοῦ συμπληροῦν τὴν πολυμνητον καὶ μακαρίαν
Τριάδα οὐ τὴν πρὸς Πατέρα καὶ Υἱὸν οἰκειώσιν ἱκανῶς
ἐμφαίνει τὸ μὴ ἐν τῷ πλήθει τῆς κτίσεως τετάχθαι, ἀλλὰ
μοναχῶς ἐκφανεῖσθαι. Οὐ γάρ ἐν τῶν πολλῶν ἐστιν
30 ἀλλ' ἐν ἐστίν. Ὡς γὰρ εἰς Πατὴρ καὶ εἰς Υἱός, οὕτω καὶ
ἐν Πνεῦμα ἁγίον. Τῆς μὲν οὖν κτιστῆς φύσεως τοσοῦτον
ἀποκεχώρηκεν, ὅσον εἰκὸς τὸ μοναδικόν τῶν συστηματικῶν
καὶ πληθυσμῶν ἔχόντων Πατρὶ δὲ καὶ Υἱῷ κατὰ τοσοῦτον
ἡνωται, καθόσον ἔχει μόνας πρὸς μονάδα τὴν οἰκειότητα.

Β 46. Καὶ οὐκ ἐντεῦθεν μόνον τῆς κατὰ τὴν φύσιν κοινωνίας
αἱ ἀποδείξεις, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ εἶναι λέγεται οὐχ
ὥς τὰ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὥς ἐκ τοῦ Θεοῦ προελθόν
οὐ γεννητῶς ὥς ὁ Υἱός, ἀλλ' ὥς Πνεῦμα στόματος αὐτοῦ.
5 Παντως δὲ αὐτὲ τὸ στόμα μέλος, οὔτε πνεύ ἑλυσμένη τὸ
Πνεῦμα ἀλλὰ καὶ τὸ στόμα θεοπρεπῶς, καὶ τὸ Πνεῦμα
οὐσία ζῶσα, ἁγιασμοῦ κυρία τῆς μὲν οἰκειότητος δηλου-
μένης ἐντεῦθεν, τοῦ ■ τρόπου τῆς ὑπάρξεως ἀρρήτου
φυλασσομένου.

10 Ἀλλὰ καὶ Πνεῦμα Χριστοῦ λέγεται, ὡς ὀκειωμένον κατὰ
τὴν φύσιν αὐτῷ. Διὰ τοῦτο « Ἐῖ τις Πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ
ἔχει, οὗτος οὐκ ἐστὶν αὐτοῦ » ἴθιεν μόνον ἀξίως δοξαζει
τὸν Κύριον « Ἐκεῖνος γὰρ ἐμὲ δοξάσει », φησιν, οὐχ ὥς ἡ
κτίσις, ἀλλ' ὡς Πνεῦμα τῆς ἀληθείας τρανῶς ἐκφαίνειν ἐν
C 15 ἑαυτῷ τὴν ἐξ ἑν καὶ ὡς Πνεῦμα σοφίας, τὸν Χριστόν,
τὴν τοῦ Θεοῦ ἰσχυαμιν, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν ἐν τῷ
ἑαυτοῦ μεγέθει ποικάλυπτον. Καὶ ὡς Παράκλητος δὲ ἐν
ἑαυτῷ χαρακτηρίζει τοῦ ἀποστελλαντος αὐτὸν Παρακλητοῦ
τὴν ἀγαθότητα καὶ ἐν τῷ ἑαυτοῦ ἀξιώματι τὴν μεγαλω-
20 σύνην ἐμφαίνει τὴν τοῦ ὁθεν προήλθεν Ἐστὶν οὖν δοξα
ἡ μὲν τις φυσικὴ ὡς δοξα χριστοῦ τὸ φῶς ἡ δὲ τις
ἐξωθεν, ἡ ἐκ προαιρέσεως, κεκριμένως τοῖς ἀξίοις προ-
σαγομένη. Διπλῇ δὲ καὶ αὕτη « Υἱός γάρ, φησί, δοξαζει
Πατέρα, καὶ δοῦλος τὸν Κύριον αὐτοῦ » Τούτων τοίνυν ἡ
25 μὲν δουλικὴ παρὰ τῆς κτίσεως προσαγεται ἡ δὲ, ἐν οὕτως
εἰπω, οἰκειακὴ παρὰ τοῦ Πνεύματος ἐκπληροῦται Ὡς γὰρ
περὶ ἑαυτοῦ εἶπεν « Ἐγὼ σε ἐδοξάσα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ

- ἔργον ἐτελείωσα ὃ ἐδικάς μοι ἵνα ποιήσω » οὕτως καὶ
 D περὶ τοῦ Παρακλήτου « Ἐκεῖνος ἐμε δόξασει, ὅτι ἐκ τοῦ
 30 ἐμοῦ λήγεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν » Καὶ ὡς δοξάζεται Ὡς
 παρὰ τοῦ Πατρὸς λέγοντος, « Καὶ ἐδόξασα, καὶ πάλιν
 158A δοξάσω » οὕτως δοξάξεταί, τὸ Πνεῦμα διὰ τῆς πρὸς Πα-
 τέρα καὶ Υἱὸν κοινωνίας καὶ διὰ τῆς τοῦ Μονογενοῦς μαρ-
 τυρίας, λέγοντος « Πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθή-
 35 σεται ὑμῖν τοῖς ἀνθρώποις, ἡ δὲ τοῦ Πνεύματος βλασφημία
 οὐκ ἀφεθήσεται. »

47. Ἐπειδὴ δὲ διὰ δυνάμεως φωτιστικῆς τῷ κάλλει τῆς
 τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου εἰκόνος ἐνατενίζομεν, καὶ δι' αὐτῆς
 ἀναγόμεθα ἐπὶ τὸ ὑπέρκαλον τοῦ ἀρχετυποῦ θάμα, αὐτοῦ
 παυ παρεστὶν ἀχωρίστως τὸ τῆς γνώσεως Πνεῦμα, τὴν
 6 ἐποπτικὴν τῆς εἰκόνος δυνάμιν ἐν ἑαυτῷ παρεχόμενον τοῖς
 τῆς ἀληθείας φιλοθεάμοσιν, οὐκ ἔξωθεν τὴν δεῖξιν ποιούμενον,
 ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ εἰσάγον πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν Ὡς γὰρ « οὐδεὶς
 οἶδε τὸν Πατέρα εἰ μὴ ὁ Υἱός », οὕτως « οὐδεὶς δύναται
 εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ ». Οὐ γὰρ
 10 διὰ Πνεύματος εἴρηται, ἀλλ' ἐν Πνεύματι Καὶ « Πνεῦμα
 ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν Πνεύματι καὶ
 ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν » καθὼς γέγραπται « Ἐν τῷ
 φωτὶ σου ὀψόμεθα φῶς », τουτέστιν ἐν τῷ φωτισμῷ τοῦ
 Πνεύματος, « φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἀνθρώπον
 15 ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον ». Ὡστε ἐν ἑαυτῷ δείκνυσι τὴν
 δόξαν τοῦ Μονογενοῦς, καὶ τοῖς ἀληθινοῖς προσκυνηταῖς ἐν
 ἑαυτῷ τὴν τοῦ Θεοῦ γνῶσιν παρέχεται. Ἡ τοίνυν ὁδὸς τῆς
 θεογνωσίας ἐστὶν ἀπὸ ἐνὸς Πνεύματος, διὰ τοῦ ἐνὸς Υἱοῦ,
 ἐπὶ τὸν ἕνα Πατέρα Καὶ ἀνάπαλιν, ἡ φυσικὴ ἀγαθότης, καὶ
 20 ὁ κατὰ φύσιν ἁγιασμός, καὶ τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα, ἐκ Πατρὸς,
 διὰ τοῦ Μονογενοῦς, ἐπὶ τὸ Πνεῦμα δεῖκεται Οὕτως καὶ αἱ
 ὑποστάσεις ὁμολογοῦνται, καὶ τὸ εὐσεβὲς δόγμα τῆς μοναρ-
 χίας οὐ διακίπτε.

- Οἱ δὲ τὴν ὑπαριθμῆσιν ἐν τῷ πρῶτον καὶ δεύτερον καὶ
 26 τρίτον λέγειν τιθέμενοι γνωρίζεσθωσαν τὸ πολὺθεον τῆς
 Ἑλληνικῆς πλάνης τῇ ἀχράντῳ θεολογίᾳ τῶν Χριστιανῶν
 ἐπιστάγοντες. Εἰς αὐδὲν γὰρ ἕτερον φέρει τῆς ὑπαριθμῆσεως
 τὸ κακούργημα, ἢ ὥστε πρῶτον καὶ δεύτερον Θεὸν καὶ
 τρίτον ὁμολογεῖν. Ἀλλ' ἡμῖν ἀρκοῦσα ἡ παρὰ τοῦ Κυρίου
 30 ἐπιτεθεῖσα ἀκολουθία, ἣν ὁ συγγένων οὐκ ἔλαττον τῆς
 τούτων ἀσεθείας παρανομήσει. Ὅτι μὲν οὖν οὐδέν, ὡς

- οὕτω πεπλάνηται, ἢ κατὰ τὴν φύσιν κοινωνία τῷ τρόπῳ
 τῆς ὑπαριθμησεως παραλύεται, ἱκανῶς εἴρηται. Ἀλλὰ
 συνέλθωμεν τῷ φιλονείκῳ καὶ ματαιόφρονι, καὶ δώμεν τὸ
 D 35 δεῦτερον τινος καθ' ὑπαριθμησιν ἐκείνου λέγεσθαι Ἰδωμεν
 τοίνυν τί τὸ ἐκβαίνειν ἀπὸ τοῦ λόγου « Ὁ πρῶτος, φησιν,
 ἄνθρωπος, ἐκ γῆς χοϊκός ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος,
 ἐξ οὐρανοῦ » Καὶ ἐν ἄλλοις « Οὐ πρῶτον, φησί, τὸ πνευ-
 ματικόν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν » Εἰ τοίνυν
 40 τῷ πρώτῳ ὑπαριθμεῖται τὸ δεῦτερον, τὸ δὲ ὑπαριθμουμενον
 ἀτιμότερόν ἐστι τοῦ πρὸς ὃ ἔχει τὴν ὑπαριθμησιν ἀτιμότερος
 οὖν καθ' ἡμᾶς τοῦ ψυχικοῦ ὁ πνευματικός, καὶ τοῦ χοϊκοῦ
 ἀνθρώπου ὁ ἐπουράνιος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'

156 A Πρὸς τοὺς λέγοντας μὴ εἶναι δοξαστὸν τὸ Πνεῦμα.

48. Ἐστω ταῦτα, φησὶν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ δόξα πάντως
 ὑφειλομένη ἐστὶ τῷ Πνευματι, ὥστε δοξολογιαὶ ἀνυφοῦσθαι
 παρ' ἡμῶν Πόθεν ἂν οὖν τῆς ὑπερεχουσης πάντα νοῦν
 ἀξίας τοῦ Πνευματος τὰς ἀποδείξεις λάβοιμεν, εἴπερ ἡ
 5 Πατὴρ καὶ Υἱοῦ κοινωνία μὴ ἀξιοπίστος αὐτοῖς πρὸς
 μαρτυρίαν ἀξιώματος ἐνομίσθη, Ἐξεστί γε μὴν πρὸς τε τὰ
 ἐκ τῶν ὀνομάτων ἀποδλέξαντας σημαινόμενα, καὶ πρὸς τὰ
 τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ μεγέθη, καὶ πρὸς τὰς εἰς ἡμᾶς, μᾶλλον
 δὲ εἰς πᾶσαν τὴν κτίσιν χορηγουμένας εὐεργεσίας, τῆς
 10 μεγαλοφυίας αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνεφίκτου δυνάμεως ἐπὶ ποσὸν
 γοῦν ἐν περινοίᾳ γενέσθαι.
- B Πνεῦμα ὀνόμασται ὥς « Πνεῦμα ὁ Θεός » καὶ
 « Πνεῦμα τοῦ προσώπου ἡμῶν, Χριστὸς Κύριος ». Ἅγιον
 ὥς ἅγιος ὁ Πατὴρ καὶ ἅγιος ὁ Υἱός. Τῇ μὲν γὰρ κτίσει
 15 ἐτέρωθεν ἐπεισηχθὴ ὁ ἁγιασμός τῷ δὲ Πνευματι συμπλη-
 ρωτικὴ τῆς φύσεως ἐστὶν ἡ ἀγιότης. Διόπερ οὐχὶ ἁγιαζόμενον
 ἐστὶν, ἀλλ' ἁγιαζον. Ἀγαθόν ὥς ἀγαθὸς ὁ Πατὴρ καὶ
 ἀγαθὸς ὁ ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ γεννηθεὶς οὐσίαν ἔχον τὴν ἀγαθό-
 τητα. Εὐθέως ὥς « εὐθὺς Κύριος ὁ Θεός » τῷ αὐτὸ εἶναι
 20 ἀληθεια καὶ αὐτὸ εἶναι δικαιοσύνη, παρεκτροπὰς ἐπὶ θάτερα

κα. ἐκκλίπει, οὐκ ἔχον, διὰ το ἄτρεπτον τῆς οὐσίας Παρα-
 κλητος, ὡς ὁ Μονογενὴς καθὼς αὐτός φησιν ὅτι « ἐγὼ
 ἐρωτήσω τὸν Πατέρα μου καὶ δώσει ἡμῖν ἄλλον Παρα-
 κλητον » Οὕτω κοινὰ τὰ ὀνόματα πρὸς Πατέρα καὶ Υἱόν
 C 25 τῷ Πνεύματι, ἐκ τῆς κατὰ τὴν φύσιν αἰκειότητος τῶν
 προσηγορικῶν τούτων τυγχάνει. Πόθεν γὰρ ἄλλοθεν, Πλὴν
 ἡγεμονικόν, καὶ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, καὶ Πνεῦμα σοφίας
 ὀνόμασται « Πνεῦμα θεῖον τὸ ποιήσαν με » Καὶ « Τὸν
 Βεσελεὴλ δέ, φησὶν, ἐνέπλησεν ὁ Θεὸς Πνεῦμα θεῖον
 30 σοφίας καὶ συνέσεως καὶ ἐπιστήμης » Τα μὲν οὖν ὀνόματα
 τοιαῦτα, ὑπερφυῖ καὶ μεγάλα σῶμεν οὖν ἔχοντα τινα εἰς
 δόξαν ὑπερβολήν.

49. Αἱ δὲ ἐνέργειαι τινες ἄρρητοι μὲν διὰ τὸ μέγεθος,
 ἀνεξαριθμητοὶ δὲ διὰ τὸ πλῆθος. Πῶς μὲν γὰρ νοήσωμεν τὰ
 τῶν αἰώνων ἐπέκεινα, τινες ἦσαν αὐτοῦ πρὸ τῆς νοητῆς
 κτίσεως αἱ ἐνέργειαι, ποσαὶ δ' ἀπ' αὐτοῦ περὶ τὴν κτίσιν
 5 χάριτες, τίς δὲ ἢ πρὸς τοὺς αἰῶνας τοὺς ἐπερχομένους
 δυνάμεις. Ἦν μὲν γὰρ καὶ προῖν, καὶ συμπάρην τῷ Πατρί
 καὶ τῷ Υἱῷ πρὸ τῶν αἰώνων ὥστε καὶ τι νοήσης τῶν
 αἰώνων ἐπέκεινα, τοῦτο εὐρήσεις τοῦ Πνεύματος κατωτέρω
 157A Ἐὰν τε τὴν κτίσιν ἐνθυμηθῇς, ἑσπερεύθῃς αἱ τῶν οὐρανῶν
 10 δυνάμεις παρὰ τοῦ Πνεύματος τῆς στερεώσεως δηλονότι,
 ἐπὶ τὸ δυσμετάπτωτον τῆς ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν ἐξέως νοητέας
 Ἦ γὰρ πρὸς Θεὸν οἰκείωσις, καὶ το πρὸς κακίαν ἄτρεπτον,
 καὶ τὸ ἐν μακαριότητι διαρκές, παρὰ τοῦ Πνεύματος ταῖς
 δυνάμεισι Χριστοῦ ἐπιδημία καὶ τὸ Πνεῦμα προτρέχει
 15 Ἐνσαρκὸς παρουσία καὶ τὸ Πνεῦμα ἀχώριστον Ἐνεργη-
 ματα δυνάμεων, χαρίσματα ἰαμάτων, διὰ τοῦ Πνεύματος
 τοῦ ἁγίου Δαίμονες ἀπηλαύνοντο ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ
 Διάβολος κατηργεῖτο συμπάρωντος τοῦ Πνεύματος. Ἀμαρ-
 τιῶν ἀπολυτρώσις ἐν τῇ χάριτι τοῦ Πνεύματος. « Ἀπελευ-
 20 σασθε γὰρ καὶ ἡγιασθήτε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν
 B Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ »

Οἰκειώσις πρὸς Θεόν, διὰ τοῦ Πνεύματος. « Ἐξαπέστειλε
 γὰρ ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ ἐν ταῖς καρδίαις
 ἡμῶν, κραζόν Ἀβδᾶ ὁ Πατήρ » Ἦ ἐκ νεκρῶν ἐξανάστασις,
 25 τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Πνεύματος. « Ἐξαποστελεῖς γὰρ τὸ
 Πνεῦμά σου, καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινίεῖς τὸ πρόσωπον
 τῆς γῆς » Εἴτε τὴν κτίσιν τις ἐκλαμβάνει ἐπὶ τῆς τῶν
 διαλυθέντων ἀναδιώσεως, πῶς οὐ μεγάλη τοῦ Πνεύματος ἡ

- ἐνέργεια, τοῦ οἰκονομοῦντος ἡμῖν τὸν ἐξ ἀναστάσεως βίον
 30 καὶ πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐκείνην ζωὴν τὰς ψυχὰς ἡμῶν
 μεταρρυθμίζοντος. Εἴτε λέγοιτο κτίσις ἢ ἐνταῦθα τῶν ἐξ
 ἁμαρτίας διαπεπτωκότων ἐπὶ τὸ βέλτιον μετακόσμησις
 — λέγεται, γὰρ καὶ οὕτω κατὰ τὴν συνηθειαν τῆς Γραφῆς,
 Ο ὡς ὅταν Παῦλος λέγῃ « Εἰ τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις », —
 35 καὶ ὁ ἐνταῦθα τοίνυν ἀνοικαινισμός, καὶ ἡ ἀπὸ τῆς γῆινης
 καὶ ἐμπαθοῦς ζωῆς ἐπὶ τὴν οὐράνιον πολιτείαν μεταβολή,
 διὰ τοῦ Πνεύματος ἡμῖν γινόμενη, ἐπὶ πᾶσαν ὑπερβολὴν
 θαύματος τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀνάγει. Ἐπὶ τοῦτοις πότερον
 φοδηθῶμεν μὴ τὴν ἀξίαν ὑπερβώμεν ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν
 40 τιμῶν, ἢ τὸ ἐναντίον, μὴ εἰς ταπεινότητα καταγάγωμεν τὴν
 περὶ αὐτοῦ ἔννοιαν, καὶ τὰ μέγιστα δοξώμεν ἐπ' αὐτῷ τῶν
 ἐξ ἀνθρωπίνης δαυαίας καὶ γλώττης προφερομένων φθέγ-
 γεσθαι, Ἰάδε λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς ἰάδε λέγει
 Κύριος « Καταβῆθι, καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς, μηδὲν
 45 διακρινόμενος, διότι ἐγὼ αὐτοὺς ἀπέσταλκα » Μη ταπεινοῦ
 ταῦτα καὶ κατεπτηχότος τὰ ῥήματα, « Ἀφορίσατε δὴ μοι
 τὸν Βαρναβαν καὶ τὸν Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι
 αὐτοὺς » Μη δοῦλος οὕτω φθέγγεται, Καὶ ὁ Ἰσοτάς
 « Κύριος ἀπέσταλκέ με καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ » Καὶ
 50 « Χα-εῖθι Πνεῦμα παρὰ Κυρίου, καὶ ὠδήγησεν αὐτούς »
 160 Α Καὶ μὴ μοι τὴν ὁδηγίαν παλιν εἰς ταπεινὴν διακονίαν ἐκλαθῇς.
 Τοῦτο γάρ καὶ Θεοῦ ἔργον εἶναι ὁ λόγος διαμαρτυρεται.
 « Ὁδηγήσας φησὶν, ὡς πρόβατα τὸν λαόν σου » Καὶ
 « Ὁ οδηγῶν ὥστε πρόβατον τὸν Ἰωσήφ. » Καὶ « Ὁδηγήσεν
 55 αὐτοὺς ἐπ' ἐλπίδι, καὶ οὐκ ἐδουλίασαν » Ὡστε ὅταν ἀκούσῃς
 ὅτι « Ὅταν ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, ἐκεῖνος ὑμᾶς ἀναμνήσει
 καὶ ὀδηγήσει πρὸς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν », τὴν ὁδηγίαν ὡς
 ἐδίδαχθης νόει, μὴ συκοφαντεῖ τὴν ἔννοιαν
 60. Ἀλλὰ « καὶ ἐντυγχάνει, φησὶν, ὑπὲρ ἡμῶν » Ὡστε
 ὅσον ἰκέτης τοῦ εὐεργέτου λείπεται, τοσοῦτον τὸ Πνεῦμα
 κατὰ τὴν ἀξίαν ἀποπέπτωκε τοῦ Θεοῦ. Σὺ δὲ οὕτω ἤκουσας
 περὶ τοῦ Μονογενοῦς, ὅτι « ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καὶ
 5 ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν »; Μη οὖν ὅτι τὸ Πνεῦμα ἐν σοὶ —
 εἰπερ δὴ ὅλως ἐν σοὶ —, μὴδ' ὅτι ἀποτυφλωθέντας ἡμᾶς πρὸς
 τὴν ἐκλογὴν τοῦ συμφέροντος διδάσκει, καὶ ὀδηγεῖ, τοῦτου
 ἐνεκεν τὴν εὐσεβῆ καὶ ὁσίαν περὶ αὐτοῦ δόξαν ζημιωθῇς.
 Ὑπερβολὴ γὰρ ἀγνωμοσύνης ταῦτό γε, τὴν φιλανθρωπίαν
 10 τοῦ εὐεργέτου ἀφορμὴν ἀχαριστίας ποιεῖσθαι. « Μη οὖν

- λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον » Ἀκούσατε τί φησιν ἡ ἀπαρχὴ τῶν μαρτύρων Στέφανος, τὸ δυσπειθὲς καὶ ἀνυπότακτον τῷ λαῷ ὀνειδίζων « Ὑμεῖς, φησὶν, αἰ τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπικτετε. » Καὶ παλιν ὁ Ἡσαίας « Παρώξυναν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ἐστραφη αὐτοῖς εἰς ἔχθραν » Καὶ ἐτέρωθι « Ὁ οἶκος τοῦ Ἰακώβ παρωργίσει τὸ Πνεῦμα Κυρίου » εἰ μὴ ἐξουσιαστικῆς δυνάμεως παραστατικὰ τὰ τοιαῦτα. Τῇ τῶν ἐντυγχανόντων κρίσει παρηγμῇ, ταῦτα ἀκούοντας ὁποῖας τινὰς χρήτας ὑπαλήψεις ἔχειν ὡς περὶ ὀργάνου, καὶ ὑπηκόου, καὶ ὁμοτίμου τῇ κτίσει καὶ ἡμῖν ὁμοδούλου, ἡ βαρύτατον καὶ ῥήματι μόνῃ τὴν βλασφημίαν ταύτην ὑποδύναι τοῖς εὐσεβέσι, Δούλον λέγεις τὸ Πνεῦμα, Ἄλλ' α ὁ δούλος, φησὶν, οὐκ οἶδε τι κακὸν ὁ κύριος αὐτοῦ », τὸ δὲ Πνεῦμα οὕτως οἶδε τὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὰ ἐν αὐτῷ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'

- [100] Πρὸς τοὺς λέγοντας μῆτι ἐν δουλικῇ τάξει μῆτι ἐν δεσποτικῇ εἶναι τὸ Πνεῦμα, ἀλλ' ἐν τῇ τῶν ἐλευθέρων.

61. Οὔτε δούλον φησιν, οὔτε δεσπότην, ἀλλ' ἐλευθερον. Ὡς τῆς δεινῆς ἀναληθείας, ὡς τῆς ἐλαεινῆς ἀφοδίας, τῶν ταῦτα λεγόντων. Τί πλέον αὐτῶν ὀδύρωμαι, τὸ ἀμαθὲς, ἢ τὸ βλασφημον; οἱ γὰρ τα τῆς θεολογίας δόγματα ἀνθρωπίνους παραδείγμασι καθυβρίζουσι, καὶ τὴν ὡδε συνήθειαν, παρηλλαγμένην ἔχουσιν τῶν ἀξιωμάτων τὴν διαφορὰν, τῇ θεῷ καὶ ἀρρήτῳ φύσει προσαρμόζειν ἐπιχειροῦσιν οὐκ ἐννοοῦντες, ὅτι παρὰ μὲν ἀνθρώποις τῇ φύσει δούλος οὐδεὶς
- 101 A Ἡ γὰρ καταδυναστευθέντες ὑπὸ ζυγὸν δουλείας ἤχθησαν, ὡς ἐν αἰχμαλωσίαις ἢ δια πενίαν κατεδουλώθησαν, ὡς οἱ Αἰγύπτιοι τῷ Φαραῷ ἢ κατὰ τινα σοφὴν καὶ ἀπόρρητον οἰκονομίαν, οἱ χεῖρους τῶν παιδῶν, ἐκ τῆς τῶν πατέρων φωνῆς, τοῖς φρονιμωτέροις καὶ βελτίοσι δουλεύειν κατεδικάσθησαν ἢ οὐδὲ καταδίκην, ἀλλ' εὐεργεσίαν εἰποι τις
- 15 ἂν δίκαιος τῶν γινομένων ἐξεταστής. Τὸν γάρ, δι' ἐνδειαν τοῦ φρονεῖν, οὐκ ἔχοντα ἐν ἑαυτῷ τὸ κατὰ φύσιν ἄρχον, τοῦτον ἐτέρου κτῆμα γενέσθαι λυσιτελέστερον, ἢνα τῷ τοῦ κρατοῦντος λογισμῷ διευθυνόμενος, ὁμοιος ἢ ἄρματι ἡνίοχον,

ἀναλαβόντι, καὶ πλοῖω κυβερνήτην ἔχοντι ἐπὶ αἰακῶν
 20 καθήμενον. Διὰ τοῦτο Ἰακωβὺς κυριὸς τοῦ Ἡσαΐ ἐκ τῆς
 εὐλογίας τοῦ πατρὸς, ἵνα καὶ μὴ βουλομενός παρα τῷ
 φρανίμου εὐεργετῇται ὁ ἄφρων, οὐκ ἔχων τὸν οἰκείαν
 25 κηδεμόνα τὸν νοῦν. Καὶ « Χαναάν παῖς οἰκέτης ἔσται τοῖς
 ἀδελφοῖς », ἐπειδὴ ἀδιδάκτος ἦν τῆς ἀρετῆς, ἀσύνετον ἔχων
 τὸν ἑαυτοῦ πατέρα τὸν Χάμ. Ὡς δὲ μὲν οὖν οὕτως οἱ δοῦλοι
 ἐλευθεροὶ δέ, οἱ διαφυγοντες πενίαν, ἢ πόλεμον, ἢ τῆς
 ἐτέρων κηδεμονίας ἀπροσδεεῖς ὥστε καὶ ὁ μὲν δεσπότης,
 ὁ δὲ οἰκέτης λέγεται, ἀλλ' οὖν παντες καὶ κατὰ τὴν πρὸς
 30 ἀλλήλους ὁμοτιμίαν, καὶ ὡς κτήματα τοῦ πεποιηκότος ἡμᾶς,
 ὁμόδουλοι. Ἐκεῖ δέ, τί δύνασαι τῆς δουλείας ὑπεξαγαγεῖν,
 Ὅμοῦ τε γὰρ ἐκτίσθη, καὶ τὸ δοῦλον εἶναι συγκρατεσμευσταί.
 Ἀλλήλων μὲν γὰρ οὐ κατάρχουσιν, ἐπειδὴ κλονεξίας ἁμοῖρα
 τὰ οὐράνια, Θεῷ δὲ πάντα ὑποκύπτει, καὶ ὡς δεσπότη τὸν
 ὀφειλόμενον φόβον, καὶ ὡς δημιουργῷ τὴν ἐπιβαλλούσαν
 35 δόξαν ἀποδίδοντα. « υἱὸς γὰρ δοξάζει πατέρα, καὶ δοῦλος
 τὸν κύριον αὐτοῦ. » Καὶ ἀπαιτεῖ πάντως τῶν δύο τὸ ἕτερον
 ὁ Θεός « Εἰ γὰρ Πατήρ εἰμι ἐγώ, ποῦ ἔστι, φησὶν, ἡ δόξα
 μου », καὶ εἰ Κύριός εἰμι ἐγώ, ποῦ ἔστιν ὁ φόβος μου,
 Ἡ πάντων ἂν εἴη ἐλευνοτατη ζωῇ, μὴ ὑπὸ τὴν ἐπισκοπὴν
 40 τοῦ Δεσπότης κεκμένη. Ὅποιαί εἰσιν αἱ ἀποστατικαὶ
 δυνάμεις, αἱ διὰ τὸ τραχηλιάσαι κατὰ Θεοῦ παντοκράτορος,
 ἀφηνιαζουσαι τῆς δουλείας οὐ τῷ ἐτέρως πεφυκέναι, ἀλλὰ
 τῷ ἀνυποτακτικῶς ἔχειν πρὸς τὸν ποιήσαντα. Τίνα οὖν λέγεις
 ἐλευθερον, τὸν ἀβασίλευτον, τὸν μήτε ἄρχειν ἐτέρου
 45 δύνάμιν ἔχοντα, μήτε ἄρχεσθαι καταδεχόμενον, Ἀλλ' οὔτε
 ἔστι τις τοιαύτη φύσις ἐν τοῖς οὐσί, καὶ τοῦτο ἐννοῆσαι
 κατὰ τοῦ Πνεύματος, ἀσέβεια περιφανής.

Ὡστε εἰ μὲν ἔκτισται, δουλεύει δηλαδὴ μετὰ πάντων.
 « Τὰ γὰρ συμπαντα, φησί, δοῦλα σά » εἰ δὲ ὑπὲρ τὴν
 50 κτίσιν ἔστί, τῆς βασιλείας ἔστί κοινωνόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ΄

164 Α Μαρτυρίαι ἐκ τῶν Γραφῶν τοῦ κυριολογεῖσθαι τὸ Πνεῦμα.

52. Καὶ τί δεῖ ἐκ τῶν ταπεινῶν ἀπομαχομένους, ἀσυχρῶς τὴν νικητὴν κατακτᾶσθαι τῷ λόγῳ, ἔξόν τῇ παραθεσεὶ τῶν σεμνοτέρων ἀναντίρρητον τὴν ὑπερβολὴν τῆς δοξῆς, ἐπιδεικνύναι, Εἰ δὲ λέγοιμεν ἅ παρὰ τῆς Γραφῆς ἐδιδραχθημεν, ὁ ταχὰ πον μέγα καὶ σφοδρὸν ἐνικηχέναι, καὶ συσχόντες τὰ ὧτα, ἱσχυόμενοι λιθοῦς, ἢ ὁ τι ἄν τυχὸι παραφηνέν, τοῦτο τῶν Πνευματομαχῶν ἕκαστος ὄπλον πολεσάμενος, ἐφ' ἡμᾶς ἤξουσιν. Ὁ μὴν πρό γε τῆς ἀληθείας τιμητέα ἡμῖν ἢ ἀσφάλεια.

10 Εὗρομεν ταῖνον παρὰ τῷ ἀποστόλῳ « Ὁ δὲ Κύριος κατευθῆναι ἡμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν θλίψεων » Τίς ὁ κατευθυνῶν Κύριος εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην καὶ εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ὑπομονήν, Ἀποκρινάσθωσαν 15 ἡμῖν οἱ τὸ Πνεῦμα καταδουλούμενοι. Εἴτε γάρ περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὁ λόγος, πάντως ἂν εἴρητο Ὁ δὲ Κύριος ἡμᾶς κατευθῆναι εἰς τὴν ἐκυτοῦ ἀγάπην εἴτε περὶ τοῦ Υἱοῦ, προσέκειτο ἂν εἰς τὴν ἐαυτοῦ ὑπομονήν. Ζητεῖτωσαν οὖν τί ἐστὶν ἄλλο πρόσωπον, ἢ τῇ προσηγορίᾳ τοῦ Κυρίου 20 τιμᾶσθαι ἴξιον.

Παραπλησίον δὲ τούτῳ καὶ τὸ ἐτέρωθι κείμενον, τὸ « Ὑμᾶς δὲ ὁ Κύριος πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι ἐν ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς, εἰς τὸ στηριξάι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁγιασμῷ, 25 ἐμπροσθεν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἡμῶν, ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ » Ποῖον Κύριον εὐχεται ἐμπροσθεν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἡμῶν, ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ἀμέμπτους τὰς καρδίας ἐστηριγμένους ἐν ἁγιωσύνῃ τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ 30 πιστῶν στηριξάι, Ἀποκρινάσθωσαν ἡμῖν οἱ μετὰ τῶν λειτουργικῶν πνευμάτων τῶν πρὸς διακονίαν ἀποστελλομένων τὸ ἅγιον Πνεῦμα τιθέντες. Ἀλλ' οὐκ ἔχουσι.

Διόπερ ἀκουέτωσαν καὶ ἐτέρας μαρτυρίας διαρρήδην καὶ αὐτῆς κυριολογούσης τὸ Πνεῦμα. « Ὁ δὲ Κύριος, φησι, τὸ 35 Πνεῦμά ἐστι. » Καὶ πάλιν « Καθάπερ ἀπὸ Κυρίου Πνεύματος. » Ὡστε δὲ μηδεμίαν ἀντιλογίαν ἀφορμὴν καταλιπεῖν,

- αὐτὴν παραθήσομαι τοῦ ἀποστόλου τὴν λέξιν « Ἀχρι γὰρ
 τῆς σήμερον, τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς
 παλαιᾶς διαθήκης μένει, μὴ ἀνακαλυπταμενόν ὅτι ἐν
 40 Χριστῷ καταργεῖται. Ὅταν δὲ ἐπιστρέψῃ, πρὸς Κύριον,
 165A περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα Ὁ δὲ Κύριος τὸ Πνεῦμα ἐστίν. »
 Τί τοῦτο λέγων. Ὅτι ὁ φύλῃ τῇ διανοίᾳ τοῦ γράμματος
 προσκαθημένος καὶ αὐτοῦ που περὶ τὰ νομικὰ παρατηρήματα
 διατρίβων, οἷον τινι παραπετασμάτι τῇ Ἰουδαϊκῇ τοῦ
 45 γράμματος ἐκδοχῇ τὴν καρδίαν ἐαυτοῦ συγκεκαλυπται καὶ
 τοῦτο πάσχει παρα τὸ ἀγνοεῖν ὅτι ἡ σωματικὴ τοῦ νόμου
 τήρησις ἐν τῇ ἐπιδημίᾳ τοῦ Χριστοῦ καταργεῖται, τῶν
 τύπων λοιπὸν μεταληφθέντων εἰς τὴν ἀληθειαν. Ἀργοῦσι
 γὰρ λυχνοὶ τῇ τοῦ ἡλίου παρουσίᾳ καὶ σχολάζει ὁ νομος
 50 καὶ προφητεῖαι κατασιγάζονται, τῆς ἀληθείας ἀναφανείσης.
 Ὁ μέντοι δυνηθεὶς ἐπὶ τὸ βαθὺ διακυφαί τῆς νομικῆς
 ἐννοίας, καὶ τὴν ἐκ τοῦ γράμματος ἀσάφειαν, οἷον τι κατα
 πέτασμα, διασχών, εἰσω γενέσθαι τῶν ἀπορρήτων, οὗτος
 55 ἐμμήσατο τὸν Μωυσὴν ἐν τῷ διαλέγεσθαι. τῷ θεῷ, περιαι
 ρῶντα τὸ κάλυμμα, ἐπιστρέφων καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ γραμματος
 πρὸς τὸ πνεῦμα Ὡστε ἀναλογεῖν τῷ μὲν ἐπὶ τοῦ προσώπου
 Μωυσέως κάλυμματι τὴν τῶν νομικῶν διδαγμάτων ἀσά
 60 φειαν τῇ δὲ ἐπιστροφῇ, τῇ πρὸς τὸν Κύριον, τὴν πνευματικὴν
 θεωρίαν. Ὁ οὖν ἐν τῇ ἀναγνώσει τοῦ νόμου περιελών τὸ
 γράμμα, ἐπιστρέφει πρὸς τὸν Κύριον ὁ δὲ Κύριος νῦν τὸ
 Πνεῦμα λέγεται —, καὶ ὁμοίος γίνεται Μωυσεὶ ἐκ τῆς
 ἐπιφανείας τοῦ Θεοῦ τὸ πρόσωπον δεδοξασμένον ἔχοντι
 Ὡς γὰρ τὰ τοῖς ἀνθρώποις χρώμασι παρακείμενα, ἐκ τῆς
 περιρρευσθῆς αὐγῆς καὶ αὐτὰ καταχρῶννται· οὕτως ὁ
 65 ἐναργῶς ἐνατενίσας τῷ Πνεύματι, ἐκ τῆς ἐκείνου δόξης
 μεταμορφοῦται πῶς πρὸς τὸ φανότερον, οἷον τινι φωτί, τῇ
 70 ἐκ τοῦ Πνεύματος ἀληθείᾳ τὴν καρδίαν καταλαμπόμενος.
 Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ « μεταμορφοῦσθαι ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ
 Πνεύματος εἰς τὴν οἰκίαν δόξαν », οὐ μικρολόγως, οὐδὲ
 ἀμυδρῶς, ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον ἐφ' ὅσον ἐστὶν εἰκὼς τὸν ἀπὸ
 τοῦ Πνεύματος φωτιζόμενον. Οὐ δυσωπῇ, ἀνθρώπε, τὸν
 ἀπόστολον λέγοντα ὅτι « Ναὶ Θεοῦ ἐστε καὶ τὸ Πνεῦμα
 τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν » ; Ἄρα τὸ δουλικὸν οἰκητήριον
 κατεδέξατο ἂν ποτε τῇ τοῦ ναοῦ προσηγορίᾳ τιμῆσαι ;
 75 Τί δὲ ὁ « θεόπνευστος » τὴν Γραφὴν ὀνομάζων, διὰ τῆς
 ἐπιπνοίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος συγγραφεῖσαν, μὴ τοῖς τοῦ

καθυβρίζοντος καὶ κατασπικρύνοντος αὐτὸ προσήμασι
κέχρηται ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'

165] Σύστασις τῆς κατὰ τὴν φύσιν κοινωνίας τοῦ Πνεύματος,
ἐκ τοῦ ὁμοίως εἶναι Πατρὶ καὶ Υἱῷ πρὸς θεωρίαν δυσέ-
φικτον.

53. Οὐ μόνον δὲ ἐξ ὧν τὰς αὐτάς προσηγορίας ἔχει καὶ
κοινωνόν ἐστι τῶν ἐνεργειῶν Πατρὶ καὶ Υἱῷ, τὸ ὑπερέχον
αὐτοῦ τῆς φύσεως γινώσκον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν ὁμοίως ἐστὶ
πρὸς θεωρίαν δυσέφικτον.

5 "Α γὰρ περὶ τοῦ Πατρὸς φησιν, ὡς ἐπέκεινα ὄντος ἀνθρω-
πίνης ἐννοίας, καὶ ἂ περὶ τοῦ Υἱοῦ, ταῦτά ὁ Κύριος καὶ περὶ
τοῦ ἁγίου Πνεύματος λέγει « Πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος
165A σε οὐκ ἔγνω », τὸν κόσμον λέγων νῦν, οὐχὶ τὸ ἐξ οὐρανοῦ
καὶ γῆς σύστημα, ἀλλὰ τὴν ἐπικνηρον ταύτην καὶ μυρίαὶς
10 μεταβολαῖς ὑποκειμένην ζωὴν. Καὶ περὶ ἑαυτοῦ διαλεγόμενος
« Ἔτι μικρόν, φησί, καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ
ὁμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με. » Πάλιν ἐνταῦθα τοὺς τῇ ὕλικῃ καὶ
σαρκικῇ προσδεδεμένους ζωῇ, καὶ μόνοις ὀφθαλμοῖς τὴν
ἀλήθειαν ἐπιτρέποντας κόσμον προσαγορευων, οἱ τῇ ἀπιστίᾳ
15 τῆς ἀναστάσεως οὐκέτι ἐμμελλον τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς καρδίας
τὸν Κύριον ἡμῶν διψεσθαι.

Τὰ δὲ αὐτὰ καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος εἶπε « Τὸ Πνεῦμα,
φησί, τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ
θεωρεῖ αὐτό, οὐδὲ γινώσκει αὐτό. Ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό
20 ὅτι παρ' ὑμῖν μένει. » Ὁ μὲν γὰρ σάρκινος ἄνθρωπος,
B ἀγύμναστον ἔχων πρὸς θεωρίαν τὸν νοῦν, μᾶλλον δὲ ὄλον,
ὥσπερ ἐν βορβόρῳ, τῷ φρονηματι τῆς σαρκὸς κατορωρυγ-
μένον φέρων, ἀδυνατεῖ πρὸς τὸ πνευματικὸν φῶς τῆς
ἀληθείας ἀναβλεῖν. Διὸ ὁ κόσμος, τουτεστιν ἡ τοῖς πάθεσι
25 τῆς σαρκὸς δεδουλωμένη ζωὴ, οἷον ὀφθαλμὸς ἀσθενὲς φῶς
ἡλιακῆς ἀκτίνος, τὴν τοῦ Πνεύματος χάριν οὐχ ὑποδέχεται.
Τοῖς μέντοι μαθηταῖς ἑαυτοῦ καθαρότητα ζωῆς ἐκ τῶν
διδασμάτων αὐτοῦ μαρτυρήσας ὁ Κύριος, τὸ καὶ ἐποπτικοῖς
ἤδη εἶναι καὶ θεωρητικοῖς τοῦ Πνεύματος ἀποδίδωσιν
30 « Ἦδη γάρ, φησὶν, ὑμεῖς καθαροὶ ἐστέ, διὰ τὸν λόγον ὃν

λελάληκα ὑμῖν » Ὅθεν ὁ μὲν κόσμος οὐ δύναται λαθεῖν
οὐ γὰρ θεωρεῖ αὐτό « Ὑμεῖς δὲ γινώσκειτε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῶν
μένει » Ταῦτα λέγει καὶ Ἡσαίας « Ὁ στερεώσας τὴν γῆν

- 0 και τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ δους πνοὴν τῷ λαῷ τῷ ἐπ' αὐτῆς, και
35 Πνεῦμα τοῖς πατοῦσιν αὐτὴν » Οἱ γὰρ καταπατοῦντες τὰ
γῆινα καὶ ὑπεράνω αὐτῶν γενόμενοι, ἄξιοι τῆς δωρεᾶς τοῦ
ἁγίου Πνεύματος μεμαρτυρηται. Τὸ οὖν ἀχώρητον μὲν τῷ
κόσμῳ, τοῖς ἁγίοις δὲ μονακῶς δια καθαρότητα τῆς καρδίας
θεωρητόν, τί χρὴ νομίζεσθαι, ἢ τας ποταπας τιμὰς συμμέ-
40 τρους ὑπάρχειν αὐτῷ ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'

- [168] Ὅτι δοξολογία Πνεύματός ἐστιν ἡ τῶν προσόντων αὐτῷ
ἀπαριθμησις.

54. Τῶν μὲν οὖν ἄλλων ἐκάστη δυνάμεων ἐν περιγραφῇ
τότῳ τυγχάνειν πεπιστευται Ὁ γὰρ τῷ Κορινθίῳ ἐπιστὰς
ἄγγελος, οὐκ ἦν ἐν ταύτῃ καὶ παρὰ τῷ Φιλίππῳ, οὐδὲ ὁ
D ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου τῷ Ζαχαρίᾳ διαλεγόμενος, κατα τὸν
5 αὐτὸν καιρὸν καὶ ἐν οὐρανῷ τὴν οἰκειαν στασιν ἐπλήρου
Τὸ μέντοι Πνεῦμα ὁμοῦ τε ἐν Ἀββαδουμ ἐνεργεῖν καὶ ἐν
169A Δανιὴλ ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίας πεπίστευται, καὶ ἐν τῷ καταρ-
ράκτῃ εἶναι μετὰ Ἰερεμίου καὶ μετὰ Ἰεζεκιὴλ ἐπὶ τοῦ
Χοθάρ « Πνεῦμα γὰρ Κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην »
10 Καὶ « Ποῦ παρεῖθ' ἀπὸ τοῦ Πνεύματος σου, καὶ ἀπὸ τοῦ
προσώπου σου τοῦ φύγω, » Καὶ ὁ προφήτης « Διότι ἐγὼ
μεθ' ὑμῶν εἰμι, λέγει Κύριος καὶ τὸ Πνεῦμά μου ἐφέστηκεν
ἐν μέσῳ ὑμῶν » Τὸ δὲ πανταχοῦ ὄν καὶ Θεῷ συμπάρόν,
τῆς ποίας προσήκει νομίζειν φύσεως, τῆς παντα περιε-
15 χούσης, ἢ τῆς μερικῶς ἐμπεριειλημμένης χωρίαις, ὅποιαν
τὴν τῶν ἀγγέλων ὁ λόγος ἐδείξεν, Ἀλλ' οὐκ ἂν τις εἴποι
Τὸ οὖν θεῖον τῇ φύσει, τὸ ἀχώρητον τῷ μεγέθει, τὸ δυνατόν
ἐν ταῖς ἐνεργείαις, τὸ ἀγαθὸν ἐν ταῖς εὐεργεσίαις μὴ ὑπερ-
φώσομεν ; μὴ δοξάσομεν ;
B 20 Ἐγὼ δὲ οὐδὲ ἄλλο τι τὴν δόξαν τιθεμαι, ἢ τῶν προσόντων
αὐτῷ θαυμάτων τὴν ἐξαριθμησιν. Ὡστε ἢ οὐδὲ μεμνησθαι
ἡμᾶς τῶν παρ' αὐτοῦ ἀγαθῶν ἐπιτάξουσιν οὗτοι, ἢ παντὶς
ἢ τῶν προσόντων διέξοδος τῆς μεγίστης δοξολογίας ἐστὶ

- πλήρωσις. Οὐδὲ γὰρ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν
 25 Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν μονογενετὴ αὐτοῦ Υἱὸν ἄλλως δοξάζειν
 ἔχομεν, ἢ τῷ κατὰ τὴν ἡμετέραν δύναμιν διεξιέναι αὐτοῦ τὰ
 θαύματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'

- [169] Ἐλεγχος τῆς ἀτοπίας τῶν μὴ δοξαζόντων τὸ Πνεῦμα ἐκ
 τῆς πρὸς τὰ ἐν τῇ κτίσει δοξαστα παραθεσεως.

- 55 Εἴτα «δόξα μὲν καὶ τιμὴ ἐστεφάνωται» ὁ κοινὸς
 ἄνθρωπος, καὶ «δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ποιῶντι
 τὸ ἀγαθόν» ἐν ἐπαγγελίαις ἀποκρίνεται. Ἔστι δέ τις καὶ
 ἰδίως τοῦ Ἰσραὴλ δοξα «ὣν ἡ ἰσοθεσία, φησι, καὶ ἡ δόξα
 5 καὶ ἡ λατρεία.» Καὶ ἐκείτου τινὰ δοξαν ὁ ψαλμωδὸς λέγει
 «Ὅταν γαλῇ σοὶ ἡ δόξα μου.» Καὶ πάλιν «Ἐξεγερθήτι
 ἡ δοξα μου.» Ἔστι δέ τις δόξα ἡλίου καὶ σελήνης καὶ
 ἀστέρων κατὰ δὲ τὸν ἀπιστολὸν καὶ «ἡ διακονία τῆς
 κατακρίσεως διὰ δόξης».
 10 Τούτων οὖν δοξαζομένων, τὸ Πνεῦμα μόνον τῶν
 πάντων αδοξαστὸν εἶναι βούλει. Ἐκρίτοιγε «ἡ διακονία
 τοῦ Πνεύματος, φησιν, ἐστὶν ἐν δόξῃ.» Πῶς οὖν αὐτὸ
 ἀναξίον τοῦ δοξαζέσθαι. Καὶ μεγάλη μὲν ἡ δόξα τοῦ
 172A δικαίου, κατὰ τὸν ψαλμωδόν. Δόξα δὲ τοῦ Πνεύματος κατὰ
 15 σε, οὐδεμία. Πῶς οὖν οὐ προσήλτος ὁ κίνδυνος ἐκ τῶν τοιούτων
 λόγων τὴν ἀφυκτον ἁμαρτίαν ἐφ' ἑαυτοὺς ἐπισπᾶσθαι; Εἰ ὁ
 σωζόμενος ἐκ τῶν τῆς δικαιοσύνης ἔργων ἄνθρωπος καὶ
 τοὺς φοβούμενους τὸν Κύριον δοξάζει, τοσαύτου ἂν δέοι τὸ
 Πνεῦμα τῆς ὀφειλομένης δόξης ἀποστερεῖν.
 20 Ἔστω, φασί, δοξαστόν, ἀλλ' οὐχὶ μετὰ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ
 καὶ τινὰ ἔχει λόγον ἑτέραν χώραν ἐπινοεῖν τῷ Πνεύματι,
 τὴν παρὰ τοῦ Κυρίου τεταγμένην καταλιπόντας, καὶ τῆς
 κατὰ τὴν δόξαν κοινωνίας ἀποστερεῖν τὸ πανταχοῦ συνα-
 ναληθὲν τῇ θεότητι, ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως, ἐν τῷ
 25 βαπτισματι τῆς ἀπολυτρώσεως, ἐν τῇ ἐνεργείᾳ τῶν δυνάμεων,
 ἐν τῇ ἐνοικήσει τῶν ἁγίων, ἐν ταῖς εἰς τὸ ὑπῆκοον χάρισιν;
 Οὐδὲ γὰρ ἐστὶν ὁλως ὀρεά τις ἄνευ τοῦ ἁγίου Πνεύματος
 εἰς τὴν κτίσιν ἀφικνουμένη ὅπου γε οὐδὲ ῥῆμα ψιλὸν ἐν
 30 ταῖς ὑπὲρ Χριστοῦ ἀπολογίαις δυνατόν λαλῆσαι μὴ συνεργου-
 μένους παρὰ τοῦ Πνεύματος, ὡς ἐν Εὐαγγελίαις παρὰ τοῦ

Κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν μεμαθήκαμεν Ἄπαντα δὲ ταῦτα
 παριδόντας καὶ τῆς ἐν πᾶσι κοινωνίας ἐπιλαθομένους, ἀπὸ
 Πατρὸς καὶ Υἱοῦ διασπᾶν, οὐκ οἶδα εἰ τις μέτοχος Πνεύματος
 ἁγίου συνθήσεται. Ποῦ τοίνυν φέροντες αὐτὸ τάξομεν, μετὰ
 35 τῆς κτίσεως, Ἄλλ' ἡ κτίσις πᾶσα δουλεύει τὸ δὲ Πνεῦμα
 ἐλευθεροῖ « Οὐ γὰρ τὸ Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία »

Καὶ πολλῶν ἐνόητων εἰπεῖν, ὅπως οὐ προσήκει τῇ κτιστῇ
 φύσει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον συγκαταριθμεῖν, τὸν περὶ τούτων
 νῦν ὑπερθήσομαι λόγον Εἰ γὰρ μέλλοιμεν πρὸς ἀξίαν τοῦ
 40 προβλήματος τὰς τε παρ' ἑαυτῶν κατασκευὰς ἐπάγειν, καὶ
 τὰ παρὰ τῶν ἐναντίων προβαλλόμενα διαλεγειν, πολλῶν ἡμῖν
 δεήσει λόγων, καὶ ἀποκναίσοιμεν τῇ πολυφωνίᾳ τῆς βίβλου
 τοὺς ἐντυγχάνοντας. Διόπερ ἰδίᾳ πραγματείᾳ ἐκεῖνο ταμιευ-
 σάμενοι, τῶν προκειμένων ἐχώμεθα.

56. Σκεψώμεθα οὖν τὰ καθέκαστον. Φύσει ἐστὶν ἀγαθόν,
 ὡς ἀγαθὸς ὁ Πατὴρ καὶ ἀγαθὸς ὁ Υἱός. Ἡ κτίσις ἔτι ἐν τῇ
 ἐκλογῇ τοῦ ἀγαθοῦ μέτοχός ἐστι τῆς ἀγαθότητος. Οἶδε τὰ
 βάθη τοῦ Θεοῦ ἡ κτίσις δὲ λαμβάνει τὴν φανέρωσιν τῶν
 6 ἀπορρήτων διὰ τοῦ Πνεύματος. Ζωοποιεῖ μετὰ τοῦ Θεοῦ
 τοῦ τὰ πάντα ζωογονοῦντος, μετὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ διδόντος
 D ζωὴν. « Ὁ γὰρ ἐγείρας Χριστὸν ἐκ νεκρῶν, ζωοποιήσει,
 173A φησί, καὶ τὰ θνητὰ ὑμῶν σώματα διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ
 Πνεύματος ἐν ὑμῖν. » Καὶ πάλιν « Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ
 10 τῆς φωνῆς μου ἀκούει, καὶ γὰρ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς. »
 Ἄλλὰ καὶ « τὸ Πνεῦμα, φησί, ζωοποιεῖ ». Καὶ πάλιν
 « Τὸ δὲ Πνεῦμα, φησί, ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. » Καὶ ὁ
 Κύριος μαρτυρεῖ τὸ Πνεῦμα εἶναι τὸ ζωοποιούν « Ἡ σὰρξ
 οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν » Πῶς οὖν τῆς ζωοποιου δυνάμεως
 15 ἀποξενώσαντες τὸ Πνεῦμα, τῇ ἐπιδεομένῃ τῆς ζωῆς φύσει
 προσοικειώσομεν, Τίς οὕτω δύσπερος, τίς οὕτω δωρεᾶς
 ἐπουρανίου ἀμέτοχος, καὶ τῶν καλῶν τοῦ Θεοῦ ῥημάτων
 ἄγευστος, τίς οὕτως ἐλπίδων αἰωνίων ἀμοιβος, ὡς τῇ
 κτίσει συντάξαι τὸ Πνεῦμα, τῆς θεότητος ἀποστήσας,

57. Ἐν ἡμῖν, φησί, τὸ Πνεῦμα ὡς δῶρόν ἐστι παρὰ τοῦ
 Θεοῦ Οὐ δῆπου δὲ τὸ δῶρον ταῖς ἰσαῖς τιμαῖς τῷ δεδοκότι
 B σεμνύνεται. Δῶρον μὲν οὖν Θεοῦ τὸ Πνεῦμα, ἀλλὰ δῶρον
 ζωῆς « Ὁ γὰρ νόμος, φησί, τοῦ Πνεύματος τῆς ζωῆς
 5 ἠλευθέρωσεν ἡμᾶς. » Καὶ δῶρον δυνάμεως « Ἀθήψαθε γὰρ
 δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς. »

- Ἄρ' οὖν διὰ τοῦτο εὐκαταφρόνητον, ἢ οὐχὶ καὶ τὸν Υἱὸν ἐχαρίσατο τοῖς ἀνθρώποις, α' Ὡς γε, φησί, τοῦ ἰδίου Υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τα πάντα ἡμῖν χαρίζεται, » καὶ ἑτέρωθεν α' Ἴνα εἰδῶμεν ταῦτο τοῦ Θεοῦ, ὡς ἡμεῖς ἐσμ' ἡμῖν, περὶ τοῦ μυστήρος τοῦ ἐκείνου, ἡμεῖς οὖν ἴσμεν πῶς ὁ Θεὸς ἐκείνους τοὺς ἐν ἡμῖν ἀποκαλύπτει, μυστήρην παρελάβισεν, ὡς ἡμεῖς ἐσμ' ἡμῖν, ἐφ' ὅσον εἰς βλασφημίαν ἡμεῖς οὖν ἐσμ' ἡμῖν, ὡς ἡμεῖς ἐσμ' ἡμῖν, Πνεύματι δὲ πνεύματι, ὡς ἡμεῖς ἐσμ' ἡμῖν, ταῦτα ἐκείνους τὸν Θεόν α' ἐξαπεσταλάξας καὶ ὡς ἡμεῖς ἐσμ' ἡμῖν, τοῦ Πνεύματος τοῦ ἰδίου αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμεῶν καθ' ὅσον Ἄλλα ὁ Παῦλος ἵνα ἡ ἐκείνου φωνὴ τῶν δεχόμενων ἰδία γενήσεται

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'

- [178] Ὅτι τῇ ἐν συλλαβῇ ἀντὶ τῆς σὺν ἡ Γραφῇ κέχρηται, ἐν ᾧ καὶ ὅτι ἡ καὶ ἰσοδυναμεῖ τῇ σὺν.

58. Πῶς οὖν, φησὶν, ἡ Γραφὴ οὐδαμοῦ συνδοξαζόμενον Πατρὶ καὶ Υἱῷ τὸ Πνεῦμα παρέδωκεν, ἀλλὰ πεφυλαγμένως ἐξέκλινε τὸ 'σὺν τῷ Πνεύματι' εἰπεῖν; πανταχοῦ δὲ τὸ ἐν αὐτῷ δοξαζειν ὡς ἀρμοδιώτερον προετίμησεν;
- 6 Ἐγὼ δὲ οὐδ' ἂν αὐτὸς φαίην ἀτιμότερας εἶναι διανοίας παραστατικὴν τὴν ἐν συλλαβῇ, ἀλλ' ὕγιως ἐκλαμβανομένην πρὸς τὸ μέγιστον ὄψος ἀνάγειν τὰς διανοίας ὅπου γε καὶ ἀντὶ τῆς σὺν, πολλαχοῦ κειμένην αὐτὴν τετηρήκαμεν Ὡς τό · « Εἰστέλευσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου ἐν ὀλοκαυτώμασιν », ἀντὶ τοῦ μετὰ ὀλοκαυτωμάτων. Καὶ « ἐξηγάγεν 178A αὐτοὺς ἐν ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ », ταυτέστι μετὰ ἀργυρίου καὶ χρυσίου. Καὶ τό · « Οὐκ ἐξελεύσῃ ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν », ἀντὶ τοῦ σὺν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν, καὶ μυρία τοιαῦτα. Ὅπως δὲ ἡδέως ἂν μάθοιμι παρὰ τῆς νέας σοφίας, 10 ποίαν δοξολογίαν ὁ ἀπόστολος διὰ τοῦ ἐν ῥήματος ἀπεπλήρωσε, κατὰ τὸν τύπον ὃν οὗτοι νῦν ὡς ἐκ τῆς Γραφῆς ἀναφέρουσιν. Οὐδαμοῦ γὰρ εὔρον λεγόμενον τό · 'σοὶ τῷ Πατρὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα διὰ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι', ὅπερ τούτοις ἐστὶ νῦν καὶ αὐτῆς, ὡς 20 εἰπεῖν, τῆς ἀναπνοῆς συνηθέστερον. Διεσπασμένως μὲν γὰρ

τούτων ἑκαστὸν ἔστιν εὐρεῖν συνημμένως δὲ ἐν τῇ συντάξει ταύτῃ οὐδαμῶς δεικνυεῖν ἔξουσιν Ὡστε εἰ μὲν ἀκριβολογῶνται περὶ τὰ ἐγγράφα, δεῖξάτωσαν ποθεν λέγουσιν Εἰ δὲ συγχωροῦσι τῇ συνηθείᾳ, μὴδὲ ἡμᾶς ἐξευγέτωσαν

59. Ἡμεῖς γὰρ ἀμφοτέρας ἐν τῇ τῶν πιστῶν χρήσει καταλαμβάνοντες τὰς ῥήσεις, ἀμφοτέραις κεχρημέθα τὴν μὲν δόξαν τῷ Πνεύματι ὁμοίως ἀφ' ἑκατέρας πληροῦσθαι πεπιστευκότες τοὺς δὲ κακουργοῦντας τὴν ἀλήθειαν

6 ἐπιστομίζεσθαι μᾶλλον διὰ τῆς προκειμένης λέξεως, ἥτις τὴν δύναμιν τῶν Γραφῶν παραπλησίαν ἔχουσα, οὐκ ἐτι ἔστιν ὁμοίως τοῖς ἐναντίοις εὐεπιχείρητος ἔστι δὲ αὕτη ἡ ἀντιλεγόμενη νῦν παρὰ τούτων — ἀντὶ τοῦ καὶ συνδέσμου παρειλημμένη Ἰσον γάρ ἐστιν εἰπεῖν 'Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος', καὶ 'Παῦλος σὺν Τιμοθέῳ καὶ Σιλουανῷ'.

7 Ἡ γὰρ συμπλοκὴ τῶν ὀνομάτων δι' ἑκατέρας ὁμοίως τῆς ἐκφωνήσεως σφύζεται Εἰ τοίνυν, τοῦ Κυρίου εἰπόντος Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, αὐτὸς εἰποίμι Πατέρα καὶ Υἱὸν σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, ἄλλα τι εἰρηκῶς κατὰ τὴν

15 δύναμιν ἔσθαι, Τῆς δὲ διὰ τοῦ καὶ συνδέσμου συμπλοκῆς τῶν ὀνομάτων, πολλὰ τὰ μαρτύρια. α' Ἡ χάρις γάρ, φησί, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος. » Καὶ πάλιν α' Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ

20 διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ Πνεύματος. » Εἰ τοίνυν ἀντὶ τῆς καὶ τῇ σὺν ἐβελήσαιμεν χρῆσασθαι, τί διάφορον πεποιηκότες ἐσόμεθα ; Ἐγὼ μὲν οὐχ ὁρῶ, πλὴν εἰ μὴ ψυχραῖς γραμματικαῖς τις τὸν μὲν συνδεσμον ὡς συμπλεκτικὸν καὶ πλείονα ποιοῦντα τὴν ἑνωσιν προτιμῶη, τὴν δὲ πρόθεσιν, ὡς οὐκ

25 ἔχουσαν τὴν ἴσιν δύναμιν, ἀποπέμποιτο. Ἄλλ' εἰ γε περὶ τούτων τὰς εὐθυνας ὑπείχομεν, ἴσως οὐκ ἂν πολλοῦ λόγου πρὸς τὴν ἀπολογία ἐπεδενθήμεν.

177Α Νῦν δέ, οὐ περὶ συλλαβῶν οὐδὲ περὶ τοιοῦδε ἢ τοιοῦδε φωνῆς ἤχου ὁ λόγος αὐτοῖς, ἀλλὰ περὶ πραγμάτων ἐν

30 δυνάμει καὶ ἀληθείᾳ μεγίστην ἔχόντων διαφορὰν Ὡν ἕνεκεν, ἀπαρτηρήτου τῆς χρήσεως τῶν συλλαβῶν οὐσης, οὗτοι τὰς μὲν ἐγγράφειν, τὰς δὲ ἀποδιώκειν τῆς Ἐκκλησίας ἐπιχειροῦσιν Ἐγὼ δέ, εἰ καὶ ἐκ τῆς πρώτης ἀκοῆς ἐναργὲς ἔχει τὸ χρησίμον, ἀλλ' οὐκ καὶ τὸν λόγον παρεξομαι καθ' ὃν οἱ

35 πατέρες ἡμῶν οὐκ ἀργῶς συμπάρελαβον τὴν χρῆσιν τῆς πρόθεσεως ταύτης. Πρὸς γάρ τῷ τὸ τοῦ Σαβελλίου κακόν

ἰσοσθενῶς τῇ καὶ συλλαβῇ διελέγχειν, καὶ παραπλησίως
 ἐκείνη τὸ τῶν ὑποστάσεων ἴδιον παριστᾶν, ὡς τὸ « Ἐγὼ
 καὶ ὁ Πατὴρ ἔλευσομεθα », καὶ τὸ « Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ
 40 ἐν ἑσμεν », ἑξαιρετον ἔχει τῆς αἰδίου κοινωνίας καὶ ἀπαύστου
 συναφείας τὸ μαρτύριον. Ὁ γὰρ εἰπὼν σὺν τῷ Πατρὶ τὸν
 Υἱὸν εἶναι, ὁμοῦ τὴν τε τῶν ὑποστάσεων ἰδιότητα καὶ τὸ
 ἀχώριστον τῆς κοινωνίας ἔδειξεν. Ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρω-
 πινων ἐστὶν ἰδεῖν. ὁ μὲν καὶ σύνδεσμος τὸ κοινὸν τῆς
 45 ἐνεργείας παρίστησιν. ἡ δὲ σὺν πρόθεσις τὴν κοινωνίαν
 πῶς συνενδεύονται. Οἶον, ἐπλευσαν εἰς Μακεδονίαν Παῦλος
 καὶ Τιμόθεος· ἀλλὰ καὶ Τυχικὸς καὶ Ὀνήσιμος ἀπεστάλησαν
 Κολοσσαεῦσιν ἐκ τούτων, ὅτι μὲν ταύτῃ ἐνήργησαν,
 μεμαθήκαμεν. Ἐάν δὲ ἀκούσωμεν ὅτι συνέπλευσαν καὶ
 50 συναπεστάλησαν, ὅτι καὶ μετ' ἀλλήλων τὴν πρᾶξιν ἐπλήρωσαν
 προσεδιδαχθήμεν. Οὕτω τὸ τοῦ Σαβελλίου κακόν, ὡς
 οὐδεμία τῶν ἄλλων φωνῶν καταλύουσα, προστίθῃσιν ἐκείνοις
 καὶ τοὺς κατὰ διάμετρον ἀσεβοῦντας. Λέγω δὴ τούτους οἱ
 χρονικοὶς διαστημασι τοῦ μὲν Πατρὸς τὸν Υἱόν, τοῦ δὲ
 55 Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διαιροῦσι.

60. Πρὸς δὲ τὴν ἐν συλλαβῇ ἐκεῖνο μάλιστα τὸ διάφορον
 ἔχει, ὅτι ἡ μὲν σὺν τὴν πρὸς ἀλλήλους συνάφειαν τῶν
 κοινωνούντων παρίστησιν, οἶον τῶν συμπλεόντων, ἢ συνοι-
 κούντων, ἢ ὁτιοῦν τῶν πάντων κοινῶς ἐκτελούντων. ἡ δὲ
 6 ἐν τὴν σχέσιν τὴν πρὸς τὸ ἐν ᾧ τυγχάνουσιν ἐνεργοῦντες
 δηλοῖ. Ἐμπλέουσι γὰρ καὶ ἐνοικοῦσιν ἀκούσαντες, τὸ
 σκάφος καὶ τὴν οἰκίαν εὐθὺς ἐννοήσαμεν.

Κατὰ μὲν οὖν τὴν κοινὴν χρῆσιν, ἡ πρὸς ἀλλήλας αὐτῶν
 διαφορὰ τοιαύτη, καὶ ἐπὶ πλείον ἂν εὐρεθείη παρὰ τῶν
 10 φιλοπόνων. Οὐ γὰρ ἐμοὶ σχολὴ τὰ περὶ τῶν συλλαβῶν
 ἐξετάζειν. Ἐπει οὖν δέδεικται ἡ σὺν εὐσημέατα ἀποδιδούσα
 τῆς συναφείας τὴν ἐννοίαν, γενέσθω ὑμῖν ἐνσπονδος, εἰ δοκεῖ,
 καὶ παυσασθε τοῦ χαλεποῦ πρὸς αὐτὴν καὶ ἀκτρύκτου πολέ-
 180A μου. Ὅμως μέντοι οὕτως εὐφῆμου τῆς φωνῆς ὑπαρχούσης,
 15 εἰ τῷ φίλῳ ἐν δοξολογίαις τῇ καὶ συλλαβῇ συνδεῖν τὰ ἀνι-
 ματα καὶ δοξάζειν, ὡς ἐν Εὐαγγελίοις ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος
 μεμαθήκαμεν, Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα καὶ
 οὕτω γενέσθω, οὐδεὶς ἀντερεῖ. Ἐπὶ τούτοις, εἰ δοκεῖ,
 καταθώμεθα. Ἀλλὰ τὰς γλώσσας ἂν προοῖντο μᾶλλον, ἢ τῇ
 20 φωνῇ ταύτῃ δέξαιντο.

Τοῦτο μὲν οὖν ἐστίν, ὃ ἐν ἡμέτερον ἡμῖν καὶ ἀπονόου
 πνεύματι ἐπενόησε. Ἐν τῷ Πνεύματι, φησὶ τῷ ἁγίῳ τῷ
 ἁγίῳ, ἀν' αὐτοῦ ἐόντος τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι καὶ τῷ Πνεύματι
 καὶ ἐκδηλωτάτα τῆς φύσεως, καὶ τῆς αὐτῆς κατεκνωτικῆς τοῦ
 5 Πνεύματος πνεύματος. Περὶ τῆς οὖν ἐκρηστον καὶ διὰ
 μικροῦ ἐρῶν, εἴπειτα ὅτι ἐκρηστον οὗτο θεομακάριον ἂν
 εἴμεν ὡς πνεύματι, καὶ τῆς αὐτῆς τοῦ Πνεύματος
 8 δυνάμει, αὐτοῦ ἐκρηστον ἀπὸ κατὰ φύσιν

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣ'

[180] Ὅτι ὁσαυτῶς λέγεται τὸ ἐν, τοσαυταυτῶς καὶ ἐπὶ τοῦ
 Πνεύματος λαμβάνεται.

61. Ἐμοὶ τοίνυν σκοπούμενῳ δοκεῖ, ἀπλῆς καὶ συντόμου
 τῆς ἐκφωνήσεως οὕσης, πολλὰ καὶ τοιαῦτα εἶναι τα δι' αὐτῆς
 σημαίνοντα. Ὅσαυτῶς γὰρ λέγεται τὸ ἐν, τοσαυταυτῶς
 εὐρίσκωμεν ταῖς περὶ τοῦ Πνεύματος ἐννοιαῖς ὑπηρετούμενον

5 Λέγεται μὲν οὖν τὸ εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ εἶναι, καὶ ἡ δύναμις
 ἐν τῷ δεκτικῷ, καὶ ἡ ἐξὶς ἐν τῷ κατ' αὐτὴν διακεκμημένῳ, καὶ
 πολλὰ τοιαῦτα. Οἴκον καθὼς μὲν τελειωτικὸν τὸ ἅγιον

6 Πνεῦμα τῶν λογικῶν ἀπαρτίζον αὐτῶν τὴν ἀκρότητα τὴν
 τοῦ εἶδους λόγον ἐπέχει. Ὁ γὰρ μήκετι κατὰ σάρκα ζῶν,
 10 ἀλλὰ Πνευματικὸς Θεοῦ ἀγόμενος καὶ κατὰ Θεοῦ χρηματίζων
 καὶ σύμμορφος τῆς εἰκόνος τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ γενομένο,
 πνευματικὸς ὀνομαζεται.

Καὶ ὡς ἡ δύναμις τοῦ ὁρᾶν ἐν τῷ ὕδατι οὐκ ὁφθαλμοῖς
 οὕτως ἡ ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος ἐν τῇ καρδίᾳ οὐκ ὁφθαλμοῖς

15 Διὸ καὶ Παῦλος εὐχεται. Ἐρεπτοὺς περισσυσμένους ὁφθαλμοῖς
 αὐτῶν εἶναι ἐν τῷ Πνεύματι τῆς σοφίας. Καὶ ὡς ἡ
 τέχνη ἐν τῷ ἀναλαβόντι αὐτὴν, οὕτως ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος
 ἐν τῷ ὑποδεξαμένῳ, ἀλλὰ μὲν συμπαρούσα, οὐκ ἔστι καὶ
 ἐνεργουσα διηνεκῶς. Ἐπεὶ καὶ ἡ τέχνη, δύναμις μὲν ἐν τῷ

20 τεχνίτῃ ἐστίν, ἐνέργεια δὲ τότε, ὅταν κατ' αὐτὴν ἐνεργῇ.
 Οὕτω καὶ τὸ Πνεῦμα, ἀλλὰ μὲν συμπαραστί τοῦ, ἀξιωματικῶς
 25 ἐνεργεῖ δὲ κατὰ τὴν χρείαν, ἢ ἐν προφητεῖαις, ἢ ἐν ἱαμασίαις,
 ἢ ἐν ἄλλοις τισὶ δυνάμεων ἐνεργήμασιν.

Ἐπεὶ ὡς ἐν σώμασιν ὕγεια, ἢ θερμότης, ἢ ὅλως αἰετικὸν τοῦ
 25 διαθέσεις οὕτω καὶ ἐν ψυχῇ πολλακις ὑπάρχει τὸ Πνεῦμα,

- τῶν δια τὸ ἔχει πῶμα, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὅτι εἰδὲν
 γινώσκοντες αὐτὸν περικείμενον τῷ ἔνι ἐν Σπύρι
 181A καὶ οἱ ἄλλοι τὰ πρὸς τοῦτον τὸν πῶμα Ἰσραὴλ τῷ
 οὐ, Ἐλὸχθ καὶ Μελὸχθ τῶντος ἀρ. καὶ ἐκ τῆς
 30 φανερὰ τὰ τῶντος, τὸ Πνεῦμα, καὶ ἔστιν ἐν τῷ τῶντος
 τῶντος φανερὰν περικείμενον. Καὶ ὡς ὁ τῶντος ἔστι ἐν τῷ
 τῶντος μετὰ τὸ εἰδὲν ὅτι ἔστιν ἐν τῷ τῶντος
 40 τοῦ γινώσκοντος, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ τῶντος ἔστι ἐν τῷ
 σπύρι καὶ τῷ πῶμα καὶ ὅτι ἐν τῷ τῶντος ἔστι ἐν τῷ
 50 τῶντος ἔστι ἐν τῷ τῶντος ἔστι ἐν τῷ τῶντος ἔστι ἐν τῷ
 τῶντος φανερὰν ὅτι ἐν τῷ τῶντος ἔστι ἐν τῷ τῶντος
 Πνεύματι τοῦ Πνεύματος τοῦ πῶματος ἐν τῷ
 60 Πνεύματι καὶ ὡς ὅτι ἐν τῷ τῶντος ἔστι ἐν τῷ τῶντος
 τῶντος φανερὰν διὰ τὸ Πνεῦμα καὶ ἀλλήλων ἐστὶν
 70 μέλη, ἔχοντες δὲ γινώσκοντες κατὰ τὴν γινώσκοντες τῶντος
 B διὰ τὸ πνευματικὸν διὰ τὸν τῶντος τῶντος ὅτι ἐν τῷ
 εἶπε ἐν τῷ τῶντος, ὅτι ἐν τῷ τῶντος ὅτι ἐν τῷ
 τοῦ τῶντος μετὰ τῶντος ὅτι ἐν τῷ τῶντος ὅτι ἐν τῷ
 45 σπύρι καὶ τῷ πῶμα τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ τῶντος τοῦ Πνεύματος
 ἀλλήλων, δὲ ἀλλήλων τῶν ἐκ τῶντος γινώσκοντες
 καὶ ὅτι ἐν τῷ τῶντος ὅτι ἐν τῷ τῶντος ὅτι ἐν τῷ τῶντος
 50 τῶντος φανερὰν, ἐν τῷ τῶντος ὅτι ἐν τῷ τῶντος ὅτι ἐν τῷ
 μέλη τὸ τῶντος μετὰ τῶντος ὅτι ἐν τῷ τῶντος κατὰ τὴν
 πνευματικὴν καὶ πνευματικὴν τῶντος σπύρι καὶ τῷ πῶμα
 60 εἶπε τῶντος ἐν τῷ τῶντος σπύρι καὶ τῷ πῶμα, εἶπε
 δοξάζοντες ἐν τῷ τῶντος σπύρι καὶ τῷ πῶμα. Καὶ ὡς μέλη
 δὲ ἐν τῷ τῶντος ὅτι ἐν τῷ τῶντος ἐν τῷ Πνεύματι, ὅτι οἱ πάντες
 C ἐν τῷ τῶντος εἶπε ἐν τῷ τῶντος εἶπε τῶντος
 62 ὅτι δὲ πνευματικὸν μετὰ τῶντος ἀλλήλων, δὲ οὐδενὸς ἑλπίον,
 ὅτι καὶ ὡς φανερὰ τῶντος ἀλλήλων τῶντος τῶντος Πνεύματι
 λέγεται. Καὶ φανερὰ τῶντος οὐδὲ ὅτι οὐδὲ ὅτι οὐδὲ ὅτι οὐδὲ
 5 τῶντος Πνεύματι, ἀλλὰ μᾶλλον δοξάζοντες. Τὰ γὰρ τῶντος σπύρι καὶ
 τῶντος ὁνομαζόντων καὶ ἐν τῷ τῶντος πνευματικῆς ἐννοίας ἐναργείας
 ἐνεκεν πολλὰς ὁ λόγος μετανοοῦν. Τετηρήκαμεν οὖν καὶ
 ἐπὶ τοῦ Θεοῦ τὸν φανερὰν λέγοντα. «Γενοῦ μοι εἰς Θεὸν
 10 ὑπερασπιστήν, καὶ εἰς τόπον ὁχλὸν τοῦ σώσαι με.» Περὶ
 δὲ τοῦ Πνεύματος. «Ἴδου τόπος φησὶ, παρ' ἐμοί, καὶ
 10 στήθι ἐπὶ τῆς πέτρας, τί ἄλλο λέγειον τὸν τόπον, ἢ τὴν
 D ἐν Πνεύματι θεωρίαν, ἐν ᾧ γενόμενος, ἐδυνάτο ἰδεῖν γνωστῶς
 ἐμφανίζομενον αὐτῷ τὸν Θεὸν ὁ Μωυσῆς, Οὗτος ἐστὶν ὁ

τόπος ὁ τῆς ἀληθινῆς λατρείας Ἰδιος « Πρόσεχε γάρ, φησι, μὴ ἀνενέγκῃς τὰ ὀλοκαυτώματά σου ἐν παντί τόπῳ ἄλλ' ἐν
15 τῷ τόπῳ, ᾧ ἂν ἐκλέγῃται Κύριος ὁ Θεός σου. » Ποιον οὖν
ἔστιν ὀλοκαύτωμα πνευματικόν, Ἡ θυσία τῆς αἰνεσεως

184A Ἐν ποίῳ δὲ τόπῳ ταυτην προσφέρομεν ἐν τῷ Πνεύματι
τῷ ἁγίῳ Παῦ τοῦτο μεμαθηκαμεν, Παρ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου
λέγοντος ὅτι « οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ ἐν Πνεύματι καὶ
20 ἀληθείᾳ προσκυνήσουσι τῷ Πατρί ». Τοῦτον τὸν τόπον
ἰδὼν ὁ Ἰακώβ ἔφη ὅτι « Κύριος ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ».
Ὡστε τὸ Πνεῦμα, τόπος ἀληθῶς τῶν ἁγίων. Καὶ ὁ ἅγιος,
τόπος οἰκείος τῷ Πνεύματι, ἐμπαρέχων ἑαυτὸν πρὸς ἐνοίκησιν
τὴν μετὰ Θεοῦ, καὶ ναὸς αὐτοῦ χρηματίζων Ὡς γὰρ ἐν
25 Χριστῷ λαλεῖ Παῦλος « Κατενώπιον γάρ, φησί, Θεοῦ, ἐν
Χριστῷ λαλοῦμεν » καὶ Χριστὸς ἐν Παυλῷ ὡς αὐτὸς
λέγει « Ἡ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος
Χριστοῦ, » οὕτω καὶ « ἐν Πνεύματι λαλεῖ τὰ μυστήρια », καὶ
τὸ Πνεῦμα πάλιν λαλεῖ ἐν αὐτῷ.

63. Ἐν μὲν οὖν τοῖς γεννητοῖς οὕτω πολυμερῶς καὶ
B πολυτρόπως ἐνεῖναι λέγεται τὸ Πνεῦμα Πατρὶ δὲ καὶ Υἱῷ
οὐχὶ ἐνεῖναι μᾶλλον, ἀλλὰ συνεῖναι εἰπεῖν εὐσεβέστερον.
Ἡ μὲν γὰρ παρ' αὐτοῦ χάρις οἰκοῦντος ἐν τοῖς ἀξίοις καὶ
5 ἐνεργοῦντος τὰ ἑαυτοῦ, καλῶς ἐνυπάρχειν τοῖς δεκτικοῖς
αὐτοῦ λέγεται Ἡ δὲ προαιώνιος ὑπαρξίς, καὶ ἀκαυστος
διαμονὴ μεθ' Υἱοῦ καὶ Πατρὸς θεωρουμένη, τὰς τῆς αἰδίου
συναφείας προσηγορίας ἐπιζητεῖ. Τὸ γὰρ κυρίως καὶ
ἀληθῶς συνυπάρχειν ἐπὶ τῶν ἀχωρίστως ἀλλήλοις συνόντων
10 λέγεται. Τὴν γὰρ θερμότητα τῷ μὲν πυρακτωθέντι σιδήρῳ
ἐνυπάρχειν φάμεν· αὐτῷ δὲ τῷ πυρὶ συνυπάρχειν. Καὶ τὴν
μὲν ὑγίειαν τῷ σώματι ἐνυπάρχειν, τὴν δὲ ζωὴν τῇ ψυχῇ
συνυπάρχειν. Ὡστε ὅπου μὲν οἰκεία καὶ συμφυῆς καὶ
ἀχώριστος ἡ κοινωνία, σημαντικωτέρα φωνὴ ἢ σὺν, τῆς
O 15 ἀχωρίστου κοινωνίας τὴν διανοίαν ὑποβάλλουσα Ὅπου δὲ
προσγίνεσθαι ἢ ἀπ' αὐτοῦ χάρις καὶ πάλιν ἀπογίνεσθαι
πέφυκεν, οἰκείως καὶ ἀληθῶς τὸ ἐνυπάρχειν λέγεται, καὶ
τοῖς δεξαμένοις πολλάκις διὰ τὸ ἐδραῖον τῆς περὶ τὸ καλὸν
διαθέσεως, ἢ ἀπ' αὐτοῦ χάρις διαρκῆς παραμένῃ.

20 Ὡστε ὅταν μὲν τὴν οἰκείαν ἀξίαν τοῦ Πνεύματος ἐννοῶμεν,
μετὰ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ αὐτὸ θεωροῦμεν Ὅταν δὲ τὴν εἰς
τούς μετόχους ἐνεργοῦμένην χάριν ἐνθυμηθῶμεν, ἐν ἡμῖν
εἶναι τὸ Πνεῦμα λέγομεν. Καὶ ἡ γε προσαγομένη δοξολογία

- παρ' ἡμῶν ἐν τῷ Πνεύματι, οὐχι τῆς ἐκείνου ἀξίας ὁμολογίαν
 25 ἔχει, ἀλλὰ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν ἀσθενείας ἐξομολόγησιν
 δεικνύντων ὅτι οὔτε δοξάσαι ἀφ' ἐαυτῶν ἱκανοὶ ἐσμεν,
 ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ, ἐν ᾧ
 D δυναμωθέντες, τὴν ὑπὲρ ὧν εὐεργετήθημεν, τῷ Θεῷ ἡμῶν
 εὐχαριστιαν ἀποπληροῦμεν κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀπὸ κακίας
 30 καθαροτήτος, ἕτερος ἐτέρου πλέον ἢ ἑλαττον τῆς ἐκ τοῦ
 Πνεύματος βοηθείας μεταλαμβάνοντες, εἰς τὸ προσφέρειν
 τὰς θυσίας τῆς αἰνέσεως τῷ Θεῷ. Καθ' ἓνα μὲν οὖν τρόπον
 185A οὕτως εὐσεβῶς ἐν Πνεύματι τὴν εὐχαριστιαν ἀποπληροῦμεν.
 Καίτοι καὶ τοῦτο οὐκ ἀβαρές, αὐτὸν τινα ἐαυτῷ μαρτυρεῖν,
 35 ὅτι Πνεῦμα Θεοῦ ἐν ἐμοί, καὶ διὰ τῆς ἀπ' αὐτοῦ χάριτος
 σοφισθεὶς ἀναφέρω τὴν δοξάν Παύλῳ γὰρ πρέπουσα ἡ
 φωνή « Δοκῶ γὰρ καὶ γὼ Πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν » Καὶ πάλιν
 « Τὴν καλὴν παρακαταθήκην φυλαξον, διὰ Πνεύματος ἁγίου
 τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν » καὶ περὶ τοῦ Δανιὴλ ὅτι
 40 Πνεῦμα Θεοῦ ἅγιον ἐν αὐτῷ καὶ εἰ τις ἐκείνοις τὴν ἀρετὴν
 παραπλήσιος.

64. Δεύτερος δὲ νοῦς, οὐδὲ αὐτὸς ἀπόδλητος ὅτι ὥσπερ
 ἐν τῷ Υἱῷ ὁράται ὁ Πατήρ, οὕτως ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πνεύματι.
 Ἡ τοίνυν ἐν τῷ Πνεύματι προσκύνησις, τὴν ὥς ἐν φωτὶ
 γινομένην τῆς διανοίας ἡμῶν ἐνέργειαν ὑποβάλλει, ὥς ἐκ
 B 6 τῶν πρὸς τὴν Σαμαρεῖτιν εἰρημένων ἀν' μαθοῖς. Ἐν τόπῳ
 γὰρ εἶναι τὴν προσκύνησιν ἐκ τῆς ἐγγωρίου συνηθείας
 ἡπατημένην ὁ Κύριος ἡμῶν μεταδιδασκων, ἐν Πνεύματι καὶ
 ἀλήθειᾳ χρῆναι προσκυνεῖν ἔφησεν, ἐαυτὸν λέγων δηλαδὴ
 τὴν ἀλήθειαν Ὡςπερ οὖν ἐν τῷ Υἱῷ προσκύνησιν λέγομεν,
 10 τὴν ὥς ἐν εἰκόνι τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, οὕτω καὶ ἐν τῷ
 Πνεύματι, ὥς ἐν ἐαυτῷ δεικνύντι τὴν τοῦ Κυρίου θεότητα.
 Διὸ καὶ ἐν τῇ προσκυνήσει ἀχωριστον ἀπὸ Πατρὸς καὶ
 Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ἐξῶ μὲν γὰρ ὑπαρχων αὐτοῦ,
 οὐδὲ προσκυνήσεις τὸ παράπαν ἐν αὐτῷ δὲ γενόμενος
 15 οὐδενὶ τρόπῳ ἀποχωρίσεις ἀπὸ Θεοῦ οὐ μᾶλλον γε, ἢ τῶν
 ὁρατῶν ἀποστήσεις τὸ φῶς. Ἀδύνατον γὰρ ἰδεῖν τὴν εἰκόνα
 τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, μὴ ἐν τῷ φωτισμῷ τοῦ Πνεύματος.
 C Καὶ τὸν ἐνατενίζοντα τῇ εἰκόνι, ἀμήχανον τῆς εἰκόνης
 ἀποχωρίσαι τὸ φῶς. Τὸ γὰρ τοῦ ὁρᾶν αἷτιον, ἐξ ἀνάγκης
 20 συγκαθοράται τοῖς ὁρατοῖς. Ὡςτε οἰκείως καὶ ἀκολουθῶς
 διὰ μὲν τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Πνεύματος, τὸ ἀπαύγασμα τῆς
 δόξης τοῦ Θεοῦ καθορῶμεν διὰ δὲ τοῦ χαρακτῆρος, ἐπὶ
 τὸν οὗ ἐστὶν ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ ἰσότης σφραγὶς ἀναγόμεθα.

- βαπτισματι καὶ τὸ ἔλκεν ἡς ἡρώδης καὶ προσέειπε καὶ
 0 τοῦ ἄλλου ἱεροῦ. Ἰδοὺ τοῦτο ἐμὸν καὶ ἐμὸν καὶ ἐμὸν
 σὺν τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ. Γ. δὲ αὐτῷ τῷ
 5 ἐλκεν, τῷ ἡρώδῃ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ. Τὸ δὲ
 τῷ ἡρώδῃ, οὐκ ἔστιν ἡρώδης καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 τῷ ἡρώδῃ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 10 καὶ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 189A ἐκεῖνο δὲ δὲ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 διχασθῆσθαι. Ἄλλο δὲ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 15 Ἡ τοῦτο βαπτισματι καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 ἐλκεν καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 ἐστὶν καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 20 οὐκ ἔστιν ἡρώδης καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 40 αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 πῶς αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 ἡμεῖς καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 45 αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.

- Καὶ τὸν αὐτὸν δὲ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 10 εἰς τὸν αὐτὸν δὲ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 ἐκδομένῳ καὶ ἀφαιρετικῷ τοῦ σαρκοῦ τοῦ μυστηρίου
 ἐφελκασθῆναι. Ὡς γὰρ ὁ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 καὶ εὐκαίαν αὐτῷ ἐκφορᾶν. Ὡς γὰρ ὁ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 παραδόντες, ὡς μὲν καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 55 γινώσκοντες ὅτι αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 Ἄλλο γὰρ δὲ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 τὰ δὲ κηρυγματα δημοσιεύει. Σιωπῇ δὲ εἰδὼς καὶ ἡ
 0 ἀσχετῆς ἡ κηρυγμάτων. Γραφῇ δὲ θεωρητικῶν κατασκευάζουσιν
 τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 60 τέλος. Τοῦτο γὰρ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.
 τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ.

- 192A πατριδα, τὸν παραδεισαν, ὃν ἐφύτευsen ὁ Θεὸς ἐν Ἰσραὴλ
κατ' ἀνατολάς. Ὅρθοι μὲν πληροῦμεν τὰς εὐχὰς ἐν τῇ
τοῦ σαββατοῦ τὸν δὲ λόγον οὐ πάντες οὔδισμεν. Οὐ γὰρ
65 μόνον ὡς συναναστάντες Χριστῷ καὶ τὰ ἄνω ζητεῖν ὀφεί-
λοντες, ἐν τῇ ἀναστασιμῇ ἡμέρᾳ τῆς δεδομένης ἡμῖν χάριτος
διὰ τῆς κατὰ τὴν προσευχὴν στασεως ἐαυτοὺς υπομνήσ-
κομεν ἀλλ' ὅτι δεκεῖ πως τοῦ προσδοκωμένου αἰῶνος εἶναι
εἰκῶν Διὸ καὶ ἀρχὴ οὕσα ἡμερῶν, οὐχὶ πρώτη παρὰ
70 Μωυσέως, ἀλλὰ μία ὀνόμασται. « Ἐγένετο γάρ, φησὶν,
ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωί, ἡμέρα μία » ὡς τῆς αὐτῆς
ἀνακυκλουμένης πολλάκις. Καὶ μία τοῖνον ἡ αὐτὴ καὶ ὁδὸς,
τὴν μίαν ὁντως ἐκείνην καὶ ἀληθινὴν ὁδὸν ἣς καὶ ὁ
ψαλμῶδης ἐν τισὶν ἐπιγραφαῖς τῶν ψαλμῶν ἐπεμνήσθη.
B 75 δι' ἐαυτῆς ἐμφανίζουσα, τὴν μετὰ τὸν χρόνον τοῦτον κατὰς-
τασιν, τὴν ἀπαυστον ἡμέραν, τὴν ἀνέσπερον, τὴν ἀδιάδοχον,
τὸν ἀληκτον ἐκείνον καὶ ἀγέρω αἰῶνα. Ἀναγκαίως οὖν τὰς
ἐν αὐτῇ προσευχὰς ἐστῶτας ἀποπληροῦν τοὺς ἐαυτῆς
τροφίμους ἡ Ἐκκλησία παιδεύει, ἵνα τῇ συνεχεῖ ὑπομνήσει
80 τῆς ἀτελευτήτου ζωῆς, τῶν πρὸς τὴν μετὰστασιν ἐκείνην
ἐφοδίων μὴ ἀμελῶμεν. Καὶ πᾶσα δὲ ἡ πεντηκοστὴ τῆς ἐν
τῷ αἰῶνι προσδοκωμένης ἀναστασεως ἐστὶν ὑπόμνημα.
Ἡ γὰρ μία ἐκείνη καὶ πρώτη ἡμέρα, ἐπτάκις ἐπταπλασιασ-
θεῖσα, τὰς ἐπτὰ τῆς ἱερᾶς πεντηκοστῆς ἑβδομαδας ἀποτελεῖ.
85 Ἐκ πρώτης γὰρ ἀρχομένη, εἰς τὴν αὐτὴν καταλήγει,
δι' ὁμοίων τῶν ἐν τῷ μέσῳ ἐξελιττομένη πεντηκοντάκις.
C Διὸ καὶ αἰῶνα μιμεῖται τῇ ὁμοιότητι, ὥστερ ἐν κυκλικῇ
κινήσει ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἀρχομένη σημείων, καὶ εἰς τὰ αὐτὰ
καταλήγουσα. Ἐν ἣ τὸ ὁρθιον σχῆμα τῆς προσευχῆς προτιμᾷν
90 οἱ θεσμοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμᾶς ἐξπαίδευσαν, ἐκ τῆς
ἐναργοῦς ὑπομνήσεως οἰοῦναι μετοικίζοντες ἡμῶν τὸν νοῦν
ἀπὸ τῶν παρόντων ἐπὶ τὰ μέλλοντα. Καὶ καθ' ἑκάστην δὲ
γονυκλισίαν καὶ διανάστασιν, ἔργῳ δεικνυμεν, ὅτι διὰ τῆς
ἁμαρτίας εἰς γῆν κατερρυγμεν, καὶ διὰ τῆς φιλανθρωπίας
95 τοῦ κτισαντος ἡμᾶς εἰς οὐρανὸν ἀνεκλήθημεν.
87. Ἐπιλείψει με ἡ ἡμέρα, τὰ ἄγραφα τῆς Ἐκκλησίας
193A μυστήρια διηγούμενον. Ἐὼ τάλλα αὐτὴν δὲ τὴν ὁμολογίαν
τῆς πίστεως εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἐκ
ποίων γραμμάτων ἔχομεν ; Εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς τοῦ βαπτί-
6 ματος παραδόσεως, κατὰ τὰ τῆς εὐσεβείας ἀκόλουθον, ὡς
βαπτιζόμεθα οὕτω καὶ πιστεύειν ὀφείλοντες, ὁμοίαν τῷ

βαπτίσματι τὴν ὁμολογίαν κατατιθέμεθα, συγχωρησάτωσαν καὶ ἡμῖν ἐκ τῆς αὐτῆς ἀκολουθίας ὅμοιαν τῇ πίστει τὴν δόξαν ἀποδιδόναι. Εἰ δὲ τὸν τροπὸν τῆς δοξολογίας ὡς
 10 ἄγραφον παραιτοῦνται δότωσαν ἡμῖν τῆς τε κατὰ τὴν πίστιν ὁμολογίας καὶ τῶν λοιπῶν, ὧν ἀπρηριθησαμεθα, ἑγγράφους τὰς ἀποδείξεις.

Εἶτα τοσούτων ὄντων ἀγράφων καὶ τασαύτην ἔχοντων τὴν ἰσχὺν εἰς τὸ τῆς εὐσεβείας μυστηρίον, μίαν λέξιν ἡμῖν
 15 ἐκ πατέρων εἰς ἡμᾶς ἔλθουσιν οὐ συγχωρήσουσιν, ἣν ἡμεῖς ἐκ τῆς ἀνεπιτηδεύτου συνηθείας ταῖς ἀδιαστροφικοῖς τῶν ἐκκλησιῶν ἐναπομεινάσαν εὗρομεν, οὐ μικρὸν τὸν λόγον ἔχουσιν, οὐδὲ βραχεῖαν συντέλειαν εἰς τὴν τοῦ μυστηρίου δύναμιν εἰσφερομένην ;

68. Εἴρηται μὲν οὖν τίς ἡ δύναμις ἐκατέρας τῆς ἐκφωνήσεως Εἰρήσεται δὲ καὶ πάλιν, ὅτι, τε συμφωνοῦσιν ἀλλήλαις καὶ ὅτι διστανται οὐκ ἀπομαχόμεναι πρὸς ἐναντιωσιν, ἀλλ' ἴδιον ἐκάτερα τὸν νοῦν εἰσφερομένη πρὸς τὴν εὐσέβειαν
 5 Ἡ μὲν γὰρ ἐν ταῖς πρὸς ἡμᾶς παρίσθησι μᾶλλον ἢ δὲ σὺν τὴν πρὸς Θεὸν κοινωνίαν τοῦ Πνεύματος ἐξαγγέλλει. Διόπερ ἀμφοτέραις κεκρημεθα ταῖς φωναῖς τῇ μὲν τὸ ἀξίωμα τοῦ Πνεύματος παριστῶντες τῇ δὲ τὴν χάριν τὴν παρ' ἡμῖν διαγγέλλοντες. Οὕτω καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τὴν
 10 δόξαν προσάγομεν τῷ Θεῷ καὶ σὺν τῷ Πνεύματι οὐδὲν ἡμέτερον λέγοντες, ἀλλ' ὥσπερ ἀπὸ κανόνος, τῆς τοῦ Κυρίου διδασκαλίας, ἐπὶ ταῖς προσεχῇ καὶ ἀλλήλων ἔχοντα καὶ ἀναγκαίαν ἐν ταῖς μυστηρίοις τὴν συνάφειαν ἔχοντα, τὴν φωνὴν μεταφέροντες. Τὸ γὰρ ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος συνα-
 15 ριθμηθὲν ἀναγκαίως ᾤθημεν δεῖν καὶ ἐπὶ τῆς πίστεως συναρμόσαι. Τὴν δὲ ὁμολογίαν τῆς πίστεως, οἷον ἀρχὴν τινα καὶ μητέρα τῆς δοξολογίας ἐποίησάμεθα. Ἀλλὰ τί χρὴ ποιεῖν ; Νῦν γὰρ ἡμᾶς διδασκίτωσαν μὴ βαπτίζειν ὡς παρελάβομεν ἢ μὴ πιστεύειν ὡς ἐδαπτίσθημεν ἢ μὴ
 20 δοξάζειν ὡς πεπιστεύκαμεν. Δεικνύτω γὰρ τις ἢ ὡς οὐκ ἀναγκαῖα καὶ ἄρρηκτος ἡ πρὸς ἑλληλα τούτων ἀκολουθία, ἢ ὡς οὐχὶ ἡ ἐν τούτοις καινοτομία τοῦ παντός ἐστι κατάλυσις.

Ἄλλ' οὐ παύονται ἄνω καὶ κάτω θρυλλοῦντες τὴν ἀμάρ-
 196A τυρον καὶ ἄγραφον, καὶ ὅσα τοιαῦτα, τὴν σὺν τῷ Πνεύματι
 25 τῷ ἁγίῳ δοξολογίαν. Εἴρηται μὲν οὖν ὅτι ταῦτόν ἐστι πρὸς διάνοιαν εἰπεῖν ὁδοῖα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ὁδοῖα Πατρὶ καὶ Υἱῷ σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι.

- Θεῷ, καὶ ὁ ἄνθρωπος Χριστὸς ἀντιμεθ' ἑαυτοῦ ἔμεινεν, τότε
 καὶ αὐτὸς σὺν αὐτῷ φανερώθησαν ἐν δόξῃ. καὶ οὕτως δὲ τὸ
 25 Πνεῦμα τῆς ζωῆς τοῦ ἐλευθερώσαντος ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς
 ἁμαρτίας, ἀδελφούς ἐστὶ σὺν Χριστῷ οὕτως ἐν ἀνιθανάσει
 197A καὶ κεκαρμένῃ σὺν αὐτῷ ζῶντες οὕτως ἐν τῇ φανερώσει τῆς
 δόξης τῆς ἡμετέρας ἐστὶ τοῖς ἀγαπῶμεν ἐκκλησιασθεὶς προσδοκῶμεν
 «Κληρονομήσει (θεοῦ) καὶ σὺ κληρονομήσῃς Χριστῷ» ἡμεῖς
 30 τὸ δὲ Πνεῦμα ἀποκατεργάζει καὶ καθαρίζει τὴν κοινωνίαν τοῦ
 Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ καὶ «αὐτοῦ μὲν τὸ Πνεῦμα
 συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν τέκνα Θεοῦ»,
 ἡμεῖς δὲ τῷ Πνεύματι οὕτως ἡμεῖς τὸν Κύριον, μετὰ ἡμᾶς
 τῇ πρὸς Θεὸν κοινωνίᾳ τῆς μαρτυρίας κατὰ βεβαιότητα
 35 Τὸ δὲ κεφάλαιον τῆς ἀνάγκης ἡμεῖς μὲν ἴδμεν, τὸν Χριστὸν
 πιστεῶς τῆς ἐν Πνεύματι συνεκκλησιασθεῖς αὐτῷ, καὶ
 συγκαθεδεσθῆναι ἐν τῇς ἐπουρανίοις ἐκπληροῦν ἵνα μετὰ
 χρηματίζῃ τὸ σῶμα τῆς ἁγίας πνεύματος, τῷ Χριστῷ οὕτως
 πρὸς τὸ πνευματικόν. τῷ δὲ Πνεύματι οὕτως συνεκκλησιασθῆναι
 B 4. δοξάζει σὺν ἡμῶν τινός, ὃν ἔχουμεν παρ' αὐτοῦ μετὰ δόξης,
 ἀλλ' ὡς ἐκείνου ἀξίους εἶναι, κατὰ τὴν ἀντιθέσιν τοῦ ἐργα-
 σιέντος ἡμᾶς πεπιστευκαμέν, τοῦτο αὐτὸς τῷ Πνεύ-
 ματι τῷ ἁγίῳ ὡς ὑπερέβαινοντος αὐτοῦ τὴν δύναμιν παρ' ἡμᾶς
 45 σὺν τῷ Κυρίῳ καὶ προσδοκῆς, ἀρχὴς ἐν νεφέλαις εἰς
 ἀπαντήσιν εἰς ἀέρα, πάντοτε συνέσεσθαι τῷ Κυρίῳ τὸ δὲ
 Πνεῦμα νῦν ἀντιλέγει εἶναι σὺν τῷ Χριστῷ, ὅς γε τὸν
 συναριθμοῦντα αὐτὸ καὶ συντάσσοντα Πατρὶ καὶ Υἱῷ
 ἐξόριστον τιθεσθαι, ὡς ἀφορητὰ δυσσεβόμενα.
 70. Αἰσχυνομαι ἐπαγαγεῖν τὰ λεγόμενα, ὅτι σὺ μὲν
 συνδοξασθῆσθαι Χριστῷ προσδοκῆς — «εἴπερ γὰρ
 συμπασχομεν ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν» —, τὸ δὲ Πνεῦμα
 τῆς ἀγνώσεως οὐ συνδοξάζεις Χριστῷ ὡς οὐδὲ σοὶ τῶν
 C 5 ἰσῶν τυγχάνειν ἀξίον. Καὶ σὺ μὲν ἐπιζεις συμβασιλευεῖν,
 τὸ δὲ Πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνδριζεις, τὴν δουλῶν αὐτῷ καὶ
 ὑπηρέτου τάξιν ἀποκληρών. Καὶ ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα τοσοῦ-
 τον δείξω ὀφειλόμενον εἶναι εἰς δοξολογίαν τῷ Πνεύματι
 ἀλλ' ἵνα τὴν ἀγνώσεωσιν ἐλέγξω τῶν μηδε τοσοῦτον
 10 διδόντων, ἀλλ' ὡς ἀσέβειαν φευγόντων τὴν τοῦ Πνεύματος
 πρὸς Υἱὸν καὶ Πατέρα κοινωνίαν τῆς δόξης. Τίς δύναται
 ταῦτα ἀστενακτὶ παρελθεῖν, ἥ γὰρ οὐχὶ προδηλως, ὥστε
 καὶν παιδί γενέσθαι γνωρίμων, τὴν ἀπειληθεῖσαν τῆς πίστεως

- ἐκλευψιν προσομιᾶζονται τὰ παρόντα ; Ἀμφίβολα γέγονε τὰ
 15 ἀναντίρρητα Πιστευομεν εἰς τὸ Πνεῦμα καὶ ταῖς ἡμετέραις
 αὐτῶν ὁμολογίαις ζυγομαχοῦμεν Βαπτιζόμεθα καὶ πάλιν
 μαχομεθα Ὡς ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἐπικαλούμεθα καὶ ὡς
 D ὁμοδούλου καταφρονοῦμεν. Μετὰ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ παρε-
 λάβομεν καὶ ὡς μέρος τῆς κτισσεως ἀτιμαζομεν
 20 Οἱ δὲ τι προσευξάνται μὴ εἰδότες, ἔάν τι καὶ φθέγξασθαι
 200A σεμνὸν περὶ τοῦ Πνεύματος προσηχθῶσιν, ὡς ἐφικνούμενοι
 τῆς ἀξίας, κολάζουσι τοῦ λόγου τὸ ὑπερπίπτον τὴν συμμε-
 τρίαν Οὐς ἐχρῆν ὀδύρεσθαι τὴν ἀσθένειαν ὅτι ὦν ἐργῶ
 πάσχομεν, λόγοις ἀντιπληροῦν τὴν χάριν οὐκ ἐξαρκοῦμεν.
 25 Ὑπερέχει γὰρ πάντα νοῦν, καὶ λόγου φύσιν ἐλέγχει, οὐδὲ
 πολλοστῶ μέρει τῆς ἀξίας παρισουμένην, κατὰ τὸν λόγον
 τῆς ἐπιγραφομένης Σοφίας « Ὑψώσατε γάρ, φησι, καθόσον
 ἂν δύνησθε ὑπερέχει γὰρ καὶ ἐτι καὶ ὑψοῦντες αὐτὸν
 πληθυνατε Μὴ κοπιᾶτε οὐ γὰρ μὴ ἐφικησθε. »
 30 Ἡ ποῦ φοβεραὶ ἡμῖν αἱ ὑπὲρ τῶν τοιούτων λόγων εὐθυναὶ
 τοῖς παρὰ τοῦ ἀψευδοῦς ἀκηκούσαι Θεοῦ, ἀσυγχωρητὸν
 εἶναι τὴν εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'

- [200] Ἀναρίθμησις τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διαφανῶν, ὅσοι ἐχρή-
 σαυτο ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν τῇ φωνῇ συν.
- B 71. Πρὸς γε μὴν τὸ ἀμάρτυρον καὶ ἄγραφον εἶναι τὴν
 σὺν τῷ Πνεύματι δοξολογίαν, ἐκεῖνο λέγομεν ὅτι εἰ μὲν
 μηδὲν ἕτερον ἄγραφον, μηδὲ τοῦτο παραδεχθῆτω εἰ δὲ τὰ
 πλεῖστα τῶν μυστικῶν ἀγράφως ἡμῖν ἐμπολιτεύεται, μετὰ
 5 πολλῶν τῶν ἑτέρων καὶ τοῦτο παραδεχόμεθα Ἀποστολικὸν
 δὲ οἶμαι καὶ τὸ ταῖς ἀγράφοις παραδόσει παραμένειν.
 « Ἐπαινῶ γάρ, φησίν, ὑμᾶς, ὅτι πάντα μου μέμνησθε, καὶ
 καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε. » Καὶ τό
 « Κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς παρελάβετε, εἴτε διὰ λόγου,
 C 10 εἴτε δι' ἐπιστολῆς » ὦν μία ἐστὶ καὶ ἡ παρούσα αὕτη, ἣν
 οἱ ἐξ ἀρχῆς διαταξάμενοι παραδιδόντες τοῖς ἐφεξῆς, συμ-
 προκούσης αἰεὶ τῷ χρόνῳ τῆς χρήσεως, διὰ μακρᾶς τῆς
 συνηθείας ταῖς ἐκκλησίαις ἐγκατερρίζωσεν.

- *Αρ' οὖν εἰ ὡς ἐν διαστηρίῳ τῆς διὰ τῶν ἐγγράφων
 15 ἀποδείξεως ἀποροῦντες, μαρτυρῶν ὑμῖν πλῆθος παραστησαι-
 μεθα, οὐκ ἂν τῆς ἀφίεσης παρ' ὑμῶν ψήφου τυχοίμεν.
 Ἐγὼ μὲν οὕτως οἶμαι « Ἐπὶ στόματος γὰρ δὸς καὶ τριῶν
 μαρτύρων σταθῆσεται πᾶν ῥῆμα » Εἰ δὲ καὶ τὸν πολὺν
 χρόνον πρὸς ἡμῶν ὄντα ἐναργῶς ὑμῖν ἐπεδεικνυμεν, οὐκ ἂν
 20 ἐδόξαμεν ὑμῖν εἰκότα λέγειν, μὴ εἶναι, καθ' ἡμῶν τὴν δικτὴν
 εἰσαγωγίμον ταύτην. Δυσωπητικὰ γὰρ πῶς τα παλαιὰ τῶν
 δογμάτων, οἶοναι ποσῶ τινα τῇ ἀρχαιοτητι, τὸ αἰδέσιμον
 ἔχοντα. Ἀπαριθμήσομαι οὖν ὑμῖν τοὺς προστάτας τοῦ λόγου
 D — συμπαραμετρεῖται δὲ παντὶ κατὰ τὸ σιωπώμενον καὶ ὁ
 25 χρόνος — οὐ γὰρ ἐξ ἡμῶν ὤρμψαι πρῶτον Ποθεν, χθιζοί
 τινες ὄντως ἡμεῖς, κατὰ τὸν τοῦ Ἰωβ λόγον, πρὸς γε τοσοῦ-
 τον χρόνον, τὸν τῆς συνηθείας ταύτης ἡλικιώτην
 201A Ἐγὼ μὲν οὖν αὐτὰς, εἰ χρή με τοῦμόν ἴδιον εἰπεῖν, ὥσπερ
 τινὰ κλῆρον πατρῶον τὴν φωνὴν ταύτην διαφυλαττω,
 30 παραλαβὼν παρὰ ἀνδρὸς μακρὸν ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ Θεοῦ
 διαζήσαντος χρόνον, δι' οὗ καὶ ἐδαπτίσθην, καὶ τῇ ὑπηρεσίᾳ
 τῆς Ἐκκλησίας προσήχθην. Ἀναζητῶν δὲ κατ' ἑμαυτὸν εἰ
 τις ἄρα τῶν παλαιῶν καὶ μακαρίων ἀνδρῶν ἐχρήσατο
 ταύταις ταῖς νῦν ἀντιλεγόμεναις φωναῖς, πολλοὺς εἶρον καὶ
 35 τῇ ἀρχαιοτήτι τὸ ἀξιοπιστὸν ἔχοντας, καὶ τῇ τῆς γνώσεως
 ἀκριθείᾳ οὐ κατὰ τοὺς νῦν ὄντας. ὧν οἱ μὲν τῇ προθέσει,
 οἱ δὲ τῷ συνδέσμῳ κατὰ τὴν δοξολογίαν τὸν λόγον ἐνώσαντες,
 οὐδὲν διαφορὸν δρᾶν, ὥς γε πρὸς τὴν ὀρθὴν τῆς εὐσεβείας
 ἐννοίαν, ἐνομήσθησαν
 B 72 Εἰρηναῖος ἐκεῖνος, καὶ Κλήμης ὁ Ῥωμαῖος, καὶ
 Διονύσιος ὁ Ῥωμαῖος, καὶ ὁ Ἀλεξανδρεὺς Διονύσιος, ὁ καὶ
 παράδοξον ἀκοῦσαι, ἐν τῇ δευτέρᾳ πρὸς τὸν ὁμώνυμον
 ἑαυτοῦ ἐπιστολῇ περὶ ἐλέγχου καὶ ἀπολογίας οὕτω τὸν
 5 λόγον ἀνέπαυσε. Γράψω δὲ ὑμῖν αὐτὰ τοῦ ἀνδρὸς τὰ ῥήματα
 « Τουτοῖς, φησί, πᾶσιν ἀκολούθως καὶ ἡμεῖς, καὶ δὴ παρὰ
 τῶν πρὸ ἡμῶν πρεσβυτέρων τύπον καὶ κανόνα παρειληφότες,
 ὁμοφώνως αὐτοῖς προσευχαριστοῦντες καὶ δὴ καὶ νῦν ὑμῖν
 ἐπιστέλλοντες καταπαύομεν. Τῷ δὲ Θεῷ Πατρὶ καὶ Ὡ τῷ
 10 Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ συν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δοξα-
 καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν » Καὶ ταῦτα
 οὐκ ἂν τις εἴποι μεταγεγράφθαι. Οὐ γὰρ ἂν οὕτω διετεινάτο,
 C τύπον καὶ κανόνα παρειληφθῆναι λέγων, εἰπερ ἐν τῷ Πνεύματι
 εἰρηκῶς ἦν ταύτης γὰρ τῆς φωνῆς ἡ χρῆσις πολλή

θεοπητος » Οὕτως, οἶμαι τὸ τῆς παραδοσεως ἰσχυρὸν ἐνήγγε πολλάκις τοὺς ἄνδρα, καὶ τοῖς οἰκειοῖς αὐτῶν δόγμασιν ἀντιλέγειν.

- 20 Ἄλλ' οὐδὲ Ἀφρικανὸν τὸν ἱστοριογράφον τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς δοξολογίας παρέλαθε. Φαίνεται γὰρ ἐν τῇ πέμπτῃ τῆς τῶν χρόνων Ἐπιτομῇ, οὕτω καὶ αὐτὸς λέγων « Ἡμεῖς γὰρ οἱ κάκεινων τῶν ῥημάτων τὸ μέτρον ἐπιστάμενοι καὶ τῆς πίστεως οὐκ ἀγνοοῦντες τὴν χάριν εὐχαριστοῦμεν τῷ
25 παρασχομένῳ τοῖς ἰδιοῖς ἡμῖν Πατρὶ τῶν τῶν ὅλων Σωτῆρα καὶ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ᾧ ἡ δοξα, μεγαλωσунη σὺν ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας »

- Τὰ μὲν οὖν ἄλλα τυχόν καὶ ἀπιστηθῆναι δύναται, ἢ καὶ μεταγραφέντα δυσφώρατον ἔχειν τὴν κακουργίαν, ἐν μιᾷ
D 30 συλλαβῇ τῆς διαφορᾶς ὑπαρχούσης ἃ δὲ διὰ μικροτέρας τῆς λέξεως παρεθέμεθα, καὶ τὴν ἐπιβουλὴν διαφευγεῖ, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἀπ' αὐτῶν τῶν συγγραμμάτων εὐαπόδεικτον ἔχει.

- 205A Ὁ δὲ ἄλλως μὲν ἴσως μικροκρεπὲς ἦν εἰς μέσον ἀγνοῖσθαι,
35 τῷ δὲ καινοτομίαν ἐγκαλουμένῳ ἀναγκαῖον εἰς μαρτυρίαν διὰ τοῦ χρόνου τὴν ἀρχαιότητα, τοῦτο δὲ καὶ προσθήσω Ἐδοξε τοῖς πατρᾶσιν ἡμῶν μὴ σιωπῇ τὴν χάριν τοῦ ἐσπερινοῦ φωτός δέχεσθαι ἄλλ' εὐθύς φανέντος εὐχαριστεῖν. Καὶ ὅστις μὲν ὁ πατὴρ τῶν ῥημάτων ἐκείνων τῆς ἐπιλυγνίου
40 εὐχαριστίας, εἰπεῖν οὐκ ἔχομεν ὁ μόντοι λαὸς ἀρχαίαν ἀφίησι τὴν φωνήν, καὶ οὐδενὶ πώποτε ἀσεβεῖν ἐνομήσθησαν οἱ λέγοντες « Αἰνοῦμεν Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα Θεοῦ. »

- Εἰ δὲ τις καὶ τὸν ὕμνον Ἀθηνογένους ἔγνω, ὃν ὥσπερ
45 ἄλλο τι ἐξιτήριον τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ καταλέλοιπεν, ὁρμῶν ἤδη πρὸς τὴν διὰ πυρὸς τελείωσιν, οἶδε καὶ τὴν τῶν μαρτύρων γνώμην ὅπως εἶχον περὶ τοῦ Πνεύματος. Καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον.

- B 74 Γρηγόριον δὲ τὸν μέγαν καὶ τὰς ἐκείνου φωνὰς ποῦ θήσομεν ; ἀρ' οὐχὶ μετὰ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ἄνδρα τῷ αὐτῷ πνεύματι ἐκείνοις περιπατήσαντα, καὶ τοῖς τῶν ἁγίων ἴχνεσι διὰ παντός τοῦ βίου στοιχήσαντα, καὶ
5 τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας τὸ ἀκριβὲς διὰ πάσης αὐτοῦ τῆς

- ζωῆς κατορθώσαντα Ἐγὼ μὲν τοῦτό φημι, ἡ ἀδικήσαμεν
τὴν ἀλήθειαν, μὴ τοῖς ὀκλειωμένοις Θεῷ τὴν ψυχὴν ἐκείνην
συναριθμοῦντες, οἷόν τινα λαμπτήρα περιφανῆ μέγαν ἐν τῇ
Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ διαλαμπάντα ὅς φοδερόν μὲν εἶχεν ἐκ
10 τῆς τοῦ Πνευματος συνεργίας κατὰ δαιμονίων τὸ κράτος
τοσαύτην δὲ ἔλαβε τοῦ λόγου τὴν χάριν εἰς ὑπακοὴν πιστεως
ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὥστε ἐπτακαίδεκα μόνους Χριστιανούς
παραλαβὼν, ὅλον τὸν λαὸν τὸν τε ἀστικὸν καὶ τὸν χωρτικὸν
διὰ τῆς ἐπιγνώσεως προσήγαγε τῷ Θεῷ Ἐκεῖνος καὶ
15 ποταμῶν ρεῖθρα μετέστησεν, ἐπιτάλας αὐτοῖς ἐν τῷ ὀνόματι
τῷ μεγάλῳ τοῦ Χριστοῦ καὶ λίμνην ἐξήρανεν ὑπόθεσιν
πολέμου φέρουσαν ἀδελφοῖς πλεονέκταις Αἱ δὲ τῶν μελλόν-
των προαγορεύσεις τοιαῦται, ὥς μὴδὲν τῶν μεγάλων
προφητῶν ἀποδεῖν Καὶ ὅλως μακρὸν ἂν εἴη τοῦ ἀνδρός
20 διηγεῖσθαι τὰ θαυμάσια, ὅς τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἐν αὐτῷ χαρισ-
μάτων, τῶν ἐνεργουμένων ὑπὸ τοῦ Πνευματος ἐν πάσῃ
δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασι, δεύτερος Μωυσῆς παρ' αὐτῶν
τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀνηγορεύετο Οὕτως αὐτῷ ἐν
208A παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τῶν ἐπιτελουμένων διὰ τῆς χάριτος
25 οἷόν τι φῶς ἐπέλαμπε, μήνυμα τῆς οὐρανοῦ δυνάμεως, τῆς
ἐκ τοῦ ἀφανοῦς παρεπομένης αὐτῷ. Τούτου μέγα ἐστὶ καὶ
νῦν τοῖς ἐγγχωρίοις τὸ θαῦμα, καὶ νεαρά καὶ αἰεὶ πρόσφατος
ἡ μνήμη ταῖς ἐκκλησίαις ἐνίδρυται, οὐδενὶ χρόνῳ ἀμαυρου-
μένη Οὐκοῦν οὐ πρᾶξιν τινα, οὐ λόγον, οὐ τύπον τινα
30 μυστικόν, παρ' ὃν ἐκεῖνος κατέλιπε τῇ ἐκκλησίᾳ, προσέθηκαν.
Ταύτῃ τοι καὶ πολλὰ τῶν παρ' αὐτοῖς τελουμένων ἑλλειπῶς
ἔχειν δοκεῖ, διὰ τὸ τῆς καταστάσεως ἀρχαιοτρόπον Οὐδὲν
γάρ ἡνέσχοντο οἱ κατὰ διαδοχὴν τὰς ἐκκλησίας οἰκονομή-
σαντες τῶν μετ' ἐκεῖνον ἐφευρεθέντων παραδέξασθαι εἰς
35 προσθήκην. Ἐν τοίνυν τῶν Γρηγορίου καὶ ὁ νῦν ἀντιλεγό-
μενος τρόπος τῆς δοξολογίας ἐστίν, ἐκ τῆς ἐκείνου παραδό-
σεως τῇ Ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένος. Καὶ οὐ πολὺς ὁ πόνος
μικρὸν κινηθέντι τὴν ἐπὶ τούτοις πληροφορίαν λαβεῖν
B Ταύτην καὶ Φιρμιλιανῷ τῷ ἡμετέρῳ μαρτυροῦσι τὴν
40 πιστὴν οἱ λόγοι οὕς καταλέλοιπε. Καὶ Μελέτιον τὸν πάνν
ἐπὶ ταύτης εἶναι τῆς γνώμης οἱ συγγεγονότες φασί.

Και τί δεῖ τὰ παλαια λέγειν, ἀλλὰ νῦν ἐπὶ τῆς ἐφάας οὐχ
 ἐνὶ μάλιστα τούτῳ τοὺς εὐσεβούντας γνωρίζουσιν, οἷόν τινα
 σημεῖω τῇ φωνῇ ταύτῃ φιλοκρινουσίντες. Ὡς δὲ ἐγὼ τινος
 45 τῶν ἐκ Μισσοποταμίας ἤκουσα, ἀνδρὸς καὶ τῆς γλώσσης
 ἐμπειρῶς ἔχοντος, καὶ ἀδιστρόφου τὴν γλῶσσην, οὐδὲ
 δυνατόν ἐέρας εἰπεῖν τῇ ἐγχωρίῳ φωνῇ, κἂν ἐθέλωσιν
 ἀλλὰ διὰ τῆς καὶ συλλαβῆς, μαλλον δὲ τῶν ἰσοδυναμουσῶν
 αὐτῇ φωνῶν, κατα τι ἰδιωμα πατριῶν ἀναγκῇ αὐτοῖς
 50 εἶναι τὴν δοξολογίαν προσερεῖν. καὶ Καππαδόκαι δὲ οὕτω
 λέγομεν ἐγχωρίως, ἐτι τοῦτο, ἡ τῶν γλωσσῶν διαιρέσει
 τὸ ἐκ τῆς λέξεως χρῆσιμος, ἀλλὰ γὰρ τοῦ Πνεύματος
 Τί δὲ ἡ δυσία ἀπασα, μικρὸν δεῖν ἀπὸ τοῦ Ἰλλυρικοῦ
 μέχρι τῶν ὕρων τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης οὐχὶ τὴν φωνὴν
 55 ταύτην προσεθεῖν.

75. Πῶς οὖν καινοτόμος ἐγὼ, καὶ νεωτέρων ῥημάτων
 δημιουργός, ἔθνη ὅλα καὶ πόλεις, καὶ ἔθνος πάσης μνήμης
 ἀνθρωπίνης πρεσβυτερον, καὶ ἄνδρας στυλοὺς τῆς Ἐκκλη-
 σίας, ἐν πάσῃ γνώσει καὶ δυνάμει Πνεύματος διαπρεπεῖς,
 5 ἀρχηγούς καὶ προστάτας τῆς φωνῆς παρεχόμενος.

Ἐπὶ τούτοις τὸ πολεμικὸν τοῦτο καθ' ἡμῶν συγκεκλήθηται
 στίφος. Πᾶσα δὲ πόλις καὶ κώμη, καὶ ἐσχατιαὶ πᾶσαι,
 πλήρεις τῶν ἡμετέρων διαβολῶν Λυπηρὰ μὲν οὖν ταῦτα
 καὶ ὀδυνηρὰ ταῖς καρδίαις τῶν ζητούντων τὴν εἰρήνην
 10 ἀλλ' ἐπειδὴ μεγάλοι τῆς ὑπομονῆς οἱ μισθοὶ τῶν ὑπὲρ τῆς
 πίστεως παθημάτων εἰσὶ, πρὸς τούτοις καὶ ξίφος στιλβουσθῶ,
 καὶ πέλεκυς ἀκονασθῶ, καὶ πῦρ καύσθῶ τοῦ Βαβυλωνίου
 σφοδρότερον, καὶ πᾶν κινεῖσθῶ ἐφ' ἡμᾶς ὄργανον κολασ-
 20 θήριον ὥς ἐμοιγε οὐδὲν φοβερώτερον, τοῦ μὴ φοβεῖσθαι
 15 τὰς ἀπειλάς, ἃς ὁ Κύριος τοῖς τὸ Πνεῦμα βλασφημοῦσιν
 ἐπανετείνατο.

Πρὸς μὲν οὖν τοὺς εὐγνώμονας τῶν ἀνθρώπων ἱκανὴ
 ἀπολογία τὰ εἰρημένα, ὅτι δεχόμεθα φωνὴν, οὕτω μὲν φήλην
 καὶ προσήγορον τοῖς ἁγίοις, τοσαύτῳ δὲ ἔθει βεβαιωθεῖσαν
 20 διότι ἀφ' οὗ κατηγγέλη τὸ εὐαγγέλιον μέχρι τοῦ νῦν, ἐμπο-
 λιτευομένη ταῖς ἐκκλησίαις δείκνυται καὶ τὸ μέγιστον,
 εὐσεβῶς καὶ ὁσίως κατὰ τὴν ἔννοιαν ἔχουσα. Πρὸς δὲ τὸ

- μέγα κριτήριο, τίνα τὴν ἀπολογίαν ἑαυτοῖς εὐτρεπίσαμεν .
 Ὅτι ἐνῆγεν ἡμᾶς πρὸς τὴν δόξαν τοῦ Πνεύματος πρῶτον
 25 μὲν ἡ παρὰ τοῦ Κυρίου τιμὴ, συμπαραλαβόντος ἑαυτῷ καὶ
 τῷ Πατρὶ πρὸς τὸ βάπτισμα ἔπειτα, ἡ ἐκάστου ἡμῶν διὰ
 B τῆς τοιαύτης μυσταγωγίας πρὸς τὴν θεογνωσίαν εἰσαγωγή
 ἐφ' ἅπασι δέ, ὁ φόβος τῶν ἀπειληθέντων, ἀπείργων τὴν
 ἐννοίαν πάσης ἀναξίας καὶ ταπεινῆς ὑπολήψεως.
- 20 Οἱ δὲ ἐναντίοι τί καὶ ἐροῦσι ; ποίαν ἀπολογίαν τῆς βλασ-
 φημίας ἔξουσι , μῆτε τὰς τιμὰς τοῦ Κυρίου καταδεσθέντες,
 μῆτε τὰς ἀπειλὰς αὐτοῦ φοβηθέντες Οὗτοι μὲν οὖν κυριο-
 βουλεύσασθαι περὶ τῶν κατ' αὐτοὺς, ἡ καὶ μεταβουλεύσασθαι
 ἤδη Αὐτὸς δ' ἂν εὐξαίμην, μαλιστα μὲν δοῦναι τὸν ἀγαθόν
 35 θεὸν τὴν ἑαυτοῦ εἰρήνην βραβεύουσιν ἐν ταῖς καρδίαις
 ἀπάντων ὥστε τοὺς σφριγῶντας καθ' ἡμῶν τούτους, καὶ
 συντεταγμένους σφοδρῶς, ἐν Πνεύματι πραότητος καὶ
 ἀγαπῆς κατασταλῆναι εἰ δ' ἄρα παντελῶς ἐξηγρίωνται
 καὶ ἀτιθασσεύτως ἔχουσιν, ἀλλ' ἡμῖν γε δοῦναι μακροθύμως
 C 40 φέρειν τὰ παρ' αὐτῶν Πάντως δέ, τοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ
 θανάτου ἐν ἑαυτοῖς ἔχουσιν, οὐ τὸ παθεῖν ὑπὲρ τῆς πίστεως
 ἀλγεινόν, ἀλλὰ τὸ μὴ ἐναβλῆσαι αὐτῇ δυσφορώτατον ἐπεὶ
 καὶ τοῖς ἀθληταῖς οὐ τοσοῦτον πληγὰς λαβεῖν ἀγωνιζομένοις
 βαρὺ, ὅσον μὴδὲ παραδεχθῆναι τὴν ἀρχὴν εἰς τὸ σταδίον.
- 45 Ἡ τάχα οὗτος ἦν α ὁ καιρὸς τοῦ σιγᾶν », κατὰ τὸν σοφὸν
 Σολομῶντα. Τί γὰρ ὄφελος τῷ ὄντι κεκραγῆναι πρὸς ἄνεμον,
 οὕτω βιαίως ζάλης κατεχούσης τὸν βίον, ὑφ' ἧς πᾶσα μὲν
 διάνοια τῶν τὸν λόγον κατηχομένων, οἷον ὀφθαλμὸς
 κονιορτοῦ τινος, τῆς ἐκ τῶν καραλογισμῶν ἀπάτης ἀναπλη-
 50 σθεῖσα συγκέχυται πᾶσα δὲ ἀκοὴ βαρυτάτοις καὶ ἀήθεσι
 ψόφοις κατακυτταίνεται δονεῖται δὲ πάντα καὶ ἐν κινδύνῳ
 D ἐστὶ τοῦ πτώματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

[209] Διήγησις τῆς παρούσης τῶν ἐκκλησιῶν καταστάσεως

76. Τίνι οὖν ὁμοιώσωμεν τὴν παροῦσαν κατάστασιν,
 212A Ἡ ποῦ ὅμοια ἐστὶ πολέμῳ τινὶ ναυτικῷ, ὃν ἐκ παλαιῶν
 προσκρουσμάτων, πολὺν κατ' ἀλλήλων τὸν θυμὸν θρεψάντες,
 ναύμαχοι τινες ἄνδρες καὶ φιλοπόλεμοι συνεστήσαντο
 6 Ὅρα δὴ οὖν μοι ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ φοβερῶς ἐκατέρωθεν
 ἀντεφορμῶντα τὸν στόλον, εἴτα εἰς τὸ ἀνηκεστον τῆς ὀργῆς
 ἐκραγείσης, συμπεσόντας διαγωνίζεσθαι. Ὑπόθου, εἰ βούλει,
 καὶ λαίλαπι βίαια κλονεῖσθαι τὸ ναυτικόν, καὶ ζόφον ἀθρώως
 ἐκ νεφῶν ἐπισχόντα μελαίνειν πᾶν τὸ ὄρωμενον, ὥς μηδεμίαν
 10 ἔτι εἶναι φιλῶν καὶ πολεμίων διακρίσιν, τῶν συμβόλων
 αὐτοῖς ἀγνοηθέντων διὰ τὴν συγχυσιν. Ἐτι προσθησώμεν
 δι' ἐναργειαν τῇ εἰκόνι καὶ θάλασσαν οἰδοῦσαν καὶ ἄνω
 στρεφομένην ἐκ τῶν βυθῶν, καὶ λάθρον ἐκ νεφῶν ὕδωρ
 καταρρηγνύμενον, καὶ φοβερὸν ἐπανιστάμενον ἐκ τρικυμίας
 16 τὸν κλυδῶνα εἴτα πανταχόθεν τῶν πνευματικῶν εἰς ταύτῃ
 συμπεσόντων, πάντα τὸν στόλον συναρασσόμενον, καὶ τῶν
 ἐπὶ παρατάξεως τοὺς μὲν καταπροδιδόντας, καὶ παρ' αὐτὴν
 τὴν ἀγωνίαν αὐτομολοῦντας τοὺς δὲ ἀναγκὴν ἔχειν, ὁμοῦ
 τε διωθεῖσθαι τὰ σκάφη ἐκ τῶν ἀνέμων ἐπιφερόμενα, καὶ
 20 ἀντεπιέναι τοῖς ἐφορμῶσι, καὶ ἀλλήλους καταφονεύειν ὑπὸ
 τῆς στασεως, ἣν ὁ πρὸς τὸ ὑπερέχον φθόνος καὶ ἡ ἐπιθυμία
 τοῦ αὐτὸν ἕκαστον κρατεῖν ἐνεποίησεν.

Ἐνθυμήθητι ἐπὶ τούτοις συμμιγῇ τινα καὶ ἄστρον ἔχον
 πᾶσαν ἐπέχοντα τὴν ἐκτὶ θάλασσαν, ἐκ τῶν περιηχουσιν
 25 ἀνέμων, καὶ τοῦ καταγοῦ τῶν πλοίων, καὶ τοῦ ῥοθίου
 ζέοντος, καὶ ἐκ τῆς βοῆς τῶν πολεμουντων, παντοδαπὰς
 C φωνάς ἐπὶ τοῖς παθεσιν ἀφιέντων ὥς μήτε ναυάρχου
 μήτε κυβερνήτου φωνὴν εἰσακουεσθαι, ἀλλὰ δεινὴν τινα

εἶναι ἀταξίαν καὶ σύγχυσιν, τῆς τῶν κακῶν ὑπερβολῆς, διὰ
 30 τὴν πρὸς τὸ ζῆν ἀπόγνωσιν, ἅπασαν αὐτοῖς τοῦ ἁμαρτάνειν
 ἄδειαν ἐμποιοῦσης. Πρόσθες αὐτοῖς καὶ ἀμῆχανόν τινα νόσον
 δοξομανίας ὥστε τῆς νεῶς ἤδη εἰς βυθὸν φερομένης, τοὺς
 ἐπιδάτας ἀλλήλοις τῆς τῶν πρωτείων ἐριδος μὴ ὕφισθαι.

77. Μετάβα δὴ μοι ἀπὸ τῆς εἰκόνης ἐπ' αὐτὸ τοῦ κακοῦ
 τὸ ἀρχέτυπον. Οὐχὶ πάλαι μὲν πῶς ἐδόκει τὸ Ἀρειανὸν
 σχίσμα εἰς ἀντίπαλον μοῖραν ἀποκριθὲν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ
 Θεοῦ, ἐν πολεμίῳ τάξει αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ μόνον ἀντικαθέ-
 5 ζεσθαι; Ὅτε δὲ ἐκ τῆς μακρᾶς καὶ χαλεπῆς ἐριδος εἰς
 D προφανῇ ἡμῖν ἀγῶνα ἀντικατέστησαν, τότε δὴ εἰς πολλὰ
 μέρη κατὰ μυρίους τρόπους ὁ πόλεμος διεσχίσθη ὥστε
 καὶ διὰ τὸ κοινὸν ἔχθος, καὶ διὰ τὸ ἰδίως ὑποπτον, ἀδιάλλακτον
 213 A πᾶσιν ὑπάρχειν τὸ μῖσος. Ὁ δὲ σάλος οὗτος τῶν ἐκκλησιῶν
 10 τίνος οὐκ ἔστι θαλασσίῳ κλύδωνος ἀγριώτερος; ἐν ᾧ πᾶν
 μὲν ὄριον πατέρων κεκίνηται ὡς πᾶς δὲ θεμέλιος, καὶ εἴ τι
 ὀχύρωμα δογμάτων διασεσάλευται. Κλονεῖται δὲ πάντα καὶ
 κατασειεταὶ σαθρᾷ τῇ βάσει ἐπαιωρούμενα ἄλλήλοις δὲ
 ἐμπίπτοντες, ὑπ' ἀλλήλων ἀνατρεπόμεθα. Κἂν μὴ φθάσῃ
 15 βαλὼν ὁ πολέμιος, ὁ παραστάτης ἔτρωσε. Κἂν πέσῃ βληθεὶς,
 ὁ συνασπιστὴς ἐπενέβῃ.

Τοσοῦτον ἀλλήλοις κοινωνοῦμεν, ὅσον κοινῇ τοὺς ἐναντίους
 μισεῖν. Ἐπειδὴν δὲ παρέλθωσιν οἱ πολέμιοι, ἀλλήλους ἤδη
 βλέπομεν πολεμίους. Ἐπὶ τούτοις, τῶν ναυαγίων τὸ πλῆθος
 20 τίς ἂν ἐξαριθμήσαιτο; τῶν μὲν ἐκ τῆς τῶν πολεμίῳ
 προσβολῆς καταδύντων, τῶν δὲ ἐκ τῆς λαθραίας τῶν συμμα-
 χούντων ἐπιβουλῆς, ἄλλων ἐκ τῆς ἀπειρίας τῶν εὐθυνόντων
 ὅπου γε αὐτανδρὸι ἐκκλησίαι, ὅσον ὑφάλους τισὶ τοῖς αἰρε-
 2 B τικοῖς δόλοις προσαραχθεῖσαι διεφθάρησαν, ἄλλοι δὲ τῶν
 25 ἐχθρῶν τοῦ σωτηρίου πάθους, παραλαβόντες τοὺς οἰακας,
 περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν.

Αἱ δὲ ἐκ τῶν ἀρχόντων τοῦ κόσμου τούτου ἐπαγόμεναι
 παραχαί ποίας οὐχὶ θυέλης καὶ καταιγίδος σφοδρότερον τοὺς
 λαοὺς ἀνατρέπουσι; Κατηφὲς δὲ τις ὄντως καὶ στυγνὴ
 30 σκοτόμαινα τὰς ἐκκλησίας ἐπέχει, τῶν λαμπτήρων τοῦ
 κόσμου, οὓς ἔθετο ὁ Θεὸς τὰς ψυχὰς τῶν λαῶν φωτίζειν,
 ἐξοικισθέντων. Τὸ δὲ ὑπερβάλλον αὐτοῖς τῆς πρὸς ἀλλήλους
 φιλονεικίας, ἐπικρεμαμένου ἤδη τοῦ φόβου τῆς τοῦ παντὸς

διαλύσεως, παραιτεῖται τὴν αἰσθησιν. Τοῦ γὰρ κοινοῦ καὶ
 35 δημοσίου πολέμου πλεῖδόν ἐστι τὸ ἴδιον δυσμενές, τῆς ἐκ τοῦ
 κρατῆσαι τῶν ἐναντίων δόξης τοῦ κοινῶς πᾶσι λυσιτελοῦντος
 0 προτιθεμένης, οἷς τὸ παραυτίκα τῆς φιλοτιμίας τερπνὸν τῶν
 εἰς ὕστερον ἀποκειμένων μισθῶν προτιμότερον. Διόπερ
 πάντες ὁμοίως, καθ' ὃν ἂν ἕκαστος δύνηται τρόπον, τὰς
 40 φονικὰς χεῖρας ἀλλήλοις ἀντεπιφέρουσι.

Τραχεῖα δέ τις κραυγὴ τῶν ἐξ ἀντιλογίας παρατρίβομένων
 ἀλλήλοις, καὶ βοή ἄσημος, καὶ δύσκριτος ἤχος ἐκ τῶν
 ἀσιγήτων θορύδων, πᾶσαν ἤδη σχεδὸν Ἑκκλησίαν πεπλή-
 ρωκεν, ἐπὶ ὑπερβολὰς καὶ ἐλλείψεις τὸ εὐθὲς δόγμα τῆς
 45 εὐσεβείας παρατρεπόντων. Οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ Ἰουδαϊσμὸν διὰ
 τῆς συγχύσεως τῶν προσώπων, οἱ δὲ ἐπὶ Ἑλληνισμὸν διὰ
 τῆς τῶν φύσεων ἐναντιότητος παραφέρονται· οὔτε τῆς
 θεοπνεύστου Γραφῆς μεσιτεύειν αὐτοῖς ἐξαρκούσῃ, οὔτε
 τῶν ἀποστολικῶν παραδόσεων τὰς πρὸς ἀλλήλους αὐτοῖς
 D 50 διαλλαγὰς βραβεύουσῶν. Εἰς δὲ ὅρος φιλίας, τὸ καθ' ἡδονὴν
 εἰπεῖν· καὶ ἔχθρας ἀρκοῦσα πρόφασις, τὸ μὴ συμβῆναι ταῖς
 δόξαις. Πάσης δὲ συνωμοσίας πιστότερον πρὸς κοινωνίαν
 στάσεως ἢ τοῦ σφάλματος ὁμοιότης. Θεολόγος δὲ πᾶς, καὶ
 ὁ μυρίαὶς κηλῖσι τὴν ψυχὴν στιγματίας. Ἐντεῦθεν τοῖς
 55 νεωτεροποιοῖς εὐπορία τῶν συστασιαζόντων πολλή. Τοιγα-
 216A ροῦν αὐτοχειροτόνητοι καὶ σπουδαρχίδαι τῶν ἐκκλησιῶν
 τὰς προστασίας διαλαγχάνουσι, τὴν οἰκονομίαν τοῦ ἁγίου
 Πνεύματος παρωσάμενοι. Καὶ παντελῶς ἤδη τῶν εὐαγγε-
 λικῶν θεσμῶν ἐξ ἀκοσμίας συγκεχυμένων, ἀμύθητος ὠθι-
 60 σμός ἐπὶ τὰς προεδρίας ἐστί, τῶν φανητιῶντων ἐκείνου
 ἑαυτὸν εἰσποιεῖν τῇ προστασίᾳ βιαζομένου. Ἀναρχία δὲ τις
 δεινὴ ἀπὸ τῆς φιλαρχίας ταύτης τοῖς λαοῖς ἐπεκώμασεν·
 ὅθεν ἀπρακτοὶ παντελῶς καὶ ἀργαὶ τῶν ἐπιστατούντων αἱ
 παρακλήσεις, οὐ μᾶλλον ἀκούειν τινὸς ἢ αὐτῷ ἀρχεῖν
 65 ἐτέρων ὀφειλόμενον εἶναι ἐκείνου διὰ τὸν ἐξ ἀμαθίας τύπον
 λογιζομένου.

78. Διὰ ταῦτα λυσιτελεστέραν τοῦ λόγου τὴν σιωπὴν
 ἐτιθέμην, ὥς οὐ δυναμένης φωνῆς ἀνθρώπου διὰ τοσοῦτων
 B θορύδων εἰσακουσθῆναι. Εἰ γὰρ ἀληθῆ τὰ τοῦ Ἑκκλησιαστοῦ
 ῥήματα, ὅτι «Λόγοι σοφῶν ἐν ἀναπαύσει ἀκούονται»,

- 5 πολλοῦ ἂν δέοι πρέπειν τῇ νῦν καταστάσει τὸ περὶ τούτων λέγειν. Ἐμὲ δὲ καὶ τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο κατέχει λόγιον, ὅτι « Ὁ συνιών ἐν τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ σωπῆσεται, διότι ὁ καιρὸς πονηρὸς ἐστίν », ἐν ᾧ γὰρ μὲν ὑποσκελίζουσι νῦν, οἱ δὲ ἐνάλλονται τῷ πεσόντι, ἄλλοι δὲ ἐπικροτοῦσιν · ὁ δὲ τῷ
- 10 ὀκλάσαντι χεῖρα ὀρέγων ἐκ συμπαθείας οὐκ ἔστι · καίτοιγε, κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον, οὐδ' ὁ τὸ ὑποζύγιον τοῦ ἐχθροῦ πεπτωκὸς ὑπὸ τὸν γόμον παραδραμάν, ἀκατάγνωστος. Ἄλλ' οὐχὶ τανῦν τοιαῦτα. Πόθεν ; ὅπου γε διὰ πάντων τῆς ἀγάπης ψυγείσης, ἀνῆρηται μὲν ἀδελφῶν σύμπνοια · ὁμονοίας
- 15 δὲ ἀγνοεῖται καὶ τοῦνομα · ἀνῆρηται δὲ ἀγαπητικαὶ νοουθεσίαι · οὐδαμοῦ σπλάγχχνον χριστιανόν, οὐδαμοῦ δάκρυον συμπαθές. Οὐκ ἔστιν ὁ τὸν ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβανόμενος, ἀλλὰ τοσοῦτον μῖσος τοῖς ὁμοφύλοις πρὸς ἀλλήλους ἐκκέκαυται, ὥστε μᾶλλον τοῖς πλησίον πτώμασιν,
- 20 ἢ τοῖς οἰκείοις ἕκαστος κατορθώμασιν ἐπαγάλλονται. Ὡς περ δὲ ἐν ταῖς λοιμικαῖς συμπαθείαις καὶ οἱ κατὰ πᾶσαν ἀκριβειαν διαιτώμενοι τὰ ἴσα τοῖς ἄλλοις κάμνουσιν, ἐκ τῆς πρὸς τοὺς διεσθαρμένους ὁμιλίας τῆς ἀρρωστίας ἀναπιμπλάμενοι · οὕτω καὶ νῦν πάντες ἀλλήλοις γεγόναμεν ὅμοιοι, ὑπὸ
- 25 τῆς κατασχούσης τὰς ψυχὰς ἡμῶν φιλονεικίας πρὸς τὸν τῶν κακῶν ζῆλον ὑπενεχθέντες. Ἐντεῦθεν ἀσύγνωστοι μὲν καὶ πικροὶ κἀθῆνται τῶν ἀποτυγχανομένων ἐξετασταί · ἀγνώμονες δὲ καὶ δυσμενεῖς τῶν κατορθουμένων κριταί · καὶ τοσοῦτον, ὥς ἔοικε, τὸ κακὸν ἡμῖν ἐνίδρυται, ὥστε καὶ τῶν
- 30 ἀλόγων γεγόναμεν ἀλογώτεροι · εἰ γε ἐκεῖνα μὲν τὰ ὁμόφυλα ἀλλήλοις συναγελάζεται · ἡμῖν δὲ ὁ χαλεπώτατος πόλεμος πρὸς τοὺς οἰκείους ἐστί.
- 217A 79. Τούτων μὲν οὖν πάντων ἔνεκεν σωπᾶν ἔδει, ἀλλ' ἀνθελάκε γὰρ ἐτέρωθεν ἡ ἀγάπη, οὐ ζητοῦσα τὸ ἑαυτῆς, καὶ νικᾶν ἀξιοῦσα πᾶσαν καιρῶν καὶ πραγμάτων δυσχέρειαν. Ἐβίδαξαν δὲ ἡμᾶς καὶ οἱ ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίας παῖδες, καὶ
- 6 μηδενὸς ὄντος τοῦ συντιθεμένου τῇ εὐσεβείᾳ, καθ' ἑαυτοὺς τὸ ἐπιβάλλον ἐκτελεῖν · οἳ γε ἐκ μέσης τῆς φλογὸς τὸν Θεὸν ἀνύμνουν, μὴ λογιζόμενοι τὸ πληθὸς τῶν τὴν ἀλήθειαν ἀθετούντων, ἀλλ' ἀλλήλοις ἀρκαούμενοι, τρεῖς ὄντες. Διόπερ οὐδὲ ἡμῖν ὄκνον ἐνεποίησε τῶν πολεμίων τὸ νέφος, ἀλλὰ τὴν
- 10 ἐλπίδα θέμενοι ἐπὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Πνεύματος, ἐν πάσῃ

παρησιᾷ κατηγγείλαμεν τὴν ἀλήθειαν. Ἡ πάντων ἂν ἦν
 σχετλιώτατον, τοὺς μὲν βλασφημοῦντας τὸ Πνεῦμα, οὕτως
 B εὐκόλως πρὸς τὸν εὐσεβῆ λόγον ἀποθρασύνεσθαι ἡμᾶς δὲ
 τηλικούτον ἔχοντας συνασπιστὴν καὶ συνήγορον, ὀκνεῖν τὸν
 15 λόγον διακονεῖν, τὸν ἐκ τῆς τῶν πατέρων παραδόσεως πρὸς
 ἡμᾶς ἀκολουθίᾳ μηνύης διασωθέντα.

Ἐπὶ κλειῖον δὲ ἡμῶν ἐπήγειρε τὴν ὁρμὴν τῆς τε ἀνυπο-
 κρίτου σου ἀγάπης τὸ διάκρυον, καὶ τὸ τοῦ τρόπου ἐμβριθὲς
 καὶ ἡσύχιον, ἐγγυώμενον μὴ εἰς πολλοὺς ἐξοίσειν τὰ ῥηθη-
 20 σόμενα ὡς ἀξία κατακρύπτεσθαι ἄλλ' ὥστε μὴ
 ῥίπτεσθαι τοῖς χοίροις τοὺς μαργαρίτας. Καὶ ταῦτα μὲν εἰς
 τοσοῦτον. Σοὶ δέ, εἰ μὲν ἀρκούντως ἔχει τὰ εἰρημένα, τοῦτο
 πέρας ἔστω τοῦ περὶ τούτων λόγου. Εἰ δὲ ἑλλιπῶς ἔχειν
 25 δοῖται, φθόνος οὐδεὶς φιλοκόνως προσεδρεύοντα τῇ ζητήσει,
 δι' ἐρωτήσεως ἀφιλονείκου προστιθέναι τῇ γνώσει. Δώσει
 γὰρ ὁ Κύριος ἢ δι' ἡμῶν, ἢ δι' ἐτέρων, τῶν λειπόντων τὴν
 C πλήρωσιν κατὰ τὴν ἐπιχορηγουμένην τοῖς ἀξίοις αὐτοῦ
 γνώσιν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος.